የከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን ሚኒስቴር

የከተሞች የማስፈጸም አቅም ግንባታና የህዝብ ንቅናቄ ስትራቴጂዎችና ማስፈጸሚያ ስልቶች

ሚያዚያ 2004

አዲስ አበባ

ማውጫ

1. መግቢያ 1

ምዕራፍ አንድ፡ የከተሞች የማስፈጸም አቅም ግንባታና የህዝብ ንቅናቄ ስትራቴጂና የማስፈጸሚያ ስልት አስፈላጊነት 2

1.1. የኢትዮጵያንና የከተሞቻችንን የህዳሴ ጉዞ ከማሳካት አኳያ ያለው ትርጉም 2
1.2. የከተማ ልማት ፖሊሲና ስትራቴጂዎችን ከማሳካት አኳያ ያለው ትስስር 3
1.3. የምዕተ አመቱን ግቦች ከመፈጸም አኳያ ያለው ፋይዳ 5
1.4. የአረንጓዴ ኢኮኖሚ ልማት ስትራቴጂን ከማሳካት አኳያ ያለው ትስስር 6
1.5. የሴክተሩን የአምስት አመት የዕድገትና ትራንስፎርሜሽን እቅድ ከመፈጸም አኳያ ያለው ፋይዳ 7
1.6. የልማት ማነቆዎችን በመፍታት ረገድ የሚፈጥረው አቅም 13

ምዕራፍ ሁለት፡ የማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎት አቅርቦት ስታንዳርዳይዜሽን፣ ምዘናና እውቅና 17

2.1. የማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎቶች አቅርቦት 17
2.2. የማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎት አቅርቦት ስታንዳርዳይዜሽን 21
2.3. የከተማ አገልግሎቶች አቅርቦት የአፈፃፀም ምዘናና እውቅና 26
2.4. የማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎቶች ስታንዳርዳይዜሽን፣ምዘናና ዕውቅና ዓላማና መርሆዎች 29
2.5. የማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎቶች ስታንዳርዳይዜሽን፣የአፈጻጸም ምዘናና ዕውቅና ስትራቴጂዎችና ስልቶች 30
2.5.1. በከተሞች ስታንዳርዱን የጠበቀ የማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎቶች እንዲቀርብ ማድረግ 30
2.5.2. የከተሞች አገልግሎቶችን አቅርቦት አፈጻጸም መመዘን 35
2.5.3. የምዘናውን ውጤት መሰረት በማድረግ ለከተሞች ዕውቅና መስጠት 38
2.5.4. ምርጥ ተሞክሮዎችን መቀመርና ማስፋት 41

ምዕራፍ ሦስት፡ የከተሞች ያልተማከለ አስተዳደር 44

3.1. የከተማ አመራር አደረጃጀት 44
3.2. የከተሞች ያልተማከለ አስተዳደር 54
3.3. የከተሞች ያልተማከለ አስተዳደር ስትራቴጂ ዓላማና መርሆዎች 71
3.4. የከተሞች ያልተማከለ አስተዳደር ስትራቴጂዎችና ስልቶች 72
3.4.1. የከተሞች አመራር መዋቅር በተቀናጀ መንገድ መምራትና የማስፈፀም አቅምን ማጎልበት 72
3.4.3. ያልተማከለ የፋይናንስ ስርዓትን በከተሞች ዝቅተኛ የአስተዳደር እርከኖች ማጠናከር 84
3.4.4. ያልተማከለ የአገልግሎት አሰጣጥ በከተሞች ዝቅተኛ የአስተዳደር እርከኖች ማጠናከር 89

ምዕራፍ አራት፡ የዘርፉ የሰው ኃይል ሙያ ስታንዳርዳይዜሽን ልማት፣ምዘናና ዕውቅና 91

4.1. የሰው ኃይል ልማት ፍላጎትና የልህቀት ማዕከል 91
4.2. የሰው ኃይል ልማትና የሰው ኃይል ሙያ ስታንዳርዳይዜሽን 96
4.3. የሰው ኃይል ሙያ ስታንዳርዳይዜሽን ልማትና ምዘና ስትራቴጂ ዓላማና መርሆዎች 103

4.4. የሰው ኃይል ሙያ ስታንዳርዳይዜሽን ልማትና ምዘና ስትራቴጂና ማስፈጸሚያ ስልቶች 104
4.1.1. የዘርፉ የሰው ኃይል ልማት መሰረቱን በሙያ ስታንዳርድና የብቃት አሀዶች ዝግጅት ና በባለሙያዎች ፕሮፋይል (Graduate Profile)/ እንዲመሰረት ማድረግ..... 104
4.1.2. የሰው ኃይል ልማቱ በመረጃ ላይ በተመሰርተ የትምህርትና ስልጠና ፍላጎት ዳሰሳ ዕቅድ ላይ እንዲመሰረት ማድረግ 107
4.1.3. ለዘርፉ የሰው ኃይል ልማት ውጤታማነት ከትምህርትና ስልጠና ተቋማትና ከዘርፉ ኢንዱስትሪዎች ጋር ትብብርና ትስስር መፍጠር..... 108
4.1.4. የስራ ላይ ስልጠናን በሳይንሳዊ የአመራር ጥበብ መተግበርና የጥናት ክበቦች (Quality Circles) ዘዴን መጠቀምና ለተሞክሮ ቅመራና ለጥናትና ምርምር የሚረዳ የልህቀት ማዕከል ማቋቋም 110
4.1.5. በሰው ኃይል ልማት ትግበራ የሰለጠነውን የሰው ኃይል ብቃት ለማረጋገጥ የምዘና ስርዓት መፍጠርና የሰው ኃይል ስምሪቱ በዚሁ መሰረት እንዲፈፀም ማስቻል 111
4.4.6 የሰው ኃይል ልማት ትግበራ የክትትል፣ግምማና ውጤት ፍተሻ ስርዓት መዘርጋት..... 112

ምዕራፍ አምስት፡ የህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ 114

5.1. የዘርፉ የህዝብ አደረጃጀትና የተሳትፎ ደረጃ..... 114
5.2. የህዝብ ንቅናቄና አጀንዳዎች አተገባበር 126
5.3. የህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ ስትራቴጂ ዓላማና መርሆዎች 133
5.4. የከተማ የህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄን ስትራጂዎችና ስልቶች 134
5.4.1. አጀንዳዎችን መቅረጽና የህዝብ ግንኙነት ስራዎችን ማጎልበት 134
5.4.2. የህዝብና የመንግስት አደረጃጀቶችን ማጠናከር..... 143
5.4.3. የልማትና የመልካም አስተዳደር ፕሮጀክቶች ዝግጅትና አፈጻጸም ቅደም ተከተል መጠቀም 156
3.4.4. የሀብት አሰባሰብና አስተዳደር ስርዓት መዘርጋት..... 163
3.4.5. የግሉን ዘርፍ ተሳትፎና አጋርነት ማሳደግ..... 168
3.4.6. የከተማ አስተዳደርና የህዝቡ የሥነ-ምግባርና የተጠያቂነት ቻርተር ማዘጋጀትና መተግበር 173

ምዕራፍ ስድስት፡ በየደረጃው የሚገኙ የመንግስትና የህዝብ አስፈጻሚ አካላት የማስፈጸም አቅም ግንባታ ስርዓት መዘርጋት 178

6.1 በየደረጃው የሚገኙ የማዘጋጃቤታዊ የአገልግት ሰጪ ተቋማትን መደገፍና ማብቃት 178
6.2. በየደረጃው ያለውን አመራርና ፈጻሚ የማስፈጸም አቅም መገንባት 178
6.3. የህዝብ አደረጃጀቶች ተመራጮችንና ወኪሎችን ግንዛቤ ማሳደግ..... 183

ምዕራፍ ሰባት፡ ስትራቴጂውን ለማስፈጸም የሚያስፈልግ የአመራርና የአደረጃጀት ስርዓት 188

7.1. የክትትል፣ የድጋፍ፣ የግምገማና ግብረ መልስ ስርዓት 188
7.2. የክትትልና ድጋፍ ስራዎችን የሚያከናውኑ አስፈጻሚ አካላት አደረጃጀት ... 190
7.3. የክትትልና ድጋፍ ስራዎችን የሚያከናውኑ የባለድርሻ አካላት ሚና..... 193

ማጠቃለያ 199

1. መግቢያ

በከተሞች የተንሰራፋውን የድህነትንና የመልካም አስተዳደር ችግሮችን ለማስወገድ መንግሥት ካለፉት ሁለት አሥርተ ዓመታት ጀምሮ በርካታ የፖ/ሊሲ ማሻሻያና የአቅም ግንባታ ሥራዎችን በማከናወን ላይ ሲሆን በተለይም የጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች ልማት፣ የመሬት ልማትና ማኔጅመንት፣ የቤት ልማት፣ የኮንስትራክሽን ኢንዱስትሪ ልማት፣ የከተማ ፕላን፣ ፅዳትና ውበት ፕሮግራም፣ የከተሞች መልካም አስተዳደር ማሻሻያ ፕሮግራም እና የከተሞች መሠረተ ልማት ኘሮግራሞች በከተሞቻችን የሚታዩ ማኅበራዊና ኢኮኖሚያዊ ችግሮችን ከማቃለል ባሻገር ሰፊ የሥራ ዕድል በመፍጠርና የዜጐችን ኢኮኖሚያዊ አቅም በማሳደግ ረገድ ከፍተኛ ፋይዳ ያላቸው ሥራዎች መሰራታቸው የሚጠቀስ ነው።ከዚህ አንጻር በከተማ ልማትና ኮንስትራተክሽን ዘርፍ በሀገር ደረጃ በተቀረጸው የዕድገትና ትራንስፎርሜሽን እቅድ ላይ የተቀመጡ ግቦችን ለማሳካት እንዲችልና አጠቃላይ በአገልግሎት አሰጣጥ ዙሪያ የታየውን ክፍተት ሊሞላ የሚችል የከተሞች የማስፈጸም አቅም ግንባታና የህዝብ ንቅናቄ ስትራቴጂ ተዘጋጅቷል። የስትራቴጂውን አስፈላጊነት በበቂ ሁኔታ ለመረዳትና ተግባራዊ ለማድረግ እንዲቻል የከተማ ልማት ፖ/ሊሲና የከተሞች መልካም አስተዳደር ፕሮግራምን፣ የኢንዱስትሪና ከተማ ልማት ስትራቴጂን፣ የምዕተ አመቱን ግቦች፣ የአረንጓዴ ኢኮኖሚ ስትራቴጂን መሰረት ያደረጉ የከተሞች የማስፈጸም አቅም ግንባታ ጉዳዮችን የያዙ መሰረታዊ ሀሳቦች፣ በስራ ላይ ያሉ የፖ/ሊሲ አቅጣጫዎች፣ የተገኙ ውጤቶችና የታዩ ደካማ ጎኖች ተዳሰዋል።

ይህ ሰነድ በሰባት ዋና ዋና ምዕራፎች የተደራጀ ሲሆን በመጀመሪያው ምዕራፍ የስትራቴጂው አስፈላጊነት፣ በምዕራፍ ሁለት የማዘጋጃቤታዊ አገልግሎት አቅርቦት ስታንዳርዳይዜሽን፣ ምዘናና ዕውቅና፣ በምዕራፍ ሦስት የከተሞች ያልተማከለ አስተዳደር፣ በምዕራፍ አራት የሰው ሀይል ሙያ ስታንዳርዳይዜሽን ልማት፣ ምዘናና ዕውቅና፣ በምዕራፍ አምስት ደግሞ የህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ፣ በምዕራፍ ስድስት በየደረጃው የሚገኙ የመንግስትና የህዝብ አስፈጻሚ አካላት የማስፈጸም አቅም ግንባታ ስርዓት፣ በምዕራፍ ሰባት ደግሞ የቀረበውን ስትራቴጂ ለማስፈጸም የሚያስችል የአመራርና የአደረጃጀት ስርዓትና ማጠቃለያ የሚሉ ዋና ዋና ጉዳዮችን እንዲይዝ ተደርጎ ተዘጋጅቷል።

ምዕራፍ አንድ፡ የከተሞች የማስፈጸም አቅም ግንባታና የህዝብ ንቅናቄ ስትራቴጂና የማስፈጸሚያ ስልት አስፈላጊነት

የከተሞች የማስፈጸም አቅም ግንባታና የህዝብ ንቅናቄ ስትራቴጂና የማስፈጸሚያ ስልት እንዲዘጋጅና ተግባራዊ እንዲሆን አስፈላጊ ሆኖ ከተገኘባቸው ጉዳዮች መካከል ዋና ዋናዎቹ በከተማ ልማት ፖሊሲ፣ የከተሞች መልካም አስተዳደር፣ የኢንዱስትሪና ከተማ ልማት ስትራቴጂዎች እንዲሁም ሀገራችን የተቀበለቻቸው አለማቀፋዊና ሀገራዊ የልማትና የመልካም አስተዳደር ማዕቀፎች ላይ የተገለጹ ዋና ዋና ግቦች፣አቅጣጫዎችና አፈጻጸሞች ሲሆኑ በእነዚህ ወሳኝ የፖሊሲ አቅጣጫዎች፣ የአምስት አመት የዕድገትና ትራንስፎርሜሽን ዕቅድ፣ የኢትዮጵያን ከተሞች ህዳሴ ከማሳካት አንጻር እንዲሁም በየደረጃው ያሉትን የአፈጻጸም ማነቆዎች ለመፍታት የሚያስችሉ ጉዳዮችን በዝርዝር በማየት እንደሚከተለው ቀርቧል፡፡

1.1. የኢትዮጵያንና የከተሞቻችንን የህዳሴ ጉዞ ከማሳካት አኳያ ያለው ትርጉም

ከተሞቻችን የህዳሴ ጎዳናውን መቀላቀል የሚችሉት በዋናነት በከተማ ልማት ፖሊሲ፣ በከተሞች መልካም አስተዳደር፣ በኢንዱስትሪና ከተማ ልማት ስትራቴጂዎች እንዲሁም የእድገትና ትራንስፎርሜሽን እቅዱን ማሳካት ሲችሉ መሆኑ የታመነበት ጉዳይ ነው፡፡ የከተሞችን ህዳሴ ጉዞ የተሳካ እንዲሆን ከተሞች ያላቸው አቅም መነሻ በማድረግ የሚያደርጉት እንቅስቃሴ እንዳለ ሆኖ በአመራሩ፣በፈጻሚው፣በህዝቡና በግል ባለሀብቱ የሚታዩትን የአመለካከት፣የክህሎትና የግብዓት ችግሮችን ለመፍታት የማስፈጸም አቅም ግንባታ ስራችን የመንግስት አስፈጻሚ አካላትን የማስፈጸም አቅም መገንባትን ቅድሚያ በመስጠትና በዚሁ ላይ በመመስረት የህዝቡን፣የጥቃቅንና አነስተኛ ተቋሞችን፣የግል ባለሀብቱን አቅም መገንባት ወሳኝ ነው፡፡ በከተሞች እስከ አሁን ድረስ በአጥጋቢ ሁኔታ ያልተመታውንና የበላይነቱን እንደጠበቀ የሚገኘውን የኪራይ ሰብሳቢነት ፖለቲካል ኢኮኖሚ ለመደርመስ፣ ዕቅዶቻችንን ለማሳካት፣ ለረጅሙና ለህዳሴ ጉዞ የሚያገለግሉ ቁልፍ አቅሞችን የመገንባት ስራ በተደራጀና በተቀናጀ መንገድ አሁኑኑ መጀመር ይኖርብናል፡፡ በመሆኑም የአመራሩን የማስፈጸም አቅም ለመገንባት ቋሚና አጫጭር የትምህርትና ስልጠና ስርዓት በመዘርጋት መደበኛ ስልጠናዎቹን ከግምገማዊ ስልጠና ጋር በማስተሳሰር ጉድለቶች የሚፈቱበትን አግባቦች በመከተል ተግባራዊ ማድረግ ያስፈልጋል፡፡ በሌላ በኩል የመንግስን

መዋቅር የማስፈጸም አቅምን ለመገንባት ተብሎ የተቀረጸውን የስቪል ሰርቪስ ፕሮግራም ለማሳካት በየደረጃው ያለውን የመንግስት መዋቅር አሰራርንና አደረጃጀትን ማስተካከልና መለወጥ ያስፈልጋል። ይህንን ውጤታማ ለማድረግ በመንግስት መዋቅር ውስጥ ያለውን የሰው ኃይል መገንባት ወሳኝ ጉዳይ ነው። ከዚሁ ጋር ተያይዞ የመልካም አስተዳደርንና የዴሞክራሲ ትግላችንን የሚፈታተነው ጉዳይ ዞሮ ዞሮ ኪራይ ሰብሳቢነት በመሆኑ በመንግስት መዋቅር በተለይም በመሬት አስተዳደር፣በታክስ አስተዳደር፣በመንግስት በጀትና ግዥ አስተዳደር ያለውን የኪራይ ሰብሳቢነት ምንጭ ማድረቅ ዋነኛ የትኩረት አቅጣጫ ነው። በመሆኑም መዋቅራችንን በልማታዊ አስተሳሰብና ተግባር በመቅረጽና የኪራይ ሰብሳቢነትን ፖለቲካል ኢኮኖሚ በመናድ መልካም አስተዳደርና ዴሞክራሲን፣ ልማትና ትራንስፎርሜሽን እቅዱን እውን ለማድረግና አስተማማኝ ሁኔታ ለመፍጠር በየደረጃው በመንግስት መዋቅር የሚገኘውን የሰው ኃይላችንን በተለይም የተለወጠ አስተሳሰብ፣ ብቃትና ልምዱ ያላቸውንና የወጣቱን ሀይል የያዘ እንዲሁም የጥቃቅንና አነስተኛ ተቋማትን፣ ህዝቡንና የግል ባለሀብቱ የማስፈጸም አቅም ለመገንባት የሚያስችል ስትራቴጂ ማዘጋጀት ያስፈልጋል።

1.2. የከተማ ልማት ፖሊሲና ስትራቴጂዎችን ከማሳካት አኳያ ያለው ትስስር

በከተማ ልማት ፖሊሲ ላይ በግልፅ እንደሰፈረው በከተሞቻችን የሚታዩትን የልማትና የመልካም አስተዳደር ችግሮች ለመፍታት ቀልጣፋ፣ ግልፅነትና ተጠያቂነት ያለው፣ እንዲሁም ደረጃውን የጠበቀ አገልግሎት እንዲሰጥ ለማድረግ እና አሳታፊ ልማትን ለማረጋገጥ እንዲቻል በየደረጃው ያሉ የሴክተሩ አስፈጻሚ አካላትን የማስፈጸም አቅም ማጎልበት ወሳኝ እንደሆነ ፅሙን ነው። ምክንያቱም የከተማ ልማት ከመልካም አስተዳደር ውጭ የማይታሰብ በመሆኑ ነው። ቀልጣፋ የአገልግሎት አሰጣጥ፣ አስተማማኝ ሠላምና መረጋጋት እንዲሁም የህግ የበላይነት ካልሰፈነ የከተማ ልማት ይገታል። በመሆኑም የከተማ አስተዳደሮች የአከባቢያቸውን ጉዳይ በሙሉ ኃላፊነት መወሰንና መፈጸም የሚያስችል ሰፊ ነፃነት በህግ ሊረጋገጥላቸው እንደሚገባ፣ የከተማ አስተዳደር ቀልጣፋ፣ ግልፅነትና ተጠያቂነት ያለው ሁለገብ አገልግሎት በየደረጃው መስጠት ያለበት ከመሆኑም በተጨማሪ አገልግሎት አሰጣጡም ያለመቋረጥ የሚሻሻልበትና ተጠቃሚዎችን የሚያረካ መሆን እንዳለበት፣ በትምህርትና ስልጠና፣ በአደረጃጀትና አሰራር ስርዓት፣ በጥናትና ምርምር ስራዎች ላይ በማተኮር ብቁ ልማታዊ መንግስት በከተሞች ለመፍጠር የሚያስችል የአቅም ግንባታ ስራ ቀጣይነት ባለው አግባብ መሰራት እንዳለበት እና ስራው የሁሉም የልማት ኃይሎችን አቅም

በቀጣይነት የሚገነባና በተለይም የከተማውን አስተዳደር የልማት መሪነት አቅም የሚፈጥር ሊሆን እንደሚገባ አቅጣጫ የተቀመጠ በመሆኑ ከዚህ አንጻር ፖሊሲውን ተፈጻሚ የሚያደርግ የከተሞች የማስፈጸም አቅም ግንባታና የህዝብ ንቅናቄ ስትራቴጂ ማዘጋጀትና ወደ ተግባር መግባት ያስፈልጋል፡፡

የከተሞች መልካም አስተዳደር ፕሮግራምም በተመሳሳይ መንገድ በከተማ ልማት ፖሊሲ ላይ እንደተመለከተው የከተማ አስተዳደሮች ከተሞቻቸውንና ነዋሪዎቻቸውን በሚመለከቱ ጉዳዮች ላይ ዕቅዶችን እያዘጋጁ የሚፈጽሙ፣ አካባቢዎቻቸውን በተመለከተ ሕጎችን በማውጣት እንዲከበሩ የሚያደርጉ በአጠቃላይም የከተማ ነዋሪዎችን የሚመለከቱ ጉዳዮችን በቅርብ ሆነው የሚያስፈጽሙና የሚከታተሉ፣ ህብረተሰቡን በቀጥታ የሚያሳትፉ፣ ዕቅዶቻቸውንና በጀታቸውን ለሕዝቡ ግልጽ የሚያደርጉ፣ ለሚያደርጉት ውሳኔ ተጠያቂ የሆኑ፣ ሥልጣናቸውን ወደ ታችኛው የአስተዳደር እርከን ያወረዱ፣ ቀልጣፋና ውጤታማ የከተማ አገልግሎት ለመስጠት የሚያስችል ብቃትና ዝግጁነት ያላቸው እንደዚሁም የሕግ የበላይነት የሚያከብሩ መሆን እንዳለባቸው ተብራርቷል፡፡ ከዚህ አንጻር መሰረታዊ የመልካም አስተዳደር መርሆዎችን በመከተልና ተግባራዊ ማድረግና በከተሞቻችን የሚታዩ የመልካም አስተዳደር ችግሮች ለማሻሻል ትልቅ ፋይዳ ባላቸው ሥራዎች ላይ በማተኮር በከተማ ነዋሪዎች ዘንድ ከፍተኛ እርካታ የሚታይባቸውን የከተማ የመሬት ልማትና አስተዳደር እና ፕላን ጋር የተያያዙ ሥራዎች፣ በተለይም የመሬትና መሬት-ነክ መረጃ ሥርዓትን ከማጠናከር አኳያ መንግሥት የተለየ ተኩረት ሰጥቶ መንቀሳቀስ፣ ሃገሪቱ ከምትመራበት የፌደራል ሥርዓት የሚመነጨው ስልጣንና ኃላፊነትን እስከታችኛው የአስተዳደር እርከን የማውረድን መርሆ ለማረጋገጥ እንዲቻል ከተሞች አስተማማኝ የፋይናንስ አቅምና ፋይናንሱን የማስተዳደር ሙሉ መብትና አቅም እንዲጎናፀፉ የሚደረገውን ጥረት ማጠናከር፣ በከተሞች የአስፈፃሚ ተቋማትን አቅም የመገንባትና በተለያዩ ደረጃ ያለ የከተሞች ምክር ቤቶችን ጨምሮ አመራሩንና ባለሞያዎችን የማብቃትና የፍትህ ሥርዓቱን በአጠቃላይ በማሻሻል የሕግ የበላይነትን ለማስፈንና የነዋሪዎችን ደህንነት ለማረጋገጥ፣ አገልግሎት አሰጣጡ ከአድሎዓዊ አሰራርና ከሙስና የጸዳ ለማድረግ ከላይ እስከ ታች ያለው አመራርና ሰራተኛ እንዲሁም ህዝቡና ባለድርሻ አካላት ተቀናጅተው ለከተማ ልማት ፖሊሲውና ለከተሞች መልካም አስተዳደር ፕሮግራም ተግባራዊነት መንቀሳቀስ እንደሚጠበቅባቸው የሚጠቁም በመሆኑ የከተሞችን የማስፈጸም

አቅም መገንባትና ህዝቡን በልማትና መልካም አስተዳደር ስራዎች ላይ በንቅናቄ ሊያሳትፍ የሚችል ስትራቴጂ ማዘጋጀትና ወደ ተግባር መግባት ያስፈልጋል፡፡

ከዚህ ጋር ተያይዞ ከተሞች የኢንዱስትሪ፣ የኢኮኖሚና የማህበራዊ አገልግሎት መስጫ፣ የባህልና ዲሞክራሲ ማዕካላት ሆነው እንደሚያገለግሉ ይታወቃል፡፡ ከዚህ አንፃር መንግስት የኢንዱስትሪና የከተማ ልማት ስራዎችን ለመምራት የሚስችል ስትራቴጂ አዘጋጅቶ በመተግበር ላይ ይገኛል፡፡ ስትራቴጂው በዋናነት ያተኮረው በሀገሪቱ ፈጣንና ቀጣይነት ያለው እድገት ለማረጋገጥ የሚያስችልና ህዝቡ ከልማቱ በላቀ ደረጃ ሊጠቀም የሚችልበትን ሁኔታ ለመፍጠርና ዴሞክራሲ ስርዓትን ለማጠናከር ነው፡፡ ይህንንም ለማከናወን እንዲቻል ጉልበትን በሰፊው መጠቀም የሚያስችሉ የጥቃቅንና አነስተኛ ተቋማት ኢንዱስትሪ ማስፋፋት፣ ፈጣንና ቀጣይነት ያለው ቴክኖሎጂ እድገት ማዕከል ማድረግ፣ የኪራይ ሰብሳቢነትን ፖለቲካል ኢኮኖሚ መናድና ልማትዊነትን ማረጋገጥ እንዲሁም በኢንዱስትሪና በከተማ ልማት መስክ የህዝቡን ተጠቃሚነት ማረጋገጥ ወሳኝ ጉዳዮች ናቸው፡፡ በቀጣይም ከተሞች የኢንዱስትሪው ሴክተር የመሪነት ሚናቸውን መጫወት እንዲችሉ ምቹ ሁኔታዎችን በመፈጠር ላይ ይገኛሉ፡፡ ከዚህ ጋር ተያይዞ ከተሞች የኢንዱስትሪ ማዕከል በመሆናቸው ይህንን ለመሸከም የሚያስችል የማስፈጸም አቅም ከወዲሁ መገንባት ያስፈልጋል፡፡ በዚህ መሰረት የማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎቶችን ጥራትና ደረጃቸውን ጠብቀው እንዲሰጡ ለማድረግ፣ እያንዳንዱ አገልግሎት ራሱን የቻለ ስታንዳርድ እንዲዘጋጅለት እና በየጊዜው አፈጻጸሙ እንዲመዘን፣ አገልግሎቶቹን በብቃት ለመስጠት የሚያስችል የሙያ ስታንዳርድ ማዘጋጃት፣ ማሰልጠንና ብቃትን በማረጋገጥ፣ አገልግሎቶች ያልተማከለ አስተዳደርን መሰረት አድርገው በከተሞች ዝቅተኛ የአስተዳደር እርከን እንዲሰጡ ማድረግና አጠቃላይ ስራዎቻችንን በህዝቡ ተሳታፊነትና ተጠቃሚነት ላይ ያተኮረና የልማታዊ ባለሀብቱን አጋርነት ያረጋገጠ ማድረግ ወሳኝ በመሆኑ የከተሞችን የማስፈጸም አቅምን መገንባትና በልማትና መልካም አስተዳደር ስራዎች ላይ ህዝቡን በንቅናቄ ሊያሳትፍ የሚችል ስትራቴጂ ማዘጋጀትና ወደ ተግባር መግባት ያስፈልጋል፡፡

1.3. የምዕተ አመቱን ግቦች ከመፈጸም አኳያ ያለው ፋይዳ

መንግስት የምዕተ ዓመቱን ግቦች ለማሳካት በገባው ቃል መሰረት ከከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን ስራዎች ጋር ከተያያዙ ግቦች መካከል ድህነትን በመቀነስ ከድህነት በታች

የሚኖረውን የከተማ ህዝብ ቁጥር በግማሽ መቀነስ፣ እንደተጠበቀ ሆኖ ሀገራቱ በአለም አቀፍ ደረጃ ከተስማማንባቸውና ተግባራዊ ካደረገቻቸው መረሀዎች አንጻር የጾታ እኩልነትና የሴቶችን የስልጣን ባለቤትነት በማረጋገጥ በከተማና በገጠተኛ የከተማ አስተዳደር እርከኖች ባሉ ምክር ቤቶች መቀመጫ፣ በየደረጃው ያለውን የትምህርት ተሳትፎና በሥራ ዕድል ዙርያ የሚታየውን ጾታን መሰረት ያደረገ ልዩነትን ማስወገድ ወሳኝ ነው። እንዲሁም ቀጣይነት ያለው የአከባቢ ደህንነትን በማረጋገጥ ዘላቂ የልማት መርሀዎችን በሀገራዊ ፖሊሲዎችና ፕሮግራሞች በማካተት የአካባቢ ሀብቶችን ከጥፋት በመታደግ ወጪ ቆጣቢና ታዳሽ የሀይል ምንጭ መጠቀም፣ ጥብቅና አረንጓዴ ቦታዎችን መከለል፣ የከተማውን መጠጥ ውሀ አቅርቦት ዘላቂና ተደራሽ ያልሆነባቸውን አካባቢዎች በግማሽ መቀነስ፣ለዚህም አቅርቦቱን ማሻሻል፣የሳኒቴሽን ፋሲሊቲዎችን ማሻሻል፣ በ2020 የተጎሳቆሉ አካባቢዎችን በሰፊው ማሻሻል የሚሉት ዋና ዋናዎቹ ሲሆኑ እነዚህን ግቦች ከሴክተሩ አኳያ ቃኝቶ ተግባራዊ ማድረግ ወሳኝ ጉዳይ ነው። በዚህ መሰረት ሴክተሩ የምዕተ ዓመቱን ግቦች ለማሳካት አበረታች ጥረት ሲያደርግ የቆየ ሲሆን በቀጣይም በከተሞች የሚከናወኑ የመሰረተ ልማት ግንባታዎች የሰው ሀይልን በብዛት የሚጠቀሙና የስራ ዕድልን የሚፈጥሩ እንዲሆኑ፣ እንዲሁም ሁሉም የልማትና የመልካም አስተዳደር ስራዎቻችን የአከባቢ ደህንነትን ያረጋገጡ እና ህብረተሰቡ ተሳታፊና ከውጤቱም ተጠቃሚ እንዲሆን በማድረግ የምዕተ ዓመቱን ግቦች በማሳካት በኩል ሴክተሩ የበኩሉን ድርሻ ለመወጣት ወሳኝ በሆኑ ጉዳዮች ላይ በተለይም የማስፈጸም አቅም መገንባት በሚያስችሉ የአመራር፣የፈጻሚውና የህዝቡን ግንዛቤ በመፍጠር ዙሪያ ላይ የሚያተኩር የከተሞችን የማስፈጸም አቅም ግንባታና የህዝብ ንቅናቄ ስትራቴጂን ማዘጋጀትና ወደ ተግባር መግባት ያስፈልጋል።

1.4. የአረንጓዴ ኢኮኖሚ ልማት ስትራቴጂን ከማሳካት አኳያ ያለው ትስስር

በምዕተ አመቱ ግቦች ላይ እንደተመለከተው የኢንዱስትሪና ከተማ ልማት እንቅስቃሴያችን ከአካባቢ ድህንነት ጋር ካልተዛመደ ዞሮ ዞሮ ቀጣይነት ያለው ልማት ማስመዘገብ አይቻልም። ከዚህ አንጻር ሀገራችን በዓለም ላይ ያንጎበበውን የአከባቢ ብክለት ለመከላከል እንዲቻል የአረንጓዴ ኢኮኖሚ ልማት ስትራቴጂ ተዘጋጅቶ ሁሉም ባለድርሻ አካላት የድርሻቸውን እንዲወጡ ለማድረግ ተግባራዊ እንቅስቃሴ በመደረግ ላይ ይገኛል። በዚሁ ስትራቴጂ ላይ እንደተመለከተው ቀጣይነት ያለው አረንጓዴ ልማትን ተግባራዊ ለማድረግ ትኩረት

ከተሰጣቸው ጉዳዮች መካከል በግብርና የእርሻና የእንስሳት እርባታ ብክለት መቀነስ፣ በደን ልማት የካርቦን ክምችት፣ በኤሌክትሪክ ሀይል አቅርቦት ከታዳሽ ሀይል መጠቀም እና በትራንስፖርት፣ በኢንዱስትሪ ሴክተርና በግንባታ ኢነርጂ ቆጣቢ ቴክኖሎጂ መጠቀም የሚሉት ናቸው፡፡ ከዚህ አንጻር ሴክተሩ የከተማ መሰረተ ልማት ስራዎቹንና የከተማ ህዝብ ትራንስፖርት እንዲሁም በኮንስትራክሽን ሴክተር የሚፈጠረው የኢንዱስትሪና የአገልግሎት ስራዎች ሀይል ቆጣቢና ከብክለት ነጻ የሆኑ በማድረግ በሀገር ደረጃ የተያዘውን የአረንጓዴ ኢኮኖሚ ልማት ለማረጋገጥ የበኩሉን አስተዋጽኦ ማበርከት ይጠበቅበታል፡፡ በዚህ መሰረት ፓርኮችን፣ የዘላቂ ማረፊያ ቦታዎችን፣ የመንገድ አካፋዮች፣ ዳርቻና አደባባዮችን፣ የፕላዛና ክብረ በዓል ቦታዎችን፣ የወንዝ እና ወንዝ ዳርቻ ቦታዎችን፣ የተፋሰስ ቦታዎችን፣ የሀይቅና ሀይቅ ዳርቻ ቦታዎችን፣ የከተማ ግብርናን፣ የከተማ ውስጥና ዳርቻ ደኖችን /Woodlots and Green Belts/፣ የግለሰብ ግቢና አከባቢው፣ የተቋማት ግቢና አካባቢው /መንግስታዊና መንግስታዊ ያልሆኑ ተቋማትን፣ የማህበራትና የጋራ መኖሪያ ቤቶች ግቢና አካባቢውን፣ የእምነት ተቋማት ግቢና አካባቢውን፣ መንደር ውስጥ የሚገኙ ክፍት ቦታዎች/Amenitiy Open Spaces/ን፣ የስፖርት ሜዳዎችን፣ የችግኝ ጣቢያዎችንና አረንጓዴ ጣሪያዎችና ግድግዳዎችን ከብክለት ነጻ የሆኑና የአካባቢ ደህንነትን የጠበቁ በማድረግ የአረንጓዴ ኢኮኖሚ ልማትን ማረጋገጥ ወሳኝ ጉዳይ በመሆኑ ከተሞች በሚያከናውኗቸው የልማትና የመልካም አስተዳደር ስራዎች ላይ የአመራሩ፣ ሰራተኛውና ህብረተሰቡ ግንዛቤ የሚፈጠርበትና የከተሞችን የማስፈጸም አቅም መገንት የሚያስችል ስትራቴጂ ማዘጋጀትና ወደ ተግባር መግባት ያስፈልጋል፡፡

1.5. የሴክተሩን የአምስት አመት የዕድገትና ትራንስፎርሜሽን እቅድ ከመፈጸም አኳያ ያለው ፋይዳ

እንደሚታወቀው መንግስት ሰፊ መሰረት ያለው ፈጣን፣ ቀጣይና ፍትሃዊ የኢኮኖሚ እድገት በማስመዝገብ ልማትን የማፋጠንና ድህነትን የማስወገድ ዓላማ ያለው ሲሆን የሀገሪቱን አጠቃላይ የልማት እንቅስቃሴን ለመምራት የሚያስችሉ የልማት ፖሊሲዎችን፣ ስትራቴጂዎችና እቅዶችን በየጊዜው እያዘጋጀ በመተግበር ከፍተኛ ውጤት በማስመዝገብ ላይ ይገኛል፡፡ በአሁኑ ወቅትም የ5 ዓመት የእድገትና ትራንስፎርሜሽን እቅድ ተዘጋጅቶ ወደ ተግባራዊ እንቅስቃሴ ተገብቷል፡፡ከተሞች ባለፉት ዓመታት ባላቸው አቅም መሰረት

ነዋሪዎቻቸው የሚፈልጓቸውን የመሰረተ ልማትና አገልግሎቶች ማቅረብና የአከባቢያቸውን የኢኮኖሚ እንቅስቃሴና የስራ ዕድል ፈጠራ ማጎልበት መጀመራቸው እንዲሁም በቀጣዩ ዘመን ከህዝብ ብዛታቸው ጋር የሚመጣጠን መሰረተ ልማት፣ አገልግሎቶች አቅርቦትና የስራ ዕድል ፈጠራ ላይ በማተኮር እንደሚንቀሳቀሱ የሚጠበቅ መሆኑን፣ በዚህም በከተሞች የሚታየውን ድህነትና ስራ አጥነት እንዲቀንስና ከተሞች ለዘላቂና ፈጣን ሀገራዊ ኢኮኖሚያዊ ልማት የሚጠበቅባቸውን ሚና እንዲጫወቱ የሚደረግ መሆኑን በግልፅ ተመላክቷል። በዚህ መሰረት ትኩረት ከተሰጣቸው ጉዳዮች መካከል አንዱ የማስፈጸም አቅም ግንባታና መልካም አስተዳደርን ማስፈን ሲሆኑ ጠንካራ የማስፈጸም አቅም ያለው መንግስታዊ መዋቅር መፍጠር፣ ግልፅነትን ማስፈንና ሙስናን ከምንጩ ማድረቅ፣ የሕዝብ ተሳትፎን ማረጋገጥና የባለብዙ ዘርፍ ጉዳዮችን በሲቪል ሰርቪሱ ውስጥ ማካተትና መተግበር ዋና ዋና የትኩረት አቅጣጫዎች እንደሆኑ ተቀምጧል። አቅጣጫዎችን ለማስፈጸምም በየደረጃው ያለውን አመራርና ፈፃሚ ማብቃት፣ የተቋማትን አደረጃጀትና አሠራር ማሻሻል፣ ሰፊና ቀጣይነት ያላቸው የልማትና መልካም አስተዳደር ተግባራትን በማከናወን ሕዝባዊ ንቅናቄ እንዲኖር ማድረግ፣ ከልማታዊ ባለሀብት ጋር ጠንካራ አጋርነት መፍጠር እና ያልተማከለ አስተዳደርን በመዘርጋት ከተሞች ራሳቸውን የማስተዳደር ሰፊ ነፃነትና ስልጣን እንዲኖራቸው ማስቻል የሚሉት ዋና ዋና ግቦች ናቸው።

ከዚህ አንፃር በከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን ሴክተርም የሴክተሩን የ5 ዓመት የእድገትና ትራንስፎርሜሽን ዝርዝር እቅድ አዘጋጅቶ በመተግበር ላይ ይገኛል። ይህ እቅድ ሲዘጋጅ በዋናነት መሰረት ያደረገው ድህነትን በመቀነስ ከድህነት በታች የሚኖረውን የከተማ ህዝብ ቁጥር በግማሽ መቀነስ የሚለውን የመጀመሪያ ግብ እና ቀጣይነት ያለው የአከባቢ ደህንነትን በማረጋገጥ ዘላቂ የልማት መርሆዎችን በሀገራዊ ፖሊሲዎችና ፕሮግራሞች በማካተት የአካባቢ ሀብቶችን ከጥፋት በመታደግ የሚለውን ሰባተኛውን ግብ ወጪ ቆጣቢና ታዳሽ የሀይል ምንጭ መጠቀም፣ ጥብቅና አረንጓዴ ቦታዎችን መከለል፣ የከተማውን መጠጥ ውሀ አቅርቦት ዘላቂና ተደራሽ ያልሆነባቸውን አካባቢዎች በግማሽ መቀነስ፣ለዚህም አቅርቦቱን ማሻሻል፣ የሳኒቴሽን ፋሲሊቲዎችን ማሻሻል፣ በ2020 የተጎሳቆሉ አካባቢዎችን በሰፊው ማሻሻል የሚሉትን የምዕተ አመቱን ግቦች ከማሳካት አኳያ የከተሞች መልካም አስተዳደር ፕሮግራምን በመተግበር በክልልና በከተማ ደረጃ ያሉትን አስፈጻሚ አካላት አቅም ይበልጥ እንዲጠናከር ማድረግ ሲሆን አቅሙ የተገነባ አመራርና ሰራተኛ ለማግኘትም በእቅድ ዘመኑ

በየአመቱ በአማካይ 500 የከተማ አስተዳደር ኃላፊዎችና ሰራተኞች፣ 3084 ለሚሆኑ የዘርፉ ባለሙያዎች፣ 1000 ለሚሆኑ የከተማ ስራ አመራሮችን፣ 858 የማዘጋጃ ቤት ሰራተኞች እንዲሰለጥኑና በአማካይ በየአመቱ 5 ከተሞች የዘመናዊ መረጃ ስርዓት ተጠቃሚ እንዲሆኑና አቅማቸው እንዲገነባ ታቅዷል። ይህን ዕቅድ ተግባራዊ ለማድረግ በከተሞች የሚታየውን ስራ አጥነትና ድህነት መቅረፍ፣ የከተማ መሬት ልማትና ማኔጅመንት ግልጽና ተጠያቂነት የሰፈነበት እንዲሆን ማድረግ ኪራይ ሰብሳቢነትን ትርጉም ባለው መንገድ መግታትና በሂደትም ጨርሶ ማስወገድ፣ የኮንስትራክሽን ኢንዱስትሪው ተገቢው ሚና እንዲጫወት ማድረግ፣ በከተሞች በቂ፣ ጥራትና ደረጃውን የጠበቀ የመሰረተ ልማትና የማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎቶችን ዘላቂነት ባለው መልክ እንዲቀርቡ ማስቻል ሲሆን በዚህ ላይ ትኩረት ከተሰጣቸው ስትራቴጂያዊ ጉዳዮች ዋና ዋናዎቹ የኢንተርፕራይዞች የተወዳዳሪነት አቅም ግንባታና የአንድ ማዕከል አገልግሎት፣ የከተማ መሬት ልማትና ማኔጅመንት (የላቀ የካዳስተር ስርዓት ግንባታ)፣የከተማ ፕላን፣ጽዳትና ውበት እንዲሁም አረንጓዴ ልማት፣ የኮንስትራክሽን ኢንዱስትሪ የማስፈጸም አቅም ግንባታ፣ ቀልጣፋና ውጤታማ አሰራርና አመራር ማረጋገጥ እና ማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎቶችን ማብቃትና ስትንዳርዳይዝ በማድረግ የህዝብን ተጠቃሚነትንና የግል ልማታዊ ባለሀብቱን አጋርነት ማረጋገጥ ናቸው።

እነዚህን ዓብይ የትኩረት መስኮች ለማሳካት እንዲቻል ከተቀረጹት ፕሮግራሞች መካከል አንዱ የከተሞች መልካም አስተዳደርና አቅም ግንባታ ፕሮግራም ሲሆን ፕሮግራሙን ለማስፈጸም እንዲቻል በእቅድ ዘመኑ ትኩረት ከሰጣቸው ጉዳዮች መካከል ዋና ዋናዎቹ የከተሞች የመሰረተ ልማት አቅርቦት ማሻሻል፣ የማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎት አቅርቦት ስታንዳርዳይዝ ማድረግና መመዘን፣ የከተሞችን ያልተማከለ አስተዳደር ማጠናከር፣ የዘርፉን የሰው ኃይል ሙያ ስታንዳርዳይዝ በማድረግ ማልማትና መመዘን እና የህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ ማቀጣጠል በመሆኑ ይህን ተግባራዊ ለማድረግ የከተሞችን የማስፈጸም አቅም መገንባትና ህዝቡን በንቅናቄ ማሳተፍ የሚያስችል ስትራቴጂ ማዘጋጀትና መተግበር ያስፈልጋል።

የከተሞች መልካም አስተዳደር ፕሮግራም ያልተማከለ የአስተዳደር ስርዓት እንዲጠናከርና ከተሞች ራሳቸውን በራሳቸው ማስተዳደር እንዲችሉና ለነዋሪዎቻቸው ውጤታማና ቀልጣፋ አገልግሎት እንዲያቀርቡ ሁኔታዎችን ያመቻቸ ቢሆንም፤ ከተሞቻችን የማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎት በሚፈለገው የጥራት ደረጃ፣ ውጤታማነትና ፍጥነት ለነዋሪዎችና ለተጠቃሚዎች

ለማቅረብ እንዲሁም በዓለም አቀፍ ደረጃ የመወዳደር አቅም በመፍጠር ረገድ አሁንም ብዙ ርቀት መጓዝ ይጠይቃቸዋል። የማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎቶች በተለምዶ ከመሰጠታቸው ውጪ ስታንዳርድ ወጥቶላቸው በዚህ መሰረት እያንዳንዱ ከተማ አፈጻጸሙ እየተለካ ግብረ-መልስ የሚሰጥበት ሁኔታ ገና እንደ ስርዓት አልተተከለም። በተመሳሳይ ሁኔታ የትኛው ከተማ በየትኛው አገልግሎት አሰጣጥ የተሻለ አፈጻጸም እንዳለው ተለይቶና ተቀምሮ የሚሰፋበት ሁኔታ አልተፈጠረም። በከተሞች የሚሰጡ አግልግሎቶች ምን ያህል ነዋሪውን እንዳረኩ ለማወቅ የተደረገ ጥረት ቢኖርም የተበጣጠሰና ሳይንሳዊ ያልሆነ ነው። ከዚህ ጋር ተያይዞ ተጠያቂነትን በማስከተል በኩል የተካሄደ እርምጃ ወጥነት እንዳይኖረው አድርጎታል።

ሆኖም ግን ከተሞቻችን መሰረታዊ የከተማ መሰረተ ልማትና የማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎቶችን በሚፈለገው የጥራት ደረጃና ፍጥነት ለነዋሪዎችና ተጠቃሚዎች የማቅረብና በዓለም አቀፍ ደረጃ የመወዳደር አቅም እንዲኖራቸው በማድረግ ረገድ ብዙ ርቀት መጓዝ የሚቀራቸው መሆኑ አያጠራጥርም። ይህ በመሆኑም በከተሞች የተጀመሩትን የመልካም አስተዳደርና አቅም ግንባታ ስራዎች አጠናክሮ መቀጠል አስፈላጊ መሆኑ ታምኖበታል። ይህን አስመልክቶም የአምስት ዓመቱ የዕድገትና ትራንስፎርሜሽን ዕቅድ /2003-2007/ ለአቅም ግንባታ፣ የመልካም አስተዳደር እና ዲሞክራሲያዊ ሥርዓት ግንባታ ይበልጥ ጥልቀት እንዲኖረው ለማድረግና በዚህ ረገድ የታዩ እጥረቶችን ለማስወገድ ከፍተኛ ርብርብ እንደሚደረግ ግልጽ አቅጣጫ አስቀምጧል።

ይህንኑ የዕድገትና ትራንስፎርሜሽን ዕቅድ መሠረት አድርጎ የተቀረጸው የከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን ዘርፍ ክፍለ-ኢኮኖሚያዊ ስትራቴጂክ ዕቅድም በዋናነት በከተሞች ልማትን ለማረጋገጥና መልካም አስተዳደርን ለማስፈን የሚያስችሉ ልዩ የትኩረት መስኮች ላይ ተንተርሶ እንዲዘጋጅ ተደርጓል። ከነዚሁ የትኩረት መስኮች አንዱ ማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎቶችን ማብቃት[1] ነው። ለዚሁ ቁልፍ ጉዳይ በስነዱ ላይ በተቀመጠው አቅጣጫም ማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎቶች የዓለም አቀፍ ደረጃዎችን ያሟሉ መሆኑ የሚረጋገጥበት ስርዓት መዘርጋት እንዳለበት ያመለክታል። ይህንኑ ሰነድ ተመርኩዞ የወጣው የከተሞች መልካም አስተዳደርና አቅም ግንባታ ፕሮግራምም በበኩሉ ማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎቶችና

[1] ክፍለ-ኢኮኖሚዊ የዕትዕ (2003-2007)፣2003

መሠረተ ልማት በተፈለገው መጠን፣ ጥራትና ደረጃ ለማቅረብ አለመቻሉ አንዱ ስትራቴጂካዊ የትኩረት መስክ እንደሆነ አስቀምጧል[2]።

ከተሞችን ለነዋሪዎቻቸው ምቹና ተወዳዳሪ ለማድረግ በከተሞች የሚሰጡ ማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎቶችን በማሻሻልና ደረጃቸውን የጠበቁ አግልግሎቶችን በማቅረብ የከተማውን ነዋሪ ፍላጎት ማርካት በሚያስችል መልኩ ወጪ ቆጣቢ፣ ቀልጣፋና ተደራሽ እንዲሆኑ ማስቻል፤ በሌላ በኩል የአገልግሎቶቹ አቅርቦት አፈጻጸምን በመመዘን ግብረ-መልስ የሚሰጥበት ስርዓት በመዘርጋት ደካማ አፈጻጸም ያስመዘገቡ ከተሞችን ተጠያቂ እንዲሆኑና የላቀ አፈጻጸም ላሳዩት ደግሞ ማበረታቻ በመስጠት በከተሞች መካከል ጥሩ የውድድር መንፈስ እንዲፈጠር ማድረግ ያስፈልጋል።

ያልተማከለ አስተዳደር ሥርአትን ለማጠናከር በርካታ ሕጋዊና አስተዳደራዊ ሥራዎች እየተከናወኑ ቢሆንም በከተሞችና በከተሞች ዝቅተኛ የአስተዳደር እርከኖች መልካም አስተዳደርን ከማስፈን አንፃር ያላቸው የማስፈፀም አቅም በቂ ነው ማለት አይቻልም። በከተሞች አጠቃላይ የልማትና የመልካም አስተዳደር ስራዎች ውስጥ በየደረጃው ለሚገኙ ዝቅተኛ የአስተዳደር ዕርከኖች ስልጣንና ሀላፊነት በአግባቡ አለማውረድ፣ የአስተዳደር እርከኖች ሲደራጁ ወጥነት ባለው መልኩ ያለመሆኑ፣ በቂ በጀት ያለመመደቡ፣ የሚሰጡትም አገልግሎቶች ስታንዳርድ የሌላቸውና በበቂ ሁኔታ ለህዝብ ተደራሽ ያለመሆናቸው እና በአጠቃላይ የማስፈፀም አቅማቸው አናሳ መሆን በዋናነት የሚጠቀሱ ችግሮች ናቸው። ስታንዳርድ የወጣለት አገልግሎት በተገቢው መንገድ፣ ጥራትና ደረጃን ጠብቆ ለመስጠት እንዲቻል የከተሞችን ያልተማከለ አስተዳደር ማጠናከር አስፈላጊነቱ የጎላ ነው። ከዚህ አንፃር መንግስት የጀመራቸውን የልማትና የመልካም አስተዳደር ለውጦች ቀጣይነትና ዘላቂነት ለማረጋገጥ በተለይም የከተማ አገልግሎቶችን ተደራሽ ለማድረግ፣ ዝቅተኛ የአስተዳደር እርከኖችን በማጠናከር ተጠያቂነትን ለማስፈን፣ ህዝቡን የልማትና የመልካም አስተዳደር ተጠቃሚና የስልጣን ባለቤት ለማድረግ እና በእነዚህ የአስተዳደር እርከኖች ላይ ያለውን አመኔታና በጎ አመለካከት እንዲያጎለብት ለማድረግ ከተሞችን በሰው ሀይል፣ በፋይናንስ፣ በሎጅስቲክስ፣ በአደረጃጀትና በአሰራር የማስፈፀም አቅማቸውን መገንባትና አገልግሎቶችን

[2] የሴክተሩ የዕድገትና የትራንስፎርሜሽን እቅድና የከተሞች መልካም አስተዳደርና አቅም ግንባታ የአምስት ዓመት (2003-2007) ፕሮግራም

በጥራትና በተቀላጠፈ መንገድ መስጠት እንዲችሉ ማድረግ አስፈላጊ በመሆኑ ይህን ጉዳይ የሚያመላክት ስትራቴጂ ማዘጋጀትና መተግበር አስፈላጊ ያደርገዋል፡፡

የከተሞችን የማስፈጸም አቅም ከምንገነባባቸው ወሳኝ ጉዳዮች አንዱ በየደረጃው በመንግስት መዋቅር በአገልግሎት አሰጣጥ ዙሪያ ላይ የተሰማራውንና ለዘርፉ የሚሰለጥነውን የሰው ኃይል በብቃትና ደረጃውን ጠብቆ በማሰልጠን በየደረጃው በሚገኙ የከተማ አስተዳደር እርከኖች ማሰማራት ተገቢ ነው፡፡ ሆኖም በሀገራችን ቀደም ሲል የነበረው የሰው ኃይል ልማት አፈጻጸም ሲታይ የትምህርትና ስልጠና ተቋማት የስልጠና ዘርፉንና የማሰልጠኛ ስርዓተ ትምህርት የሚወስኑበትና ሴክተሮች የባለቤትነት ድርሻቸውን በሚገባ ሳይወጡና ሰልጣኞችን ብቻ ተቀባይ የሆኑበት ሁኔታ እንደነበረ ለመረዳት ይቻላል፡፡ ምንም እንኳ የመንግስት የፖሊሲ አቅጣጫ ተቀምጦ እየተሰራ ቢሆንም የሀገሪቱ የሰው ኃይል ልማት ዘርፍ በተለይም በመካከለኛ ደረጃ የሚወጣው የሰለጠነ የሰው ኃይል ለኢንዱስትሪው የማይመጥንና አብዛኛው ሰልጥነው የወጡ ባለሙያዎች ወደ ስራ መሰማራት ያልቻሉበት ሁኔታ ይታያል፡፡ ይህን ችግር ለመቅረፍና የሰው ኃይል ልማቱን ውጤታማነት ለማረጋገጥ በሰው ኃይል ልማት ዘርፍ የሚካሄደው ትምህርትና ስልጠና መሰረቱ ኢንዱስትሪው የሚፈልገውን የሰው ኃይል በማልማት ላይ ያተኮረና ሰልጣኞችም ከስልጠና በኋላ በግል በራሳቸው ስራ ፈጣሪ ሆነው የሚሰሩበት ወይም በተለያዩ ድርጅቶች ተቀጥረው የሚሰሩበት ሁኔታ ማመቻቸት ያስፈልጋል፡፡ ከዚህ በመነሳት በከተማ ልማትና በኮንስትራክሽን ዘርፍ የሚቀርቡ አገልግሎቶችን በብቃት ለመስጠት የሚችል የሰው ኃይል በሙያ አይነትና በሙያ ደረጃ በመለየትና ከዝቅተኛ እስከ መካከለኛ ደረጃ ላሉት ሙያዎች የሙያ ስታንዳርድ በማዘጋጀትና በከፍተኛ ደረጃ ከመጀመሪያ ዲግሪ ጀምሮ እስከ ፒ ኤች ዲ ላሉት ሙያዎች የባለሙያ ፕሮፋይል መግለጫ በማዘጋጀት የትምህርትና ሥልጠና ተቋማት ባለሙያዎቹን የማፍራት ሂደት የሙያ ስታንዳርድ መሰረት አድርገው በሚዘጋጁት ስርዓተ ትምህርት ላይ እንዲሆን የሚያስችል አቅጣጫ አስቀምጦ መምራትና መከታተል የሚያስፈልግ በመሆኑ ይህንን ጉዳይ የሚያመላክት ስትራቴጂ ማዘጋጀትና መተግበር ወሳኝ ነው፡፡

ከተሞች የማስፈጸም አቅማቸው በጎለበተ መጠን አሳታፊነታቸው እየተጠናከረ ሲሄድ የሚሰጡ አገልግሎቶች ተደራሽ እንዲሆኑ፣ ፈጣን ልማት እንዲመዘገብና የህዝቡ ተጠቃሚነት እንዲረጋገጥ ይደረጋል፡፡ ሆኖም ከዚህ በፊት የነበረው አፈጻጸም ሲታይ ህዝቡ አጠቃላይ በከተሞች የልማትና የመልካም አስተዳደር ስራዎች ላይ በየደረጃው የሚሳተፍበትና በሁሉም

ዘንድ የሚታወቅ አሰራር በግልጽ አለመዘርጋት፣ የተዘረጉ አሰራሮችና አገልግሎቶችም ቢሆኑ በህብረተሰቡ ዘንድ በቂ ግንዛቤ ያልተፈጠረባቸው መሆናቸዉና የህዝቡን፣ የግሉ ሴክተርን፣ የዜጎች ማኅበራትን እንዲሁም መንግሥታዊ ያልሆኑ ተቋማትን የከተሞችን የልማትና የመልካም አስተዳደር ስራዎችን በሚመለከቱ ጉዳዮች ላይ ሃሣብ በማመንጨት፣ በውሳኔ አሰጣጥና በአፈፃፀም የሚያሳትፍ አደረጃጀት አለመኖር በዋናነት የሚጠቀሱ ችግሮች ናቸው። በመሆኑም የህዝቡን ተጠቃሚነት እና ባለቤትነት በቀጣይነት በተፈለገው መልኩ ማረጋገጥ አልተቻለም። መንግስት የጀመራቸውን የልማትና የመልካም አስተዳደር ለውጦች ቀጣይነትና ዘላቂነት ለማረጋገጥ በተለይም ሕብረተሰቡ በአካባቢው ጉዳዮች ላይ ያለውን ተሳታፊነት ለማረጋገጥ በመንግስት መዋቅር በየደረጃው የሚገኘው አመራርና ሰራተኛ የመንግሥት ፖሊሲና ስትራቴጂን በመረዳትና የጠራ ግንዛቤ በመፍጠር አቅምን መገንባትና በግልጽ በሚታወቅ አደረጃጀትና አሰራር ራሱን የሕዝብ አገልጋይና አንቀሳቃሽ ኃይል በማድረግ በቁርጠኝነት እንዲንቀሳቀስ ማድረግ ያስፈልጋል። በመሆኑም እንደየከተሞቹ ነባራዊ ሁኔታ ያገናዘበ በከተሞች በልማትና መልካም አስተዳደር ስራዎች ላይ መሰረት ያደረጉ ወቅታዊ አጀንዳዎችን በመቅረጽ የህዝቡን ተሳትፎ በንቅናቄ መምራትና ህዝቡን ማነቃነቅ የሚያስፈልግ በመሆኑ ይህንን ጉዳይ የሚተነትን ስትራቴጂ ማዘጋጀትና መተግበር አስፈላጊ ነው።

1.6. የልማት ማነቆዎችን በመፍታት ረገድ የሚፈጥረው አቅም

ከላይ የተዘረዘሩትን የልማትና የመልካም አስተዳደር ዋና ዋና ችግሮች ስንመለከት በዋናነት የሚያጠነጥኑት በአመራሩ፣ በፈጻሚው፣ በህዝቡና በባለሀብቱ ያሉ የአመለካከት፣ የክህሎት፣ የግብዓት፣ የክትትል ድጋፍና ግብረ-መልስ ማነቆዎች እንደሆኑ ለመረዳት ይቻላል። ከዚህ አንፃር በየደረጃ ባለው አመራርና ፈጻሚ በኩል ከሚታዩ የአመለካከት ችግሮች መካከል ዋና ዋናዎቹ የታችኛውን የአስተዳደር እርከን ከመደገፍና ከማብቃት ይልቅ አገልግሎቶች በተለመደው መንገድ በላይኛው እርከን እየተሰጡ እንዲቀጥሉ የመፈለግና የታችኛው የአስተዳደር እርከን የማስፈጸም አቅም የላቸውም በሚል አመለካከት በህግ የተረጋገጡ የከተሞች ያልተማከለ አስተዳደሩ ስርዓትን ያለማጠናከር ችግር፤ በታችኛው የአስተዳደር እርከን በኩል ያሉ ውሳኔ ሰጪ አካላት በራስ ተማምኖ ውሳኔ ከመስጠት ይልቅ ወደ ላይኛው አካል የመግፋትና መፈፀም ያለባቸው ጉዳዮች በወቅቱ ውሳኔ ሳያገኙ እንዲቀሩ ማድረጉ፣ የኪራይ ሰብሳቢነት ፖለቲካል ኢኮኖሚ በመናድ በምትኩ ልማታዊ ፖለቲካል ኢኮኖሚን የመገንባት አመለካከትን በቁርጠኝነት ይዞ ያለመንቀሳቀስ፣ አብዛኛው የከተማ አመራርና

ፈጻሚ በራሱ ተነሳሽነት ለውጥ በሚያመጣ መልኩ አቅሙን በመገንባት ስራዎችን ከመፈጸም ይልቅ የበላይ አመራን ውሳኔ የመጠበቅ፣ እንዲሁም ድጋፍ የሚፈልጉ ሥራዎችን ለይቶ አለመንቀሳቀስና የተቆርቋሪነት ስሜት አለመኖር፣ ወደ ሕብረተሰቡ ዘልቆ ለመግባት በራሱ የመተማመን ችግር ያለበት በመሆኑ ለስራው የሚሰጠው ትኩረት አናሳ ነው፡፡ ከዚህም በተጨማሪ በከተሞች ሕብረተሰቡን አሳምኖ ወደ ልማትና መልካም አስተዳደር ስራዎች የማስገባት አሰራር አልዳበረም፡፡ ከዚሁ ጋር ተያይዞ አመራሩ የተደራጀ፣ የተቀናጀና ቀጣይነቱ የተረጋገጠ የህዝብ ተሳትፎ ስርዓት ዘርግቶ በመጠቀም ረገድ ግልጽ የሆነ የአመለካከት ዝንፈት ይታይበታል፡፡ በመሆኑም እነዚህን የአመራሩንና የፈጻሚውን የአመለካከት ችግሮች መቅረፍ አስፈላጊ ነው፡፡

በህዝቡ የሚታዩት የአመለካከት ችግሮችን ስንመለከት ደግሞ በጋራ ጉዳዩች በሚዘጋጁ የውይይት መድረኮች ላይ በባለቤትነት ስሜት አለመገኘትና በሚሳተፍባቸው መድረኮችም አስተያየት ከመስጠት መቆጠብ፣ በከተማ ልማትና መልካም አስተዳደር ስራዎች ዙሪያ የድርሻውን አለመወጣትና ሁሉንም ነገር መንግስት ይወጣዋል የሚል ስሜት መያዝ፣ ለሚሠሩ ስራዎች ተጠቃሚ ነኝ ብሎ እምነት አለመያዝ፣ እንደዚሁም በመንግስት የሚቀርቡ አግልግሎቶችን ባለው ህጋዊ አሰራር መሰረት አገልግሎት ከማግኘት ይልቅ የኪራይ ሰብሳቢነት አመለካካት በመያዝ ያልተገባ ጥቅም ለማግኘት መሞከር የሚሉት ዋና ዋናዎቹ ሲሆኑ የግል ባለሃብቱም ከጠባቂነት አመለካከት ሙሉ በሙሉ የተላቀቀ ባለመሆኑ መንግስት በየአካባቢው የሚከናውናቸውን ስራዎች በመደገፍ ረገድ የሚጠበቅበትን ሚና ያለመጫወት፣ በአጋርነት እየሰራ ተጠቃሚ ሊሆን እንደሚችል ያለመገንዘብ፣ ኃላፊነት ለመሸከም የሚያስችለው አመለካከት አለማዳበር፣ ሁሉን የልማት ስራዎችን መንግሥት ሊሰራው ይገባል የሚል የተዛባ አመለካከት መያዝ፣ ለህዝብ ጥቅም የሚያደርገው አስተዋፅኦ ዝቅተኛ መሆንና ከህዝብ ጥቅም ይልቅ የግል ጥቅምን የማስቀደምና የኪራይ ሰብሳቢነት አመለካከትና ተግባር የሚታይበት በመሆኑ እነዚህን ችግሮች ለይቶ በተደራጀና በተቀናጀ መንገድ መፍትሄ መፈለግ ያስፈልጋል፡፡፡

ከክህሎት ችግሮች ጋር ተያይዞም አብዛኛው አመራርና ሰራተኛ ሥራዎችን የማቀድ፣የማስተባበር፣ የማቀናጀት፣ የመምራትና የማስፈጸም አቅሙ ውስን ከመሆኑም በላይ በመንግስት የሚቀርቡ አገልግሎቶች ዓለም አቀፍ ደረጃን የጠበቀ ስታንዳርድ ወጥቶላቸው በዚሁ መሰረት እንዲፈጸሙና እንዲመዘኑ ያለማድረግ፣ አገልግሎቶች ለነዋሪው በቅርበትና

በተደራሽነት እንዲቀርቡና የስልጣን ባለቤትነትን ለማጎናጸፍ የሚያስችል አሰራር ያለመዘርጋት፣ በየደረጃው ያለውን አመራርና ፈጻሚ በማብቃት ረገድ የማስፈጸም ክፍተትን ለይቶ በተደራጀና በተቀናጀ ሁኔታ ያለመፈጸም፣ በቀጣይነትም ችግር ፈቺ የሆነ የአቅም ግንባታ ስራዎች ላይ አተኩሮ አዳዲስና ዘመናዊ አሰራሮችን ያለመዘርጋት በዋናነት የሚጠቀሱ ሲሆኑ አጠቃላይ የአመራሩንና የፈጻሚውን የክህሎት ችግር በየጊዜው እየተፈተሸ የሚፈታበትን አቅጣጫ ማስቀመጥ ያስፈልጋል፡፡

የክትትል ድጋፍና ግብረ-መልስ ስራዎችን አስመልክቶም ወጥነት ያለው የክትትል እቅድ አለመኖር፣ በዚህም በጉዳዩ ላይ መሳተፍ የሚገባቸውን አካላት ሚናቸውን በግልጽ ያለመለየት፣ ክትትል የሚደረግበትን ጊዜ አለመወሰንና ለሥራው አስፈላጊ የሆኑ ቁሳዊና ሰብአዊ ሃብት በበቂ ሁኔታ መመደብ አለመቻሉ፣ ለሚመለከታቸው አካላትም የሚላኩ መረጃዎች ተዓማኒነት የሌላቸውና በዚህም የሚፈለገውን ውጤት ለማሣካት ካለመቻሉም በላይ ወቅታዊ የእርምት እርምጃ መውሰድ አለመቻሉ፣ በግምገማ ሂደትም የነበሩ የአፈፃፀም ክፍተቶች በተጨባጭ ለመገምገም የሚያስችሉ ጠቋሚዎች በግልጽ ተለይተው አለመቀመጥ፣ የሚመለከታቸው አካላት በተቀመጠው የጊዜ ሰሌዳ መሠረት በጋራ ያለመገምገም፣ ከመስክ ጥናትም ሆነ ከአስተዳደራዊ ምንጮች የሚገኙ ለአፈጻጸም ክትትልና ግምገማ ሥርዓቱ እንደ ግብዓት የሚውሉ መረጃዎችን በማቀነባበርና በመተንተን ሪፖርቶችን በማዘጋጀት ለሚመለከታቸው አካላት አለማሰራጨትና ጥቅም ላይ እንዲውሉ ያለማድረግ ሲሆኑ በክትትልና ግምገማ የተገኙ ጠንካራና ደካማ አፈጻጸሞችን አደራጅቶ በወቅቱ ለሚመለከተው አካል በግብረ-መልስ መልክ ያለመስጠት የሚሉት ዋና ዋና የአመራርና የፈጻሚ እጥረቶች ሲሆኑ የአመራሩንና የፈጻሚውን የክትትል ድጋፍና ግብረ መልስ ችግሮች መቅረፍ የሚያስችል ስትራቴጂ ማዘጋጀትና መተግበር አስፈላጊ ነው፡፡

በአጠቃላይ መንግስት በየጊዜው ያወጣቸውን የልማትና የመልካም አስተዳደር የፖሊሲ አቅጣጫዎች በተለይም የከተማ ልማት ፖሊሲ፣ የኢንዱስትሪና ከተማ ልማት ስትራቴጂ፣ የምዕተ አመቱ ግቦችና የአረንጓዴ ኢኮኖሚ ስትራቴጂ እንዲሁም የአምስት አመቱን የእድገትና ትራንስፎሜሽን እቅድ በተሳካ ሁኔታ በከተሞች ለመፈጸም እንዲቻል በዋናነት ከላይ የተዘረዘሩ የአመለካት፣የክህሎት፣የግብዓትና የክትትል ድጋፍና ግብረመልስ ማነቆዎችን በመፍታት በከተሞች የሚቀርቡ አገልግሎቶች ዓለም አቀፍ በተለይም መካከለኛ ገቢ ያላቸውን ሀገሮች የአቅርቦት ደረጃ እንዲያሟሉ ለማድረግ የሚያስችል አሰራር መዘርጋትና

አፈጻጸማቸውን መመዘን፣ በተሻለ ሁኔታ ለሚፈጽሙ ከተሞች ደግሞ እውቅና የሚሰጥበትና ተሞክሯቸው የሚሰፋበትን ሁኔታ ለመፍጠር የሚያስችል አሰራር መዘርጋት፣ በከተሞች ስልጣንና ሀላፊነትን ለዝቅተኛው የአስተዳደር እርከኖች ማውረድና አቅማቸውን መገንባት፣ የዘርፉን የሰው ኃይል ሙያ ስታንዳርዳይዜሽን፣ ልማትና ምዘና በአግባቡ ለመተግበርና ተልዕኮውን ለመወጣት የሚስችል አቅጣጫ አስቀምጦ መተግበርና ዜጎች በልማት፣ በዲሞክራሲና በመልካም አስተዳደር የሚኖራቸውን ምትክ የማይገኝለት ተሳትፎ ማሳደግና ተጠቃሚነትን ለማረጋገጥ የሚያስችል የከተሞች የማስፈጸም አቅም ግንባታና የህዝብ ንቅናቄ ስትራቴጂ ማዘጋጀትና ተግባራዊ ማድረግ በማስፈለጉ የማዘጋጃቤታዊ አገልግሎት ስታንዳርዳይዜሽንና ምዘናና እውቅና፣ የከተሞች ያልተማከለ አስተዳደር፣የሰው ኃይል ሙያ ስታንዳርዳይዜሽ፣ ልማት፣ ምዘናና እውቅና እና የከተሞች የህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ ስትራቴጂዎችና ስልቶች ተግባራዊ የሚደረግበት ዝርዝር ጉዳዮችን ያካተተ የከተሞች የማስፈጸም አቅም ግንባታና ህዝብ ንቅናቄ ስትራቴጂና ማስፈጸሚያ ስልት ተዘጋጅቷል።

ምዕራፍ ሁለት፡ የማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎት አቅርቦት ስታንዳርዳይዜሽን፣ ምዘናና እውቅና

2.1. የማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎቶች አቅርቦት

2.1.1. የአገልግሎቶች አቅርቦት ምንነት

ማዘጋጃ ቤት ማለት እንደየሀገራት ተጨባጭ ሁኔታ ትርጓሜው ስፋትና ጥበት ቢኖረውም በመሰረታዊነት ግን ማዘጋጃ ቤት ማለት (በአንዳንድ አገሮች የኮርፖሬት ባህሪ ያለው ሆኖ) በከተማ ክልል ውስጥ ራስ ገዝ ስልጣን ኖሮት የሚቋቋም መንግስታዊ ተቋም ነው[3]። በዚህ መሰረት ለምሳሌ በአሜሪካ ማዘጋጃ ቤት ማለት ሲቲ፣ ታዎን፣ መንደር፣ የአካባቢ አስተዳደር ሲባል በእንግሊዝ ደግሞ ሲቲና ታዎን በማለት ይጠቀሙበታል። እንዲሁም በአውስትራሊያ የአካባቢ አስተዳደር ሲባል በካናዳ ደግሞ ሲቲ፣ ታዎን፣ መንደርና፣ የወረዳ ማዘጋጃ ቤት በመባል ይታወቃል።

በተመሳሳይ ሁኔታ በሀገራችንም ማዘጋጃ ቤት ግልጽ የሆነ ትርጉም ያልተሰጠው ሲሆን በተለያዩ ክልሎች የተለያየ አተረጓጎም እንዳለው ለመረዳት ይቻላል። ይሁን እንጂ ለዚህ ሰነድ የጋራ ግንዛቤ ይረዳ ዘንድ "ማዘጋጃ ቤት ማለት በከተማ ክልል ውስጥ ሙሉ ስልጣን ባለው ስራ አስኪያጅ የሚመራና ተጠሪነቱ ለከተማው ከንቲባ ሆኖ የሚቋቋም አገልግሎት አቅራቢ መንግስታዊ ተቋም ነው" የሚለውን ትርጓሜ እንዲይዝ ተደርጓል።

የከተማ አገልግሎት ሲባል ደግሞ የዓለም አቀፍ ተሞክሮ እንደሚያሳየውና የእኛም ተጨባጭ ሁኔታ እንደሚያመለክተው የከተማ ነዋሪውን መሰረታዊ ፍላጎት ለማሟላት በከተማ አስተዳደሩ የሚቀርቡ አገልግሎቶችን በሙሉ የሚያጠቃልል ነው። እነዚህም አገልግሎቶች የተወሰኑት መንግስታዊ ስራዎችን (State functions) በሚያከናውኑ የሴክተር መስሪያ ቤቶች የሚቀርቡ አገልግሎቶች ሲሆኑ ቀሪዎቹ ደግሞ በሌላው ከተማው አገልግሎት ሰጪ ተቋም ማለትም በማዘጋጃ ቤት የሚቀርቡ ናቸዉ። ስለዚህም በማዘጋጃ ቤት የሚቀርቡ አገልግሎቶች የማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎቶች ተብለው ይጠራሉ። በመሆኑም ከተሞች የሚሰጧቸውን አገልግሎቶች በዝርዝር በማወቅ ለህብረተሰቡ ማቅረብ ይጠበቅባቸዋል።

[3] http://en.wikipedia.org/wiki/Municipality

2.1.2. የአገልግሎቶች አቅርቦት ነባራዊ ሁኔታ

በአገራችን የሚገኙ ከተሞች ላለፉት በርካታ አመታት ትኩረት ሳይሰጣቸው የቆዩ በመሆናቸው በሀገራዊ ኢኮኖሚ ልማት የሚጠበቅባቸውን ሚና በመወጣት የኢንዲስትሪ፣ የኢንቨስትመንት፣ የመልካም አስተዳደርና የአገልግሎት ማእከል ሊሆኑ ባለመቻላቸው ከተሞቻችን ድህነት የተንሰራፋባቸው እና ለነዋሪዎቻቸው ምቹ ሳይሆኑ ቆይተዋል። ይሁን እንጂ መንግስት ከቅርብ ጊዜ ወዲህ በከተሞች እየታዩ ያሉትን ዘርፈ ብዙ ችግሮች ከመሰረቱ ለመፍታት የከተማ ልማት ፖሊሲዎችና የተለያዩ ስትራቴጂዎች እንዲሁም የመልካም አስተዳደር ፓኬጆችን በመቅረፅ ለተግባራዊነቱ ተንቀሳቅሷል። በዚህ ረገድ ትኩረት አግኝተው ከተዳሰሱት ጉዳዮች ውስጥ አንዱ ከተሞች ለነዋሪዎቻቸው የሚያቀርቧቸውን አገልግሎቶች የሚመለከት ነው።

ከዚህ አንፃር በመጋቢት 1997 የወጣው የከተማ ልማት ፖሊሲ ስንመለከት ከተሞች የአገልግሎት ማእከል በመሆን ቀልጣፋ፣ ግልፅ እና ተጠያቂነት ያለው ሁለገብ አገልግሎት በየደረጃው በማቅረብ የአገልግሎት አሰጣጡን የተጠቃሚዎችን ፍላጎት በሚያረካ መልኩ ቀጣይነት ባለው ሁኔታ ማቅረብ እንዳለባቸው በግልፅ አስቀምጧል። ከፖሊሲው መገንዘብ እንደሚቻለው አገልግሎቶቹ ደረጃቸውን ጠብቀው እንዲቀርቡ ማድረግ የከተሞችን እድገት ከማፋጠኑም በላይ የገጠር ከተሞችን ትስስር ስለሚያጠናክር ከተሞች በሚያቀርቡት አገልግሎት ልክ ተወዳዳሪ እንዲሆኑ ያስችላሉ።

በተመሳሳይ መልኩ በሚያዚያ 1993 ዓ.ም የወጣውን የሲቪል ሰርቪስ አገልግሎት አሰጣጥ ፖሊሲ ለተገልጋዮች የሚቀርቡ አገልግሎቶች ደረጃቸውን የጠበቁ፣ ግልፅነትና ተጠያቂነት መርህን የተላበሱ መሆን እንዳለባቸው ልዩ ትኩረት በመስጠት ለተገልጋዩ የሚቀርቡ አገልግሎቶች በግልፅ የታወቁ ደረጃዎች እንዲኖራቸው አስቀምጧል። እነዚህ ደረጃዎች በአገር አቀፍና በሴክተር መስሪያ ቤት ደረጃ ሊወጡ የሚችሉ ሆነው የሚቀመጡት ደረጃዎች ወይም ሰታንዳርዶች በመጠን፣ በጊዜ፤ በጥራት፣ በወጪና በመሳሰሉት ለመለካት በሚያስችሉ የውጤት አመላካቾች መቅረብ እንዳለባቸውም ተብራርቷል። ከዚህ በተጨማሪ የአገልግሎት ደረጃዎች መኖር ከስራ አፈጻጸም ለተገኘው ወጤት እንደ ማነጻጸሪያ በመሆን ተጠያቂነትን የሚያሰፍኑ ስለሆነ የተንዛዙና አላስፈላጊ ውጣ ውረዶችን በማስወገድ

የመስሪያቤቱን የስራ ውጤታማነት ለማሳደግ የሚያስችሉ የስራ አመራር መሳሪያ መሆናቸው ተገልጿል፡፡

በሌላ በኩል ባለፉት ዓመታት ተቀርጾ ስራ ላይ የዋለው የመልካም አስተዳደር ፓኬጅም የከተማ አስተዳደሮች ለነዋሪዎቻቸው የመሰረተ ልማት እና የመልካም አስተዳደር ሰራዎችን ለማከናወን የቆሙ በመሆናቸው ተግባራትን ቀልጣፋና ውጤታማ በሆነ አግባብ ማከናወን እንዳላባቸው አስቀምጧል፡፡ በፓኬጁ እንደተብራራው ከተሞች አገልግሎቶችን ለነዋሪዎቻቸው ሲያቀርቡ የመልካም አስተዳደር መርሆዎችን በመከተል መፈፀም የሚገባቸው ሲሆን ለሚሰጧቸው አገልግሎቶችም ሆነ ሌሎች ተግባራት ህዝቡን በማሳተፍ ግልፅ ግቦችን በማስቀመጥ የአገልግሎት ሰጪ እና ተቀባይ መብት እና ግዴታዎች በመለየት ማሳወቅ እንደሚጠበቅባቸው መገንዘብ ይቻላል፡፡ በየደረጃው የሚገኙ አገልግሎት አቅራቢዎች በገቡት ቃል መሰረት ደረጃውን የጠበቀ አገልግሎት በማቅረብ የደንበኞችን ፍላጎት ማርካት ካልቻሉ ተጠያቂ የሚሆኑበት ስርዓት መዘርጋት እንዳለባቸውም በግልፅ ተቀምጧል፡፡ በመሆኑም በከተሞች መልካም አስተዳደርን በማረጋገጥ ህብረተሰቡን ተጠቃሚ ለማድረግ የልማት ስራዎችን አፈፃፀም እና የአገልግሎት አሰጣጣቸውን ያለማቋረጥ በማሻሻል ተጠቃሚዎችን በማርካት ዘላቂነትን ለማረጋገጥ አስፈላጊውን ተግባራት መፈጸም የሚያስችል አደረጃጀትና የሰው ሀይል አቅም መፍጠር እንዲሁም ዘመናዊ የአገልግሎት አሰጣጥ ዘዴዎችን መጠቀም ትኩረት የሚሻ ጉዳይ መሆኑ ተብራርቷል፡፡

ለማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎቶች ስታንዳርድ ለማዘጋጀትም ሆነ የተዘጋጀውን ስታንዳርድ ተግባራዊ በማድረግና አፈጻጸሙን በመመዘን ሂደት ዘመናዊ ቴክኖሎጂ መጠቀም ወሳኝ ጉዳው ነው፡፡ ይሁን እንጂ ዘመናዊ ቴክኖሎጂን በመጠቀም አገልግሎት አሰጣጡን ለማሻሻል አስፈላጊ የሆኑ መረጃዎችን የማከማቸት፣ የማሰራጨትና ለተጠቃሚው ግልጽ የማድረግ አሰራር ትኩረት ተሰጥቶት እየተሰራ ባለመሆኑ የጎላ ክፍተት ይስተዋላል፡፡ በተመሳሳይ መልኩ በከተሞች የሚሰጡ አገልግሎቶች የተለያዩ አካላትን ቅንጅት የሚጠይቁ ቢሆኑም በፌደራል፣ በክልልና በከተሞች ደረጃ ተናቦ የመስራት ልምዱ በጣም ደካማ ነው፡፡ ይህም የመረጃ አያያዝና ልውውጥ ሂደቱ ውስንና ወጥነት የሌለው በመሆኑና በሚሰሩ ስራዎች ዙሪያ በሁሉም ደረጃ በቂ ግንዛቤ ባለመያዙ የሚፈጠሩ ክፍተቶችን በወቅቱ በማሻሻል ውጤታማ ስራ መስራት አልተቻለም፡፡

2.1.3. የአገልግሎቶች አቅርቦት ዝንባሌ/Trends/

በአገራችን ከተሞች ማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎቶች ማቅረብ ከተጀመረ አያሌ ዓመታት ተቆጥረዋል። መንግሥት ለከተሞች በሰጠው ልዩ ትኩረት በአገራችን ለመጀመሪያ ጊዜ በ1995 ዓ/ም የከተሞች ሪፎርም ሥርዓት እስከ ተጀመረበትና ከተሞች ራሳቸውን በራሳቸው ማስተዳደር እስከጀመሩበት ጊዜ ድረስ በከተሞች ክልል ውስጥ የሚሰጡ አገልግሎቶች ሙሉ በሙሉ በማዘጋጃ ቤቶች ሲቀርቡ ቆይተዋል። እነዚህን አገልግሎቶች የማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎቶች በመባል ይታወቁ ነበር። ይሁን እንጂ ከከተሞች ሪፎርም ሥርዓት ማግሥት ጀምሮ በተወሰኑ የአገራችን ከተሞች መንግሥታዊ አገልግሎት (State Functions) የሚሰጡ ተቋማት በመቋቋማቸው በርካታዎቹ አገልግሎቶች በእነዚህ ተቋማት እንዲሰጡ ተደርገዋል።

በሪፎርም ሥርዓቱ ዉስጥ ያልገቡ ከተሞች ማለትም የከተማ አስተዳደር ያልተቋቋመላቸው ከተሞች እስካሁንም ድረስ መንግሥታዊ (State Functions) በታቀፉበት ወረዳ ስር የሚሰጥ ሲሆን ማዘጋጃ ቤታዊ (Municipal Functions) አገልግሎቶችን ደግሞ በመስጠት ላይ ይገኛሉ። ስለሆነም አሁን ባለንበት ሁኔታ በአገራችን ውስጥ ያሉ ከተሞች ሁለት መልክ ያላቸው በመሆኑ የከተማ አስተዳደር ከተሞችና የማዘጋጃ ቤት ከተሞች የሚሰጧቸው የመንግሥታዊ አገልግሎቶች (State Functions) እና ማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎቶች (Municipal Functions) በግልጽ አለመለየት ይታያል። ከዚህ በተጨማሪ ከከተሞች ሪፎርም ሥርዓት በፊትም ሆነ በኋላ በከተሞች መሠረተ ልማትነት የሚፈረጁና የወጪያቸው ምንጭ ማዘጋጃ ቤት የሆኑ ነገር ግን በማእከላዊ መንግሥት በቀጥታ የሚቀርቡ አገልግሎቶች እንዳሉ ሊስተዋል ይገባል። ከነዚህም አንዱ የመብራት ሃይል አቅርቦት ሲሆን ምንም እንኳ የወጪው ምንጭ ማዘጋጃ ቤት ባይሆንም የቴሌፎን አቅርቦትም ሌላው ተጠቃሽ ነው። ከዚህ ጎን ለጎን የመጠጥ ውኃ አቅርቦት በራሱ መንግሥዊ አገልግሎት (State Function) እና ማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎት (Municipal Function) እየሆነ የሁለቱም የከተማ ተቋማት ድርሻ ሆኖ ከመታየት ባሻገር የመደበላለቅ ሁኔታ ይታያል።

በአጠቃላይ ከከተሞች ሪፎርም ሥርዓት ወዲህ ያለው የማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎቶች ሁኔታ ሲታይ ከክልል ወደ ክልል የተለያየ መልክ አለው። ይህም ማለት በአንዳንድ የክልል ከተሞች በመንግስታዊ ተቋማት የሚሰጥ አገልግሎት (State Function) በሌሎች የክልል ከተሞች ማዘጋጃ ቤታዊ (Municipal Functions) አገልግሎት ሆኖ የመታየትና በተቃራኒው ደግሞ በአንዳንድ የክልል ከተሞች የማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎት (Municipal Functions) የመንግሥታዊ ተቋም አገልግሎት(State Function) ሆኖ ይታያል። በዚህ ረገድ በኦሮሚያ ብሔራዊ ክልልዊ መንግሥት የመሬት ልማትና ማኔጅመንት አገልግሎት በአብነት ተጠቃሽ ነው።

በቀጣይ የሚቀርቡ ማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎቶችን በሚመለከት በሁሉም የአገራችን ከተሞች ወጥነት ባለው መልኩ እንዲቀርቡ ለማድረግ የታሰበ ሲሆን ስታንዳርዶችን በማዘጋጀት ለመተግበርና የጥራት ደረጃቸውን ለመጠበቅ እንዲሁም የተጠቃሚውን ህብረተሰብ እርካታ ከፍ ለማድረግ ፈጣን የለውጥ እንቅስቃሴ አቅጣጫ ተይሏል። ስለዚህም እስካሁን ድረስ ለማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎቶች ስታንዳርድ ያልተዘጋጀለቸው መሆኑን ከግንዛቤ ውስጥ በማስገባት ለሁሉም ማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎቶች ስታንዳርዶችን ለማዘጋጀትና ለመተግበር አገልግሎቶች ተለይተዋል።

2.1.4. የአገልግሎቶች አቅርቦት ስትራቴጂያዊ ጉዳይ

ከተሞች ለነዋሪዎቻቸው የሚያቀርቧቸው የማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎቶች በውል ተለይተው ያለመታወቅ፣ በአገር አቀፍ ደረጃ ወጥ ያለመሆንና አቅርቦቱም በዘፈቀደ የሚሰጥ በመሆኑ የከተማውን ነዋሪ ፍላጎት በሚያረካ መልኩ ወጪ ቆጣቢ፣ ቀልጣፋና ተደራሽ ማድረግ አለመቻሉ፤

2.2. የማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎት አቅርቦት ስታንዳርዳይዜሽን

2.2.1. የአገልግሎት ስታንዳርዳይዜሽን ምንነት

ስታንዳርድ ማለት መግባባት የተደረሰበት የአንድን ምርት ወይም አገልግሎት አጠቃላይ ሁኔታ የሚለካ ሆኖ ተቀባይነት ያለው፣ ተጨባጭ የሆነ፣ የአንድን ምርት ወይም አገልግሎት ጥራት፣ ሂደት፣ ሥርዓትና ውጤት በምን መልኩ ለተጠቃሚዎች መቅረብ

እንዳለበት የሚደነግግና አቅርቦቱም እንዴት መለካት እንዳለበት የሚያሳይ ሰነድ ነው። ለአገልግሎቶች ስታንዳርድ ማዘጋጀት በአገልግሎት አቅራቢውና በተገልጋዩ መካከል መግባባትን ሲፈጥር የአገልግሎቱ አሰጣጡ በሰው ኃይል፣ በገንዘብና በቁሳቁስ አጠቃቀም ውጤታማ እንዲሆንና አገልግሎቱ በተጠቀሰው ሁኔታ ባይቀርብ እንኳን በአገልግሎት አቅራቢዎች ላይ ተጠያቂነትን የሚያስከትል ነው። የአገልግሎት ስታንዳርድ ዒላማን ያካተተና በዋናነት የአገልግሎት ተጠቃሚዎች፣ የግብር ከፋዮች እና የዜጎችን ፍላጎት የሚያካትት፣ የእድገት ደረጃን የሚያገናዝብና ስምምነት ላይ የተደረሰበት የአገልግሎት አቅርቦት ውጤት መለኪያ ነው። ለምሳሌ እያንዳንዱ ሰው በቀን 120 ሊትር ንፁህ የመጠጥ ውሃ በተመጣጣኝ ዋጋ ማግኘት አለበት ሲባል በርካታ ጉዳዮችን እንደያዘ ለመረዳት ይቻላል። ከእነዚህም መካከል ዋነኞቹ የማቅረብ አቅም፣ የመክፈል አቅም፣ የጥራት ደረጃ፣ የአቅርቦት ጊዜና መጠን ናቸው። ከዚህ ጉዳዮች በተጨማሪ በአገልግሎቱ አቅራቢና በተጠቃሚው ስለ አገልግሎቱ ዝርዝር ሁኔታ ግንዛቤ ከተፈጠረ አገልግሎቱ በተጠቀሰው ሁኔታ ባይቀርብ አገልግሎት ፈላጊው የመጠየቅና አገልግሎት አቅራቢውን ተጠያቂነት ያስከትላል።

በሌላ በኩል የማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎት ስታንዳርዳይዜሽን ማለት የከተሞችን ድርጅታዊ አቅም፣ የቴክኖሎጂ አጠቃቀምና የህግ ማዕቀፍን በማሻሻል ከጥራት፣ ከወጪ፣ ከጊዜና ከመጠን አንፃር ዓለም አቀፍ ደረጃን ያሟሉ የማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎት ስታንዳርዶችን ለማዘጋጀትና ለመተግበር የሚያስችል ሂደት ነው።

የማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎት ስታንዳርዳይዜሽን የራሱ ዓላማዎች ያሉት ሲሆን እነሱም ከተሞች ለነዋሪዎች የሚያቀርቧቸው አገልግሎቶች ምን ምን እንደሆኑ በመለየት ወጥ የሆነ አገልግሎት አሰጣጥ ለመዘርጋት፤ በአገልግሎት አሰጣጡ ላይ የሚታዩ አላስፈላጊ ውጣ ውረዶችንና ወጪዎችን በማስቀረት አገልግሎቱን ወጪ ቆጣቢ፣ ቀልጣፋ፣ ተደራሽና የደንበኞችን ፍላጎት የሚያረካ እንዲሆን ለማድረግ፤ የማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎቶች በሁሉም ከተሞች በተመሳሳይ መልኩ ደረጃቸውን ጠብቀው እንዲቀርቡ በማስቻል በአገር አቀፍ ደረጃ የአገልግሎት አሰጣጡን ለማሻሻል የሚሉት የሚጠቀሱ ናቸው ።

ስታንዳርድ ማዘጋጀት በአጠቃላይ ሃብት ለመፍጠር፣ ተወዳዳሪነትን ለማሳደግ፣ የኢኮኖሚና የማህበረሰብ ዕድገትን ለማፋጠንና እንዲሁም የአካባቢ ጥበቃን ለማጎልበት የሚረዳ ሲሆን በተለያዩ መስኮች ለተለያየ ጥቅምና ግብም ያገለግላል፡፡

ለምሳሌም ከቁጥጥርና ክትትል አንጻር ስታንዳርድ አፈጻጸም ሊለካበት የሚችል አስተማማኝ መነሻ ስለሚሆን አገልግሎትን ለመገምገምና ለማሻሻል ይረዳል፡፡ በአገልግሎት ግዢ ላይ መስፈርትና ማጣቀሻ ሆኖ ስለሚያገለግል ብክነትንና ኪራይ ሰብሳቢነትን ለመከላከል ያስችላል፡፡ ከደንበኛ እርካታ አንጻር ሲታይ ደግሞ ደንበኛ ሁል ጊዜ የተሻሻለ አገልግሎት ማግኘት ይፈልጋል፡፡ ለደንበኛ የተሻሻለ አገልግሎት ማለት ጥራቱን የተጠበቀ፣ የማያቋርጥና ዕጥረት የማይታይበት፣ በተፈለገው ወቅትና በፍጥነት የሚቀርብና ከፍተኛ ወጪ የማያስወጣ መሆኑ ነው፡፡ አንድ አገልግሎት ደግሞ ስታንዳርድ ከተቀመጠለት አገልግሎቱ ጥራቱን እንዲጠበቅ፣ ዕጥረት እንዳይፈጠር፣ አገልግሎቱ በወቅቱና በፍጥነት እንዲሁም በተመጣጠኝ ዋጋ ማቅረብ ያስችላል፡፡ በንግድ መስክ ስታንዳርድ ከምርጥ ተሞክሮ የተገኘን መሪ ሃሳብ ድርጅቶች እንዲገለገሉበት በማስቻል የአሰራር ስርዓታቸውን ከዚያው አንጻር በመቃኘት ብቃታቸውንና አትራፊነታቸውን ከፍ ለማድረግ ያስችላቸዋል፡፡ በሌላ በኩል ተቋማት ስታንዳርድን በመጠቀም ጊዜ፣ ገንዘብና ጉልበትን በመቆጠብ በገበያ ላይ ተወዳዳሪ ሆነው እንዲወጡ ይረዳል፡፡

ስታንዳርድ በተለያየ መንገድና ምክንያት /ለምሳሌም በአገልግሎቱ፣ በይዘቱ፣ በአዘገጃጀት ሁኔታው፣ እና በምንጩ ወይም በአዘጋጁ አካል ወዘተ ላይ ተመስረቶ/ ሊከፈል ይችላል፡፡

ስታንዳርድ ያዘገጃጀት ሁኔታ ላይ ተመርኩዞ በሶስት የሚከፈል ሲሆን እነሱም መደበኛ ያልሆነ፣ መደበኛና የቁጥጥር/ሬጉላቶሪ ስታንዳርድ በመባል ይታወቃሉ፡፡ መደበኛ ያልሆነ /informal/ ስታንዳርድ ቀላልና ስራን ለማሳለጥ የሚረዱ የአሰራር ስነ ስርዓቶችን /ለምሳሌ የእንግዳ አቀባበልና መስተንግዶ፣ የቴሌፎን አቀባበልና መልስ አሰጣጥ ወዘተ/ የያዘ ሲሆን፤ መደበኛ /formal/ ስታንዳርድ ደግሞ በታወቀ የስታንዳርድ ተቋም የሚወጣና አንድን ምርት ወይም አገልግሎት ከገበያውና ከተቆጣጣሪዎች ፍላጎት ጋር ለማጣጣም የሚያስችሉ ቴክኒካዊና ለጥራት ቁጥጥር የሚያገለግሉ የመጠን መለኪያዎችን የያዘ ነው፡፡ የቁጥጥር/ሬጉላቶሪ ስታንዳርድ በአብዛኛው እንደ ስታንዳርድ እንዲያገለግሉና በቀላሉ ተቀባይነት እንዲያገኙ ታስበው የሚወጡ ህጎችና ደንቦችን የያዘ ነው፡፡

በመጨረሻ የሚነሳው ስታንዳርዶችን ምንጫቸውን ወይም የተዘጋጁበትን ተቋም መሰረት አድርጎ መክፈል ነው። በዚህም መሰረት በመላው ዓለም ስታንዳርድ የሚያዘጋጁ አካላትን በአምስት ከፍሎ ማስቀመጥ ይቻላል። እነሱም ዓለም አቀፋዊ ተቋማት (ለምሳሌ የዓለም አቀፍ የስታንዳርድ ድርጅት ISO) ፣ አህጉራዊ ተቋማት (ለምሳሌ የአፍሪካ የደረጃዎች ተቋም ARSO)፣ አገራዊ ተቋማት (ለምሳሌ የኢትዮጵያ ደረጃዎች ኤጀንሲ ESA) ፣ ኩባንያዎችና ማህበራት (ለምሳሌ የአሜሪካ ሜካኒካል መሃንዲሶች ማህበር ASME) ናቸው። በአጠቃላይ ሲታይ ከላይ የተዘረዘሩት የስታንዳርድ ዓይነቶች በአንድም ወይም በሌላ መልኩ በነዚሁ የተቋማት ክፍፍል ውስጥ ስለሚካተቱ ይህ ክፍፍል ሁለንተናዊ ተቀባይነት አለው ተብሎ ይታመናል። እነዚህን ተቋማት መሰረት አድርገው የተከፋፈሉ የስታንዳርድ ዓይነቶችም እንደ አዘጋጁ አካል የሚለያዩ ሲሆን እነሱም እንደሚከተለው ቀርበዋል፡-

2.2.2. የአገልግሎት ስታንዳርዳይዜሽን ነባራዊ ሁኔታ

አገራችንን መካከለኛ ገቢ ካላቸው አገሮች ተርታ ለማሰለፍ የተያዘውን ራዕይ ተግባራዊ በማድረግ ረገድ ወሳኝ ሚና ሊኖረው የሚችለው በቅርቡ የተቀረጸው የዕድገትና ትራንስፎርሜሽን ዕቅድም በከተሞች የሚሰጡ አገልግሎቶችን ማሻሻል በክፍለ-ኢኮኖሚው ለኑሮ ምቹና ተወዳዳሪ ከተሞችንና ዓለም ዓቀፍ ደረጃን የጠበቀ የኮንስትራክሽን ኢንዱስትሪን የመፍጠር ራዕይ ዕውን ለማድረግ የጎላ ድርሻ ሊኖራቸው እንደሚችል ታምኖበት ትኩረት አግኝቷል። በዕቅዱ የማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎቶችን ብቁ እንዲሆኑ የሚያስችል ዓለም ዓቀፍ ስታንዳርድ እንዲኖራቸው በማድረግ ስታንዳርዱን ለመተግበር የሚያስችሉ የድርጅት አቅም፣ የቴክኖሎጂ አቅርቦትና የአሰራር ስርዓት በመዘርጋት ከተሞች ለነዋሪዎቻቸው የሚያቀርቧቸው አገልግሎቶች ግልጽ፣ ውጤታማ፣ ቀልጣፋና ተጠያቂነት ባለው ሁኔታ እንዲሰጡ የሚያስችል የአገልግሎት አፈጻጸም ምዘና ስርዓት እንደሚዘረጋ ተዳሷል። ይህንን ራዕይ ዕውን ለማድረግ ሴክተሩ በከተሞች ለሚሰጡ የማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎቶች ልዩ ትኩረት በመስጠት ስራውን በበላይነት የሚያስተባብርና የሚያስፈጽም አካል በፌደራል ደረጃ እንዲቋቋም ተደርጓል።

ምንም እንኳ በከተሞች አካባቢ እንደ ጠንካራ ጎን የሚያዙና የከተሞችን እድገት የሚያፋጥኑ እንቅስቃሴዎች ቢታዩም በተለያዩ ጊዜያት በወጡት የከተማ ልማት ፖሊሲና ስትራቴጂዎች መሰረት በከተሞች የሚሰጡ አገልግሎቶች ስታንዳርድ ወጥቶላቸው ለነዋሪው በሚያረካ መንገድ መቅረብ እንዳልቻሉ በቅርቡ የተቀረጸው የአምስት ዓመቱ የዕድገትና ትራንስፎርሜሽን ዕቅድ ያብራራል። ከተሞች ለነዋሪዎቻቸው የሚያቀርቧቸው ማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎቶችን በተመለከተ በአገር አቀፍ ደረጃ ወጥ የሆነ የአሰራር ስርዓት አልተዘረጋም።

የማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎቶች ስታንዳርድ ተዘጋጅቶላቸው በተዘጋጀው ስታንዳርድ መሰረት የሚቀርቡ ባለመሆናቸው አገልግሎቶችን ወጪ ቆጣቢ፣ ቀልጣፋና ተደራሽ በማድረግ የከተማውን ነዋሪ ፍላጎት ማርካት አልተቻለም።

2.2.3. የአገልግሎት ስታንዳርዳይዜሽን ዝንባሌ /Trends/

በአገራችን ባሉት የከተማነት እውቅና በተሰጣቸው በሁሉም ከተሞች ማለት ይቻላል ማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎቶች ለተጠቃሚው ህብረተሰብ ሲቀርቡ ቆይተዋል፤ እየቀረቡም ነው። የመጣው ሁኔታ (Trend) ሲታይ ለማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎቶች ስታንዳርድ ሳይዘጋጅላቸው ማዘጋጃ ቤቶች ዓመታዊ ዕቅዳቸውን በመመርኮዝ ብቻ የበጀትና የልዩ ልዩ ግብዓቶች አቅም በፈቀደላቸው መጠን ለተጠቃሚው ህብረተሰብ ሲያቀርቡ እንደነበር ይታወቃል። በመሆኑም በከተሞቻችን የሚቀርቡ ማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎቶች ቅልጥፍና፣ወጥነት፣ተደራሽነት፣ጥራትና ተጠያቂነት እንዲኖራቸው አገር አቀፍ ስታንዳርድ እንዲወጣላቸው ይደረጋል።

በዚህ መሰረት ቅድሚያ የሚሠጣቸውን ማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎቶችን በማስቀደም በሂደት ለሁሉም አገልግሎቶች ስታንዳርድ እየተዘጋጀላቸው በሁሉም የአገራችን ከተሞች ይተገበራሉ። በዚያው ልክ የአገልግሎቶቹ የአቅርቦት ጥራት፣ ተደራሽነትና ወጥነት የሚጠበቅ ሲሆን የተጠያቂነት ሁኔታም በሚፈለገው መልኩ እንዲሰፍን ይደረጋል።

2.2.4. የአገልግሎት ስታንዳርዳይዜሽን ስትራቴጂያዊ ጉዳዮች

- አገልግሎቶቹ ሊቀርቡበት የሚገባ ስታንዳርድ ወጪ ቆጣቢ፣ ቀልጣፋና ተደራሽ በሆነ መንገድ ያልተዘጋጀላቸው መሆኑና
- ጉዳዩ በሚመለከታቸው ባለድርሻ አካላት መካከል ተናቦ የመስራት ልምዱ ደካማ መሆኑ ናቸው።

2.3. የከተማ አገልግሎቶች አቅርቦት የአፈፃፀም ምዘናና እውቅና

2.3.1. አገልግሎት አፈጻጸም ምዘናና ዕውቅና ምንነት

የከተሞች አገልግሎት አፈጻጸም ምዘና አንድን ዓላማ ለማሳካት የቀረቡ ግብዓቶች፣ የተከናወኑ ስራዎችና የተገኙ ውጤቶች ከተቀመጠው ስታንዳርድ ጋር በማነፃፀር የሚደረግ ቀጣይነት ያለው ግምገማ ሲሆን ውጤታማነትንና ቀልጣፋነትንና የሚመዘን እንዲሁም እውቅናና ተጠያቂነትንም አጉልቶ የሚያሳይ ነው። የምዘናው ዋና ዓላማ የአገልግሎት አሰጣጡን ማሻሻል ስለሆነ በምዘና ወቅት የተለዩ በጎ ጎኖችን ማበረታታትና ማነቆዎችን ደግሞ እየፈቱ መሄድ ያስችላል። የዚህም ዋና ጠቀሜታው በምዘና ወቅት በተገኙ ውጤቶች ላይ በመመስረት ተፈላጊውን ውሳኔ ለመስጠትና ተከታትሎ ለማስፈጸም የሚረዳ ሲሆን፤ በዚህም በእያንዳንዱ ከተማ የሚታየውን የአገልግሎት አሰጣጥ ሁኔታና ያለበትን ደረጃ በምዘናው በመለየት በአገልግሎት አሰጣጡ ላይ የተስተዋሉ ክፍተቶች የሚስተካከሉበት ዘዴ በመቀየስ ለከተሞች አስፈላጊውን ድጋፍ ለማድረግ ምቹ ሁኔታ ይፈጥራል።

የአገልግሎት አቅርቦት አፈጻጸም ምዘና ማካሄድ ከተሞች ለነዋሪዎቻቸው ስታንዳርዱን የጠበቀ አገልግሎት በማቅረብ ረገድ ያሉበትን ደረጃ ስለሚያሳይ የታዩ ደካማ ጎኖችን ማሻሻል የሚያስችል ወቅታዊና አግባብነት ያለው ድጋፍ በማድረግ ችግሮችን በወቅቱ ለመቅረፍ ይረዳል።

ምዘና ማካሄድ አገልግሎት አሰጣጡ ግልጽነትና ተጠያቂነት መርህን የተከተለ እንዲሆን ስለሚያደርግ የተሻለ አፈጻጸም ያሳዩትን ከተሞች ዕውቅናና ሽልማት ለመስጠትና ደካማ አፈጻጸም ያስመዘገቡትን ደግሞ እንዲደገፉና ተመሳሳይ ችግር ሲያጋጥም ተጠያቂ እንዲሆኑ ያደርጋል። ከምዘናው በኋላ በአፈጻጸማቸው የላቀ ውጤት ላስመዘገቡ ከተሞች ዕውቅናና ማበረታቻ መስጠት የነበራቸውን ልምድ በማዳበርና በማስፋት በቀጣይ የበለጠ እንዲጠናከሩ

ሰለሚያደርግ የአፈጻጸም እምርታን በእጅጉ የሚያሳድግና የሚያፋጥን ነው። በተጨማሪ በአፈጻጸም ወደኋላ የቀሩትን ከተሞች ደግሞ ድክመቶቻቸውን አጉልቶ የሚጠቁም በመሆኑ የአፈጻጸም ማነቆዎቻቸውን በማስወገድና ክፍተቶቻቸውን በመሙላት ፈጥነው እንዲያሻሽሉትና ወደ ተወዳዳሪነት መስመር እንዲገቡና እረፍት የለሽ ጥረት እንዲያደርጉ ስለሚያነሳሳ አስፈላጊነቱ የጎላ ነው።

እንዲሁም የተሻለ አፈጻጸም ላሳዩ ከተሞች የማበረታቻ ወይም የዕውቅና ሰርቲፊኬት በመስጠት ከተሞች እርስ በርሳቸውም ሆነ ከዓለም አቀፍ ከተሞች ጋር የመፎካከር መንፈስ እንዲያድርባቸው ለማድረግ ያስችላል። ከዚህ በተጨማሪ ኃላፊነትና ተጠያቂነት ለማስከተል ስለሚረዳ አገልግሎቶቹን ለማሻሻልና ብሎም የሕዝብ አመኔታና አርካታን ለማስገኘት ያግዛል። ከዚህ በመነሳት የአፈጻጸም ምዘናን የሚጠቀሙ ሀገሮች *"ሥራ አመራር"*ን በመጨመር *"የአፈጻጸም ምዘና ሥራ አመራር"* በማለት ይጠሩታል[4]። ከዚህ በተጨማሪ የተሻለ አፈጻጸም ካሳዩት ከተሞች ምርጥ ተሞክሮ በመቀመር ወደ ሌሎች እንዲሰፋ ማድረግ ስለሚያስችል በሁሉም ከተሞች ስታንዳርዱን የጠበቀ አገልግሎት እንዲቀርብ በማድረግ አገልግሎቱን በዘላቂነት ማሻሻል ያስችላል።

2.3.2. አገልግሎት አፈጻጸም ምዘናና ዕውቅና ነባራዊ ሁኔታ

የማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎቶችን በአግባቡ በማደራጀት የአቅርቦት ስታንዳርድ ተዘጋጅቶላቸው አፈጻጸማቸውም ስለማይመዘን በዘፈቀደ የሚሰጡና ተጠያቂነት የማያስከትሉ አድርጓቸዋል። ይህም አገልግሎቶች ለነዋሪው ህብረተሰብ በሚፈለገው መጠንና ጥራት እንዳይደርሱ እንቅፋት ሆኗል። በከተሞች የሚቀርቡ አገልግሎቶችን አፈጻጸም በመመዘን የግብረ-መልስ ስርዓት ያለመኖሩ የተሻለ አፈጻጸም ላስመዘገቡት ከተሞች ማበረታቻ በመስጠትና ከነሱ የተገኘውን መልካም ተሞክሮ በመቀመር ወደ ሌሎች በማስፋት የአገልግሎት አሰጣጡን በቀጣይነት ማሻሻል አልተቻለም።

የአፈጻጸም ምዘናን በተመለከተም በከተሞች የሚሰጡ አገልግሎቶች አፈጻጸማቸው ስለማይመዘን በአገልግሎት አሰጣጡ የታዩ ጠንካራና ደካማ ጎኖችን በመለየት አገልግሎቶቹ

[4]

የተጠቃሚዎችን ፍላጎት ማርካት በሚያስችል ደረጃ እንዲቀርቡ በማድረግ ከተሞችን ተወዳዳሪ ማድረግ አልተቻለም፡፡

በተመሳሳይ መልኩ ከተሞች የሚያሳዩትን አፈጻጸም መነሻ በማድረግ ግብረ-መልስ የሚሰጥበት ሂደት ባለመኖሩ በከተሞች መካከል የውድድር መንፈስ እንዲፈጠር በማድረግ ከተሞችን ለነዋሪዎቻቸው ምቹ ማድረግ አልተቻለም፡፡

2.3.3. አገልግሎት አፈጻጸም ምዘናና ዕውቅና ዝንባሌ /Trends/

በአገር አቀፍ ደረጃ ከተሞችን ማወዳደር የተጀመረው ለመጀመሪያ ጊዜ በ2002 ዓ.ም መሆኑን መረጃዎች ያመለክታሉ፡፡ ይህም በዋናነት የከተሞችን ቀን(ሳምንት) ለማክበር ሲባልና የከተማ ነዋሪዎችን፣የመንግስትና ሌሎች ባለድርሻ አካላትን ተሳትፎ እና ትብብር በማጠናከር መልካም ተሞክሮዎችንና ልምዶችን በማስፋፋት እንዲሁም የከተሞችን እሴቶች በማስተዋወቅና በማጎልበት ጠንካራ መሰረት ያለው የከተማ እራስን የማስተዋወቅ (city marketing) እና ከተሞቹ በሚያቀርቡት ተሞክሮዎች ላይ ተመስርቶ በተዘጋጀው መስፈርት መሰረት ለማወዳደር ጥረት ተደርጓል፡፡ ከዚህ ውጪ ቁልፍ የአፈጻጸም ጠቋሚዎች (Key Performance Indicators) እንደ ምዘና መስፈርት ጥቅም ላይ በማዋል ምዘና የተካሄደበት አልነበረም፡፡ በቀጣይ ትኩረት ተስጥቶት የሚሰራው የአገልግሎቶች አፈጻጸም ምዘና መሰረቱ የማዘጋጃቤቶች/የከተሞች ዓመታዊ ዕቅድ አፈጻጸም ብቻ ሳይሆን ቁልፍ የአፈጻጸም ጠቋሚዎች በማዘጋጀትም ይሆናል፡፡

ያለፉትን 3/ሶስት/ ተከታታይ ዓመታት አፈጻጸም ስንመለከት በ2002 40 ከተሞች፣ በ2003 75 ከተሞችና በ2004 94 ከተሞች ተሳትፈዋል፡፡ በ2002 በጀት ዓመት 25 የምርጥ ተሞክሮ ፕሮጀክቶች፣ በ2003 በጀት ዓመት የምርጥ ተሞክሮ ወድድር በሚመለከት 24 የከተማ አስተዳደሮች 37 የምርጥ ተሞክሮ ፕሮጀክቶችን፣ እንዲሁም በ2004ዓ.ም 3ኛ 25 ከተሞች 36 የምርጥ ተሞክሮ ፕሮጀክቶችን በኢትዮጵያ ከተሞች ሳምንት በማቅረብ የተወዳደሩ ሲሆን ከ1ኛ-3ኛ ደረጃ የወጡት በምርጥነት እንዲሸለሙ ተደርጓል፡፡

2.3.4. አገልግሎት አፈጻጸም ምዘናና ዕውቅና ስትራቴጂያዊ ጉዳዮች

- የከተማ አገልግሎቶች አቅርቦት አፈጻጸም የሚመዘንበት ስርዓት አለመኖር፤ ከዚህም ተያይዞ ምዘና ላይ የተመሰረተ ግብረ-መልስ የሚሰጥበት ስርዓት ባለመዘርጋቱ ደካማ አፈጻጸም ያስመዘገቡ ከተሞችን ተጠያቂ እንዲሆኑና የላቀ አፈጻጸም ላሳዩት ደግሞ ማበረታቻ በመስጠት በከተሞች መካከል ጥሩ የውድድር መንፈስ እንዲፈጠር ማድረግ አለመቻልና
- የከተሞች መልካም አፈጻጸም ምርጥ ተሞክሮዎች የሚቀመርበትና የሚስፋፉበት አሰራር አለመኖር ናቸው።

2.4. የማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎቶች ስታንዳርዳይዜሽን፣ምዘናና ዕውቅና ዓላማና መርሆዎች

2.4.1. ዓላማ

የማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎቶች ስታንዳርድን በጠበቀና የነዋሪውን ፍላጎት እንዲሁም ተጠያቂነትን በሚያሰፍን መልኩ እንዲቀርቡ የሚያስችልና የከተማ አገልግሎቶች አፈጻጸም ሊመዘን የሚችልበትን የአሰራር ስርዓት በመዘርጋት እንዲሁም ምርጥ ተሞክሮዎች በማስፋት አገልግሎት አሰጣጡን ወጪ ቆጣቢ፣ቀልጣፋና ተደራሽ እንዲሆን በማስቻል በከተሞች መልካም አስተዳደር እንዲሰፍንና የከተሞችን ልማት እንዲፋጠን ማድረግ ነው።

2.4.2. መርሆዎች

1. **ለተጠቃሚዎች ትርጉም ያለው፣ችግር ፈቺና ለምዘና የሚያገለግል መሆን፡-** በዚህ ረገድ ስታንድርድ ግልጽ፣ አሻሚ ያልሆነ፣ የተዘጋጀበትን ዓላማ የሚያሳካና ስለሚሰጠው አገልግሎትና ደንበኞች ሊያገኙ የሚገባቸውን አገልግሎት በዝርዝር የሚገልጽ መሆንና የአፈጻጸም ምዘና ውጤቶች ወይም መረጃዎች ለፖሊሲ አውጪዎችና ለውሳኔ ሰጪ አካላት ፋይዳ ያላቸውና እንደ ግብዓት የሚያገለግሉ ሊሆኑ ይገባል።
2. **በጋራ ሃሳብ ላይ የተመሰረተ መሆን፡-** ስታንዳርዱ ሲዘጋጅ ከተገልጋዮችና ጉዳዩ ከሚመለከታቸው ጋር ውይይት ተደርጎበት የአብዛኛውን ይሁንታ ያገኘ፣ በዝግጅቱ ወቅት ሰፊ ውይይትና የጋራ መግባባት የተደረሰበት መሆን ይገባዋል።

3. **ሊፈጸም የሚችል መሆን፡-** በእውነታ ላይ የተመሰረተ፣ በሚገባ የተተነተነ፣ ከታለመው ግብ ጋር የተሳሰረ እና ሊፈጸም ወይም ሊደረስበት የሚችል ሊሆን ይገባዋል፡፡
4. **የሚከለስ መሆን፡-** ስታንዳርድ በተወሰነ ጊዜ የሚከለስ፣ የሚሻሻልና የሚለወጥ መሆን አለበት፡፡
5. **ተደጋጋፊ መሆን፡-** አንዱ ስታንዳርድ ሌላውን ስታንዳርድ የሚደግፍ አንጂ ተጻራሪ መሆን የለበትም፡፡
6. **ተደራሽነት ያለው** (Accessible) **መሆን ፡-** በተቋሙ ወይም በመስሪያ ቤቱ ጥረት የተገኙ የምዘና ሂደት ውጤቶች ለሁሉም የህብረተሰብ ክፍል ግልፅ መሆን አለባቸው፡፡
7. **በውጤት ላይ ያነጣጠረ** (Result Oriented) **መሆን ፡-** በዋናነት በውጤትና በስኬት ላይ የሚያተኩር ነው፡፡
8. **ለዓብይ ጉዳዮች ቅድሚያ የሚሰጥ** (selective) **መሆን ፡-** በወሳኝ የአፈጻጸም አመላካቾች ላይ ይመረኮዛል፡፡
9. **ተዓማኒነት ያለው** (Reliable) **መሆን ፡-** የምዘና ውጤቶች ወይም መረጃዎች ግድፈት የሌላቸውና በሁሉም ተመዛኝ አካላት ዘንድ ተቀባይነት ሊኖራቸው የሚገቡ ሆኖ ቀጣይነትንና ቀልጣፋነትን ያረጋገጡ መሆን ይኖርባቸዋል፡፡

2.5. የማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎቶች ስታንዳርዳይዜሽን፣የአፈጻጸም ምዘናና ዕውቅና ስትራቴጂዎችና ስልቶች

2.5.1. በከተሞች ስታንዳርዱን የጠበቀ የማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎቶች እንዲቀርብ ማድረግ

ከተሞች ወይም ማዘጋጃ ቤቶች የተቋቋሙት ዋናው ዓላማ የነዋሪውን ፍላጎት መሰረት ያደረጉ አገልግሎቶችን ለማቅረብ ነው፡፡ አሁን ካለው ተጨባጭ ሁኔታ የአገራችን ከተሞች በአገልግሎት አሰጣጣቸው ወደ ኋላ የቀሩ ስለሆነ ይህንን ሁኔታ አሻሽለው መካከለኛ ገቢ ካላቸው የአለም ሀገራት ከተሞች ተርታ ለመሰለፍ እንዲችሉ እንደየ አካባቢያቸው ተጨባጭ ሁኔታ የሚለያይ ቢሆንም በአካባቢያቸው የሚቀርቡ የማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎቶችን በመለየት በሚዘጋጅላቸው ስታንዳርድ መሰረት ለነዋሪዎቻቸው አገልግሎቱን ማቅረብ ይጠበቅባቸዋል፡፡

ስልቶች

2.5.1.1. ስታንዳርድ የሚዘጋጅላቸውን የማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎቶች መለየት

በከተሞች የሚሰጡ አገልግሎቶች ብዙና በባህሪያቸው የተለያዩ ናቸው። እነዚህን አገልግሎቶች ስታንዳርድ እንዲዘጋጅላቸው ለማድረግ በቅድሚያ በከተሞቹ የሚሰጡ አገልግሎቶችን፣ የአገልግሎቶቹን ምንነትና እያንዳንዱ አገልግሎቶች የሚሰጡበትን የአገልግሎት አሰጣጥ ደረጃ መለየት ያስፈልጋል።

2.5.1.2. ስታንዳርድ እንዲዘጋጅላቸው የተለዩትን የማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎቶች ቅደም ተከተል መስጠት

በከተሞች የሚቀርቡ ሁሉንም የማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎት አቅርቦትን አንድ ጊዜ ስታንዳርዳይዝድ ማድረግ ከወጪም ሆነ ከጊዜ አንፃር አዋጭና ለዝግጅት አመቺ አይደለም። የሁሉም አገልግሎቶች የአገልግሎት አሰጣጣቸው በተመሳሳይ ደረጃ ላይ አይገኝም። ስለሆነም የመንግስትን የትኩረት አቅጣጫ፣ የአገልግሎቶችን ከፍተኛ የህዝብ ዕርካሮ ያለበትን፣ ስታንዳርዱን ለማዘጋጀት የሚወስደውን ጊዜ፣ ከዚህ በፊት ስለ አገልግሎቱ የተዘጋጀ ስታንዳርድ መኖሩን ከግምት በማስገባት ስታንዳርድ የሚዘጋጅላቸውን አገልግሎቶች በቅደም ተከተል ማስቀመጥ ይጠበቃል።

2.5.1.3. የስታንዳርድ ዝግጅቱን ሥራ ማከናወን

የአንድን አገልግሎት ከስር ከመሰረቱ ጀምሮ እስከ አገልግሎት አቅርቦቱ ድረስ ያለውን የአገልግሎት አሰጣጥ ስታንዳርዳይዝድ ማድረግ ይቻላል። ይህንንም ለማድረግ የተለያዩ የስታንዳርድ አዘገጃጀት አማራጮችን መጠቀም ይቻላል። አማራጮቹ በዓለም አቀፍ ደረጃ ተቀባይነት ያላቸው ሲሆኑ፤ እነሱም መደበኛ (Normal) ፣ የተፋጠነ (Accelerated) እና የቀጥታ ዕውቅና (Direct recognition) አዘገጃጀት በመባል ይታወቃሉ።

የመደበኛ አዘገጃጀት አማራጭን ተከትሎ በመስሪያ ቤት ደረጃ ስታንዳርድ ለማዘጋጀት ሁለት አይነት አካሄዶችን መከተል ይቻላል። የመጀመሪያው አካሄድ ሴክተሩ በራሱ ኃይል (የሰውና የቁሳቁስ) የመደበኛ አዘገጃጀት ዘዴ የሚያልፍባቸውን የስታንዳርድ ዝግጅት ሁሉንም ምዕራፎች በመከተል ማዘጋጀት የሚችል ሲሆን በዚህ አካሄድ

የተዘጋጀውን የአገልግሎት ስታንዳርድ የኢትዮጵያ/አገራዊ ስታንዳርድ እንዲሆን በመስሪያ ቤት ደረጃ በሚቋቋመው የስታንዳርድ ዝግጅት የቴክኒክ ኮሚቴ የፀደቀውን ስታንዳርድ ለኢትዮጲያ ደረጃዎች ኤጀንሲ በማቅረብ ኤጀንሲው በራሱ ሂደት በማጠናቀቅ አስጸድቆና አሳትሞ የኢትዮጵያ/አገራዊ ስታንዳርድ እንዲሆን ይደረጋል፡፡ በከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን ሴክተር የሚዘጋጁት የአገልግሎት ስታንዳርዶች በአብዛኛው በመደበኛው አዘገጃጀት ዘዴ የሚዘጋጁ ሲሆን አዘገጃጀቱ የሚከተለውም አሰራር ይኸንኑ ይሆናል፡፡ የሁለተኛው አካሄድ ደግሞ ሴክተሩ የመጀመሪዎቹን ሦስት ደረጃዎች ማለትም የቅድመ ዝግጅት፣ የመነሻ ሃሳብ ዝግጅት እና የስታንዳርድ ረቂቅ ሰነድ የማዘጋጀት ምዕራፍ ድረስ በማዘጋጀት ለኢትዮጲያ ደረጃዎች አጀንሲ በማቅረብ ኤጀንሲው እንዲያዘጋጀው ማድረግ ይቻላል፡፡ በዚህ አካሄድ የሚዘጋጅ ስታንዳርድ በቀጥታ አገራዊ ወይም የኢትዮጵያ ስታንዳርድ እንዲሆን ይደረጋል፡፡

የተፋጠነ የስታንዳርድ አዘገጃጀት (Accelerated) ዘዴ በአለም አቀፍ ወይም በአህጉር ደረጃ ተቀባይነት ያለውን ስታንዳርድ መነሻ በማድረግ የኢትዮጵያ/አገራዊ ስታንዳርድ እንዲሆን ለማድረግ የሚኬድበት ዘዴ ነው፡፡ በዚህ አማራጭ ስታንዳርድ ሲዘጋጅ በመደበኛ አዘገጃጀት ሂደት ከሚጠቀሙባቸው ምዕራፎች ውስጥ የተወሰኑትን(የህዝብ አስተያየት ማሰባሰቢያ ምዕራፍ፣ የማጸደቂያ ምዕራፍ እና የህትመት) ምዕራፎችን በመጠቀም የሚዘጋጅ ይሆናል፡፡ በመሆኑም ሚኒስቴር መስሪያ ቤቱ በዚህ አማራጭ ስታንዳርድ እንዲዘጋጅለት ሲፈልግ የአገልግሎት ዓይነቶቹን ለይቶ ለኢትዮጵያ ደረጃዎች ኤጀንሲ ጥያቄ ማቅረብ ይጠበቅበታል፡፡ የኢትዮጵያ ደረጃዎች ኤጀንሲም ባለው የስታንዳርድ አዘገጃጀት መመሪያ መሰረት የሚፈለገውን ስታንዳርድ ከአለም አቀፍም ሆነ ከአህጉራዊ (አፍሪካ) ደረጃዎች ተቋማት በመውሰድ ስታንዳርዱን እንዲዘጋጅ በማድረግ ጥቅም ላይ እንዲውል ይደረጋል፡፡

ሌላው የስታንዳርድ አዘገጃጀት አማራጭ የቀጥታ እውቅና አዘገጃጀት /direct recognition/ ሲሆን በዓለም አቀፍና በአህጉር (አፍሪካ) ደረጃ ተቀባይነት ያለውን ስታንዳርድ በቀጥታ እውቅና ሰጥቶ መጠቀም የሚቻልበት ዘዴ ነው፡፡ ከተፋጠነ ዘዴ የሚለየው ደግሞ የተዘጋጀውን ስታንዳርድ ሙሉ በሙሉ በመቀበል በቀጥታ አጸድቆ ወደ ህትመት የሚተላለፍ በመሆኑ ነው፡፡ ሚኒስቴር መስሪያ ቤቱ በዚህ ዘዴ ስታንዳርድ

እንዲዘጋጅ ሲፈልግ ልክ በተፋጠነ ዘዴ እንደተገለጸው የኢትዮጲያ ደረጃዎች ኤጀንሲን እንዲያዘጋጅለት መጠየቅ ይጠበቅበታል፡፡ የኢትዮጲያ ደረጃዎች ኤጀንሲም ባለው የስታንዳርድ አዘገጃጀት መመሪያ መሰረት የሚፈለገውን ስታንዳርድ ከአለም አቀፍም ሆነ ከአህጉራዊ (አፍሪካ) የስታንዳርድ ተቋማት በመውሰድ አገልግሎት ላይ እንዲውል ያደርጋል፡፡

2.5.1.4. የተዘጋጀውን ስታንዳርድ ወደ ትግበራ ማውረድ

ሀ. የቅድመ ዝግጅት ስራዎችን ማከናወን

ዕቅድ ዝግጅት፡- የተዘጋጁ ስታንዳርዶችን ወደ ትግበራ ለማስገባት በዕቅድ ዝግጅት ወቅት መካተት ያለባቸውን ጉዳዮች /የስታንዳርዱን ፈጻሚ አካላትን መለየት፣ የፋይናንስ ምንጭ መለየት፣ ዕቅዱ የሚከናወንበት የጊዜ ሰሌዳ፣ የሚከናወኑ ተግባራትን መዘርዘር፣ወዘተ/ በሙሉ በማካተት ሥራውን መጀመር ለቀጣይ ሥራዎች ምቹ ሁኔታን ይፈጥራል፡፡

ግንዛቤ መፍጠር፡- ታትመው የተዘጋጁ ስታንዳርዶችን ለሚመለከታቸው የፌዴራል መስሪያ ቤቶች፣ ለክልል ቢሮዎች እና ለከተማ አስተዳደሮች በማሰራጨት እና በተለያዩ የግንዛቤ ማስጨበጫ ዘዴዎች በመጠቀም ወደ ትግበራ የሚገቡትን የአገልግሎት ስታንዳርዶች ማስተዋወቅ፣ ለምን እንዳስፈለጉና ምን ጥቅም እንደሚያስገኙ እንዲሁም እንዴት ሊተገበሩ እንደታሰበ በዝርዝር ማስረዳት ያስፈልጋል፡፡ ለተጠቃሚውም ህብረተሰብ የተለያዩ የመገናኛ ምንጮችን በመጠቀም ስለ ተዘጋጁት ስታንዳርዶች በቂ ግንዛቤ እንዲኖራቸው ማድረግ ይገባል፡፡ በተጨማሪም የተዘጋጁ ስታንዳርዶችን የሚያስፈፅሙ አካላትን በተመለከተ ከላይ ከተገለጹት የግንዛቤ ማስጨበጫዎች በተጨማሪ በቂ የሆነ ስልጠና በማዘጋጀት በተዋረድ ሁሉም ዕውቀትና ግንዛቤ እንዲኖራቸው ማድረግ ያስፈልጋል፡፡

ማኑዋል ማዘጋጀት፡- ከላይ ለተጠቀሰው ስልጠናም ሆነ ለአፈጻጸም የሚረዱ ማኑዋሎችን በተዘጋጁት ስታንዳርዶች ላይ በማዘጋጀት ማሰራጨት ወሳኝ ጉዳይ ሲሆን ከማኑዋሎቹም ጋር ተያይዞ መታየት ያለበት የሰነዶቹ ቋንቋ ነው፡፡ ከኢትዮጵያ

ደረጃዎች ኤጀንሲ የሚወጡ ስታንዳርዶች ቋንቋቸው እንግሊዝኛ በመሆኑ በመጀመሪያ ወደ ፌዴራሉም ሆነ ወደ ክልሎች የስራ ቋንቋዎች ተተርጉመው መቅረብ ይኖርባቸዋል፡፡

አቅም ግንባታ፡- ስታንዳርዱ ተዘጋጅቶ ወደ ትግበራ ለመግባት በቅድሚያ የአስፈጻሚ ተቋማቱን የማስፈጸም አቅም መፈተሸና ተገቢውን ማስተካከያ ማድረግ ያስፈልጋል፡፡ አደረጃጀትን አስመልክቶ ግን በመሰረታዊነት የአገልግሎት ስታንዳርዳይዜሽንንና የአፈጻጸም ምዘናን የሚከታተሉና የሚመሩ አካላት በየደረጃው ተዋቅረው በአስፈላጊው የሰው ኃይልና ቁሳቁስ ተጠናክረው ወደ ስራ እንዲገቡ ይደረጋል፡፡

ክትትልና ድጋፍ፡- ክትትልና ድጋፍ በትግበራው ላይ በቀጣይነት ሊስተካከሉ የሚገባቸውን አፈጻጸም ችግሮች ለይቶ መፍትሄ ለመስጠትና በራሱ በስታንዳርዱ ላይም የማያሰራ ችግር ካለበት በፍጥነት እንዲከለስ ለማድረግ የሚያስችል በመሆኑ ታስቦበት ሊከናወን የሚገባው ጉዳይ ነው፡፡

ለ. በቅድሚያ በተመረጡ ከተሞች ላይ በሙከራ መፈተሸና ገምግሞ ወደ ሙሉ ትግበራ ማሸጋገር

የተዘጋጁ ስታንዳርዶችን በአንድ ጊዜ በሁሉም ከተሞች ተግባራዊ ማድረግ ከጥቅሙ ጉዳቱ ያመዝናል፡፡ ምክንያቱም በትግበራ የሚታዩ ጉድለቶችን በሙከራ ለይቶና ማስተካከያ ተደርጎበት ወደ ዋናው ትግበራ ስለማይገባ ነው፡፡ ይህንን ችግር ለማስቀረትና በሙከራ ተፈትኖና ተስተካክሎ እንዲሁም ዳብሮ የተገኘን ስታንዳርድ ወደ ሙሉ ትግበራ ማሸጋገሩ ወሳኝ በመሆኑ ስታንዳርድ ከተዘጋጀ ቦኃላ በተወሰኑ ከተሞች ላይ በሙከራ ማለፍ ይጠበቅበታል፡፡

የሙከራ ትግበራው ከተጠናቀቀ በኃላ በሙከራ የተገኙትን ልምዶች መሰረት በማድረግና ማሻሻያ የሚያስፈልጋቸውን ነገሮች አስተካክሎ ስታንዳርዶቹን ሙሉ በሙሉ ተግባራዊ ማድረግ ይጠበቃል፡፡ ትግበራው በውጤት እንዲታጀብ የጠራ ዕቅድ ከማዘጋጀት ጀምሮ እስከ ክትትልና ድጋፍ ድረስ የሚያስፈልጉ የትግበራ ስልቶችን መከተልና መተግበር ያስፈልጋል፡፡

2.5.2. የከተሞች አገልግሎቶችን አቅርቦት አፈጻጸም መመዘን

የከተሞች አገልግሎት አቅርቦት አፈጻጸም ምዘና አንድን ዓላማ ለማሳካት የቀረቡ ግብዓቶች፣ የተከናወኑ ስራዎችና የተገኙ ውጤቶች ከተቀመጠው ስታንዳርድ ጋር በማነፃፀር የሚፈጸም ቀጣይነት ያለው ግምገማ ነው። በመሆኑም ውጤታማነትንና ቀልጣፋነትን ለማረጋገጥና ተጠያቂነትንም አጉልቶ ለማሳየት ሲባል በከተማ ውስጥ ለነዋሪዎች የሚቀርቡ ማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎቶች ይመዘናሉ። ምዘናውን ለማካሄድ መነሻ የሚሆነው ለአገልግሎቶቹ የተዘጋጀው ስታንዳርድ ሲሆን ምዘናው የሚካሄደው በአገሪቱ ውስጥ የከተማነት እውቅና በተሰጣቸው በሁሉም ከተሞች ይሆናል።

ይህንኑ ጉዳይ ወደ ከተሞች አገልግሎት አቅርቦት አፈጻጸም ስናወርድ በዚህ ስትራቴጂ የማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎች በተቀመጠላቸው ስታንዳርድ መሰረት የሚመዘኑ መሆኑን ግንዛቤ ውስጥ ማስገባት ያስፈልጋል። ሆኖም በከተማ ውስጥ የመንግስት አገልግሎት (State Function) ከሚሰጡ መስሪያ ቤቶች ጋር በጋራ በመሆንና የጋራ መመዘኛ መመሪያ በማዘጋጀት የከተሞች አገልግሎት አቅርቦት አፈጻጸም በየተቋማቱ በተቀመጠላቸው ስታንዳርድ መሰረት እንደ ከተማ እንዲመዘኑ ይደረጋል።

ስልቶች

2.5.2.1.የአፈፃጸም ምዘናውን ተልዕኮና ዓላማ መቅረጽ

የአፈጻጸም ምዘናው ተልዕኮ ምን እንደሆነና በአጭርና በረጅም ጊዜ የሚያመጣው ውጤትና ፋይዳ የሚገለጽ ሲሆን፤ በዚህም ምን ዓይነት አገልግሎት እንደቀረበ፣ የአገልግሎቱ ተጠቃሚ ማን እንደሆነ እንዲሁም አገልግሎቱ ለምን እንደተፈለገ በዝርዝር ይቀመጣል። ይህ እንደተጠበቀ ሆኖ የአፈጻጸም ምዘናው ዓላማም በግልጽ መቀመጥ ያለበት ሲሆን ዓላማውም ስታንዳርዱን የጠበቀ አገልግሎት ለተጠቃሚው ህብረተሰብ መቅረቡን ማረጋገጥ መሆን ይገባዋል።

2.5.2.2. የሚመዘኑ አገልግሎቶችን መለየት

አንድ ተቋም የአፈጻጸም ምዘና ለማካሄድ ሲዘጋጅ በቅድሚያ ትኩረት ሊሰጠው የሚገባው ጉዳይ ቅድሚያ ሊሰጣቸው የሚገቡ አገልግሎቶችን መለየት ነው፡፡ የሌሎች አገሮች ተሞክሮዎች እንደሚያመለክቱት በምዘና ቅድሚያ ሊሰጣቸው የሚገባው በጣም ትልልቅና ከፍተኛ ወጪ የወጣባቸው አገልግሎቶች ሲሆኑ ከዚህ አንጻር ለሁሉም አገልግሎቶች በአንድ ጊዜ ምዘና ማካሄድ ስራውን አስቸጋሪና ውስብስብ ስለሚያደርገው ከአገልግሎቶቹ ግዘፈት፣ ከተጠቃሚው ፍላጎት፣ ካላቸው ፋይዳና ወጪ አንጻር ወሳኝ የሆኑትን አስቀድሞ በመለየት ወደ ምዘና ስራ መግባት አስፈላጊ ነው፡፡ ስለዚህ ከላይ የተጠቀሱትን መመዘኛዎች መሰረት አደርጎ አገልግሎቶችን በቅደም ተከተል ማስቀመጥ ያስፈልጋል፡፡

2.5.2.3. የአፈጻጸም ምዘና መለኪያዎችን መምረጥ

የምዘና መለኪያዎች በሚመረጡበት ጊዜ የተወሰኑ መሰረታዊ እይታዎችን / Perspectives / ግምት ውስጥ ማስገባት ይጠይቃል፡፡ አገልግሎቶችን ሙሉ ለሙሉ ለመመዘን አገልግሎቶቹ ያላቸውን ቅልጥፍና / Efficiency/ (የሚያመለክተው አገልግሎቱን ለማቅረብ ጥቅም ላይ የዋለ ግብዓትና የተገኘ ውጤት ንፅፅርን ነው፤)፣ ውጤታማነት / Effectiveness / (የሚያመለክተው ቀደም ሲል የተወሰነን ውጤት ለማምጣት ከታቀደው ጋር የተገኘውን ውጤት በማነጻጸር የሚገኘው ውጤት ነው፤) እና ፋይዳ / Impact / (የአገልግሎቱን የመጨረሻ ውጤት ወይም ያስከተለውን ተጽዕኖ የሚያሳይ ነው፤) ማረጋገጥ ተገቢ ይሆናል፡፡

2.5.2.4. ቁልፍ ጠቋሚዎችን ማዘጋጀት

ቁልፍ ጠቋሚዎች የሚባሉት መለኪያዎች ሲሆኑ ዓላማን ከማሳካት አንጻር የተገኘውን ለውጥ ማሳያዎች ናቸው፡፡ ቁልፍ ጠቋሚዎች ሲመረጡ ሊተኮርባቸው የሚገቡ በርካታ ጉዳዮች ያሉ ቢሆንም በዋናነት የሚጠቀሱት ለምዘናው ቅድሚያ የተሰጣቸውን አገልግሎቶችና የታቀዱ ዓላማዎችን የለዩና እንዲሁም መከናወን ያለባቸውን ተግባራትና ዓላማን ለማሳካት በተመደበው ግብዓት ላይ ያነጣጠሩ መሆን አለባቸው፡፡ ለምዘናው የሚመረጡ ጠቋሚዎች የሚለኩ፣ ቀላልና ግልጽ የሆኑ፣ ቀጥተኛ አግባብነት ያላቸውና

ተጨባጭ መሆን የሚገባቸው ሲሆን፤ በግብዓት፣ ውጤትና ስኬት ረገድ ደግሞ በአገልግሎት አሰጣጥ፣ በልማት፣ በተቋማዊ ለውጥ፣ በአሰተዳደራዊና ፋይናንስ ላይ የሚያተኩሩ መሆን አለባቸው። የግብዓት ጠቋሚዎች /Input indicators/ ሃብት አጠቃቀምን የሚያሳዩ ሲሆን ውጤት ጠቋሚዎች /output indicators/ የተከናወኑ ተግባራትንና የክንውን ሂደትን ያመለክታሉ። የስኬት ጠቋሚዎች /outcome indicators/ ደግሞ ፋይዳን የሚጠቁሙ ይሆናሉ።

2.5.2.5. የአገልግሎቱን ቁልፍ ውጤቶች ማስቀመጥ

አገልግሎት አቅርቦት የአፈጻጸም ምዘና ሲዘጋጅ ከእያንዳንዱ የአገልግሎት አቅርቦት የሚጠበቁ ቁልፍ ውጤቶች መዘርዘር ይኖርባቸዋል። የሚገኙ ውጤቶች በርካታ ቢሆኑም በሶስት ዋና ዋና ዘርፎች ሊከፈሉ ይችላሉ፤ እነዚህም፡- **የአገልግሎቱ ውጤት /output/** - የአገልግሎት ውጤት የሚመዘነው በአቅርቦት ቅልጥፍና ሲሆን ወጪንና ጊዜን የሚያገናዝብ ይሆናል። **የደንበኛው ጥቅም** /Client benefit/ - ለደንበኛ የሚሰጠው ጥቅም የሚመዘነው በቀረበው አገልግሎት ብቃት ሲሆን በጥራትና በተገልጋዩ ዕርካታ የሚገለጽ ነው። **ስትራቴጂያዊ ውጤት** /Strategic outcome/ - ስትራቴጂያዊ ውጤት የሚመዘነው የቀረበው አገልግሎት በአጠቃላይ በከተማው ደረጃ ከረጅም ጊዜ አኳያ ያመጣውን ለውጥ ይሆናል።

2.5.2.6. ባለድርሻ አካላትን መለየት፣ ማሳተፍና ሊኖራቸው የሚገባውን ሚና መዘርዘር

አገልግሎት አቅርቦት የአፈጻጸም ምዘና ሲዘጋጅ ባለድርሻ አካላትን መለየት ያስፈልጋል። ለዚህም ዋነው ምክንያቱ ባለድርሻዎቹ ከምዘናው ምን እንደሚጠብቁ፣ ጥያቄያቸው ምን እንደሆነና ለምዘናው ዝግጅትም ምን ዓይነት አስተዋፅዖ ሊያበረክቱ እንደሚችሉ አስቀድሞ ለማወቅ ስለሚረዳ ነው። ባለድርሻ አካላት የምንላቸውም ማንኛውም ሰው፣ ቡድን ወይም ተቋም በአገልግሎት አቅርቦት ላይ ያገባኛል የሚል፣ ተጽዕኖ የሚያሳርፍ፣ ጠቃሚ ግብዓት ወይም ሃሳብ የሚሰጥና አጋር ሊሆን የሚችለውን ሁሉ የሚያካትት ይሆናል። ባለድርሻ አካላትን ማሳተፍ የሚቻለውም በህዝባዊ ስብሰባ ውይይቶች፣ ለአገልግሎቱ ቅርበት ያላቸው አካላት ስብሰባ ውይይቶች እና ልዩ ትኩረት ለሚሰጣቸው

አካላት/focused group/ ቃለ መጠየቅ በማዘጋጀት ሃሳባቸውን እንዲሰጡ በማድረግ ይሆናል፡፡

2.5.2.7. ምዘናውን የሚያካሄደውን አካል መሰየም

አገልግሎት አቅርቦት የአፈጻጸም ምዘናው ሲካሄድ በየደረጃው ሊሳተፉ የሚገባቸው የተለያዩ መንግስታዊ ድርጅቶችና አካላትን በዝርዝር በማስቀመጥ በምዘናው ሂደት ትርጉም ባለው መልኩ የሚጠበቅባቸውን ሚና መወጣት እንዲችሉ የሚኖረውን አደረጃጀት በተገቢው መንገድ ማስቀመጥ ያስፈልጋል፡፡

የከተሞቻችንን የአገልገሎት አቅርቦት አፈጻጸም የመከታተልና የመመዘን ትልቁን ድርሻ የሚወስዱት በየደረጃው የሚገኙ የከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን ስራዎችን የሚያከናውኑ ዘርፎች ሲሆኑ ምዘናውን የሚፈጽሙ አካላት የሚሰየሙበት ሁኔታ እና ለአገልግሎቶች አቅርቦት የአፈጻጸም ነጥብ አሰጣጥ በመመሪያ በዝርዝር የሚገለጽ ይሆናል፡፡ ይሁን እንጂ የምዘናውን የአፈጻጸም ውጤት በአገር አቀፍ ደረጃ በማጠቃለል ዕውቅናና ግብረ መልስ የመስጠት ኃላፊነት በፌዴራል ደረጃ የሴክተሩ ይሆናል፡፡

2.5.2..8. ምዘናው የሚካሄድበትን ጊዜ መወሰን

የከተሞችን የአገልግሎት አቅርቦት አፈጻጸም ምዘና የማካሄዱ ዋና ዓላማ ለተገልጋዩ ህብረተሰብ ስታንዳርዱን የጠበቀ አገልግሎት እንዲቀርብለት ለማድረግና ከተሞቻችን በተወዳዳሪነት ጎዳና ላይ ማቅናታቸውን ለማረጋገጥ እንዲሁም የአስፈጻሚውንና የፈጻሚውን የተጠያቂነት ደረጃ ለማመላከት ጭምር በመሆኑ ምዘናው የከተሞችን የየዓመቱን አፈጻጸማቸውን ለመመዘን በዓመት አንድ ጊዜ የበጀት አመቱ ከተጠናቀቀ በኋላ ቀጥሎ ባሉት ሦስት ወራት ማለትም ሀምሌ፣ነሀሴና መስከረም ውስጥ ይሆናል፡፡

2.5.3. የምዘናውን ውጤት መሰረት በማድረግ ለከተሞች ዕውቅና መስጠት

እውቅናና ሽልማት የመስጠቱ ሂደት አንጻራዊ ሆኖ ዋና ዓላማው ከተሞች የአገልግሎት አቅርቦታቸውን እንዲያሻሽሉና ቁልፍ ጉዳዮችን ለይተው ትኩረት እንዲያደርጉ የበለጠ

ለማትጋት ስለሆነ ትልቅ አስተዋጽዖ ያበረክታል፡፡ የሽልማቱን ዓይነትና መጠን እንዲሁም እውቅናውንና ሽልማቱን የሚሰጠው አካል በመመሪያ ይወሰናል፡፡

ስልቶች

2.5.3.1. ከተሞችን ማወዳደር

በአገራችን ወደ አንድ ሺህ የሚጠጉ ከተሞች እንዳሉ መረጃዎች ይጠቁማሉ፡፡ የከተሞቹ የአመሰራረት ሁኔታ፣ የህዝብ ብዛት፣ መልክአ ምድራዊ አቀማመጥ፣ የአየር ንብረትና በአጠቃላይም የዕድገት ደረጃቸው የተለያየ እንደመሆኑ መጠን የአገልግሎት አቅርቦት ደረጃቸው፣ ዓይነት፣ መጠንና ጥራትም ይለያያል፡፡ ስለዚህ ከተሞችን አንድ ላይ በጅምላ ማወዳደር ተገቢ ስለማይሆን በአቻ ደረጃ /Peer group/ መድቦ እንዲወዳደሩ ማድረግ የግድ አስፈላጊ ይሆናል፡፡ ይሁን እንጂ የአገልግሎት አቅርቦት ሁሉንም ከተሞች የሚያመሳስላቸው የጋራ ባህሪ በመሆኑ በዋነኛነት ለነዋሪዎቻቸው ከሚሰጡት የአገልግሎት አቅርቦት አፈጻጸም አንጻር ከተሞችን በተመደቡበት አቻ ቡድን (Peer Group) በማወዳደር የተሻለ አፈጻጸም ከሚያሳዩት ከተሞች ሌሎቹ ልምድ እንዲያገኙ በማድረግ የተሻለ አገልግሎት ለህብረተሰቡ እንዲያቀርቡ ማበረታታት አስፈላጊ ነው፡፡ ከተሞችን በአቻ ቡድን ለመመደብ እንደዋና መስፈርት የምንጠቀመው በዚሁ ሰነድ እንደደተገለጸው የከተሞችን ፈርጅ መሰረት በማድረግ ይሆናል፡፡ የአዲስ አበባ አሥሩም ክፍለ ከተሞች በየራሳቸው እንደ ማንኛውም አንድ ከተማ አቻ በሚሆኑበት ፈርጅ ገብተው እኩል ይወዳደራሉ፡፡

የማወዳደሩም ዋና ዓላማ ለተገልጋዩ የከተማ ነዋሪ ስታንዳርዱን የጠበቀ አገልግሎት እንዲቀርብለት ለማድረግና ከተሞቻችን በተወዳዳሪነት ጎዳና ላይ ማቅናታቸውን ለማረጋገጥ እንዲሁም የአስፈጻሚውንና የፈጻሚውን የተጠያቂነት ደረጃ ለማመላከት ጭምር ነው፡፡

ከተሞቻችንን ለማወዳደር ወጥ የሆነ መስፈርት ማስቀመጥ አስፈላጊ ነው፤ በመሆኑ ለዚሁ ተግባር በዋናነት የምንጠቀምባቸው መስፈርቶች የአገልግሎቶች አቅርቦት የአፈጻጸም ምዘና ውጤት፣ ገቢ የመሰብሰብ አቅም፣ የተመደበው የካፒታል በጀት መጠንና

አጠቃቀም፣ ወቅታዊ የቋሚ ንብረት ቆጠራና አስተዳደር/Asset Inventory/፣ የዓመታዊ ዕቅድ አፈጻጸም፣ ዘመናዊ የመረጃ አያያዝ ስርዓት መተግበር፣ የዕቅድ ዝግጅትና አፈጻጸም ላይ የህብረተሰቡ ተሳትፎ ይሆናሉ፡፡ ከዚህ በተጨማሪም በያንዳንዱ የአገልግሎት አቅርቦት የምዘና ውጤት ላይ ተመርኩዞም ከተሞችን ማወዳደር ይቻላል፤ ለምሳሌም በውሃ አቅርቦት፣ በቆሻሻ አወጋገድ ወዘተ አሸናፊዎችን ለይቶ ዕውቅና መስጠት ይቻላል፡፡

2.5.3.2. የምዘና ውጤት ይፋ ይደረጋል

የአገልግሎቶች አቅርቦት የአፈጻጸም ምዘና ውጤትን በሚመለከት ከተሞች ለነዋሪዎቻቸው ለሚያቀርቧቸው አገልግሎቶች በአገር አቀፍ ደረጃ በተዘጋጀላቸው ስታንዳርድና አፈጻጸም ምዘና ስርአት መሰረት የሚወሰን ሲሆን ለአፈጻጸሙ ነጥቦችን በመስጠት የሚገኘው ውጤት የአገልግሎቶች አቅርቦት የአፈጻጸም ምዘና ውጤት ተብሎ ይወሰዳል፤ ውጤቱም በከተሞች ቀን ይፋ እንዲሆን ይደረጋል፡፡

2.5.3.3. ለከተሞች ዕውቅና ይሰጣል፤

እውቅና መስጠት ከግብረ መልስ ይዘት አንዱ ሲሆን መመዘኛው ደግሞ በአፈጻጸም ምዘና የላቀ ውጤት ማስመዝገብ መቻል ነው፡፡ በዚህም መሰረት የከተሞች አገልግሎት አቅርቦት አፈጻጸም ሲመዘን ከተሞችን በአቻ-ለአቻ በማወዳደር በወጣው መስፈርት መሰረት ከፍተኛ ውጤት ላስመዘገቡት በተዋረድ እውቅናና ሽልማት ይሰጣቸዋል፡፡

ከተሞችን በማወዳደር መልካም አፈጻጸም ላስመዘገቡት ሽልማት መስጠቱ እንደተጠበቀ ሆኖ ስታንዳርዱን የጠበቀ አገልግሎት የማቅረቡ ጉዳይ ለድርድር የሚቀርብ ባለመሆኑ በአፈጻጸማቸው ደካማ የሆኑትን ደግሞ ተጠያቂ እንዲሆኑ ማድረግ አስፈላጊ ነው፡፡ በመሆኑም የየከተሞቹ አመራር አካላትና ባለሞያዎች ይህንን በመገንዘብ ደረጃቸውን የጠበቁ አገልግሎቶችን በማቅረብ የተጠቃሚውን እርካታ ከመጨመር ባለፈ የከተሞቻቸውን የተወዳዳሪነት ደረጃ ማሳደግና መካከለኛ ገቢ ካላቸው አገራት ከተሞች ተርታ ለማሰለፍ ከፍተኛ ጥረት ማድረግ ይጠበቅባቸዋል፡፡ ይህንን ያለመፈጸም በአገልግሎት ፈላጊው የከተማው ህብረተሰብ ዘንድ ተጠያቂና ተወቃሽ የሚያደርግ ሲሆን

ግብረ መልስ በሚሰጠው አካልም ተመጣጣኝ የማስተካከያና የእርምት ርምጃ የሚወሰድ ይሆናል፡፡

2.5.4. ምርጥ ተሞክሮዎችን መቀመርና ማስፋት

ምርጥ ተሞክሮ ሲባል አንድ ተቋም ወይም ድርጅት የራሱን ግቦች ለማሳካት የተሻሻለ ቴክኖሊጂ፣ ክህሎት፣ ልምድና የአሰራር ስልት በመጠቀም በላቀ ደረጃ ውጤታማ ሆኖ በመገኘቱ ይህንኑ የአሰራር ስልት ሌሎች ቢጠቀሙበት ከፍተኛ ለውጥ ለማምጣት የሚያስችል እንደሆነ የታመነበትና ከስምምነት ላይ የተደረሰበት አሰራር ነው፡፡

አንድን የአሰራር ልምድ ወይም ተሞክሮን ምርጥ የሚያስብለው በከተማው የተገኘው ለውጥ ወይም የተመዘገበው ዉጤት ከሌሎች ልቆ ሲገኝና በሌሎችም ከተሞች በተመሳሳይ መልኩ ቢተገበር የሚጠበቀውን ለውጥ ለማምጣት ወሳኝና ሞዴል ሊሆን እንደሚችል ሲታመንበት ብቻ ነው፡፡

ስልቶች

2.5.4.1. ምርጥ ተሞክሮዎች ይቀመራሉ

ምርጥ ተሞክሮ የላቀ ውጤት ከማስመዝገብ ጋር የተያያዘ በመሆኑ ካለው ተጨባጭ ሁኔታ ጋር በማጣጣም በሌሎች ከተሞችም ቢተገበር የውጤታማነትን ደረጃ ከፍ ከማድረጉም በተጨማሪ ቴክኖሎጂን ከማሸጋገር እንዲሁም ፈጠራንና ክህሎትን ከማዳበር አንጻር የጎላ ሚና ይኖረዋል፡፡ ከዚህ አንጻር የአገራችን ከተሞች የቴክኖሎጂ አቅርቦት፣ የሰለጠነ የሰው ኃይል ልማት እና የበጀት አጠቃቀም እንዲሁም የልማት እመርታና የዕድገት ደረጃቸው የሚለያይ እንደመሆኑ በአገልግሎቶች አቅርቦት ረገድ የተለያየ ዉጤት እንደሚያስመዘግቡ የሚጠበቅ ጉዳይ ነው፡፡ ስለዚህ በአገልግሎቶች አቅርቦት ምዘና የላቀ ውጤት በማስመዝገብ ስኬታማ የሆኑትን ከተሞች በመለየት የስኬታማነታቸዉን ሚስጥር በመፈተሽና ተሞክሯቸዉን በመቀመር ሌሎች ከተሞች እንዲተገብሩትና ተመሳሳይ ስኬትና ለውጥ እንዲታይባቸው ይደርጋል፡፡

ይህ ሲባል በምዘናው መስፈርት መሰረት ልቆ የተገኘውን ከተማ የተሻለ በሆነበት የአገልግሎት አይነት ውጤቱን እንዴት አመጣው፣ምን አይነት ቴክኖሎጂ ተጠቅሞ አመጣው፣ በምን አይነት ክህሎት የሚሉትን ጉዳዮች በማጤን የተሞክሮው ተስማሚነትና አዋጪነት ተገምግሞና ተቀምሮ ወደ ሌሎች ከተሞች እንዲሰፋ ይደረጋል፡፡ ዓላማውም ከተሞችን አወዳድሮ ብልጫ ያሳዩትን ከመሸለም አንፃር ብቻ ሳይሆን የቴክኖሎጂ፣ የክህሎትና የዕውቀት ሽግግር እንዲኖር በማድረግ በከተሞቻችን መካከል የለውጥ ፈላጊነትና ተነሳሽነት እንዲጨምር ይረዳል፡፡

2.5.4.2. የተቀመሩ ምርጥ ተሞክሮዎች በተመረጡ (በተወሰኑ) ከተሞች በተግባር ተፈትሸው እንዲሰፉ ይደረጋል

ምርጥ እንደሆኑ ተፈትሸው የታመነባቸውና ተቀባይነት ያገኙ ተሞክሮዎች ከተቀመሩ በኋላ ወደ ሌሎች የአገሪቱ ከተሞች ከመስፋፋታቸው በፊት በተመረጡ ውስን ከተሞች ተተግብረው አዋጪነታቸው፣ ተስማሚነታቸው እና ውጤታማነታቸው ተገምግሞ ይረጋገጣል፡፡

በተመረጡ ከተሞች በተግባር ተፈትሸው አዋጪነታቸው፣ተስማሚነታቸውና ውጤታማነታቸው እንዲሁም ከተሞቻችን ሊፈጽሙትና ቢፈጽሙትም ከፍተኛ ውጤት ሊያገኙበት እንደሚችሉ ከተረጋገጠ በኋላ ወደ ሁሉም የአገሪቱ ከተሞች በተመሳሳይ ወቅት በማስፋፋት እንዲተገበሩ ይደረጋል፡፡ በአንድ በተወሰነ ከተማ ወይም አካባቢ የመጣዉ የዕድገትና የለውጥ ተምሣሌት ወደ ሌሎች ከተሞች በሚስፋፋበት ጊዜ ተመጣጣኝ ዕድገት እንዲኖር፣ ፈጣን ልማት እንዲመጣ፣ የአገልግሎቶች አቅርቦት ጥራት እንዲጨምር፣ የማስፈጸም አቅም እንዲጎለብት፣ የተወዳዳሪነት አቅም እንዲያድግ፣ የቴክኖሎጂ እና የክህሎት ሽግግር እንዲኖር ያስችላል፡፡

ምርጥ ተሞክሮን ቀምሮ የማስፋት ዋነኛው ዓላማ በዕድገት ደረጃ፣ በአገልግሎት አቅርቦትና በአጠቃላይ በልማት እንቅስቃሴ ወደ ኋላ የቀሩትን ከተሞች ወደ ተወዳዳሪነት ምዕራፍ በአጭር ጊዜ ለማሸጋገርና ብቁ እንዲሆኑ ለማድረግ ነው፡፡ በተለይ ከአገራችን ከተሞች የሚቀመሩ ተሞክሮዎችን ማስፋት ከሚጠይቀው ወጪ፣ ጊዜ፣ ክህሎትና

ቴክኖሎጂ አንጻር ሲታይ ከሌሎች የዓለም ሀገራት ከተሞች ቀምሮ ከማስፋት እጅግ ቀላልና ለማላመድም አመቺና ተስማሚ እንደሚሆን ይታመናል፡፡

2.5.4.3. ስለ አተገባበሩ ክትትልና ድጋፍ ይደረጋል

በሁሉም የአገሪቱ ከተሞች እንዲስፋፉና እንዲተገበሩ የተፈለጉት ምርጥ ተሞክሮዎች ስለመተግበራቸው ክትትልና ድጋፍ የሚደረግ ሲሆን በተተገበሩት ምርጥ ተሞክሮዎች ምክንያት በከተሞቹ ላይ የመጣው ለውጥ ይገመገማል፡፡

ምዕራፍ ሦስት፡ የከተሞች ያልተማከለ አስተዳደር

3.1. የከተማ አመራር አደረጃጀት

3.1.1. የከተማ አመራር ምንነት

የከተሞች ተቋማዊ አመራር ማለት በየደረጃው የሚገኘውን የመንግስት አደረጃጀት. ወይም የስራዎችን አደረጃጀት ተከትሎ የሚደራጅ የአመራር አካል ሲሆን በከተሞች ልማትና መልካም አስተዳደርን ለማስፈን አንዱ መሳሪያ ነው፡፡ አደረጃጀቱ በሚፈቅደው የሰው ሀይል ብዛትና አመራር ፍላጎት መሰረት የሰው ሀይሉ የሚመደብ ሲሆን ብቃት ያለው ተቋማዊ አደረጃጀት የከተሞች የልማትና የመልካም አስተዳደርን ውጤታማነት ሊወስን ይችላል፡፡ ይህ ተቋማዊ አደረጃጀት ከአካባቢ አስተዳደሮች ማህበራዊ፣ኢኮኖሚያዊ እንዲሁም ፖለቲካዊ እሴቶች ጋር በተቀናጀ መልኩ ሊደራጅ ይገባል፡፡

ፖይንት እ.ኤ.አ. በ2000 እንዳመለከተው ብቃት ያለው የከተማ አስተዳደር ፅንሰ ሀሳብ ከእነ አርስቶትል የግሪክ የከተማ አስተዳደር የህገ-መንግስት አስተሳሰብ በተለይ ማህበራዊ እሴቶች ጋር የተቆራኘ እንደሆነ ያስቀምጣል፡፡ በተመሳሳይ በአሜሪካ ከተሞች በቂ ስልጣን የሚያጎናፅፋቸው የራስ ገዝ ህግ ከማዕከላዊ የአስተዳደር እርከኖች ጋር ያላቸውን ቁርኝት ያልተጣበቀ ዴሞክራሲያዊ ተሳትፎው የተንሰራፋባቸው እንዲሆኑ ያስቻላቸው እንደሆነ ያስረዳል፡፡ በመሆኑም ማንኛውም የከተማ አመራር ወይም አካባቢያዊ አስተዳደር ሊያተኩር የሚገባው በማህበራዊ እሴቶች ላይና እነዚህ እሴቶች ሊተገበሩና ሊያስፋፉ በሚገባቸው መንግስታዊ መዋቅሮች ላይ ነው፡፡

በማህበራዊ እሴቶችና የከተማ አስተዳደር መዋቅሮች መካከል ያለውን ቁርኝት በጥልቅ ሲመረመር ማዕከላዊ ቁጥጥር ውጤታማነትና የሃብት ብክነትን ሊቀንስ እንደሚችል ሲታይ በሌላ መልኩ ደግሞ ራስን በራስ የማስተዳደር እሴቶች፣ የህዝብ የበላይነት እንዲሁም የአካባቢያዊ ተሳትፎ ያልተማከለ መንግስታዊ መዋቅርንና ሰፊ ነፃነትን እንደሚሹ ነው፡፡ በተጨማሪ እነዚህ እሴቶች ርዕዮተ አለማዊ መሰረት ያላቸው ሳይሆኑ የወቅቱን ማህበረ-ኢኮኖሚያዊ ፍላጎቶች ለማሟላትና ትርጉም ያለው ምላሽ ለመስጠት ከሚደረጉ ጥረቶች ጋር የሚቆራኙ ናቸው ፡፡

በተለያዩ ምሁራን እንደሚገለጸው አራት የከተማ አመራር ስርዓቶች አሉ፡፡ እነርሱም ውሱን/ዳካማ ከንቲባ-ምክር ቤት መዋቅር፣ ጠንካራ ከንቲባ-ምክር ቤት መዋቅር፣ የኮሚሽን ስርዓትና የምክር ቤት ስራ አስኪያጅ ስርዓት ሲሆኑ ዝርዝሩ እንደሚከተለው ቀርቧል፡፡

1. ውሱን /ደካማ ከንቲባ-ምክር ቤት መዋቅር /The Weak Mayor- Council Structure/

ይህ አይነቱ መዋቅር ከንቲባው ህግ-ሊቀረጽላቸዉ በሚገቡ ጉዳዮች ላይ አስተያየቶች መስጠት እና ፓሊሲ የማውጣት ሀላፊነቶች ያሉት ሲሆን አስተዳደራዊ ተግባራት በምክር ቤት በተጠናከረ የኮሚቴ ስርዓት የሚከናወንበት ነው፡፡ በዚህ አይነት አስተዳደር ከንቲባው፣ ምክር ቤቱና የሴክተር ኃላፊዎች በህዝብ የሚመረጡ ናቸው፡፡

2. ጠንካራ ከንቲባ-ምክር ቤት መዋቅር /The Strong Mayor-Council Structure/

የዚህ አይነቱ አስተዳደራዊ መዋቅር ከመጀመሪያው ጋር ተመሳሳይነት ያለው ሲሆን ከንቲባው እና ምክርቤቱ በቀጥታ በህዝብ ምርጫ የሚመረጡ ናቸው፡፡ በዚህ ስርዓት ከንቲባው ከፍተኛው የአስተዳደር ስልጣን ይይዛል፡፡ ይህም ከፕሬዝዳንታዊ አይነት አመራር ጋር ተመሳሳይነት አለው፡፡ ከንቲባው ፖለቲካዊና አስተዳደራዊ ስልጣን ስለሚኖረው ጠንካራ እንዲሆን ያስችለዋል፡፡ በዚህ አይነቱ ስርዓት ውስጥ ምክር ቤቱ በቅርበት የከንቲባውን ስራ፣ፕሮግራምና ፖሊሲዎች የሚቆጣጠርና አካሄዱን የሚተች ይሆናል፡፡ ከዚህ ተመሳሳይ መዋቅር የከንቲባ-ስራ አስኪያጅ ወይም የከንቲባ-ዋና አስተዳዳሪ አይነት አመራሮች ናቸው፡፡ በዚህ አይነት የከተሞች አመራር ዘይቤ ከንቲባው የተለያዩ የስራ ዲፓርትመንቶችን እንዲመሩ ኦፊሰሮችን ይሾማል፡፡ ስራ አስኪያጅ ወይም ዋና አስተዳዳሪው የስራ ዲፓርትመንቶችን እንዲመራ የሚደረግበት የአመራር ዘይቤ ነው፡፡

3. የኮሚሽን ስርዓት/ The Commission System/

ይህ አይነቱ የከተሞች አመራር ስርዓት የተወሰደው ከጋልቬስቶን ቴክሳስ ሰሜን አሜሪካ ነው፡፡ ኮሚሽኖች የከተሞችን ጉዳይ እንዲያስተዳደሩና እንዲከታተሉ ሀላፊነት የሚሰጥበት ሲሆን የእነዚህ ተቋማት ኮሚሽነሮች እንደተቀጣሪ የአስተዳዳሪነትና የህግ አውጪነት ሃላፊነት የሚወስዱበት የአመራር ዘይቤ ነው፡፡ ይህ አይነት የአመራር ዘይቤ በትናንሽ

ከተሞች በጥሩ ሁኔታ ሊሰራ እንደሚችል ነገር ግን በትላልቅ ከተሞች ካላቸው ፈጣንና ውስብስብ የልማትና አስተዳደራዊ ክንዋኔዎች የተነሳ ሊተገበር እንደማይችል ፀሀፍች ያመለክታሉ ።

4. የምክር ቤት-ስራአስኪያጅ አመራር ስርዓት / The Council-Manager System/

በዚህ አይነቱ የአመራር ዘይቤ የተመረጠው ምክር ቤት ፓሊሲ የማውጣት እና የማስተዳደር ሀላፊነት ለምክር ቤቱ ተጠሪ በሆነ ፕሮፌሽል ባለሙያና ተቀጣሪ ስራ-አስኪያጅ የሚከናወን ይሆናል። ስራ-አስኪያጁ በምክር ቤቱ የሚመደብ ሲሆን ለተመደበበት ወይም ለተቀጠረበት ጊዜ ተጠሪነቱ ለምክር ቤቱ ይሆናል።

3.1.2 የከተማ አመራርን በተመለከተ በመንግስት ፓሊሲዎችና ስትራቴጂዎች ላይ የተቀመጡ አቅጣጫዎች

ባልተማከለ አስተዳደር መርህ በየደረጃዉ የተሰማራው አመራርና ፈጻሚን በሚመለከት የሚኖረው የፖሊሲ አቅጣጫ በተለያዩ የመንግስት ፖሊሲዎችና ስትራቴጂዎች ላይ በተለያየ መንገድ የተገለጸ ሲሆን የኢትዮጵያ የዲሞክራሲያዊ ስርዓት ግንባታ ጉዳዮች እንደሚያስቀምጠው መንግስታዊ አገልግሎት ለህዝብ በቀላሉና በቅልጥፍና ለማቅረብ፣ ሁሉም አካባቢዎች ከሁኔታዎች ጋር አብሮ የሚሄድ የልማት እቅድ አዘጋጅተው በመተግበር ማግ,ት የሚችሉትን የላቀ ልማት እንዲያገኙ ለማድረግ፣ ህዝቡ ለውሳኔ የሚያስፈልገውን መረጃና የሙያተኛ ምክር በብቃት አግኝቶ ትክክለኛ ውሳኔ እንዲወስን፣ ውሳኔው በትክክል ተግባራዊ እንዲሆንለትና በአጠቃላይም ተሳትፎው እውን እንዲሆን ለማድረግ ስልጣን በበቂ መጠን ለዝቅተኛ የአስተዳደር እርከኖች ከማከፋፈል ጎን ለጎን በነዚህ ደረጃዎች ያሉ የመንግስት አካላት የማስፈፀም አቅምን በከፍተኛ ደረጃ ማጠናከር እንደሚያስፈልግ፣ የተስተካከለ አሰራርና አደረጃጀት እንዲኖራቸው፣ በቂ ቁጥር ያለው ታታሪ ሙያተኛ የሰው ሃይል እንዲኖራቸው ማድረግና በእነዚህ ደረጃ ያሉ ሙያተኖችን ለማበረታታት ሰፉ ያለ የማስረዳትና የማሳመን ስራ መሰራት እንዳለበትና የተለያዩ ማትጊያዎችን በመጠቀም ተግባራዊ እንዲሆን ትኩረት የሚሰጠው እንደሆነ ተቀምጧል።

ሆኖም በሀገራችን አስተዳደሩ ያልተማከለ መሆን አለበት ፣በየአካባቢው ያለው አስተዳደር የአካባቢውን ጉዳዮች በራሱ መጨረስ መቻል አለበት ሲባል እያንዳንዱ ወረዳና ቀበሌ ምንም አይነት የበላይ አካል መመሪያ አይኑረው ወይም መመሪያ እየጣሰ እንዳሻው ይሁን ማለት እንዳልሆነ በሰነዱ ተቀምጧል፡፡ ይህ ህገ-መንግስታዊ ግዴታም ጭምር እንደሆነ ያስቀምጣል፡፡ ይህም በሚሆንበት ወቅት አንዱ ቀበሌ ወይም ወረዳ የሚሰራው ከሌላው ቀበሌ ወይም ወረዳ ከሚሰራው ጋር የሚመጋገብና የሚደጋገፍ መሆኑ ቀርቶ የአስተዳደሮቹ ጥረት እርስ በራሱ የሚጣፋ ሊሆን ይችላል፡፡ እንደዚህ አይነቱ አሰራር የህዝብን መብትና ጥቅም ከማስጠበቅ ይልቅ የሚፃረር ይሆናል፡፡ ይህም በሚከሰትበት ጊዜ ያልተማከለ አስተዳደር የተቀመጠለትን ግብ ሳይመታ ይቀራል ፡፡ በሌላ በኩል ደግሞ እያንዳንዱ የወረዳ፣ቀበሌ ወዘተ.. አስተዳደር የአገሪቱን ህገ-መንግስትና በዚህ ላይ ተመስርተው የሚወጡትን መሰረታዊ አቅጣጫዎችን ተከትሎ፣ ከየአካባቢው ሁኔታ ጋር በማጣጣም የአካባቢውን ጉዳይ የሚመለከቱ ውሳኔዎችን በሚወሰንበት ወቅት፣በአንድ በኩል በየእርከኑ የሚወሰኑት ውሳኔዎች የተለያዩ ቢሆኑም ከአንዱ መሰረታዊ መመሪያና አቅጣጫ የሚመነጩ በመሆናቸው እርስ በርሳቸው የሚደጋገፉና የህዝብን መብትና ጥቅም የሚያረጋገጡ ይሆናሉ፡፡ በመሆኑም ያልተማከለ አስተዳደር ተግባራዊ ማድረግ ማለት በዝቅተኛ የአስተዳደር እርከኖች ያሉ አመራሮች ምንም አይነት የአጠቃላይ መመሪያና አቅጣጫ ገደብ ሳይኖራቸው እንዳሻቸው ይሆናሉ ማለት እንዳልሆነ ተቀምጧል፡፡ ይህ ያልተማከለ አስተዳደር መሰረታዊ አላማን የሚያናጋ እንጂ ያልተማከለ አስተዳደርን በተሟላ ሁኔታ ተግባራዊ ለማድረግ የሚያስችል እንደማይሆን ተቀምጧል፡፡ ያልተማከለ አስተዳደር ግቡን ሊመታ የሚችለው አጠቃላይ አገራዊ መመሪያዎችና አቅጣጫዎችን መሰረት በማድረግና እነዚህን በጥብቅ ተግባራዊ በማድረግ ብቻ እንደሆነ ተቀምጧል፡፡

የከተማ ልማት ፖሊሲም በከተሞች ዲሞክራሰንና መልካም አስተዳደርን የማስፈን ሥራ መሠረታዊ ዓላማአድርጎ በመነሳት የነዋሪዎችን የልማት ተጠቃሚነትና የዜጐች የሥልጣን ባለቤትነትን ማረጋገጥ እንደሆነና ፈጣን፣ ፍትሐዊና ቀጣይነተ ያለዉ ልማትን ለማረጋገጥ ዲሞክራሲና መልካም አስተዳደርን ማስፈን መሰራታዊ ንደሆነ፣ ዲሞክራሲና መልካም አስተዳደር ስፋትና ጥልቀት ያገኘ የሚጠናከረውና ለቀጣይነቱ ዋስትና የሚያገኘው ደግሞ አሳታፊ፣ ፍትሐዊና ፈጣን ልማት በማምጣት ብቻ እንደሆነና ይህን ለማረጋገጥ የከተማ

አስተዳደሮች የአካባቢያቸውን ጉዳይ በሙሉ ላፊነት መወሰንና መፈፀም የሚያስችላቸው ሰፊ ነፃነት በሕግ ሊረጋገጥላቸው እንደሚገባ ይጠቁማል።

የከተማ ልማት ፖሊሲውን ለማስፈጸም የተዘጋጀው የከተሞች መልካም አስተዳደር ኘሮግራም አፈፃፀም ሲታይ የከተሞችን መልካም አስተዳደር በማረጋገጥ ረገድ ጅምር ውጤት መ የት መጀመሩን የሚጠቁም ነው። የመልካም አስተዳደር አንዱ መርህ የተዋረድ ስልጣንና ኃላፊነትን የሚመለከት ሲሆን ይህም ሕዝቦች በአካባቢያቸው ጉዳይ ላይ የመወሰንና የመፈጸም ሰፊ ነጻነትና ስልጣን ሊኖራቸው እንደሚገባ የሚያስገነዝብ ነው። በዚህ መርህ መሠረት ከተሞች የአካባቢያቸውን ጉዳይ በሙሉ ኃላፊነት መወሰንና መፈፀም የሚያስችላቸው ሰፊ ነፃነት በሕግ ሊረጋገጥላቸው ይገባል። ይህ መርህ በፌደራልና በክልሎች ሕገ-መንግስት በግልጽ ከተቀመጠው ራስን በራስ የማስተዳደር መብት ጋር የተያያዘ ሲሆን ይህንን በተግባር ለማረጋገጥም መብቱ ለከተሞች በዝርዝር ሕግ ተደንግጎ ሊሰጣቸው ይገባል ሲል ሰነዱ ያስቀምጣል። በዚህ መርህ መሠረት ከተሞች የራሳቸው የገቢ ምንጭ እንዲኖራቸውና ከመንግሥት የበጀት ድጐማ እንዲደረግላቸው የሚያስችል፣ የራሳቸውን ምክር ቤት በሕዝብ ምርጫ እንዲመሠርቱ የሚፈቅድ፣ ከተማ ነክ ውሱን የዳኝነትና ሕግ (የደንብ) የማውጣት ሥልጣን እንዲኖራቸው የሚያደርግ ሕጋዊ ነፃነት እንዲረጋገጥላቸው ከተዋረድ ስልጣን መርህ አንፃር በመቃኘት በግልፅ ያስቀምጣል። ይህም ለከተሞች የሚሰጥ የአስተዳደር ሥልጣን በከተማ ደረጃ ብቻ የማይወሰንበትና ለበታች የአስተዳደር እርከኖችም (ለቀበሌዎች) ሰፋ ያለ ሥልጣን የሚሰጥበት ያልተማከለ አስተዳደር የሚዘረጋበት መሆን እንዳለበት ያስገነዝባል ።

የከተማ አስተዳደሮችና በሥራቸው ያሉት የአስተዳደር እርከኖች በአካባቢያቸው ጉዳይ ላይ የመወሰንና የመፈጸም ነጻነትና ስልጣን ቢረጋገጥላቸው ነዋሪዎች በልማትና በመልካም አስተዳደር ሥራዎች ቀጣይና የተደራጀ ተሳትፎ እንዲኖራቸው፣ ዲሞክራሲያዊ ባሕል እንዲዳብርና ሲቪል ማህበራት እንዲጠናከሩ ለማድረግ የሚያስችል ምቹ ሁኔታን ይፈጥራል። በዚህም ሕዝቡ በልማትና በመልካም አስተዳደር ጉዳዮች በተለይም በመሠረታዊ ጉዳዮች ላይ በተወካዮቹ ብቻ ሳይሆን በቀጥታ የሚሳተፍበት የቀጥታ ተሳትፎ ዲሞክራሲ ለማጎልበት እንደሚቻል ተቀምጧል። በተጨማሪም ይህ መርህ ህዝቡ የአካባቢውን አስተዳደር በቅርብ እየተከታተለ ተጠያቂ እንዲሆን ለማድረግም የተመቻቸ ሁኔታን

የሚፈጥር ነው፡፡ እንደዚሁም በዚህ መርህ መሠረት የከተማ አስተዳደሮችና በሥራቸው የሚደራጁት የአስተዳደር እርከኖች ነዋሪው በቅርብ የሚፈልጋቸውን አገልግሎቶች ለማቅረብና ለማስተዳደር ሥልጣንና በቂ ሃብት እንዲኖራቸው ቢደረግ ነዋሪው የሚፈልገውን አገልግሎት በፍጥነት ለማግኘት ከማስቻሉም በላይ ህዝቡም ይህንን ኃላፊነት የተጣለባቸውን የአስተዳደር አካላት ተጠያቂነት ለማረጋገጥ ያስችላል፡፡ ይህ ሲባል ስልጣንን በሙሉ በዘፈቀደና በአንዴ ለከተማ አስተዳደሮችና ለታችኛው የከተማ አስተዳደር እርከኖች ማውረድ እንዳልሆነ ግንዛቤ ሊጨበጥ እንደሚገባ ያስቀምጣል፡፡ ይህ መርህ የሚፈለገውን ዓላማ ለማሳካት እንዲችልም ጎን ለጎን ተቋማዊና የሰው ኃይል አቅምን በየደረጃው ማጎልበትና የስርዓት ማሻሻያዎችን ተግባራዊ ማድረግ እንደሚገባ በግልጽ ተቀምጧል፡፡

3.1.2. በከተሞች ተቋማዊ አመራር መዋቅር በመመስረት የተገኙ ውጤቶች

ከአዲስ አባባ ውጪ ያሉ ሁሉም የኢትዮጵያ ከተሞች የአካባቢያቸውን ጉዳይ በሙሉ ኃላፊነት መወሰንና መፈፀም የሚያስችላቸው ሰፊ ነፃነትና የሕግ መሰረት እስከ ቅርብ ጊዜ ድረስ አልነበራቸውም፡፡ ካለፉት ጥቂት ዓመታት ወዲህ ግን የተወሰኑ የሃገሪቱ ከተሞች ራሳቸውን ማስተዳደር የሚያስችላቸው የሕግ ማዕቀፍና የአደረጃጀት ማሻሻያዎችን አከናውነዋል፡፡ በክልሎች ሕገ-መንግሥት የከተማ አስተዳደሮች በአዋጅ እንዲቋቋሙ በተደነገገው መሠረት ክልሎች የከተማ አስተዳደሮች ማቋቋሚያ አዋጆች በማውጣት ከተሞቻቸው በሕግ እንዲቋቋሙና ተገቢው ነጻነትና የሕግ ድጋፍ እንዲኖራቸው በማድረግ ላይ ናቸው፡፡

በዚህ መሠረት የአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር አዋጅ ቁጥር 361/2003 እና የድሬዳዋ ከተማ አስተዳደር አዋጅ ቁጥር 416/2004 በፌደራል አዋጆች ቻርተር እንዲተዳደሩ ተደርጓል፡፡ በክልሎች የኦሮሚያ ክልል የከተማ የአካባቢ አስተዳደር አዋጅ ቁጥር 65/1995 ፣ የተሻሻለው የአማራ ብሔራዊ ክልል ከተሞች ማቋቋሚያ፣ ማደራጃና ስልጣንና ተግባራት መወሰኛ አዋጅ ቁጥር 91/1996፣ የደቡብ ብሄር ብሄረሰቦችና ህዝቦች ክልል መንግስት የከተሞች አስተዳደር አዋጅ ቁጥር 103/1999 ዓ.ም እና የተሸሻለው የትግራይ ብሄራዊ ክልላዊ መንግስታት የከተሞች አደረጃጀት፣ ስልጣንና ሀላፊነት አዋጅ ቁጥር 107/1998 ዓ.ም ለከተሞቻቸው በየክልል አዋጅ ህጋዊ ሰውነት የሰጡ ሲሆን በተመሳሳይ ደረጃ የአፋር፣

የሐረሪ 1998፣ የሶማሌ 1999፣ የጋምቤላ ክልላዊ መንግስት አዋጅ ቁጥር 48/1998 እና የቤንሻንጉል ጉሙዝ ብሄራዊ ክልላዊ መንግስት አዋጅ ቁጥር 69/1999 ይህን ተግባራዊ በማድረግ ላይ ናቸው።

ከላይ ለመዳሰስ እንደተሞከረው የከተሞች ተቋማዊ አመራር በከተሞች ማቋቋሚያ አዋጅ በግልፅ የተቀመጠ ነው። በክልሎች የከተሞች ማቋቋሚያ አዋጅ መሰረት የከተሞች አመራር ምን እንደሚመስል በአግባቡ የተቀመጠ ስለሆነ በሁሉም ክልሎች በከተሞች ማቋቋሚያ አዋጅ ላይ የከተሞች አመራር የከንቲባ- ምክርቤት አይነት /Mayor-Council Model/ ነው። ይህ የከተማው ምክርቤት በከተማው ጉዳዮች ላይ የበላይ አካል ሆኖ ከፍተኛው የአስፈጻሚነት ስልጣኖች ለከንቲባው ኮሚቴ የተሰጠበት የከንቲባ-ምክርቤት የከተማ አመራር ስርአት ነው። ከንቲባዉ በከተማው ምክርቤት ከአባላት መካከል የሚመረጥ ሆኖ ተጠሪነቱ ለክልል ከተሞች ለከተማው ምክርቤትና ለክልል(ለልል ከተሞች) ዞንና (ለዞን ሞች) ወረዳዞንና(ማዘጋጃ ቤት ከተሞች) ሲሆን የድሬደዋና አዲስ አበባ ለከተማው ምክርቤትና ለፌደራል መንግስት ነው። የከተማው ምክርቤት ስልጣንና ተግባር ለከተማው የተሰጠው ስልጣንና ተግባር የከተማው ምክርቤት ስልጣንና ተግባር ሆኖ ምክርቤቱም ይከተማው ስልጣንና ተግባር በስራ ላይ እንዲውል ያደርጋል።

- የከተማው ምክርቤትና አፈ ጉባኤ
- የከተማው ከንቲባ
- የከንቲባ ኮሚቴ
- የከተማ ስራ አስኪያጅ እና ሌሎች ፈጻሚ አካላት እና
- የከተማ ጉዳይ ፍርድ ቤት

3.1.4. በከተማ አመራር መዋቅር በኩል የታዩ የአፈፃፀም ችግሮች

በከተማ አመራሩ የሚስተዋሉ ችግሮችን ስንመለከት የመንግስት መዋቅሩ ተፈፃሚ የሚሆነው በየደረጃው ባሉ አመራሮች ሲሆን ያልተማከለ አስተዳደሩን በማጠናከር ረገድና አገልግሎቶች በብቃት ለህብረተሰቡ በየአካባቢው እንዲሰጡ ከማድረግ አንፃር አመራሩ ሊጫወት የሚችለው ሚና ከፍተኛ ነው። በመሆኑም ይህንን በማከናወን ሂደት የተስተዋሉት ዋና ዋና ችግሮች እንደሚከተለው ቀርበዋል።

ሀ. አመራሩ የጠራ አመለካከትና ግንዛቤ አለመያዝ

ያልተማከለ አስተዳደር ስርአት በአገራችን ህገ-መንግሰታዊ መሰረት ያለውና መልካም አስተዳደርን ከማስፈን አንጻር ያለው የጎላ ሚና በከተማ ልማት ፖሊሲና መልካም አስተዳደር ፓኬጅ እንዲሁም ለአፈጻጸም በወጡ አዋጆች፣ ደንቦችና በተለያዩ መመሪያዎች ላይ በግልጽ የተቀመጠ ጉዳይ ነው። ሆኖም በአብዛኛው በየደረጃው ያለ አመራር ያልተማከለ አስተዳደርን ጽንሰ ሃሳብ በጥልቀት ካለመረዳቱ የተነሳ የሚሰራቸውን ስራዎች በጥርጣሬ የማየትና የጠባቂነት ስሜት ይንፀባረቅበታል። ያልተማከለ አስተዳደር በተለይም በዝቅተኛ የአስተዳደር እርከን ተጠናክሮ መስፈን ያለበት ጉዳይ መሆኑና ህብረተሰቡ ከመንግስት የሚጠብቀውን አገልግሎት ተደራሽ ማድረግ ህብረተሰቡ በመንግስት ላይ ያለውን አመኔታ እያዳበረው እንደሚመጣ ይታወቃል። ይህንኑ በማጠናከር በአንጻሩ የሚታዩ ችግሮችን በሂደት እያስተካከሉ መሄድ አማራጭ የሌለው ጉዳይ ነው። ነገር ግን በአንዳንድ አካባቢዎች አብዛኛው አመራር ስልጣንን በራሱ አካባቢ በማሰባሰብ አሰራር ለሚፈቅድለት አካል በተገቢው መንገድስልጣንን ለማውረድ ያለው ፈቃደ„ነትና ተነሳሽነት አናሳ ነው ። በመሆኑም በዚህ ረገድ የሚመጣ የአመለካከት ለውጥ ከችግር ፈቺነቱ አኳያ የሚኖረው ሚና የጎላ በመሆኑ ትኩረት የሚያሻው ጉዳይ ነው።

በሌላ በኩል ያልተማከለ አስተዳደሩ ውጤታማ እንዲሆን በየደረጃው የሚገኙ አመራሮች.ከኪራይ ሰብሳቢነት ነጻ በመሆን መሥራትና ድጋፍ ለሚሹ አካላትም አስተዋጽኦ ማድረግ ይጠበቅባቸዋል። ሆኖም ግን አብዛኛው አመራር. ከኪራይ ሰብሳቢነት አመለካከትና ተግባር በተጨማሪም በራሱ ተነሳሽነት ለውጥ በሚያመጣ መልኩ የመፈፀም ችግር እንዳለበት ይታወቃል። እንዲሁም ድጋፍ የሚፈልጉ ሥራዎችን ለይቶ አለመንቀሳቀስና የተቆርቋሪነት ስሜት አለመኖር በስፋት ሲስተዋል ቆይቷል።

ከዚህ በተጨማሪም ከላይ የተስተዋሉት የአመራሩ ችግሮች ህብረተሰቡ የሚያገfቸዉን አገልግሎቶች የታችኛው የአስተዳደር እርከኖችን ዝቅ አድርጎ የማየት የተዛባ አመለካከትና በሚሰጧቸው አገልግሎቶች ላይ በቂ አገልግሎትና ለቅሬታዎች ምላሽ ማግኘት አይቻልም የሚል ድምዳሜ ላይ የመድረስ አዝማሚያ በተጨባጭ የሚስተዋልበት ሁኔታ ይታያል። ይህም ህዝቡን ባሳተፈ መልኩ ለሚደረገው የአገልግሎት መሻሻልና ጸረ ኪራይ ሰብሳቢነት ትግል አሉታዊ ተጽእኖ ማሳደሩ አልቀረም።

ለ. አመራሩ ኃላፊነቱን በተገቢው መንገድ አለመወጣት

ኃፊነትን በተገቢው መንገድ አለመወጣት፣ በከተሞች በየደረጃው ለሚከናወኑ ተግባራት ስልጣንና ሃላፊነትን ከማከፋፈል አንጻር ህጎችና የአሰራር ስርዓቶች ከነውስንነታቸው በስራ ላይ እንዳሉ ይታወቃል፡፡ በተጨማሪም አመራሮች ውሳኔ የመስጠት አቅማቸው እንዲዳብር ጅምር ቢኖርም በታችኛው የአስተዳደር እርከን ያሉ ውሳኔ ሰጪ አካላት በራስ ተማምኖ ውሳኔ ከመስጠት ይልቅ ወደ ላይኛው አካል የመግፋት ሁኔታዎች ይስተዋላሉ፡፡ ይህም በየደረጃው መፈፀም ያለባቸው ጉዳዮች በወቅቱ ውሳኔ ሳያገኙ እንዲቀሩ ከማድረጉም በላይ የህዝብን እንግልት የሚጨምርና በታችኛው አስተዳደር እርከን አመኔታን የሚያሳጣ በመሆኑ ትኩረት የሚያሻው ጉዳይ ነው፡፡

ሐ. የአመራሩ የማስፈፀም አቅም ውስንነት

ብቃት ያለው የከተማ አመራር ያልተማከለ አስተዳደርን ስርዓትን ከማስፈን አንጻር አመራሩ ከተለያዩ የአመለካከትና ክህሎት ችግሮች ጋር ተያይዞ የማስተባበር፣ የማቀናጀት፣ የመምራትና የማስፈጸም አቅሙ ውስን ከመሆኑም በላይ በራስ ተነሳሽነት ራስን ለማብቃት የሚደረጉ ጥረቶች ውስን መሆንና ለውጥ በማያመጡ ስራዎች ላይ ብቻ በማተኮርና አስቸጋሪ ሁኔታዎችን ተጋፍጦ ለማለፍ ስልት ነድፎ ያለመንቀሳቀስ ችግር በስፋት የሚስተዋል ሃቅ ነው፡፡

በአጠቃላይ የከተማ አመራር በአጠቃላይ ያልተማከለ አስተዳደር በከተሞችና በከተሞች ዝቅተኛ የአስተዳደር እርከኖች ቀጣይና ውጤታማ ለማድረግ ከላይ በዝርዝር የተቀመጡትን የአመራር የአመለካከት ችግሮች በየጊዜው በመፈተሽ ውጤታማ የሆነ የከተሞችን ተጨባጭ ፖለቲካዊ፣ኢኮኖሚያዊና ማህበራዊ ጉዳዮች ያገናዘበ የከተማ አመራር ሞዴል መዘርጋት ወሳኝ ይሆናል፡፡

3.1.5. የከተማ አመራር መዋቅር በኩል ያለ ዝንባሌ

ከሁለት አስርት አመታት በፊት የነበረውን የተማከለ የአስተዳደር ሥርዓት ስንመለከት እስከ ዝቅተኛው የአስተዳደር እርከን ድረስ አመራሩና ሠራተኛው ዕቅድም ሆነ ሌሎች ውሳኔዎች በአጠቃላይ ከማዕከላዊ መንግሥት የሚወርድበት ሥርዓት ነበር፡፡

ከ1983 መጨረሻ ጀምሮ ሀገራችን በቻርተር አስተዳደርና በኋላም ሕገ መንግሥት በህዝቦች ፍጹም መፈቃቀድ ከፀደቀ በኋላ በሀገር ደረጃ ራሳቸው የወከሏቸው የምክር ቤትና የአስተዳደር አካላት በሁሉም አካባቢ የሚመሰረትበት ሀገራዊ መመሪያና አሠራርን የተቀመጠበት፣ በየአካባቢው ያለው አመራርም እንዲሁ ከህዝብ የተሰጠውን ውክልና መሠረት በማድረግና የማዕከላዊ መመሪያን በማክበር የአካባቢውን ጉዳዮች በራሱ የሚወስንበት ያልተማከለ የሥልጣን ክፍፍል ሥርዓት ሰፍኗል፡፡

በዚህ ሂደት በፌደራል መንግስትና ክልሎች ያልተማከለ አስተዳደር እየተተገበረ ሲሆን በአንዳንድ አካባቢዎች ከክልል በታች ባሉ የከተማና ዝቅተኛ የከተማ አስተዳደሮች እርከኖች ውስጥ ያሉ አመራሮችና ሠራተኞች ያልተማከለ አስተዳደር ሥርዓቱን የተለየ ትርጉም በመስጠት የራሳቸውን ደሴት በመፍጠር በማዕከላዊ መንግስት መመሪያዎች የማይገዙ አካላት አድርገው በመቁጠር በየአካባቢው ያለውን ህዝብ ለእንግልት ሲዳርጉ ይታያል፡፡ ከዚህ በተቃራኒም በአንዳንድ አካባቢዎች ተጠያቂነት ያመጣብናል በሚል የጠባቂነት መንፈስ የተጠናወታቸው በመሆኑ በራሳቸው ሥልጣን ክልል ውስጥ ያለን ጉዳይ ወደ ላይኛው የአስተዳደር እርከን ምላሽ ይስጥበት በሚል ህዝቡን ለበለጠ እንግልት እየዳረጉት ይገኛሉ፡፡

በአጠቃላይ በአዲስ አበባና በአንዳንድ የክልል ከተሞች በዝቅተኛው የከተማ አስተዳደር የሚገኙ አመራሮችን ለማጠናከር የሚሰችል ስራ ቢሰራም በተጨባጭ አሁንም ከተማ ቀበሌ አስተዳድሮች/ ወረዳዎች የሰዉ ሃይል፣ የፋይናንስና የቁሳቁስ እጥረቶች ይታያሉ፡፡ በተለይም በጀት የመመደብ፣ ግብር የመጣል፣ የሰው ሃይል መድቦ የማሰራትና ቅድሚያ የሚሰጣቸዉን ችግሮች በመለየት በእቅድ አካቶ የመፈጸም እጥረቶች በሰፊው ይስተዋላል፡፡ በተጨማሪም በአመራሩ አብዛኛውን የከተማ አገልግሎቶች በቀበሌ አስተዳድር/ወረዳ ደረጃ እንዲሰጥ የማድረግ ስራ በሰፊው አልተሰራም፡፡ አብዛኛዎቹ አገልግሎቶች በከተማ አስተዳደር/በማዘጋጃ ቤት ደረጃ የሚሰጡ በመሆናቸው ተደራሽነታቸው ሰፊ ክፍተት የሚታይበት ነው፡፡

በመሆኑም እነዚህን ችግሮች ሊቀርፍ በሚችል አግባብ በየደረጃው ያሉ አመራሮችያላቸውን ሥልጣን በአግባቡ በማሳወቅና አቅማቸውን በመገንባት ህዝቡ የተሻለ አገልግሎት የሚያገኝበትን አሠራር መፍጠር ያስፈልጋል፡፡

3.1.6. የከተማ አመራር መዋቅር ስትራቴጂያዊ ጉዳዮች

1. የምክር ቤት አባላት እና የአስፈፃሚ አካላት አቅም ማነስ፣
2. ከፌደራል እስከ ዝቅተኛው የአስተዳደር እርከን ወጥ የሆነ የአቅም ግንባታ፣ የክትትልና ድጋፍ አደረጃጀትና አሰራር አለመጠናከር ናቸው።

3.2. የከተሞች ያልተማከለ አስተዳደር

3.2.1. የከተሞች ያልተማከ አስተዳደር ምንነት

በአንድ ሀገር የሚከናወኑ መንግስታዊ ስልጣናትንና ተግባራትን በተለያየ መልኩና መጠን ወደ ተለያዩ የአስተዳደር እርከኖች ወይም የአስተዳደር አካላት መከፋፈል ይቻላል። ይህን ለማከናወን ወጥ አለም አቀፋዊ የሆነ የአተገባበር ስርዓት የለውም።

ያልተማከለ አስተዳደር በአለም አቀፍ ድርጅቶች፣ ጸሃፍትና በበርካታ ሰነዶች ጠለቅ ያለ ትርጓሜ ተሰጥቶታል። ከእነዚህም ያልተማከለ አስተዳደር ማለት ስልጣንና ሃላፊነትን ለህዝባዊ አገልግሎት እንዲውል ለማድረግ ስልጣንን ከላይኛው የመንግስት እርከን ወደ ዝቅተኛ የአስተዳደር እርከን በየደረጃው የማውረድ ስርዓት ነው (አለም ባንክ፡ 2006) ። ከዚህ በተጨማሪም ያልተማከለ አስተዳደር ማለት ስልጣንና ሃላፊነትን ወደ ታችኛው የአስተዳደር እርከን በማዉረድ ህዝቡ መብቱ ይበልጥ እንዲከበርለትና የተቀላጠፈ አገልገሎት እንዲያገኝ ለማድረግ የሚያስችል የአስተዳደር ስርዓት ነው (ሮንዩኒ ፡1981) ። እንደ ዋይት እና ፊሊፕስ ትርጓሜ ያልተማከለ አስተዳደር ማለት በይዘቱ የሚያቅፈው ያልተማከለ የፖለቲካ አስተዳደር፣ ፋይናንስና ገበያን አጠቃለው ያስቀምጣሉ ቀደም ሲል በማእከላዊ መንግስት ሲታቀዱና አመራር ሲሰጥባቸው የነበሩት ጉዳዮችን ወደዝቅተኛው. መንግስት እርከን ተላልፎ የታችኛው የአስተዳደር እርከን የማቀድም ሆነ አመራር የመስጠት፣ ገቢውን የማሣደግ ስልጣን እንዲያገኝ ማድረግ ነው ሲሉ ይተነትናሉ ።

በሀገራች በተቀመጡ የተለያዩ አገራዊ ሰነዶች ለአብነት የኢትዮጵያ የዴሞክራሲያዊ ስርዓት ግንባታ ጉዳዮች ሰነድ ተርጉሞ እንዳስቀመጠው ዝቅተኛ የአስተዳደር እርከኖችን በሀገራች ነባራዊ ሁኔታ የገጠር ወረዳዎች፣የከተማ ማዘጋጃ ቤቶችና በስራቸው የተዋቀሩት የገጠርና የከተማ ቀበሌዎች እንደሆኑ ያስቀምጣል። በፌደራል ስርዓት ማእቀፍ ውስጥ ያልተማከለ

አስተዳደር ዝቅተኛው የአስተዳደር ስልጣን አሰራርን የሚያመለክት ሲሆን በዉል በተለየ ገንዘብና ንብረት ላይ የማዘዝ ስልጣንን ለመግለጽ ጥቅም ላይ ይውላል፡፡ ያልተማከለ አስተዳደር በተሟላ ሁኔታ ተግባራዊ ሊሆን የሚችለው ወረዳዎችን፣ማዘጋጃ ቤቶችንና ቀበሌዎችን በሚያካትት መልኩ ሲፈፀም ብቻ እንደሆነ በሰነዱ በግልፅ ተቀምጧል፡፡

ያልተማከለ አስተዳደር እንደየ አይነቱ የተለያየ እንደመሆኑ መ ° ን ለተለያዩ አስተዳደር እርከኖች የሚተላለፍበት ስርዓት በተዘረጋዉ ያልተማከለ አስተዳደር አይነት የሚወሰን ይሆናል' ከዚህ አንፃር እንደሚከተለው ከፋፍሎ ማየት ይቻላል'

የቅርንጫፍ አስተዳደር/Deconcentraion/:- ይህ አነስ ያለ ስልጣንና ሀላፊነት ለተለያዩ የአስተዳደር እርከኖች የሚተላለፍበት ስርአት ነው፡፡ በዚህም ስልጣንና ሀላፊነትን የማስተላለፍ ሂደት ጠንካራ የአካባቢያዊ አስተዳደር መፍጠርና ማስፈን ቢቻልም በርከት ያለ የመወሰን ስልጣን በማዕከላዊ መንግስት ቁጥጥር የሚሆንበት አሰራር ነው፡፡

ውክልና /Delegation/:- የዚህ አይነቱ ያልተማከለ አስተዳደር አሰራር ስልጣንንና ኃላፊነትን በከፊል ራሳቸውን ለሚያስተዳድሩ ያስተዳደር እርከኖች የሚያስተላልፍ ወይም የሚሰጥ ነው፡፡ በዚህም አግባብ ስልጣን የተሰጣቸው አካላት ለሚሰጡት አገልግሎት ክፍያ የማስከፈል፣ከአገልግሎት ማሻሻያ ጋር የተገናኙ ስራዎችን የማከናወንና የመፈጸም ስልጣናቸው ከፍተኛ ነው፡፡ በተጨማሪ የማስፈፀም፣አስተዳደራዊና አነስ ያሉ የህግ የማውጣት ሀላፊነትቶችን ያጠቃልላል፡፡ ይህም ቢሆን የማዕከላዊ መንግስት የሰጠውን ስልጣን መልሶ የመውሰድ መብት ይኖረዋል፡፡

ሙሉ ስልጣንን ማውረድ/Devolution/:- ይህ አይነቱ ያልተማከለ አስተዳደር አሰራር ጠንካራ የመወሰን ስልጣንና ሀላፊነትን ህግ የማውጣት፣የማስፈፀምና የዳኝነት ስልጣን ለተለያዩ የአስተዳደር እርከኖች የሚያጎናፅፍ ሲሆን በተለይ በፋይናንስና አስተዳደራዊ ጉዳዮች ላይ ከሁሉም አይነት ያልተማከለ አስተዳደር አይነቶች ሰፊ ስልጣን ለዝቅተኛ የአስተዳደር እርከኖች የሚሰጥበት አሰራር ነው፡፡

ከላይ ለማየት እንደተሞከረው ያልተማከለ አስተዳደር ሲባል ስልጣንና ሃላፊነትን ለተለያዩ የአስተዳደር እርከኖች በማስተላለፍ ህብረተሰቡ የልማትና መልካም አስተዳደር ስራ ውጤት

ተጠቃሚ እንዲሆን በአካባቢው ጉዳይ ላይ የመወሰን፣ በውል በተለዩ ንብረቶች ላይ የማዘዝ፣ መንግስታዊ አገልግሎቶችን ለህብረተሰቡ ተደራሽ የሚያደርግና ህብረተሰቡን በቀጥታ ሊያሳትፍና የሥልጣን ባለቤት ሊያደርግ የሚያስችል ሀላፊነት በበቂ ሁኔታ ማውረድ እንደሆነ መረዳት ይቻላል፡፡

ያልተማከለ አስተዳደር አተገባበር እነደየ ስርአቱ ተግባራዊ በሚያደርጉ ሀገራት መካከል ሊለያይ ቢችልም በአጠቃላይ መንግስት ውጤታማ እንዲሆን፣ አገልግሎቶችንና ኢኮኖሚያዊ ሀብትን ፍትሀዊ በሆነ መንገድ ተደራሽ ለማድረግ፣ የህዝብ ተሳትፎን ለማበረታታት፣ የተለያየ ባህልና የአኗኗር ዘይቤ ያላቸውን ህዝቦች በሰላም በመቻቻል መኖር እንዲችሉና ሀገራዊ መረጋጋት እንዲመጣ የሚተገበር ስርዓት ነው፡፡ በአጠቃላይ ያልተማከለ አስተዳደር ማለት ስልጣንና ሀላፊነትን ከላይኛው የስልጣን እርከን ለዝቅተኛው የስልጣን እርከን የማስተላለፍ የአስተዳደር ስርዓት ነው፡፡ ይህም መንግስት አገልግሎቶችን ለህዝብ ተደራሽ ከማድረግ አንጻር የመወሰን ስልጣንን ከማአከላዊ መንግስት በየደረጃው ላሉ የአስተዳደር እርከኖች በማስተላለፍ ህዝባዊ ተሣትፎና የስልጣን ባለቤትነትን ማረጋገጥ ነው፡፡

3.2.2. ያልተማከለ አስተዳደርን በሚመለከት በመንግስት ፓሊሲና ስትራቴጂዎች የተቀመጡ አቅጣጫዎች

በኢትዮጵያ ፌደራላዊ ዴሞክራሲያዊ ሪፑብሊክ ሕገ-መንግስት እንደተመለከተው ብሄር ብሄረሰቦች በየአካባቢያቸው ራሳቸውን በራሳቸው የማስተዳደር መብት እንዳላቸው ይደነግጋል፡፡ ይህንንም ተግባራዊ ለማድረግ ያልተማከለ ፌደራላዊ ስርአት ተቀርፆ ክልሎች ተቋቁመው ህዝቡ ራሱን በራሱ የሚያስተዳድርበት ሁኔታ ተመቻችቷል፡፡ ያልተማከለ አስተዳደር በፌደራልና በክልል ደረጃ በሚደረግ የስልጣን ክፍፍል ብቻ የታጠረ ሳይሆን እስከ ዝቅተኛ የአስተዳደር እርከኖች ድረስ የሚከናወን የአስተዳደር ዘይቤ እንደሆነ ያስቀምጣል፡፡ በአንቀፅ 39(1) “ማንኛውም የኢትዮጵያ ብሄር፣ብሄረሰብ፣ህዝብ የራሱን እድል በራሱ የመወሰን እስከ መገንጠል ያለው መብቱ በማንኛዉም መልኩ ያለገደብ የተጠበቀ ነው፡፡” ሲል በአንቀፅ 39(3) “ማንኛዉም የኢትዮጵያ ብሄር፣ብሄረሰብ፣ህዝብ ራሱን የማስተዳደር ሙሉ መብት አለው፤ ይህ መብት ብሄሩ፣ ብሔረሰብ፣ ህዝቡ በሰፈረበት መልክአ ምድር የሚያስተዳድርበት መንግስታዊ ተቋማት የማቋቋም እንዲሁም በክልል እና

በፌደራል አስተዳደሮች ውስጥ ሚዛናዊ ውክልና የማግኘት መብትን ያጠቃልላል" በማለት ተብራርቷል። በተጨማሪም አንቀጽ 50 ንዑስ አንቀፅ (4)፡ " ክልሎች፣ በክልልነትና ክልሎች አስፈላጊ ሆነው በሚያገኙዋቸው የአስተዳደር እርከኖች ይዋቀራሉ፣ ህዝቡ በዝቅተኛ የአስተዳደር እርከኖች በቀጥታ ይሳተፍ ዘንድ ለዝቅተኛ እርከኖች በቂ ስልጣን ይሰጣል" በሚል በግልፅ ተቀመጧል ።

የብሄራዊ ክልላዊ መንግስታት ህገ መንግስቶችንም ሰንመለከት በክልሎች የከተሞችን ያልተማከለ አስተዳደር የሚያጠናክሩ መሰረታዊ ሀሳቦችን አካተዋል። ለምሳሌ ኦሮሚያ ብሄራዊ ክልላዊ መንግስት ህገ-መንግስት፡ ዝቅተኛ የአስተዳደር እርከን የቀበሌ አደረጃጀት እንደሆነ በአንቀፅ (90) በግልፅ ያስቀመጠ ሲሆን ይህም ቀበሌ ሶስት አካላት እንዳሉትና እነዚህም ነ) የቀበሌ ምክር ቤት፣ የቀበሌ አስተዳደር ምክር ቤት እና የማህበራዊ ፍርድ ቤት እንደሆኑ ተዘርዝረዋል። የቤንሻንጉል ጉሙዝ ብሄራዊ ክልላዊ መንግስት ህገ-መንግስት በአንቀፅ (45) (4) ስልጣንን ለዝቅተኛ የአስተዳደር እርከን ከማውረድ አንፃር በክልሉ ውስጥ የሚገኙ ከተሞች ልማታቸውን የሚያፋጥን የራሳቸዉ አስተዳደር እንደሚኖራቸውና ዝርዝሩ በህግ እንደሚወሰን በማስቀመጥ ምዕራፍ 10 አንቀፅ (97) ዝቅተኛ የአስተዳደር እርከን ቀበሌ መሆኑንና ስለ ቀበሌ አስተዳደር አደረጃጀትና ስልጣን በግልፅ ያስቀምጣል። የቀበሌ አስተዳደር ተጠሪነቱ እንደሁኔታዉ ለታቀፈበት የከተማና ወይም የወረዳ አስተዳደር እንደሆነ ተቀምጧል። በጋምቤላ ብሄራዊ ክልላዊ መንግስት ህገ-መንግስት በአንቀፅ (87) እንዳስቀመጠው እያንዳንዱ ወረዳ ራሱን የማስተዳደር፣አካባቢዉን የማልማትና በውስጣዊ ጉዳዮቹ ላይ ውሳኔ የመስጠት መብትና ስልጣን እንዳለው የሚደነግግና በግልፅ ያልተማከለ አስተዳደር ስርዓትን ሊደግፍ የሚችል አሰራር እንደሆነ መረዳት ይቻላል። በሐሪረ ብሄራዊ ክልላዊ መንግስት ህገ-መንግስት በአንቀፅ (45) ከሌሎቹ ክልሎች ለየት ባለ ሁኔታ በክልልና በቀበሌ የተዋቀረ ስለመሆኑ ይገልፃል ። ይሁን እንጂ የክልሉ መስተዳድር ምክር ቤት አስፈላጊ ሆኖ ሲገኝ ሌሎች የአስተዳደር መዋቅሮች ሊያዋቅርና ስልጣንና ተግባራቸውን ሊወስን እንደሚችል ህገ-መንግስቱ ያስቀምጣ። ህገ-መንግስቱ በአንቀፅ (75) ስለ ቀበሌ አስተዳድር መቋቋምና የቀበሌ አስተዳደር የክልሉ የመጨረሻው መንግስታዊ የአስተዳደር እርከን እንደሆነ ይገልፃል።

የተሻሻለው የኢትዮጵያ ምርጫ ህግ አዋጅ ቁጥር 532/2000 የኢትዮጵያ ብሔር ብሔረሰቦችና ህዝቦች በማንኛውም ሁኔታ ልዩነት ሳይደረግባቸው በቀጥታ እና በነፃነት በመረጧቸው ተወካዮች አማካኝነት ራሳቸውን በራሳቸው የማስተዳደር ስልጣናቸውን በተግባር ላይ ማዋል አስፈላጊ መሆኑን መሰረት በማድረግ አዋጁ የታወጀ ሲሆን ይህ በግልፅ ያልተማከለ አስተዳደር ስርዓትን የሚደግፍ ነው፡፡ አንቀፅ 29 የአካባቢ ምርጫን በተመለከተ በዝርዝር ያስቀምጣል ፡፡ በአዋጁ ንዑስ አንቀፅ1 የአካባቢ ምርጫ በህግ በተደነገገው መሰረት በየደረጃው በሚገኙ የዞን፣ የወረዳ፣ የከተማ ማዘጋጃ ቤት፣ የክፍለ ከተማ ወይም የቀበሌ ምክር ቤቶች አባላት ምርጫ እንደሆነ ያስቀምጣል፡፡ ይህም ካልተማከለ አስተዳዳር መርህ አንፃር ስልጣንን በዝቅተኛ የአስተዳደር እርከኖች በማውረድ ረገድና የአካባቢ አስተዳደሮች የራሳቸውን ጉዳይ በራሳቸው መወሰን የሚያስችላቸውን ስልጣን የሚያጎናፅፋቸው መሆኑን ያሳያል' በንዑስ አንቀፅ 2 እና 3 ለአካባቢ ምርጫ በአንድ ምርጫ ክልል ምን ያህል ተወካዮች እንደሚመረጡ እንደየምርጫው አይነትና ለየምክር ቤቶቹ የሚመረጡትን አባላት መሰረት በማድረግ በየክልሎቹ ህግ እንደሚወሰንና የአካባቢ ምርጫ የሚካሄድበት ጊዜ በክልሎች ህግ እንደሚወሰን በተከታታይ ያስቀምጣል፡፡ ካልተማከለ አስተዳደር መርህ አንፃር የህዝቡን ቀጥተኛ ተሳትፎ በእነዚህ የአስተዳደር እርከኖች ለማረጋገጥ የሚያስችል አሰራር መሆኑን መረዳት ይቻላል፡፡

የኢትዮጵያ የዴሞክራሲያዊ ስርዓት ግንባታ ጉዳዮች ሰነድም ላይ እንደተገለጸው ህዝቦች የላቀ ልማት ማረጋገጥ የሚችሉት ከየአካባቢያቸው ልዩ ሁኔታ ጋር የተጣጣመ የልማት ዕቅድ ሲወጣና ተግባራዊ ሲሆን ነው፡፡ በመሆኑም የአካባቢን ልዩ ሁኔታ ያገናዘበ አገልግሎትና የልማት እንቅስቃሴ መኖሩ እጅግ አስፈላጊ እንደሆነ በግልፅ በሰነዱ ተቀምጧል፡፡ በዚህም አግባብ በሁሉም ደረጃዎች መልካም አስተዳደር እንዲኖር ለማድረግ፣ በየደረጃው ከየአካባቢው ልዩ ሁኔታ ጋር የተጣጣመ ውሳኔ ለመወሰን የሚያስችል ያልተማከለ አስተዳደር ስርአት መዘርጋት አስፈላጊ ነው ሲል ሰነዱ ያስቀምጣል ፡፡ ከላይ ለመጥቀስ እንደተሞከረው ያልተማከለ አስተዳደር ስርአታችን መለያ ባህሪ የሚሆነው ለህዝብ ቀጥተኛ ተሳትፎ የተመቻቸ ሁኔታ የመፍጠሩ አላማ ሲሆን ዋነኛ ባህሪውና መለያ አላማው ይህ በመሆኑ ያልተማከለ አስተዳደር ስርአት የስራ ክፍፍልን ብቻ ሳይሆን የስልጣን ክፍፍልን መስረት ያደረገ ስልጣንን በበቂ ደረጃ ለዝቅተኛ የአስተዳደር እርከኖች ማውረድ አስፈላጊ እንደሆነ ያስቀምጣል፡፡ ያልተማከለ አስተዳደር በዝቅተኛ የአስተዳደር

እርከኖችና ምክር ቤቶች ተግባራዊ ሆኖ በቂ የመወሰን ስልጣን እነዚህ አካላት ሲኖራቸው የህዝብን ቀጥተኛ ተሳትፎ የላቀ ደረጃ ላይ ለማድረስ እንደሚያስችል ሰነዱ ያብራራል ። በዚህ አግባብ ስልጣን ሲባል በውል በተለየ ገንዘብና ንብረት ላይ የማዘዝ ስልጣን እንደሆነ በግልፅ ተቀምጧል። ለእነዚህ አካባቢዎች በቂ ስልጣን ተሰጥቷል ሲባል የሚችለው በውል ተለይቶ የተቀመጠ የራሳቸው ገቢ ሲኖራቸውና ይህንኑ ይጠቅማል ላሉት ስራ የመመደብ ስልጣን ሲኖራቸው እንደሆነ ተቀምጧል። ይህን ሀሳብ ሲያብራራ እነዚህ አካላት በጀት የማስተዳደር ስልጣን ሊኖራቸው እንደሚገባ. ያስረዳል። የዝቅተኛ የአስተዳደር እርከኖች ራሳቸው ከአካባቢያቸው የሚሰበሰቡት ገቢ ሊኖራቸው እንደሚገባ፣ ይህም በአሁኑ ሰዓት በቂ ሊሆን ስለማይችል በውል ተለይቶ በተቀመጠ ቀመር መሰረት ከበላይ አካላት የበጀት ድጎማ ሊደረግላቸው እንደሚገባ ያስቀምጣል። እነዚህን በማጣመር ይጠቅማል ባሉት መንገድ የራሳቸውን በጀት አዘጋጅተው፣አፅድቀው፣ተግባራዊ ለማድረግ የሚያስችላቸው ስልጣን ሊጎናፀፉ እንደሚገባ ያስቀምጣል።

የከተማ ልማት ፖሊሲ እንደሚያመለክተው የከተማ አስተዳደሮች የአካባቢያቸውን ጉዳይ በሙሉ ላፊነት መወሰንና መፈፀም የሚያስችላቸው ሰፊ ነፃነት በሕግ ሊረጋገጥላቸው ይገባል። በተለይም በክልል ሕገ-መንግሥት በግልጽ የተቀመጠ ራስን የማስተዳደር መብት እንዲዲኖራቸውና ይህንን በዝርዝር የሚደነግግ ሕግ ንዲወጣላቸው ያስፈልጋል። በዚህም መሠረት ከተሞች የራሳቸው የገቢ ምንጭ እንዲዲኖራቸውና ከመንግሥት የበጀት ድጐማ ንዲደረግላቸው የሚያስችል፣ የራሳቸውን ምክር ቤት በሕዝብ ምርጫ ንዲመሠርቱ የሚፈቅድ፣ ከተማ ነክ ውሰን የዳኝነትና የሕግ ወይም የደንብ ማውጣት ሥልጣን ዲኖራቸው የሚያደርግ ሕጋዊ ነፃነት ሊረጋግጥላቸውም ንደሚገባ ያስቀምጣል። ለከተሞች የተሰጠ የአስተዳደር ሥልጣንም በከተማ ደረጃ ብቻ የማይወሰንበትና ለቀበሌዎችም ሰፋ ያለ ሥልጣን የሚሰጥበት መሆን ንዳለበት ፖሊሲው ያስረዳል። ይህም የነዋሪዎች ቀጣይና የተደራጀ ቀጥተኛ ተሳትፎ በልማትና በአስተዳደር የሚረጋገጥበት፣ ሲቪል ማህበራትንና ዲሞክራሲያዊ ባሕልን የሚያጠናክር ምቹ ሁኔ የሚፈጥር መሆኑን፣ ሕዝቡ በልማትና በመልካም አስተዳደር ጉዳዮች በተወካዩቹ ብቻ ሳይሆን በተለይም በመሠረዊ ጉዳዮች ላይ በቀጥታ የሚመክርበት የቀጥታ ተሳትፎ ዲሞክራሲ ሊያጎለብት እንደሚገባ ያስቀምጣል። የከተማ አስተዳደር ቀልጣፋ፣ ግልጽነትና ተጠያቂነት ያለው ሁለገብ አገልግሎት በየደረጃው መሰጠት ያለበት ከመሆኑም በተጨማሪም የአገልግሎት አሰጣጡን ያለማቋረጥ የሚያሻሽልና ተጠቃሚዎችን የሚያረካ ሊሆን ይገባል።

አስተዳደሩ ፖሊሲውን ሕጐቹን፣ ደንቦቹን፣ መመሪያዎቹን፣ ቅዱንና በጀቱን ለነዋሪዎች ግልጽ ማድረግ አለበት፡፡ ነዚህም በሕዝቡ ተሳትፎ የሚቀየሱ፣ የሚፈፀሙና የሚገመገሙ ሊሆኑ ይገባል፡፡

የከተሞች መልካም አስተዳደር ኘሮግራም ከላይ የተዘረዘሩትን በፕሮግራም አፈፃፀም ላይ ተፅዕኖ የነበራቸውን ምክንያቶች ለመፍታት፣ እንዲሁም የአቅጣጫ ለውጥ በማድረግ የበለጠ ውጤታማ ለማድረግ የሚያስችሉ እርምጃዎችን ያካተተ ግልጽ እና ወደ ተጨባጭ ሥራ ሊያስገባ የሚችል የከተሞች የመልካም አስተዳደር ፕሮግራም ከዚህ በታች የተዘረዘሩትን ሦስት ንዑስ-ፕሮግራሞችና በአጠቃላይ አስር ፕሮጀክቶችን አካትቶ ተግባራዊ በማድረግ ላይ የሚገኙ ሲሆን ቀድሞ በነበረው የፕሮግራም ሰነድ በንዑስ-ፕሮግራምነት ተይዘው የነበሩ አንዳንድ ሥራዎችም በፕሮጀክት ደረጃ ከሌሎች ንዑስ-ፕሮግራሞች ተግባራት ጋር ተጠቃልለው እየተፈጸሙ ይገኛሉ፡፡ እነዚህ ንዑስ ፕሮግራሞች፡ 1) የከተማ መሬትና ፕላን ሥርዓት ማሻሻያ ንዑስ-ፕሮግራም ፣2)የታክስና የፋይናንስ ሥርዓት ማሻሻያ ንዑስ-ፕሮግራም ፣ 3)የተቋማት አቅም ግንባታ ንዑስ-ፕሮግራም ሲሆኑ እነዚህም ፕሮግራሞች የሚከተሉትን ጥቅል ዓላማዎች ለማሳካት እንዲነደፉ ተደርገዋል፡- በከተሞች ያለውን የመልካም አስተዳደር ሁኔታ በማሻሻል በከተሞች ፈጣን፣ ፍትሃዊና ዘላቂ ልማት ለማረጋገጥና የከተማ ነዋሪዎችን ተጠቃሚ ለማድረግ፣ የከተሞች አስተዳደርን ሁለንተናዊ አቅም በመገንባት ከተሞች ቀጣይነት ያለው ዘርፈ-ብዙ ልማት ማስተናገድ የሚችሉ ማዕከላት እንዲሆኑ ለማድረግ፤ በገጠሩ አካባቢ እየተመዘገበ ያለውን ልማት በመደገፍ ፍትሃዊ፣ ፈጣንና ዘላቂ ሃገራዊ የኢኮኖሚ ልማት ለማረጋገና በከተሞች የተሻለ የአስተዳደር ሁኔታ ለማስፈንና የከተማ ነዋሪዎችን የስልጣን ባለቤትነት ለማረጋገጥ እየተተገበረ ይገኛል፡፡

3.2.3. በከተሞች ያልተማከለ አስተዳደርን በመተግበር የተገኙ ውጤቶች

ከላይ በተዘረዘሩት የመንግስት ፖሊሲዎች፣ስትራቴጂዎች፣ፕሮግራሞችና ፕሮጀክቶች ላይ በግልጽ እንደተመለከተው ያልተማከለ አስተዳደር ስርዓትና አሰራርን በከተሞች የዝቅተኛው የአስተዳር ርከኖች መዘርጋትና ማጠናከር ለሀገራችን የዴሞክራሲ ስርአት ግንባ ወሳኝ ነደሆነ ሰነዶቹ በግልጽ አስቀምጠዋል፡፡ የዚህ መርህ መረጋገጥ በከተሞች መልካም አስተዳደርን ለማስፈን ከፍተኛ ጠቀሜታ አለው፡፡

የከተሞችና በሥራቸው ያሉት የአስተዳደር እርከኖች በአካባቢያቸው ጉዳይ ላይ የመወሰንና የመፈጸም ነጻነትና ስልጣን ቢረጋገጥላቸው ነዋሪዎች በልማትና በአስተዳደር ሥራዎች ቀጣይና የተደራጀ ተሳትፎ እንዲኖራቸው፣ ዲሞክራሲያዊ ባሕል እንዲዳብር እና ሲቪል ማህበራት እንዲጠናከሩ ለማድረግ የሚያስችል ምቹ ሁኔታን እንደሚፈጥር ተገልፃል። በመሆኑም የተገኙ ውጤቶች እንደሚከተለው ቀርበዋል።

ሀ. የከተሞች አደረጃጀት ወደ ዝቅተኛ የአስተዳደር እርከኖች በማውረድ የተገኙ ውጤቶች

የከተማ ማቋቋሚያ አዋጆች መሰረት በማድረግ ከተሞች በየክልሉ በፈርጅ መስፈርት ወጥቶላቸው እንዲደራጁ ተደርጓል። ለአብነት:- በአዲስ አበባ ከተማ በ1995 ዓ.ም የተሻሻለው ቻርተር አዋጅ ቁጥር 361/1995 በከተማዋ ያልተማከለ አስተዳደርን ከማጠናከር አንጻር የተሻለ እድል የፈጠረና በከተማው በርካታ አስተዳደራዊ ለውጥ እንዲኖር ያደረገ ነው። በዚህም መሰረት ስልጣንን ወደ ታችኛው እርከን የማውረድና በርካታ አገልግሎቶች ለነዋሪው ተደራሽ ለማድረግ የተቻለ ሲሆን በየደረጃው የተዋቀሩት ክፍለ ከተሞችና ቀበሌዎች (በአሁኑ ሰዓት ወረዳ የሚል ስያሜ ተሰጥቷቸዋል) ያልተማከለ አስተዳደሩን በተለይም በአደረጃጀትና በአገልግሎት አሰጣጥ ዙሪያ በተሻለ መልኩ እንዲተገበር አስችሏል። በመሆኑም በአደረጃጀት፣በአገልገሎት አሰጣጥ እና በፋይናንስ ረገድ አበረታች ስራዎች ተሰርተዋል። በአደረጃጀት ረገድ በከተማው ያልተማከለ አሰተዳደሩን ለማጠናከር እንዲረዳ እና የህዝብ አገልግሎትን ተደራሽ ለማድረግ በተከለሰው ቻርተር ከተማዋ በ 3 የአስተዳደር እርከኖች ተዋቅሮ በየደረጃው ስልጣንና ሃላፊነትን ለማውረድ ተችሏል ።

በዚህም መሰረት በአዲስ አበባ ከተማ ክፍለ ከተሞችንና ቀበሌዎችን ለማቋቋም በወጣው አዋጅ ቁጥር 1/1995 መሰረት ከተማዋን በ10 ክፍለ ከተሞችና 99 ቀበሌዎች እንዲደራጅ ተደርጎ ነበር። ይህም ባልተማከለ የስልጣን ክፍፍል መርህ ለማደራጀት በየአስተዳደር እርከኑ በተሻለ መልኩ የሚሰሩ የመንግስትና የማዘጋጃ ቤት አገልግሎቶች አስፈጻሚ አካላት ለመፍጠር የታሰበ ነው። በአዋጁ እንደተጠቀሰው የክፍለ ከተሞች አከላለል የቆዳ ስፋትን፣መልክአምድራዊ አቀማመጥን የህዝብ ብዛትን፣የልዩ ልዩ አገልግሎቶችና የሃብት ስርጭትን እንዲሁም የአስተዳደር አመቺነትን መሰረት ያደረገ ነው። በከተማው አዋጅ ቁጥር 21/2002 መሰረት በከተማዋ 10 ክፍለ ከተሞችና 116 ቀበሌዎች እንዲቋቋሙ ተደርጎ የቀበሌዎች ስያሜ ወረዳ በሚል ተስተካክሎ አሁንም በስራ ላይ ይገኛል።

በትግራይ ብሄራዊ ክልላዊ መንግስት ከተሞችን ለማቋቋም በወጣው አዋጅ ቁጥር 107/1998 በክፍል አንድ አንቀፅ 9 በተቀመጠው መሰረት ከተሞች ከህዝብ ብዛት አንፃር በሶስት የተከፈሉ ወይም የተፈረጁ ናቸው፡፡ ይህውም ታዳጊ ከተማ ከ2000 ያላነሰ ህዝብን በመያዝ፣ ከተማ ከ20000 በላይ የህዝብ ቁጥር ያለው እንዲሁም ሜትሮፖሊታን ከተማ የህዝብ ቁጥር ሲጨምር፣ የኢኮኖሚውና ማህበራዊ እንቅስቃሴ ሲጨምር እና በአንድ የከተማ አስተዳደር መዎቅር ስር ማስተዳደር አስቸጋሪ ሲሆን የሜትሮፖሊታንነት ደረጃ ይሰጣል፡፡ በዚሁ አዋጅ በከተሞች የሚዋቀሩ የአስተዳር እርከኖችን በተመለከተ በአንቀፅ 28 ቀበሌ ዝቅተኛው የአስተዳደር እርከን እንደሆነ እና አመቺ የአገልግሎት አቅርቦት፣ የከተማ ልማት ዕቅድና የህዝብ ብዛት መሰረት በማድረግ ሊዋቀር እንደሚችልና ቀበሌው የልማትና የህዝብ ቀጥተኛ ተሳትፎ ማዕከል በመሆንና በቀበሌ ደረጃ ሊሰጡ ለሚችሉ አገልግሎቶች ጣቢያ እንደሚሆን ያስቀምጣል ፡፡

የአማራ ብሔራዊ ክልላዊ መንግሥት የተሻሻለው የክልሉ ከተሞች ማቋቋሚያ፣ ማደራጃ፣ ሥልጣንና ተግባራት መወሰኛ አዋጅ ቁጥር 91/1996 ዓ.ም የከተሞች ደረጃን ወይም ፈርጅን በተመለከተ እንደሚከተለው አስቀምጧል፡፡ በክልሉ ውስጥ የሚገኙ ከተሞችን የሕዝብ ብዛትን፣ አስተዳደራዊ ማዕከልነትን፣ የገቢ መጠንን፣ የነዋሪዎች መተዳደሪያ የሥራ መስክ እና ለወደፊቱ የልማት አቅጣጫ ባላቸው ስትራቴጅካዊ ጠቀሜታን መሠረት በማድረግ የከተማ አስተዳደር ከተሞች፣ የማዘጋጃ ቤት ከተሞች እና ታዳጊ ከተሞች በመባል ተቋቁመዋል፡፡ በተጨማሪም ከተሞችና ማዘጋጃ ቤቶች በአይነት የሚከፈሉ ሲሆን ከተሞች፡- አማልጋሜትድ የከተማ አስተዳደር እና ሜትሮፖሊታን የከተማ አስተዳደሮች በመባል ይከፈላሉ፡፡ የማዘጋጃ ቤት ከተሞች ደግሞ መሪ መዘጋጃቤት እና ንኡስ ማዘጋጃ ቤት በመባል እንደየ ባህሪያቸውና እንደ ደረጃቸው ተደራጅተው እንዲከፈሉ ተደርገዋል፡፡

በኦሮሚያ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት እስከ ሰኔ 2003 ሕጋዊ ሰውነት አግኝተው በከተማ ደረጃ የሚጠሩ ከተሞች 482 ሲሆኑ በክልሉ የከተማ የአካባቢ አስተዳደር አዋጅ ቁጥጥር 65/1995 አዋጅ ክፍል አንድ አንቀፅ 6 በተደነገገው መሠረት በክልሉ ያሉ ከተሞች የህዝብ ብዛት፣የገቢ መጠንንና የከተሞቹ እድገት አቅም፣የማህበራዊና መሠረተ ልማት እድገታቸውን መሰረት በማድረግ በ4 ደረጃ ተከፍለዋል፡፡ ይሁንና የልማት ስራዎችን

ለማፋጠንና የተለያዩ ልማት ስራዎችን ለማከናወን የሚረዱ ከቀበሌ በታች የልማት አደረጃጀቶች እንዳሉ ለመረዳት ተችሏል ለአብነት የጎጥ አደረጃጀት ።

በደቡብ ብሄራዊ ክልላዊ መንግስት የክልሉ ከተሞች በከተማ አስተዳደር አዋጅ ቁጥር 103/1999 ምዕራፍ ሁለት ስለ ከተማ ፈርጅ፣ዓይነት፣ደረጃና መቋቋም በተመለከተ በግልፅ ያስቀመጠ ሲሆን በዚህ መሰረትም ከተሞች የህዝብ ብዛትን እንደሁነኛ መስፈርት በመጠቀም በሁለት ፈርጅ ማለትም ፡- ከተማ አስተዳደር ከተሞች የህዝብ ብዛታቸው ከ10000 በዝቅተኛ መስፈርትነትና ከ100000 በላይ ሲሆን የማዘጋጃ ቤት ከተሞች ደግሞ የህዝብ ብዛታቸው ከ1500 በዝቅተኛ መስፈርትነት እና ከ10000 ተብለው ተከፍለዋል ። እነዚህ ፈርጆች ደግሞ በመቀጠል በስራቸው ንዑስ ፈርጅ የተዘጋጀላቸው ሲሆን *የከተማ አስተዳደር ከተሞች በአራት ፈርጆች* ፡ 1)መሪ የከተማ አስተዳደር ከተማ የህዝብ ብዛት 100000 እና በላይ፣ 2) ከፍተኛ ከተማ አስተዳደር ከተማ የህዝብ በዛታቸው ከ60000-100000፣ 3) መካከለኛ ከተማ አስተዳደር ከተማ የህዝብ ብዛታቸው ከ30000 - 60000 እና 4) ታዳጊ ከተማ አስተዳደር ከተማ የህዝብ ብዛታቸው 10000-30000 በመባል እንዲሁም *የማዘጋጃ ቤት ከተሞች* ደግሞ 1)ዕጩ ማዘጋጃ ቤት የህዝብ ብዛታቸው 1500 — 2000 ፣2)ታዳጊ ማዘጋጃቤት የህዝብ ብዛታቸው 2000-4000 እና 3)የማዘጋጃ ቤት ከተሞች የህዝብ ብዛታቸው 4000 እስከ 10000 በመባል በንዑስ ፈርጅ ተከፍለዋል።

በቤኒሻንጉል ጉሙዝ ብሄራዊ ክልላዊ መንግስት የከተሞች አስተዳደርና አደረጃጀት ፈርጅ መወሰኛ ደንብ ቁጥር 24/2000 መሰረት ከተሞች የህዝብ ብዛት፣ አስተዳደራዊ ማዕከላዊነት፣ የገቢ መጠን፣የነዋሪው መተዳደሪያ የስራ መስክ እንዲሁም ለወደፊት የልማት አቅጣጫ ባላቸው ስትራቴጂካዊ ጠቀሜታ በሶስት የተከፈሉ ሲሆን 1) የከተማ አስተዳደር ከተሞች የህዝብ ብዛታቸው 25000 እና ከዚያ በላይ 2) የማዘጋጃ ቤት ከተሞች የህዝብ ብዛታቸው 5000 እና ከዚያ በላይ እንዲሁም 3000 እና ከዚያ በላይ ሆኖ የወረዳ ማዕከል የሆነ ከተማ እና 3)ታዳጊ ከተሞች 2000 እና ከዚያ በላይ የህዝብ ብዛት ያለባቸው ከተሞች በመባል ተፈርጀዋል።

ይህ ጅምር የማሻሻያ ተግባር በከተሞች ለመልካም አስተዳደር መስፈን አስፈላጊ የሆነውን የተዋረድ ስልጣንና ኃላፊነት የሚመለከተውን መርህ በመተግበር የከተሞቹ የአስተዳደር ሁኔታን ለማሻሻል ያገዘ ሲሆን ሊጠናከር ይገባል ። ከላይ ለመጥቀስ እንደተሞከረው

አብዛኛዎቹ የአገሪቱ ከተሞች የሕግ ድጋፍ እንዲኖራቸው እየተደረገ ይገኛል፡፡ ከዚህም አንፃር የዝቅተኛ አስተዳደር እርከኖች በሀገራችን ተጨባጭ ሁኔታ ለማቋቋም፣ስልጣን፣ተግባርና ሀላፊነታቸውን ለመወሰን የሚያግዙ የአፋፃፀም መመሪያ ዝግጅት በጅምር ላይ እንደሆነ መረዳት ይቻላል ፡፡ ይህም ከተሞች አካባቢያቸውን የማስተዳደርና በራሳቸው ጉዳይ ላይ ራሳቸው የመወሰን ስልጣን እንዲጎናፀፉ አስተዋጽኦ እያበረከተ ይገኛል፡፡ አሁን ባለው አደረጃጀት የሕግ ድጋፍ እንዲኖራቸው በአዋጅ የተቋቋሙና በምርጫ የቆሙ ምክር ቤቶች ያሏቸው ከተሞች በርካታ በመሆናቸው ይህንን ተግባራዊ ለማድረግ ምቹ ሁኔታ አለ፡፡ የሕግ አውጪ፣ አስፈፃሚና ተርጓሚ አካላት ሥልጣንና ተግባር በከተሞች አስተዳደር ማቋቋሚያ አዋጅ ላይ በሕግ ተለይቶ የተቀመጠ መሆኑ በከተሞች አመራር ስርዓት ላይ ግልፅ አቅጣጫ፣ ካልተማከለ የሥልጣንና የኃላፊነት ክፍፍል መርህ አንፃር በከተሞች የመወሰን ስልጣን እና በአሰራር ላይ አወንታዊ አስተዋፅኦ በማሳደር ላይ እንደሚገኝ መገንዘብ ተችሏል ፡፡

ለ. በከተሞች ያልተማከለ የፋይናንስ አስተዳደር ስርዓትን ወደ ዝቅተኛ የአስተዳደር እርከኖች በማውረድ የተገኙ ውጤቶች

ከገቢ ማሳደግና የፋይናንስ ስርአቱን ከማሻሻል አንጻር ባጠቃላይ በከተሞች ብዙ የማሻሻያ ተግባራት የተፈጸሙ ሲሆን በተለይም የፋይናንስ ስርአቱን ዘመናዊ የማድረግና ገቢን ከማሳደግ አንፃር በተያዘዉ እቅድ መሰረት ተጠናክረዉ በመፈጸም ላይ ይገኛሉ ፡፡ በተጨባጭ እስካሁን በታየዉ ዉጤት የከተሞች ገቢ ለተከታታይ አመታት በማደግ ላይ ሲሆን የፋይናንስ አስተዳደርና ቁጥጥር ስርአትም ዘመናዊ እየሆነ እና እየተሻሻለ በመምጣቱ ከተሞች ያላቸዉን ሀብት በመረጃ በተደገፈ መልኩ ማወቅ እያስቻላቸው ይገኛል፡፡ የከተሞች የፋይናንስ ስርአት ዘመናዊነትን እየተላበሰ በመምጣቱም አገልግሎት አቅርቦት በከተሞች የተቀላጠፈ እንዲሆን እያስቻለዉ ይገኛል፡፡ በዚህ ረገድ በዋናነት በትላልቅ ክልሎች ማለትም የULGDP ፕሮጀክት በሚተገበርባቸው 19 ከተሞች ሙሉ በሙሉ ተፈጻሚነት ያገኙና ከተሞቹ በአሁኑ ወቅት የፋይናንስ አሰራር ስርአት ማሻሻያ በተለይ፡ የከተሞች ገቢ ማሳደጊያ ዕቅድ በማቀድና በመተግበር ገቢያቸው ከፍ እንዲል መቻሉ፣ አንድ የፋይናንስ አሰራር ስርአቱ ከተሞቹ እንዲከተሉ መተግበር፣ ዘመናዊ የበጀት ወጪ አሰራር ስርዓት

መዘርጋቱ፣ Chart of Account የከተሞችን አገልግሎት መኖር ባካተተ መልኩ እየተሰራበት ይገኛል፡፡

እነዚህ የፋይናንስ አሰራር ስርዓት ማሻሻያዎች ልዩ ድጋፍ በሚሹ ክልሎችም በተለይ ከሰመራ በስተቀር በአሶሳ፣በጂጂጋ እና በጋምቤላ ከተሞች በጅምር ላይ እንዳሉ መረጃዎች ያሳያሉ፡፡ በአሁኑ ወቅት ማንዋሎችና ስልጠናዎች እንደዚሁም አጋዥ ደንቦች ወጥተዉ በመሰራት ላይ ናቸው፡፡ የከተማ አስተዳደሮች ገቢና የወጪ በጀት አስተዳደርን በተመለከተ በከተማ አስተዳደር ማቋቋሚያና ማደራጃ አዋጅ እንዲሁም በሌሎች ሕጎች በግልፅ ለከተሞች ሀላፊነት ተሰጥቷል ፡፡ በአንዳንድ ክልሎች ያልተማከለ አደረጃጀትን መሠረት በማድረግና ከክልል ለከተሞች የሚደረግ ድጐማ መኖሩ ታይቷል፡፡ በአጠቃላይ በገቢና በወጪ አስተዳደር ረገድ የከተማ አስተዳደሮች ስልጣን ከቅርብ ጊዜ ወዲህ እየተሻሻለ የመጣ ቢሆንም በሂደት ሙሉ የመወሰን ስልጣንና ስልጣኑን በአግባቡ ለመጠቀም የሚያስችል ሁለገብ የማስፈጸም አቅም መፍጠር የግድ ይሆናል፡፡ በዚህም የመልካም አስተዳደር አንዱ መርህ የሆነውን በአካባቢያዊ ጉዳዮች ላይ የመወሰን ስልጣን ለማረጋገጥ ይቻላል ፡፡

ሐ. በከተሞች ማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎቶችን ወደ ዝቅተኛ የአስተዳደር እርከኖች በማውረድ የተገኙ ውጤቶች

መንግስት ከአገልግሎት አሰጣጥ ጋር በተያያዘ በተለይም ከተሞች ለነዋሪዎቻቸው የሚሰጡዋቸውን ዘርፈ ብዙ አገልግሎቶች ለውጥን መሰረት ባደረገ መልኩ ቀልጣፋና ውጤታማ እንዲሆን ለማድረግ በርካታ ጥረቶች እያደረገ ይገኛል፡፡ በዚህም በከተሞች በተግባር ላይ የዋለው የመሰረታዊ የአሰራር ሂደት ለውጥ አገልገሎትን ተደራሽና ቀልጣፋ ከማድረግ አንጻር ከፍተኛ ሚና እየተጫወተ ነው፡፡ከዚህ ቀደም ህዝቡ አገልግሎቶችን ለማግኘት በርካታ ጊዜ የሚያጠፋበት ሁኔታ እንደነበረና ባሁኑ ወቅት አበረታች በሆነ መልኩ እየተቀየረ መሄዱ ጅምሩ ተስፋ ሰጪ ስራ እንዲሆን አስችሏል፡፡ ያልተማከለ አስተዳደርን ከማጠናከር አንጻር በከተሞች የለውጥ ጥናቱን መሰረት በማድረግ ከከተማ አስከ ዝቅተኛው የአስተዳደር እርከን መዋቅር የመዘርጋት ስራ እየተከናወነ ይገኛል፡፡ የአገልግሎት አሰጣጡን በክትትልና ድጋፍ ውጤታማ ለማድረግ የድጋፍ ሰጪ ቡድን ከማቋቋም ጀምሮ እየተከናወኑ ያሉ ተጨባጭ ተግባራት የሚበረታቱ ናቸው፡፡ ከዚሁ ጋር በተያያዘ በየአስተዳደር እርከኑ የሚገኙ ማዘጋጃ ቤታዊ ተቋማትን መስፈርት በማውጣት

ውድድር የማድረግና የተሻለ አፈፃጸም ላስመዘገቡ ማበረታቻ የሚሰጥበት ስርዓት መዘርጋቱ የውድድር መንፈስ ከመፍጠሩም በላይ አመራሩንና በስሩ ያሉ ፈፃሚዎችን ለበለጠ ስራ የሚያነሳሳ በመሆኑ በሌሎች ከተሞች በተሞክሮነት ሊስፋፋ የሚገባ ጉዳይ ነው፡፡

የአገልግሎት ስታንዳርድ ዝግጅትና የአፈፃፀም ምዘናን በተመለከተ በከተማው አስተዳደር ይህንን የሚመለከት ክፍል ባይኖርም በመሰረታዊ አሰራር ሂደት ጥናትና በባላንስድ ስኮር ካርድ ምዘና ስርዓቶች አገልግሎቶች ስታንዳርድ እንዲወጣላቸው የተደረገና እነዚህም ስታንዳርዶችና የዕቅድ ክንውንን መሰረት ያደረገ ከተማ አቀፍ ማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎት ግምገማና ግብረ-መልስ የመስጠት ስርዓቱ ከጊዜ ወደ ጊዜ እየተጠናከረ የመጣ መሆኑን መረጃዎች ያሳያሉ፡፡

3.2.4. በከተሞች ዝቅተኛ የአስተዳደር እርከን ያልተማከለ አስተዳደርን በመተግበር የታዩ ችግሮች

ያልተማከለ አስተዳደር ስርዓት በከተሞችና በከተሞች ዝቅተኛ የአስተዳደር እርከኖች ከመዘርጋትና ከማጠናከር አንፃር የተከናወኑ ስራዎች ቢኖሩም አሁንም ስርዓቱን ማጠናከር አስፈላጊ እንደሆነ ጠቋሚ ሁኔታዎች በክልሎች ይስተዋላሉ፡፡ አንዱና ዋነኛው የከተሞች መሠረታዊ ችግር በዲሞክራሲያዊ ሥርዓት መርህ መሠረት ህዝብን በተገቢው መንገድ የስልጣን ባለቤት ንዲሆኑ በማስቻል ረገድ ለህብረተሰቡ ቅርበት ያላቸው ዝቅተኛ የከተማ አስተዳደሮች አደረጃጀት ወጥነት የሌለውና ስልጣንና ሃላፊነትን በበቂ ሁኔ ያልወረደ መሆኑ ነው፡፡ ስልጣንና ሃላፊነቱም የወረደላቸው ቢሆኑም የማስፈጸም አቅማቸው ውስንነት የሚ ይበት ሲሆን ገቢ የመሰብሰብ አቅማቸውም ደካማና በወጪ ረገድ ውስን የመጠቀም ስልጣን ያላቸው ናቸው፡፡ በመሆኑም ከተሞች የነዋሪዎቻቸውን የመሠረተ-ልማት አቅርቦት፣ የማኅበራዊ አገልግሎቶች ሽፋን ንዲሁም የነዋሪዎችን ፍላጐት ማሟላት የተሳናቸውና ድህነት የተንሰራፋባቸው እንዲሆኑ አድርጓቸዋል፡፡

ሀ. ከተሞችን በማደራጀት ረገድ የታዩ ችግሮች

ያልተማከለ አስተዳደር በከተሞች ከማስረፅ አንፃር አንዱ ከተሞች ያላቸው አደረጃጀት የተለያየ መሆን እና ወጥነት የሌለው መሆኑ ነው፡፡ በከተማ ልማት ፖሊስ እንደተቀመጠው ክልሎች የከተሞችን ፈርጅ ለመወሰን የሚያስችላቸውን መነሻ መስፈርቶች የተቀመጠና

በእነዚህም መነሻ ክልሎች የራሳቸውን የከተሞች ፈርጅ የክልሎችን ነባራዊ ሁኔታ ባገናዘበ መልኩ እንደሚያዘጋጁ ተቀምጧል፡፡ በዚህም መነሻነት ክልሎች የራሳቸውን የከተሞች ፈርጅ መወሰኛ መመሪያ አውጥተዋል፡፡ በክልሎች ያሉት የከተሞች መወሰኛ ፈርጅ የተለያየ በመሆኑ የከተሞች ደረጃ በሀገር ደረጃ የተለያየ እንዲሆን አድርጎታል፡፡

በአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር በሶስት የአስተዳደር እርከን ከተማ፣ ክፍለ ከተማ እና ወረዳ በሚል የተደራጀ ሲሆን በሌሎች ክልሎች በአብዛኞቹ ከተሞች በሁለት የአስተዳደር እርከን ከተማና ቀበሌ በሚል እንዲሁም አነስተኛ የህዝብ ቁጥር ባለባቸው የከተሞች ፈርጅ ቀበሌ በሚል የተደራጁ ናቸው፡፡ ይህም በሀገር አቀፍ ደረጃ አንድ ኢኮኖሚያዊ ማህበረሰብ ከመፍጠርና የተበጣጠሰ አሰራርን ከማስተካከል አንፃር በከተሞች ፈርጅ አንፃር መስፈርት ወጥቶለት ከተሞች ከዚህ አንፃር እንዲደራጁ ሊደረግ ይገባል፡፡

ለ. በከተሞች ያልተማከለ የፋይናንስ አሰራር ስርዓት የታዩ ችግሮች

በከተሞች ገቢንና የወጪ አስተዳደርን በተመለከተ በከተማ አስተዳደር ማቋቋሚያና ማደራጃ አዋጆችና በሌሎች ሕጎች የተሰጣቸው ስልጣን በልዩ ልዩ ምክንያቶች በአግባቡ ሥራ ላይ እየተተረጎመ አይደለም ፡፡ ለዚህም ዋነኛው ምክንያት የከተሞች የማስፈጸም አቅም ውስንነት ነው፡፡ የከተሞች ሁለንተናዊ የማስፈጸም አቅም አናሳ መሆን ከተሞች በአዋጅ የተሰጣቸው ሥልጣን በደንብና መመሪያ እንዲገደብ አድርጎታል ፡፡ በአብዛኞቹ ከተሞች የታሪፍ አጣጣል ብቃታቸው ውስን መሆን ከተሞች በአዋጅ የተሰጣቸውን ገቢያቸውን የማሳደግ ስልጣን ተግባራዊ እንዳያደርጉ እንቅፋት ፈጥሯል ፡፡ የከተማ አስተዳደሮች ገቢያቸውን ለማሻሻል አዳዲስ የገቢ ምንጮችን ለመፍጠር፣ አዳዲስ ግብር ከፋዮችን ወደ ግብር ከፋይነት ለማስገባት፣ ከተለያዩ የገቢ አርእስቶች መሰብሰብ የሚገባውን ውዝፍ ግብር በወቅቱ ለመሰብሰብና ሕገ-ወጥ ነጋዴዎች የግብር ግዴታቸውን እንዲወጡ ለማድረግ የሚያደርጉት እንቅስቃሴ ደካማ ነው፡፡ የታክስ አሰባሰብ ግልፅነትና ተጠያቂነት እንዲሁም የሕግ የበላይነት ችግሮች ከሚታይባቸው የከተማ ሥራዎች መካከል አንዱ ሆኗል ፡፡ በአጠቃላይ የከተሞች የገቢ አቅም ዝቅተኛ ሆኖ በመቆየቱ ጎብረተሰቡ ከከተሞች የሚጠብቀውን ቀልጣፋና ውጤታማ አገልግሎት ለማግኘት ማነቆ ሆኗል፡፡

በአጠቃላይ በከተሞች ያልተማከለ ገቢና ወጪ ከማስተዳደር አንፃር የከተማ አስተዳደሮች ስልጣን ከቅርብ ጊዜ ወዲህ እየተሻሻለ የመጣ ቢሆንም አሁንም ሙሉ የመወሰን ስልጣን እና ስልጣኑን በአግባቡ ለመጠቀም የሚያስችል ሁለገብ የማስፈጸም አቅም አናሳ መሆን ፣ከተሞች ሊሰጡ ከሚገባቸው አገልግሎቶች አንፃር የገቢ እጥረት ያለባቸውና ይህንንም ለመቀነስ የሚደረጉ የበጀት ድጎማዎችን መደገፍ የሚያስችል ፍትሀዊ የሆነ የበጀት ድልድልን የሚያግዝ የአሰራር ስርዓት አለመኖር፣ በሁሉም የከተሞች ደረጃ የሚገኙ የአስተዳደር እርከኖች ለሚያደርጉት ወጪ የቁጥጥር ስርዓት የተጠናከረ አለመሆንና የተሰጣቸውን የመበደር ስልጣን ግልፅ በሆነ የአሰራር ማንዋል ወይም አፈፃፀም መመሪያ መደገፍ አለመቻሉና የመበደር አቅማቸው ውስን መሆን በከተሞችና በከተሞች ዝቅተኛ የአስተዳደር እርከን ጎልቶ የሚታዩ ክፍተቶች ሲሆኑ ያልተማከለ አስተዳደሩን ከማስረፅ አንፃር ከፍተኛ ተፅዕኖ አሳድሯል፡፡

ብድርን በተመለከተ በአብዛኛዉ ከተሞች ይህን ስልጣናቸዉን እየተጠቀሙበት አይደለም፡፡ይህን አሰራር ለመደገፍ የሚያስችል መመሪያና ደንብም አልተዘጋጀም፡፡ይሁን አንጂ ከቅርብ ጊዜ ወዲህ የተወሰኑ ከተሞች ለአብነትም ወሊሶና በደሌ ከተሞች ከኢትዮጵያ ንግድ ባንክ ተበድረዉ የማሽነሪ እቃዎችን መግዛታቸዉ እንደ ጥሩ ጅምር የሚጠቀስ ነዉ፡፡

ሐ. በከተሞች ያልተማከለ አገልግሎት አሰጣጥ ረገድ የታዩ ችግሮች፣

የከተማ አስተዳደሮች ለነዋሪዎቻቸው የመሰረተ ልማትና ሌሎች ማዘጋጃ ቤታዊ አገልገሎቶች በተሟላ ሁኔታ ለማቅረብና እንደዚሁም መንግስታዊ የልማትና የአስተዳደር ስራዎችን ማከናወን ይጠበቅባቸዋል፡፡ በአሁኑ ጊዜ በርካታ የሃገራችን ከተሞች ያልተማከለ አገልግሎት አሰጣጥን በተሻለ መልኩ በተግባር ለማዋል የህግ የአደረጃጀትና የአሰራር ማሻሻያዎች ያደረጉ ሲሆን ሌሎች እስካሁን በማሻሻያው ያልታቀፉ ከተሞች ማሻሻያውን ተግባራዊ ለማድረግ በመንቀሳቀስ ላይ ናቸው፡፡ በእነዚህም የማሻሻያ ፕሮግራሞች በተካሄደባቸው ከተሞች ነዋሪዎች ከቀድሞው በተሻለ ሁኔታ ቀልጣፋና ውጤታማ አገልግሎት በማግኘት ላይ እንዳሉ የተደረጉ ጥናቶች ያመለክታሉ፡፡ ሆኖም የአገልገሎት አሰጣጥ ሂደቱ በየደረጃው ባሉ የከተማ አስተዳደር እርከኖች አገልግሎቱን በተሻለ ሁኔታ ለማስቀጠል የሚያስችል ተቋማዊ አደረጃጀትና አቅም በመፍጠር ፣ አገልግሎቶችን

በተገቢው መንገድ ለይቶ በማውረድና ስታንዳርድ ያላቸው አገልግሎቶችን በማቅረብ ረገድ በርካታ ውስንነቶች ያሉበትና አተገባበሩ ወጥነት የጎደለው ነው::

በሌላ በኩል የአገልግሎቶቹ አቅርቦት አፈጻጸምን በመመዘን ግብረ-መልስ የሚሰጥበት ስርዓት ባለመዘርጋቱ ደካማ አፈጻጸም ያስመዘገቡ ከተሞችን ተጠያቂ እንዲሆኑና የላቀ አፈጻጸም ላሳዩት ደግሞ ማበረታቻ በመስጠት በከተሞች መካከል ጥሩ የውድድር መንፈስ እንዲፈጠር ማድረግ አልተቻለም:: ይህ ጠንካራ የግብረ-መልስ ስርዓት በሌለበት እንደምርጥ ተሞክሮ ሊወሰዱ የሚችሉ ቢኖሩም ተገቢውን የአገልግሎት አፈጻጸምን መለየት ስለማይቻል ምርጥ ተሞክሮዎችን በመቀመር ወደ ሌሎች ከተሞች እንዲሰፉ በማድረግ በአገር አቀፍ ደረጃ የአገልግሎት አሰጣጡን ማሻሻል ሳይቻል ቆይቷል::

በአጠቃላይ ያልተማከለ አስተዳደር በከተሞችና በዝቅተኛ የአስተዳደር እርከኖች ቀጣይና ውጤታማ ለማድረግ ከላይ በዝርዝር የተቀመጡትን የአደረጃጀት፣ የፋይናንስ፣ የአገልግሎት አቅርቦትና አሰጣጥ የአመለካከት ችግሮች በየጊዜው በመፈተሽ የሚስተካከሉበትን ስርዓት መዘርጋት ወሳኝ ይሆናል::

3.2.4. የከተሞች ያልተማከ አስተዳደር ዝንባሌ/Trends/

ዘመናዊ አስተዳደር እና የአካባቢ አስተዳደር ስርአት ሪፎርም በንጉሰ ነገስቱ ዘመን ከ1923-74 ዓ.ም የተጀመረ እንደሆነ ታሪክ የስቀምጣል:: በወቅቱ ስልጣን በከፍተኛ ሁኔታ በማዕከላዊ መንግስት የተያዘ ሲሆን በተለያዩ የአስተዳደር እርከኖች:- አውራጃ፣ ወረዳዎ እና ማዘጋጀቤታዊ ጉዳዮች ላይ ከፍተኛ ጣልቃ ገብነትና ቁጥጥር እንዳለ መረዳት ይቻላል:: በዚህ ሪፎርም ትልቁ ትኩረት የነበረው በአውራጃዎች፣ ወረዳዎችና ማዘጋጃ ቤቶች ላይ የነበር ሲሆን መዋቅሮቹ በዋናነት የማዕከላዊ መንግስት ውሳኔ አስፋፃሚዎች (field agent) እንጂ በተሰጣቸው ክልል ውስጥ ያሉ ጉዳዮችን ሊፈቱ የሚችሉበት ስልጣንም ሆነ ግብአት አልነበራቸው:: ከዚህ ጎን ለጎን የሀገሪቱን ግዛታዊ ቅንጅት ለመጠበቅና ዘመናዊነትን ለማስረፅ በ1932 ዓ.ም. ንጉሰ ነገስቱ አዲስ አበባን ውስን የሆኑ አገልግሎቶችን የሚያቀርብ (የመንገድ እና የህዝብ ደህንነት አገልግሎትቶች) ማዘጋጃቤት አስተዳደር እንድትሆንና የመሬት ግብር እንዲጀመር አውጀዋል:: ይህ እንደ መጀመሪያውና ዋናው የማዘጋጃ ቤታዊ አስተዳደር ስርዓት የተጀመረበት እንደሆነ ተቀምጧል ::

የፋሺስት ኢጣሊያ ወረራ ከተቀለበሰ በኋላ የአካባቢ አስተዳደር ስርዓቱን ማሻሻል አስፈላጊ መሆኑ ስለታመነበት የመጀመሪያው ሁሉን አቀፍ የአስተዳደር ደንብ በአዋጅ ቁጥር 1/1942 ዓ.ም.ተደንግጓል፡፡ ይህ አዋጅ የሀገር ውስጥ ጉዳይ ሚኒስቴር መስሪያ ቤት ስልጣንና ሃለፊነቶችን የአካባቢ አስተዳደርን በተመለከተና የአካባቢ አስተዳደሮች አስተዳዳሪዎችን የማስተዳደርና ሀላፊነቶቻቸውን እንዲከተተልና እንዲቆጣጠር አስቀምጧል፡፡ ይህ አዋጅ የአካባቢ አስተዳደሮችና ማዘጋጃ ቤቶችን እንደ ማዕከላዊ መንግስት መዋቅር የሚያያቸውና ከፍተኛ ማዕከላዊነትን የሚያሰፍን ነበር፡፡ በተለይ ማዘጋጃ ቤቶችን በተመለከተ በአዋጁ ክፍል 74 ላይ ደረጃቸውንና ሃለፊነቶቻቸውን ለመጀመሪያ ጊዜ አስቀምጧል፡፡

በ1954 ከተከናወኑ ዋና ሪፎርሞች ከመካከል አዲስ አበባን እንደ ቻርተርድ ከተማ በጀነራል ኖቲስ ቁጥር 172/1954 መደንገጉ ነው፡፡ ይህ ቻርተር አዲስ አበባ ከተማ የራሱ ምክር ቤት እንዲኖረው ያደረገ ሲሆን ከከፍተኛ የህግ አውጭነት ስልጣን በሁሉም የፖሊሲ ጉዳዩች ላይ እዳለው የሚደነግግ ነው፡፡ ከንቲባው የገዥነት ስልጣን የተሰጠው ሲሆን የከተማው ዋና ስራ አስፈፃሚ እንዲሆንና የምክር ቤቱ የበላይ እንዲሆን አስችሎታል፡፡

በ1974 ዓ.ም. በወታደራዊ አገዛዝ ስርዓቱ የማዘጋጃ ቤቶችና ከተሞችን ተግባራትና ሃላፊነቶች ላይ ተፅዕኖ ያላቸው ደንቦች በተደጋጋሚ እንዲወጡ ተደርጓል፡፡ በሁለት አስርት አመታታ አገዛዙ ማዘጋጃ ቤቶችንና ወረዳዎችን የማርክሲስት-ሌሊኒስት ርዕዮተ አለም ማስፋፊያ እና ጥብቅ የአንድ ፓርቲ ቁጥጥር ማዕከላት እንዲሆኑ አድርጓቸዋል፡፡

በከተሞች የከተማ ነዋሪዎች ማህበር፣ የገበሬ ማህበራት እና የአገልግሎት ህብረት ስራ ማህበራት በሀገሪቱ ገጠራማ አካባቢዎች አገልግሎቶቹን ተደራሽ ለማድረግና ኢኮኖሚያዊ ልማትን የማምጣት ሀላፊነት እንዲወጡ ተደራጅተዋል፡፡ የማዘጋጃ ቤቶች መዋቅርን ስንመለከት በተዋረድ እንዲደራጁ የሚደረግ ሲሆን እነዚህም ማዕከላዊ የከተማ ነዋሪዎች ማህበራት፣ ከፍተኛ የከተማ ነዋሪዎች ማዕከላት እና የቀበሌ ህብረት ስራ ማህበራት በመባል የህዝብ ቁጥርን መሰረት በማድረግ እንዲከፋፈል ተደርገዋል፡፡

በአሁኑ ሰዓት በሀገራችን ያልተማከለ አስተዳደር ስርዓት በአካባቢ አስተዳደሮችና በወረዳዎች እንዲሁም በማዘጋጃ ቤቶች ተተግብሯል፡፡ እንዲሁም የከተሞችን ፈርጅ ለማውጣት ከተደረገው ጥረት አኳያ በሀገር አቀፍ ደረጃ በቅርቡ የፌደራል ከተሞች ፕላን ኢንስቲትዩት

ከ20000 ህዝብ በላይ ያላቸውን 106 ከተሞች (አዲስ አበባን ሳያካትት) በአምስት ደረጃዎች የመደልደል ስራ የተከናወነ ቢሆንም ተግባራዊ አልተደረገም፡፡ ከዚህ በተጨማሪ በአለም አቀፍ አማካሪዎች በኦሮሚያ፣በአማራ፣በደቡብና በትግራይ ለሚገኙ ከተሞች የከተሞች ፈርጅ ጥናት ለማድረግ ተሞክሯል፡፡ በአንዳንዱ ከአደረጃጀት ጋር ተያይዞ ያለውን ችግር ከዚህ በፊት ለመግለፅ እንደተሞከረው በተለያዩ ክልሎች የተለያዩ መመዘኛዎችን መነሻ በማድረግ የከተሞችን ፈርጅ በህግ በማስደገፍ ስራ ላይ እየዋለ ይገኛል፡፡ ይህንን ወጥነት የጎደለውን የከተሞች ፈርጅን ወጥ እንዲሆን በማድረግ አገራችን ለምትመራበት አንድ የኢኮኖሚ ማህበረሰብ የመፍጠር ዓላማ ጉልህ ድርሻ ያለው በመሆኑ በፌደራል ደረጃ ስልት መቀየስ አስፈላጊ ሆኗል፡፡

3.2.5. የከተሞች ያልተማከ አስተዳደር ስትራቴጂያዊ ጉዳዮች

1. ሀገር አቀፍ የከተሞች ፈርጅና በከተሞች ስር የሚደራጁ የአስተዳደር እርከኖች ዝቅተኛ መስፈርት ወጥነት የሌለው መሆን፣
2. በከተሞች ያልተማከለ የፋይናንስ ስርዓት የተጠናከረ አለመሆን፣
3. በከተሞች ያሉ ማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎቶች በከተሞች ዝቅተኛ የአስተዳደር እርከን አለመለየት፣ደረጃቸውን የጠበቁና ተደራሽ አለመሆን፣
4. ከፌደራል እስከ ዝቅተኛው የአስተዳደር እርከን ወጥ የሆነ የክትትልና ድጋፍ አሰራር አለመጠናከር ናቸው፡፡

3.3. የከተሞች ያልተማከለ አስተዳደር ስትራቴጂ ዓላማና መርሆዎች

3.3.1. ዓላማ

ያልተማከለ አስተዳደርን በከተሞችና በከተሞች ስር ባሉ ዝቅተኛ የአስተዳደር እርከኖች በማጠናከርና አገልግሎቶችን ለነዋሪው ተደራሽ ለማድረግ፣ ተጠያቂነት ለማረጋገጥና የከተማ ህዝብ ከልማትና መልካም አስተዳደር ውጤቶች ተጠቃሚና ባለቤት እንዲሆን ለማድረግ ነው ::

3.3.2. መርሆዎች

1. በየደረጃው ያለ አመራርና ፈጻሚ የህዝቡን ቀጥተኛ ተሳትፎ በማረጋገጥ ሥራውን በግልፅነትና ተጠያቂነት የአሠራር ሥርዓት መሠረት መፈጸም፣
2. የመንግስታት ግንኙነት ሕግን መሠረት አድርጎ መፈጸም፣
3. ፈጣን፣ ውሳኔ ሰጪ አመራርና ፈፃሚ እንዲኖር ማድረግ፣
4. የስልጣንና ሃላፊነት ክፍፍል ላይ መመስረት፣
5. በህግ በተሰጠው ስልጣንና ሃላፊነት መሠረት ሥራዎችን መፈጸም፣
6. አዋጭና ነባራዊ ሁኔታ ጋር የተገናዘበ የአሰተዳደር መዋቅር፣
7. የህብረተሰቡን ፍላጎትና ጥያቄዎች የሚያሟላ የአሰተዳደር መዋቅር፣
8. ውስን የከተማ አስተዳደር እርከን ሆኖ ግቡን የሚመራና እና ውጤታማ ውስን ሀብት የሚጠቀም ናቸው።

3.4. የከተሞች ያልተማከለ አስተዳደር ስትራቴጂዎችና ስልቶች

ያልተማከለ አስተዳደር በከተሞች በመተግበርና በማጠናከር ሂደት የታዩ ዋና ዋና የአፈፃፀም ችግሮችን ለመፍታት የሚያስችሉ ስትራቴጂዎችና ስልቶች እንደሚከተለው ቀርበዋል።

3.4.1. የከተሞች አመራር መዋቅር በተቀናጀ መንገድ መምራትና የማስፈፀም አቅምን ማጎልበት

በከተሞች ኢኮኖሚያዊ እድገትን መልካም አስተዳደርን ለማስፈን በሁሉም ደረጃ የሚገኘውን የማስፈፀም አቅምን ማሳደግ ቅድሚያ የሚሰጠው ተግባር ሲሆን በከተሞች ያለውን የማስፈፀም አቅም በዕውቀት፣ በክህሎትና በአመለካከት የበቃ የሰው ኃይል እንዲፈጠር፣በዝቅተኛው አስተዳደር እርከን የሚሰጡ አገልግሎቶች ደረጃቸውን የጠበቁና ስታንዳርድ የወጣላቸውና ለአካባቢው ነዋሪ ተደራሽ እንዲሆኑ ማድርግ ትኩረት የሚሰጣቸው ነጥቦች ናቸው።

ሀ. የከተማ ምክር ቤቶችና የአፈ ጉባኤ ጽ/ቤቶችን አቅም ማጎልበት

በየደረጃዉ የሚገኙ የምክር ቤት አባላት አቅማቸዉ እንዲጎለብት ተከታታይነት ያለዉ የአቅም ግንባታ ስራ የሚሰራ ሲሆን የአቅም ግንባታ ስራውም በዋነኝነት የተሰጣቸውን ተግባርና ሃላፊነት እንዲወጡ የሚያስችል ይሆናል፡፡ የአቅም ግንባታ ስራው በፌደራል፣ በክልልና በከተማ አስተዳደር የሚፈጸም ይሆናል፡፡ በተለይም የምክር ቤቱን ቋሚ ኮሚቴ በማጠናከር ድጋፍና ክትትሉ እንዲጠናከር ይደረጋል፡፡ የቋሚ ኮሚቴ አመራርና አባላት ከስራቸዉ ጋር አግባብ ያለዉ የአጭር ጊዜ ሰል°ና እንዲያገኙ ይደረጋል፡፡ በየደረጃው የተቋቋሙ የከተማ ምክር ቤት/የአፈ ጉባኤ ጽ/ቤቶች ምክር ቤቱን እንዲደግፉ የተቋቋሙ ቢሆንም በተፈለገዉ መልኩ ድጋፍ ሲሰጡ አይስተዋሉም፡፡ ስለዚህ በየደረጃው የተቋቋሙ የከተማ ምክር ቤት/የአፈ ጉባኤ ጽ/ቤቶችን አቅም ባለው የሰው ሃይል፣ ቁሳቁስ፣ በተሸከርካሪ እና በጀት እንዲሟሉ በማድረግ ተግባራቸውን እንዲፈ ፀሙ ይደረጋል፡፡

3.4.2.1. የከተሞች ፈርጅ ዝቅተኛ መስፈርት

1.1. መስፈርቶች

የኢትዮጵያ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊ አስፈፃሚ አካላትን ሥልጣንና ተግባር ለመወሰን በወጣው አዋጅ ቁጥር 691/2003 ዓ.ም. አንቀፅ 25 1/ሀ በተቀመጠው አግባብ የከተማ ልማትና ኮንስራክሽን ሚኒስቴር አከታተምን በሚመለከት ጥናት ያካሂዳል የከተሞችን ደረጃ መመዘኛ ያወጣል በሚል የከተሞችን ፈርጅ በማውጣት ሂደት ያለውን ሀላፊነት በግልፅ ያስቀምጣል፡፡ በተጨማሪም በከተማ ልማት ፖሊሲ እንደተቀመጠው የፌደራል መንግስት አበይት የከተሞች ደረጃን የማውጣት ኃላፊነት ያለበት ሲሆን የክልል መንግስታትም የክልል ከተሞችን ደረጃ መመዘኛ መስፈርት በማውጣት ተፈፃሚ ማድረግ እንደሚጠበቅባቸው በግልፅ አስቀምጧል፡፡ በዚህ መሰረት ከተሞች በፈርጅና በተዋረድ ከፋፍሎ ማስቀመጥ በከተማ ልማት ዘርፍ ለሚነደፉ ስትራቴጂዎች እና ለሚከናወኑ ጥናትና ምርምሮች ከፍተኛ አስተዋፅኦ ከማበርከቱም በላይ ከተሞች የልማት ሚናቸውን ለማገዝ ስራቸውን ለማጠናከርና የተመጣጠነ እድገት ለማምጣት ወሳኝ ነው፡፡

የከተሞች ፈርጅ ለማውጣት በተለያዩ ሀገራት የተለያዩ መስፈርቶች ጥቅም ላይ የሚያውሉ ሲሆን ከነዚህ መስፈርቶች መካከል፡

የህዝብ ብዛት ፣
የገቢ አቅም፣
የነዋሪዎች መተዳደሪያ ወይም የስራ መስክ፣
የከተሞች ስትራቴጂካዊ ጠቀሜታ፣
የቆዳ ስፋት እንዲሁም
የአስተዳደር ማዕከልነት ተጠቃሽ ናቸው።

በመሆኑም ከዚህ ቀደም በሀገር ደረጃ በሁሉም ክልሎች ተመሳሳይ መስፈርቶችን በመጠቀም ለከተሞች ደረጃ ለማውጣት ረቂቅ መመሪያ በ1999 ተዘጋጅቶ የነበረ ሲሆን በዚህም ሰነድ ውስጥ አራት መስፈርቶች ማለትም

የህዝብ ብዛት፣
የቆዳ ስፋት፣
የአስተዳደር ማዕከላዊነት እና
የማዘጋጃ ቤት ገቢ በመጠቀም 2000 እና ከዚያ በላይ የህዝብ ቁጥር ያላቸውን ከ 800 በላይ የሆኑ የሀገሪቱ ከተሞች ወጥ የሆነ ደረጃ ለመስጠት ተሞክሮ ነበር ነገር ግን ውጤታማ አልሆነም ።

1.2. ለከተሞች ፈርጅ ለማውጣት ጥቅም ላይ የሚውሉ መስፈርቶች እና ጠቀሜታቸው

በአሁኑ ሰዓት የተያዘውን የእድገትና ትራንስፎርሜሽን እቅድ ለማሳካት እንዲሁም ከተሞችን የልማት፣ የዴሞክራሲ እና የመልካም አስተዳደር ማዕከላት እንዲሆኑ ለማስቻል በሀገር ደረጃ የከተሞችን ፈርጅ ማውጣት አስፈላጊ ሆኖ ተገኝቷል።

በመሆኑም ከተሞች ደረጃውን የጠበቀ አገልግሎት ማቅረብ የሚያስችላቸው፣ የከተማ ህዝብ ተሳትፎን ማዕከል ያደረጉ እንዲሆኑ እንዲሁም የጎለበተ የማስፈፀም አቅም እንዲኖራቸው ለማስቻል በሚደረጉ አገር አቀፍ እንቅስቃሴዎች የተደራጀ ድጋፍ ለማድረግ እና አንድ ፖለቲካል ኢኮኖሚ በመገንባት ሂደት ከተሞች ሊጫወቱት የሚገባቸውን ሚና እንዲጫወቱ ለማገዝ የከተሞች ፈርጅ ማውጣት አስፈላጊ ሆኖ በመገኘቱ የሀገራችን ከተሞች ፈርጅ

እንዲወጣላቸው ተደርጓል፡፡ በመሆኑም ይህን ለማሳካት የሚከተሉት መስፈርቶች ጥቅም ላይ ውለዋል፡-

የህዝብ ብዛት፣
የአስተዳደር ማዕከላዊነት እና
የከተሞች ቆዳ ስፋት

ከላይ የተቀመጡት መስፈርቶች የተመረጡበት ዋና ምክንያት ስንመለከት፡-

ሀ. የህዝብ ብዛት

ከተሞችን በሀገር አቀፍ ደረጃ የከተሞች ፈርጅ ለመስጠት በሚደረገው እንቅስቃሴ በሁሉም ከተሞች በተመሳሳይ ወቅት ተጠናክሮ የሚገኝ፣በአንፃሩ በጥሩና በተሻለ ጥራት፣በማያሻማ አህዝ የሚገለፅ፣በሚፈለገው ወቅት አስተማማኝ ሆኖ የሚገኝ መሆኑ እንዲሁም በተወሰነ ጊዜ (በ10 ዓመት) የሚከለስ መሆኑ ነው፡፡ ከዚህ ጋር ተያይዞ የከተሞችን ፈርጅ ለመከለስ አመቺ ሁኔታ ሊፈጥር መቻሉ፣ እንዲሁም አንዳንድ ጥናቶች እንደሚያሳዩት የህዝብ ብዛት እራሱ እንደ አንድ መስፈርት የሚያገለግል ብቻ ሳይሆን የገቢ፣የጤናና የትምህርት ተቋማት ብዛት ወዘተ የመሳሰሉትን እና ሌሎች ብዙ መስፈርቶችን የመወከል ባህሪ መኖሩ እንደመስፈርትነት ለመውሰድ አመቺ ሁኔታ መፍጠሩ ነው፡፡ ከላይ ከተጠቀሰው ዓላማ አንፃር ከሌሎች ውስብስብ የከተሞች ፈርጅ ማውጫ መስፈርቶች የተሻለ ሆኖ በመገኘቱ ጥቅም ላይ እንዲውል ተመርጧል፡፡

ለ. የአስተዳደራዊ ማዕከላዊነት

ከተሞች በአስተዳደራዊ ማዕከላዊነት ሲመረጡ ስትራቴጂካዊ ጠቀሜታቸውን ከግምት ያስገባ ይሆናል ተብሎ ስለሚገመት ይህን መስፈርት እንደ መስፈርት መወሰዱ በሌላ መልኩ የከተሞችን ፖለቲካዊ፣ኢኮኖሚያዊና ማህበራዊ ጠቀሜታዎችን የዳሰሰ ይሆናል ተብሎ በመታመኑ ሲሆን ከተሞቹ ይህን ፋይዳቸውን መጫወት ያስችላቸዋል ተብሎ ይታመናል፡፡

ሐ. የቆዳ ስፋት

አብዛኛው የሀገራችን ከተሞች ድንበራቸውን በአግባቡ እና በግልፅ ማወቃቸው ያለውን አስተዳደራዊ፣ኢኮኖሚያዊ እንዲሁም ፓለቲካዊ ጠቀሜታ ከግምት ውስጥ በማስገባት መስፈርቱ የተመረጠ ነው፡፡ ይሁን እንጂ በ2004 ዓ.ም. በከተማ ፕላን ፅዳትና ውበት ቢሮ በሀገር-አቀፍ የከተሞች ፈርጅን ለመወሰን በወጣ ረቂቅ የሀሳብ ሰነድ ላይ ይህን መስፈርት እንደ መስፈርት ለመውሰድ ሀገራዊ ተጫበጭ ሁኔታው አመቺ እንዳልሆነ የሚጠቁም ቢሆንም በቀጣይ ከተሞች ሊኖራቸው የሚገባ የእድገት አቅጣጫ መሰረት በመስፈርትነት እንዲካተት ተደርጓል፡፡

2.3 ለመስፈርቶች የተሰጠ ተጓዳኝ ነጥብ

ክልሎች እንደየአካባቢያቸው ተጨባጭ ሁኔታ የራሳቸው የሆነ አደረጃጀት እንዲኖራቸው የሚጠበቅ ሲሆን የከተሞችና በከተሞች ስር የሚዋቀሩ የአስተዳደር እርከኖች አደረጃጀትን አገር አቀፍ ይዘት እንዲኖረው ለማድረግ በሀገር ደረጃ ወጥና ዝቅተኛ የአደረጃጀት መስፈርት መዘጋጀቱ ከላይ የተጠቀሰውን አላማ ለማሳካት ወሳኝ መሆኑ ስለታመነበት ከላይ የተዘረዘሩት መስፈርቶች እንደየጠቀሜታቸው የሚከተለውን ነጥብ እንዲይዙ ተደርጓል፡፡

ሰንጠረዥ 1፡ የከተሞች ደረጃ መወሰኛ መስፈርቶች በተሰጣቸው ነጥብ

ተ.ቁ	መስፈርት	የተሰጠ ነጥብ
1	የህዝብ ብዛት	55 %
2	የአስተዳደር ማዕከልነት	30 %
3	የቆዳ ስፋት	15 %
	ድምር	100 %

2.4የነጥብ አሰጣጥ እና ስሌት

2.4.1. የህዝብ ብዛት

ይህ መስፈርት በሀገራችን የሚገኙ ከተሞችን በፈርጅ ለመከፋፈል የተሻለ መነሻ ሆኖ የሚያገለግል በመሆኑ ከፍተኛ ነጥብ እንዲሰጠው ተደርጓል፡፡ የነጥቡ አሰጣጥም የህዝብ ቁጥራቸው ከ500000 በላይ የሆኑ ከተሞች በሙሉ የሚሰጣቸው ነጥብ እኩል 55% ይሆናል፡፡ ከዚህ ውጭ ላሉ ከተሞች የህዝብ ብዛታቸው በ 0.00011 በማባዛት ተገቢውን ወይም ተጓዳኝ ነጥብ እንዲያገኙ ይደረጋል፡፡

2.4.2. የአስተዳደር ማዕከልነት

በሰንጠረዥ.1 ለማመልከት እንደተሞከረው ይህ መስፈርት የሚቀጥለውን ትልቅ ነጥብ 30 % እንዲይዝ የተደረገ ሲሆን የነጥብ አሰጣጡ ስሌት የሚያስፈልገው ስላልሆነ በሚቀጥለው ሰንጠረዥ መሰረት እንዲሆን ይደረጋል፡፡

ሰንጠረዥ.2. የአስተዳደር ማዕከልነት በተሰጠ ነጥብ

ተ.ቁ	የአስተዳደር ማዕከልነት	ነጥብ
ልዩ	የፌደራሉ መንግስት መቀመጫ ከተማ	30
	የፌደራሉ መንግስት ከተሞች	27
1	የብሄራዊ ክልላዊ መንግስታት ዋና ከተሞች	25
2	የዞን አስተዳደር ዋና ከተሞች	20
3	የወረዳ አስተዳደር ዋና ከተሞች	15
4	የአስተዳደር ማዕከል ያልሆኑ	10

2.4.3 የቆዳ ስፋት

ከላይ እንደተመለከተው ለቆዳ ስፋት የተሰጠው አጠቃላይ ነጥብ 15 % ሲሆን የነጥብ አሰጣጡ ሁኔታ በከተሞች የነዋሪዎች የጥግግት መጠንን መሰረት ያደረገ ሲሆን ይህም በስራና ከተማ

ልማት ሚኒስቴር በ1999ዓ.ም በወጣው የመዋቅራዊ ፕላን ማንዋል መሰረት እንዲሆን ተደርጓል፡፡ በዚህም መሰረት የትላልቅ ከተሞች የከተማ ነዋሪ የጥግግት መጠንን መነሻ ያደረገ ነው፡፡ ይህም ፡

ለትላልቅ ከተሞች 400 ሰው በሄክታር፣

ለሜትሮፖሊታን ከተሞች 500 ሰው በሄክታር የተቀመጠውን እንደመነሻ በመውሰድ ነው፡፡

በዚህ ስሌት መሰረት ለምሳሌ በትላልቅ ከተሞች 500000 የህዝብ ብዛት ይኖራቸዋል ብንል በእነዚህ ከተሞች ከላይ እንደተቀመጠው በሄክታር 400 ሰው ይኖራል ብለን ብናስብ የዚህ ከተማ የቆዳ ስፋት የህዝቡን ብዛት በሄክታር ለሚኖረው የህዝብ ቁጥር በማካፈል የሚገኝ ሲሆን ይህም = 1250 ሄክታር ይሆናል ማለት ነው፡፡ ይህን መነሻ በማድረግ ለቆዳ ስፋት የተሰጠው አጠቃላይ ነጥብ 15% ሲሆን የነጥብ አሰጣጥም ከ1250ሄክታር እና ከዚህ በላይ የቆዳ ስፋት ያለው ከተማ ወዲያው 15 ነጥብ ሲሰጠው ለተቀሩት ሌሎች ከተሞች ግን እንደየስፋታቸው በ0.012 በማባዛት ተገቢውን ነጥብ እንዲያገኝ ይደረጋል፡፡

በአጠቃላይ ከላይ በተዘረዘሩት ሦስት መስፈርቶች ድምር ውጤት መሰረት የከተማው ደረጃ በሚከተለው መንገድ እንዲለይ ይደረጋል፡፡

ሰንጠረዥ 3፡ የከተሞች ደረጃ

ደረጃ	*አጠቃላይ ውጤትድምር በ%*	*የከተማ አስተዳደር ሰያሜ*
ልዩ	100%	ሜትሮፖሊታን
ደረጃ 1	45-99.99	1ኛ ደረጃ ከተማ አስተዳደር
ደረጃ 2	35-44.99%	2ኛ ደረጃ ከተማ አስተዳደር
ደረጃ 3	30-34.99%	3ኛ ደረጃ ከተማ አስተዳደር

ደረጃ 4	20-29.99%	4ኛ ደረጃ ከተማ አስተዳደር
ደረጃ 5	19.99% እና በታች	5ኛ ደረጃ ከተማ አስተዳደር

3.4.2.2. በከተሞች የአስተዳደር እርከኖች አደረጃጀት

የከተሞች የአሰተዳደር እርከኖች በየደረጃው ባሉ ከተሞችና ማዘጋጃ ቤቶች ስር ያሉ የቀበሌ አደረጃጀቶች ናቸው። ነገር ግን በተለያዩ ክልሎች የከተሞችና የቀበሌዎች አደረጃጀትና አወቃቀርን ስንመለከት በህዝብ ብዛትም ሆነ ከሚሠጡት አገልግሎትና ተያያዥ የማስፈፀም አቅም (የሰው ሀይል፣የቁሳቁስና ቢሮ አደረጃጀት) አንፃር በእጅጉ የተለያዩ ናቸው።

በመሆኑም ካልተማከለ አስተዳደር መርህ አንፃር ዜጎች ራሳቸውን በራሳቸው እንዲመሩ፣እንዲያስተዳድሩ አገልግሎቶችን በአቅራቢያቸው እንዲያገኙና በአካባቢ የልማት ስራዎች ቀጥተኛ ተሳታፊ እንዲሆኑ ለማድረግ እነዚህን የዝቅተኛ የአስተዳደር እርከኖች በተገቢው ሁኔታ ማደራጀት አማራጭ የሌለው ጉዳይ ነው።

3.1. ለከተሞች ቋሚ የአስተዳደር እርከን ዋናው መለኪያ የህዝብ ብዛት ብቻ ሲሆን በዚህ መሰረት

ባለ ሦስት የአስተዳደር እርከን ከተሞች የሚባሉት በልዩ ሁኔታ የሚታዩና የህዝብ ብዛታቸው ከ500,000 በላይ የሆኑትን ከተሞች ብቻ የሚመለከት ሲሆን ከተማ፣ ክፍለ ከተማና ወረዳ የአስተዳደር እርከን ይኖራቸዋል። በእነዚህ ከተሞች የሚኖረው የአንድ ክፍለ ከተማ የህዝብ ብዛት ከ150,000 እስከ 350,000 ህዝብ የሚይዝ ሲሆን ወረዳ ደግሞ ከ17,500 እስከ 34,499 ህዝብ እንዲይዝ ተደርጎ ይደራጃል።

1. ባለ ሁለት የአስተዳደር እርከን ከተሞች የሚባሉት የህዝብ ብዛታቸው ከ35,000 እስከ 499,999 የሆኑትን ከተሞች ብቻ የሚመለከት ሲሆን ከተማና ወረዳ የአስተዳደር እርከን ይኖራቸዋል። በከተማው ስር የሚቋቋመው ወረዳ ከ17,500 እስከ 34,999 ህዝብ እንዲይዝ ተደርጎ ይደራጃል።

2. ባለ አንድ የአስተዳደር እርከን ከተሞች የሚባሉት የህዝብ ብዛታቸው ከ17500 እስከ 34,999 የሆኑትን ከተሞች ብቻ ይሆናል፡፡
3. ከተማ ምክር ቤት የሌለው የማዘጋጃ ቤት ከተማ ባለ አንድ የአስተዳደር እርከን ከተማ ሆኖ የሚደራጅ ሲሆን የህዝብ ብዛታቸው ከ 2000 እስከ 17499 ድረስ ያሉ ከተሞች የሚመለከት ይሆናል ፡፡
4. በሁሉም ከተሞች የሚደራጁ የከተማ አስተዳደር እርከኖች ምክር ቤት፣ ሥራ አስፈጻሚና የከተማ ነክ ጉዳዮች ፍርድ ቤት ወይም የማህበራዊ ፍርድ ቤት እንዲኖራቸው ይደረጋል፡፡

ሠንጠረዥ 4፡ የህዝብ ብዛትን መሰረት ያደረገ የከተሞች አስተዳደር እርከን

ተ.ቁ	የእርከን ብዛት	የከተማው የህዝብ ብዛት	የክፍለ ከተማ ህዝብ ብዛት	የወረዳ ህዝብ ብዛት	ምርመራ
1	ባለ ሦስት እርከን	ከ500,000 በላይ	ከ150,000 እስከ 350,000	ከ17,500 እስከ 34,999	ልዩ
2	ባለ ሁለት እርከን	ከ35,000 እስከ 499,999		ከ17,500 እስከ 34,999	
3	ባለ አንድ እርከን	ከ17,500 እስከ 34,999	ከ17,500 እስከ 34,999		ወረዳ ከተማ አስተዳደር
			ከ2000 እስከ 17,499		ማዘጋጃቤት ምክር ቤት የሌለው

3.2. በከተሞች የህዝብ የራስ በራስ ማስተዳደር ሥርዓት ለመዘርጋት የሚኖር አደረጃጀት

ከወረዳ ወይም ከቀበሌ በታች እንዲዋቀሩ የሚታሰቡ መዋቅሮች ህጋዊ እውቅና የሚሰጣቸው ሲሆን በዋናነት የህዝብ ተሳትፎን ለማጠናከር እንደ ማህበረሰባዊ አደረጃጀት መዋቅር አድርጎ

ማየት ይቻላል፡፡ የከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን ስራዎችን በህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ በማቀጣጠል የከተማው ህዝብ የልማትና መልካም አስተዳደር ስራዎች ተጠቃሚ እና ባለቤት ለማድረግ ከወረዳ ወይም ቀበሌ በታች የሚዋቀሩ አደረጃጀቶች ወሰኝነት አላቸው፡፡ በመሆኑም በዋናነት የአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር ሐምሌ 2001 ዓ.ም. ባዘጋጀው የቀበሌዎችን መልሶ ለማዋቀርና ከቀበሌ ወረድ ያለ መዋቅር ለመዘርጋት የተደረገ የዳሰሳ ጥናት መነሻ በማድረግ የሚከተሉት አደረጃጀቶች ቀርበዋል ፡፡

በአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር የተዘጋጀው አደረጃጀት በዋናነት ሁለት መስፈርቶችን ጥቅም ላይ ያዋለ ሲሆን እነዚህም የህዝብ ብዛትና የቆዳ ስፋት ናቸው፡፡ ይህም የአንድ ንዑስ ቀበሌ ወይም ወረዳ ውስጥ ከ 5000-10000 የህዝብ ብዛት እንደሚኖር ታሳቢ ያደርጋል፣ በተጨማሪ አሁን በከተማው በስራ ላይ ያለው የማስተር ፕላን ስታንዳርድ መሰረት የቅይጥ የመኖሪያ አካባቢዎች ጥቅል ጥግግት ዝቅተኛ መጠን ቢያንስ 246 ሰዎች በሄክታር የሚለው እንደ መነሻ በመውሰድ የንዑስ ቀበሌዎች ወይም ወረዳዎች ቢበዛ 40 ቢያንስ 30 ሄክታር እንዲሆን እንደ መነሻ ያስቀምጣል፡፡

ይህንን ልምድ መነሻ በማድረግ የከተሞች የህዝብ ብዛትን መሰረት ያደረገ የከተሞች ነዋሪ የጥግግት መጠን በስራና ከተማ ልማት ሚኒስቴር በ1999ዓ.ም ባወጣው የመዋቅራዊ ፕላን ማንዋል መሰረት የመከካከለኛ ከተሞች የከተማ ነዋሪ የጥግግት መጠንን መነሻ በማድረግ የአደረጃጀቶቹ የቆዳ ስፋት ስሌት እንዲዘጋጅ ተደርጓል፡

ሀ. ቀጠና

ይህ አደረጃጀት ከታች በሰንጠረዥ እንደተመለከተው የህዝብ ብዛቱ ከ 2001-8750 የሚደርሱ የከተማ ህዝቦችን ይዞ የሚደራጅ ሲሆን የቆዳ ስፋቱም ከ 10-43 ሄክታር ሆኖ የሚደራጅ ነው፡፡ በዚህ አደረጃጀት የከተማ ነዋሪ የህዝብ አደረጃጀት ምክር ቤት የሚኖረው ሲሆን ይህ ምክር ቤት የራሱ ሰብሳቢ፣ ምክትል ሰብሳቢ እና ፀሃፊ የሚኖረው ሲሆን አስፈፃሚ አካላትም አስፈፃሚ አካላት እንዲኖሩት የሚደረግ ሲሆን ዋና ስራ አስፈፃሚ እና ረዳት ስራ አስፈፃሚ እንዲኖረው ሆኖ የሚደራጅ ይሆናል፡፡

ለ. *ሠፈር*

ይህ አደረጃጀት ከታች በሰንጠረዥ እንደተመለከተው የህዝብ ብዛቱ ከ 751-2000 የሚደርሱ የከተማ ህዝቦችን ይዞ የሚደራጅ ሲሆን የቆዳ ስፋቱም ከ 3-10 ሄክታር ሆኖ የሚደራጅ ነው፡፡ በዚህ አደረጃጀት የከተማ ነዋሪ የህዝብ አደረጃጀት ምክር ቤት የሚኖረው ሲሆን ይህ ምክር ቤት የራሱ ሰብሳቢ፣ ምክትል ሰብሳቢ እና ፀሃፊ እንዲኖረው የሚደረግ ሲሆን ምንም አይነት የስራ አስፈፃሚ አደረጃጀት አይኖረውም ፡፡

ሐ. ብሎክ

ይህ አደረጃጀት ከታች በሰንጠረዥ እንደተመለከተው የህዝብ ብዛቱ ከ 200-750 የሚደርሱ የከተማ ህዝቦችን ይዞ የሚደራጅ ሲሆን የቆዳ ስፋቱም ከ 1-3 ሄክታር ሆኖ የሚደራጅ ነው፡፡ ይህ የቤተሰቦች ስብስብ ስለሚሆን ምንም አይነት የአመራር አደረጃጀት አይኖረውም ፡፡ ከብሎክ በላይ ያሉ አደረጃጀቶችን በተደራጀ መልኩ ለመምራት ግን ጥቅም ላይ የሚውል ይሆናል፡፡ የነዚህ አደረጃጀቶች በተለይ የምክር ቤቶቹና የስራ አስፈፃሚ አካላት ዝርዝር ተግባርና ሀላፊነት በህዝብ ተሳትፎ እና ንቅናቄ የማስፈፀሚያ ሰነድ አግባብ እንዲሆን ይደረጋል፡፡

ሠንጠረዥ 5 ፡ በከተሞች የህዝብ የራስ በራስ ማስተዳደር ሥርዓት ለመዘርጋት የሚኖር አደረጃጀት

ተ.ቁ	ተዋረድ	ሊኖራቸው የሚገባ የህዝብ ብዛት	የተዋረድ አደረጃጀት ብዛት	ስፋት/በሄክታር/
1	ቀጠና/ንዑስ-ቀበሌ/ወረዳ	5000-8750	-	10-43 (26-አማካይ)
2	ሰፈር /አጥቢያ/	750- 2500	5(አማካይ)	3-10 (7-አማካይ)
3	ብሎክ	200- 500	4(አማካይ)	1-3(2-አማካይ)

3. የከተሞች ፈርጅ አሰጣጥ ሂደትና ቅድመ ሁኔታዎች

የከተሞች ፈርጅ አሰጣጥ በተመለከተ በኢትዮጵያ ፌደራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ አስፈፃሚ አካላትን ስልጣንና ተግባር ለመወሠን የወጣው አዋጅ 691 2003 ዓ.ም. አንቀፅ 25 .1. ሀ. በተመለከተው መሰረት የከተማ ልማትን ኮንስትራክሽን ሚኒስቴር አከታተምን በሚመለከት ጥናት ያካሂዳል የከተሞችን ደረጃ መመዘኛ እንደሚያወጣ በተደነገገው መሰረት በማድረግ የከተሞች ፈርጅ የህዝብ ቁጥርን መሰረት በማድረግ እንደሚከተለው እንዲወጣ ይደረጋል ፡-

የህዝብ ቁጥራቸው ከ20000 በላይ የሆኑ ከተሞችን የከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን ሚኒስቴር መስሪያ ቤት የሚያወጣና የከተማነት ዕውቅና ሠርተፊኬት የሚሰጥ ሲሆን፣

የህዝብ ቁጥራቸው 20000 እና ከዚያ በታች የሆኑ ከተሞች ደረጃ አሰጣጥን በተመለከተ ሚኒስቴር መስሪያ ቤቱ የደረጃ መስጫ መስፈርቶችና ቅድመ ሁኔታዎችን የያዘ ሞዴል መመሪያ የሚያዘጋጅ ሲሆን ፈርጅ የማውጣቱ ሀላፊነት የክልል ከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን ቢሮዎች ሀላፊነት ይሆናል ።

የከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን ሚኒቴር መስሪያ ቤት ከላይ የተቀመጡ መስፈርቶችን መነሻ በማድረግና በክልሉ ለከተሞች ፈርጀረ አወጣጥ ወሳኝ መስፈርቶች ናቸው የሚላቸውን መስፈርቶች በመጨመር የህዝብ ብዛታቸው ከ20000 በላይ ለሆኑ ከተሞች ፈርጅ የማውጣት አገልግሎት በመስሪያበ ቤቱ ይሰጣል፡፡ ይህን በማድረግ ሂደት ከተሞች አገልግሎት ለማግኘት ወደ ሚኒስቴር መስሪያ ቤቱ ሲመጡ ከላይ በተቀመጡት መስፈርቶች መሰረት አገልግሎት እንዲያገኙ የሚደረግ ሲሆን ለዚህ አገልግሎት የሚውሉ መረጃዎች በሚከተላው አግባብ እንዲቀርብ ሊደረግ ይገባል፡፡

የከተሞቹ የህዝብ ብዛት መረጃ ከኢትዮጵያ የስታትስትቲክስ ማዕከል የተወሰደና የቅርብ የህዝብ ቆጠራ (ትንበያ) ሊሆን የሚገባ ሲሆን የከተማው ነዋሪ በከተማው አስተዳደር ክልል ውስጥ የሚገኝ ሊሆን ይገባል፣

የከተሞች የቆዳ ስፋት መረጃን በተመለከተ ሊወሰድ የሚገባው መረጃ የከተሞቹ ነባር ወይም የፕላን ወሰን መረጃ መሆን ይገባዋል እነዚህ መረጃዎች ሲቀርቡ፣

ከተሞቹ ከአጎራባች ከተሞች፣ የገጠር ቀበሌ ወይም አገልግሎት መስጫ ማዕከላት ጋር የአጎራባችነት ወይም የድንበር ውል ስምምነት ያደረጉበት ሰነድ ተያይዞ መቅረብ ይኖርበታል ይህም፡

- የከተሞችን ድንበር በማካለል ሂደት የተደረጉ የውይይት ሰነዶች ማስረጃ፣
- የህዝብ ውይይት ሰነዶች፣
- የድንበር ወሰን ማመላከቻ ከነ ኮኦርዲኔት ነጥቦች ጋር፣

የከተሞቹ የቆዳ ስፋት መረጃ የፕላንና ነባር በሄክታር ተለይቶ ከስዕላዊ መግለጫ ጋር (በሀርድና በሶፍት ኮፒ)፣

የከተሞቹ የአስተዳደር ማዕከልነት መረጃ ከህጋዊ ማስረጃ ጋር ተያይዞ ሊቀርብ ይገባል (በየደረጃው ባሉ የውሳኔ ሰጪ አካላት የተሰጠ ማስረጃ)፣

በሚኒስቴር መስሪያ ቤቱ ይህን የከተሞች ፈርጅ እውቅና የሚሰጠው አካል ለከተሞቹ የእውቅና የምስክር ወረቀት ከመስጠቱ በፊት ሰነዶቹ በአግባቡ መሟላታቸውን ማረጋገጥ ይኖርበታል። ለከተሞች የፈርጅ እውቅና የሚሰጠው አገልግሎት ሰጪ ክፍል ውሳኔውን በግልባጭ ለሚኒስቴር መስሪያቤቱ ከፍተኛ አመራሮች ማሳወቅ ይገባዋል።

የከተሞች ፈርጅ እውቅና በመስጠት ሂደት የሚነሱ ማናቸውም ቅሬታዎች በሚኒስቴር መስሪያ ቤቱ የሚኒ ካቢኔዎች ቢሮ አማካኝነት ተጣርቶ ውሳኔ የሚሰጥበት ይሆናል። የቅሬታ አቀራረብና አፈታት ዝርዝር ሁኔታ በመመሪያ የሚደገፍ ይሆናል።

3.4.3. ያልተማከለ የፋይናንስ ስርዓትን በከተሞች ዝቅተኛ የአስተዳደር እርከኖች ማጠናከር

ሃገሪቱ ከምትመራበት የፌደራል ሥርዓት የሚመነጨው ስልጣንና ኃላፊነትን እስከ ታችኛው የአስተዳደር እርከን የማውረድ መርህን ለማረጋገጥ እንዲቻል ከተሞች

አስተማማኝ የፋይናንስ አቅምና ፋይናንሱን የማስተዳደር ሙሉ መብት እንዲጎናፀፉ ለማድረግ የተጀመረውን ጥረት ማጠናከር ይገባል፡፡

በመሆኑም ከተሞች መልካም አስተዳደርን በማስፈን ዘላቂነት ያለው የመሠረተ ልማትና ማኅበራዊ አገልግሎት ለኅብረተሰቡ ማቅረብ እንዲችሉ የጐለበተ የፋይናንስ አቅምና የተሻሻለ የአስተዳደር ሥርዓት እንዲኖራቸው የኪራይ ሰብሳቢነት ምንጭን በማድረቅ ለልማት የተመቻቸ የታችኛው የአስተዳደር እርከን የፋይናንስ አስተዳደር ስርአት እንዲኖራቸው ማድረግ ይገባል ፡፡ በዚህም መሠረት በከተሞች የፋይናንስ አስተዳደርንና ቁጥጥር ስርአትን ማጠናከር ቁልፍ የመፍትሄ አቅጣጫ ነው፡፡

በአጠቃላይ መልኩ ሲታይ ከተሞች መልካም አስተዳደርን በማስፈን ዘላቂነት ያለው የመሠረተ ልማትና ማኅበራዊ አገልግሎት ለኅብረተሰቡ ለማቅረብ እንዲችሉ በአጭር ጊዜ ውስጥ የጐለበተ የፋይናንስ አቅም እና የተሻሻለ የአስተዳደር ሥርዓት ሊኖራቸው ይገባል፡፡በዚህ ረገድ ከተሞች የታችኛው የአስተዳደር እርከን ተገቢውን የመሠረተ-ልማትና ማኅበራዊ አገልግሎቶች ለኅብረተሰቡ ለማቅረብ የሚያስችላቸውን ፍትሐዊና አስተማማኝ የፋይናንስ ሃብት ድልድልና ቀልጣፋና ውጤታማ የገቢ አስተዳደር ሥርዓት መጠናከር ይኖርበታል፡፡ይህን ተግባራዊ ለማድረግ የሚከተሉትን ተግባራት ማከናወን ይጠይቃል፡፡

3.4.3.1. የከተሞች ታሪፍ የመጣል ፣የማውጣት፣ገቢን የመሰብሰብና የመጠቀም ስልጣን ማጠናከር

የታክስ ማሻሻያ ኘሮግራም ዓላማዎችንና ሕግጋትን መሠረት በማድረግ ከተሞች በአዋጅ የተሰጣቸውን ታሪፍ የማውጣት ስልጣን በተግባር ላይ ለማዋል የሚያስችላቸው ደንብና መመሪያዎች በክልሎች እንዲወጣ፣ ተግባራዊ እንዲሆንና ማሻሻል እንዲችሉ ድጋፍ ማድረግ አስፈላጊ ነው፡፡ በመሆኑም በክልሎች የሚገኙትን የከተሞች ታሪፍ ከመዕደቁ በፊት በየደረጃው ያለው ኅብረተሰቡ እንዲወያይባቸውና በመጨረሻም በየደረጃው ባሉ ምክር ቤቶች እንዲፀድቁና በሥራ ላይ እንዲውሉ ማድረግ ተገቢ ነው፡፡

ከተሞች ከንግድ አገልግሎት ገቢ፣ከቦታ &ከቤትግብርና ከሌሎች የአገልግሎት ክፍያዎች የሚገኙ ገቢዎችን አስተዳደር ዘመናዊ ለማድረግ የሚያስችሉ የማኔጅመንት ኢንፎርሜሽን ሥርዓት እና ሌሎች በኮምፒዩተር የተደገፉ የአሠራር ማንዋሎችን ማዘጋጀትና መተግበር እንዲሁም በተጀመረባቸው ከተሞች ተጠናክሮ እንዲቀጥል ማድረግ አስፈላጊ ነው፡፡ የገቢ

አስተዳደር ማሻሻያ ሥርዓት በተዘረጋላቸው ከተሞች በሶስተኛ ወገን የተጀመረውን የገቢ አሰባሰብ ባልተማከለ መልኩ እንዲከናወን ማጠናከር ወሳኝ ነው ፡፡ ከግብር ከፋዩ ስለተሰበሰበው የገቢ አፈፃፀም እና አጠቃቀም ለኅብረተሰቡ መረጃ የሚቀርብበትን የኢንፎርሜሽን እና ኮምዩኒኬሽን ሥርዓት በከተሞች የታችኛው አስተዳደር እርከን ተስማሚ በሆነ መልኩ መቅረጽ እና ሥራ ላይ ማዋል እንዲሁም ኅብረተሰቡ የተሳተፈበትና ልማትን ማዕከል ያደረገ የገቢ ማሻሻያ ወይም ማሳደጊያ ዕቅድ እንዲዘጋጅ ክትትልና ድጋፍ በማድረግ ተግባራዊ እንዲሆን ይደረጋል፡፡

3.4.3.2. የበጀት ድጋፍ ሥርዓትን ማጠናከር

በከተሞች የተመጣጠነ የመሰረተ ልማትን ከማስፋፋት አኳያ ከፌደራል መንግሥት ለከተሞች የሚደረጉ ድጋፎችን ግልፅና ወጥነት ባለው ሁኔታ ለመምራት የሚያስችል የፖ/ሊሲ ማዕቀፍ እንዲዘጋጅ ማድረግ አስፈላጊ ነው፡፡ በዚህም መነሻ ክልሎች ለከተሞቻቸውና ለታችኛው የአስተዳደር እርከን ፍትሀዊ የፋይናንስ ድጋፍ ለመስጠት የሚያስችላቸውን መመሪያ እንዲያዘጋጁ ድጋፍ ማድረግ መሰረታዊ ጉዳይ ነው፡፡ ከዚህ አንፃር አጠቃላይ ሞዴል መመሪያ ወይም ናሙና ማዕቀፍ በማዘጋጀት ይህ የአሰራር ስርዓት እንዲዘረጋ ይደረጋል፡፡

3.4.3.3. የከተሞች የመበደር ስልጣን ተግባራዊ እንዲሆን ማስቻል

ያልተማከለ አስተዳደር እየተጠናከረ ሲመጣ የታችኛው የአስተዳደር እርከን መሰረት ልማትንና አገልግሎት አሰጣጡን ይበልጥ ማሳደግ ይጠበቅበታል፡፡ መሰረተ ልማትና አገልግሎት ለልማት ቁልፍ ጉዳዮች ቢሆኑም ትልቅ ወጪ ከመጠየቃቸው ጋር ተያይዞ ያለውን ፍላጎት ማሟላት አዳጋች ይሆናል፡፡ በዚህም መሰረት ከተሞች ከውስጥ የፋይናንስ ገቢና በዋስትና ሰነድ ሽያጭ መበደር እንደሚችሉ ክልሎች እንዲሁም የፌደራል መንግስት ከተሞችን ለማቋቋም ባወጧቸው አዋጆች ላይ ተረጋግጧል፡፡ይሁን እንጂ ነባራዊ ሁኔታዎች እንደሚያመላክቱት ይህ የወጣው አዋጅ በአፈጻጸም መመሪያ ያልተደገፈ በመሆኑ በሚፈለገው መጠን ተግባራዊ መሆን አልቻለም፡፡ ይህ የከተሞች የመበደር ሁኔታ ብዙም የተለመደ ካለመሆኑ ጋር ተያይዞ አስገዳጅ የአፈጻጸም መመሪያዎችን በመቅረጽ ለከተሞች ማሰራጨትና የግንዛቤ ማስጨበጫ ተግባራትን ማከናወን ተገቢ ይሆናል፡፡ የአፈጻጸም መመሪያው የሚከተሉትን ዋና ዋና ጉዳዮች ላይ

እንዲያተኩር ማድረግ ያስፈልጋል ፡- የብድር ጣሪያ፣ ብድር ማግኛ መስፈርቶችና የብድር አከፋፈል ስርአት፣ አጠቃላይ የውዝፍ እዳ ቢያንስ ለሶስት አመታት ከአማካኝ የካፒታል ኢንቨስትመንት መብለጥ እንደሌለበት፣ የብድር ወጪ (cost of borrowing፡ interest and process) ከሚጠበቀው ትርፍ መብለጥ የለበትም፡፡ ይህ ትክክለኛ በሆነ የወጪ-ትርፍ ትንተና(cost-benefit analysis) በተገቢው መንገድ መገለጽ እንዳለበት፣ ከቦንድ ሽያጭ የሚገኝ ትርፍ ካለ ለካፒታል ወጪ መሸፈኛ መዋል ይኖርበታል፣ የቦንድ ሽያጭ የወለድ መጠንን ከፋይናንስ ተቋማት አማካሪዎች ጋር በመተባበር በምክር ቤት መወሰን እንዳለበት የሚሉት ናቸው፡፡

3.4.3.4. የፋይናንስ አስተዳደርና የቁጥጥር ስርአትን ማጠናከር

ሀ.የውስጥና የውጭ ኦዲት ማጠናከር

በክልሎች የፋይናንስ የቁጥጥር ስርዓቱ በተበጣጠሰና ተለያይቶ እየተተገበረ ሲሆን ይህን ወጥ በሆነ መልኩ ተጠናክሮ እንዲቀጥል ማስቻል አስፈላጊ ይሆናል ፡፡ በመሆኑም የቁጥጥር ስርአቱ ባልተዘረጋባቸው ክልሎች አሰራር እንዲዘረጋና ስርዓቱ ባለበት ደግሞ ተጠናክሮ እንዲቀጥል ማድረግ መሰረታዊ ጉዳይ ነው ፡፡ ከዚህ አንፃር ከተሞች ሂሣባቸውን በወቅቱ በመዝጋት የውጭ ኦዲተር ቀጥረው እንዲያስመረምሩ ለማድረግ የሚያስችልና በየጊዜው አስፈላጊውን በጀት የሚመድቡበትን የአሠራር ሥርዓት መዘርጋት ወይም ማጠናከር ፣በውጭ ኦዲተሮች የተዘጋጀው የሂሣብ ምርመራ ሪፖርት በወቅቱ ለከተማው ምክር ቤት የሚቀርብበትን የአሠራር ሥርዓት መዘርጋት ወይም ማጠናከር፣ በውጭ ኦዲት ሪፖርት ላይ የተጠቀሱ የማሻሻያ እርምጃዎችን እና በከተማው ምክር ቤት የሚሰጡ አስተያያቶችን በወቅቱ ተግባራዊ ለማድረግ የሚያስችል የአሠራር ሥርዓት እንዲዘረጋ ወይም አንዲጠናከር ማድረግ አስፈላጊ ነው፡፡

ለ.የፋይናንስ አስተዳደሩ አግባብ ባላቸው የሕግ ማዕቀፍ፣ አወቃቀር፣ የአሰራርና የቁጥጥር ሥርዓት እንዲመራ ማድረግና ማጠናከር

በዚህ ረገድ ክልሎች የከተሞቻቸውን ኃላፊነትና ተግባራት፣ ተጠያቂነትንና የሃብት አጠቃቀምን ግልጽ የሚያደርጉበትና የሚመሩበት የፋይናንስ ደንብና መመሪያዎች በታችኛው የአስተዳደር እርከን ተግባራዊ የሚሆኑበትን የአሠራር ሥርዓት በማጠናከር ተግባራዊ እንዲያደረጉ ማድረግ ያስፈልጋል፡፡ የከተሞች ማቋቋሚያ አዋጆች በክልልና

በከተማ አስተዳደሮች መካከል ያሉትን ፋይናንስ ነክ ኃላፊነቶች ግልጽ በሆነ መልኩ እንደገና እንዲፈተሹ ማድረግ ተገቢ ነው፡፡ በክልሎች ደረጃ የወጡትን የግዥ እና ንብረት አስተዳደር አዋጆች፣ ደንቦችና መመሪያዎችን መሰረት አድርጎ መፈፀም እና ክትትልና ድጋፍ ማድረግ ይገባል፡፡

ሐ.የተቀናጀ የፋይናንስ ዕቅድ አሠራር ሥርዓት እንዲጠናከር ማድረግ

የካፒታል ኢንቨስትመንት ፕላን ዝግጅት ከቅርብ ጊዜ ወዲህ በከተሞች እየተዘጋጀ ቢመጣም በአብዛኞቹ የክልል ከተሞች ገና በጅምር ላይ ይገኛል ፡፡ በመሆኑም ከተሞች ይህንን የፋይናንስ እቅድ እንዲያዘጋጁ ድጋፍ ማድረግ አስፈላጊ ይሆናል፡፡ በዚህ መሰረት ከተሞች የመካከለኛ ጊዜ የካፒታል ኢንቨስትመንት ዕቅድ በዓመታዊ በጀታቸው ውስጥ በማጠቃለል በከተማ ምክር ቤት እንዲያፀድቁ ማድረግ ወሳኝ ነው፡፡ በዚህ ዕቅድ ዝግጅት ወቅት የኅብረተሰብን ችግሮችንና ፍላጐቶችን ከመለየትና ቅደም ተከተል ከማውጣት አኳያ ህዝቡ በንቃትና በዴሞክራሲያዊ መንገድ የሚሳተፉበትን ዝርዝር የአሠራር ሥርዓት መዘርጋት ወይም ስርአቱ ተዘርግቶ በሚገኝባቸው ክልሎች ማጠናከርና ይህንንም ለመተግበር የሚረዳ የግንዛቤ ማስጨበጫ የውይይት መድረክ በማዘጋጀት በየደረጃው ግንዛቤን መፍጠር አስፈላጊ ነው ፡፡ እንዲሁም በወጪ መጋራት ላይ የተመሠረተና የተጠቃለለ የከተሞች የበጀት አሠራር ተጠናክሮ እንዲቀጥል ማድረግ የግድ ይላል፡፡

መ.የግዥና ንብረት አስተዳደር ሥርዓትን ማጠናከር

በከተሞች ወጪ ቆጣቢ ሥርዓትን ለማጠናከር በሦስተኛ ወገን ሊሰጡ የሚችሉትን የአገልግሎት ዓይነቶችን መለየት፣ ለዚህም ከቅልጥፍና፣ ከውጤታማነትና ከዋጋቸው አንፃር አዋጭነታቸውን ለማወቅ፣ ሥራውን ለማከናወን የተደራጀ የፋይናንስና የቴክኒክ ብቃት ያላቸው አማካሪ ድርጅቶች መኖራቸውን እና የመሳሰሉትን ለመለየት የሚረዱ መመዘኛዎችን በትልልቅ ከተሞች ተግባራቶቹ እየተከናወኑ ቢሆንም ግልፅ መመሪያ በማዘጋጀት ተግባራዊ ማድረግና ሰርዓቱ ባለባቸው ክልሎች ተጠናክሮ እንዲቀጥል ማድረግ ተገቢ ነው ፡፡ ከተሞች ያላቸውን ውስን ሀብት ወጪ ቆጣቢ በሆነ መንገድ ለመጠቀም እንዲችሉ በየደረጃው ላሉ ኃላፊዎችና ሠራተኞች የግንዛቤ ማዳበሪያ ዓውደ

ጥናቶችና ሴሚናሮችን በማዘጋጀት የአመለካከት ለውጥ እንዲያመጡ ማድረግ እንዲሁም በአጠቃቀም ሂደት ለብክነት የሚጋለጡ ወጪዎችን በየጊዜው በመፈተሽና በመገምገም ወጪ ቆጣቢ ሥርዓቱን ማስተካከል እና ማጠናከር ወሳኝ ነው፡፡

ሠ. ግልጸኝነትን እና ተጠያቂነትን የሚያሰፍን የሂሣብ አያያዝ ሥርዓትን ማጠናከር

ይህ በተለይ ልዩ ድጋፍ በሚሹ ክልል ከተሞች ለከተሞች በተዘጋጀው የሂሣብ አያያዝ ሥርዓት፣ የገቢና የወጪ መደብ እና የአሠራር ማኑዋል፣በታችኛው የአስተዳደር እርከን እንዲተገበር ድጋፍ ማድረግና በየደረጃው ለሚገኙ የከተማ አስተዳደር ኃላፊዎች ስለ ሂሣብ አያያዝ ማሻሻያ ፕሮግራሙ ግንዛቤ ማስጨበጫ ሴሚናር የማዘጋጀት ስራዎች መከናወን አለባቸው፡፡ ከተሞች ያለፉትን ዓመታት ሂሣባቸውን ዘግተው በማጠናቀቅ ለአዲሱ የሂሣብ አሠራር ዝግጅት እንዲያደርጉ ድጋፍና ክትትል ማድረግ፣ የሂሣብ አሠራሩን ከነጠላ ሂሣብ አመዘጋገብ ወደ ድርብ የሂሣብ አመዘጋገብ ሥርዓት መቀየርና የከተማው የሂሣብ አያያዝ /የፋይናንስ አስተዳደር ሥርዓት የተቀላጠፈና ወጪ ቆጣቢ አሠራር ላይ የተመሠረተ እንዲሆን የአንድ ድጋፍ ሰጪ ማዕከል የአሠራር ሥርዓት በሥራ ላይ መዋሉን ማረጋገጥ ያስፈልጋል ፡፡

3.4.4. ያልተማከለ የአገልግሎት አሰጣጥ በከተሞች ዝቅተኛ የአስተዳደር እርከኖች ማጠናከር

በየደረጃው ያሉ የከተማ አስተዳደሮች ለነዋሪዎቻቸው ማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎቶችን በውጤት፣ በተቀናጀ አደረጃጀትና የአሠራር ስራዓት ማከናወን ያስችላቸው ዘንድ በየደረጃው የሚገኙ ከተሞችን እና በስራቸው የሚገኙ የአስተዳደር እርከኖች በበጀት፣ በሰው ሃይልና በቁሳቁስ በመደገፍ ተቋማቱ በሙሉ አቅማቸው እንዲሰሩና ተልዕኳቸውን እንዲፈጽሙ ከማስቻል በተጨማሪም ተቋማቱ አገልግሎቱን ለህዝብ ተደራሽ እንዲያደርጉና አቅም በፈቀደ መጠን በኢንፎርሜሽን ቴክኖሎጂ የተደገፉ አገልግሎት እንዲሰጡ መደገፍ ያስፈልጋል፡፡

ከተሞች አገልግሎታቸውን በማሻሻል መልካም አስተዳደርን በማረጋገጥ ለነዋሪዎቻቸው ውጤታማና ቀልጣፋ አገልግሎት እንዲያቀርቡ ሁኔታዎች የተመቻቹ ቢሆንም የተገልጋዩን ማህበረሰብ በማርካት ረገድ በተጠበቀው ደረጃ ነው ለማልት የማያስችል በመሆኑ የከተሞችን ማዘጋጃቤታዊ አገልግሎት አቅርቦት መለየት፣ስታንዳርድ ማዘጋጀትና

የአፈፃፀም ብቃት መመዘንና ለከተማ ነዋሪዎች ተጠያቂነትን ማጎልበት፣ ከተሞች በተጨባጭ መመዘኛዎች ላይ ተመስርቶ በማወዳደር ምርጥ ተሞክሮዎችን እና የተሻሉ የአሠራር ስልቶችን መቅሰም የአገለግሎት አቅርቦቶችን ግብአት በአግባቡ መመጠን እንዲሁም ጥሩ አፈፃፀም ላስመዘገቡ ከተሞች፣አመራችና ፈፃሚዎች ማበረታቻ ሽልማቶች በመስጠት በከተሞችና በከተሞች፣ በአመራሩና በአመራሩ እዲሁም በፈፃሚዎችና በፈፃሚዎች መካከል ውድድር መፍጠር የሚያስችል የአሰራር ስርአት መዘርጋት በተጨማሪም ወደታችኛው የአስተዳድር እርከን መዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎቶችን ማውረድ ትኩርት የሚሰጥባቸው አቅጣጫዎች ናቸው፡፡

የማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎቶችን እንደ የከተሞች ፈርጅና በከተሞች ስር በሚዋቀሩ የአስተዳደር እርከኖች መሰረት የሚቀርቡ አገልግሎቶች በዝርዝር በመለየትና ስታንዳርድ እንደዘጋጅላቸው በማድረግ በከተሞች የሚታየውን ወጥ ያልሆነ የአግልግሎት አሰጣጥ ችግር መቅረፍ ያስፈልጋል ፡፡ በሌላ በኩል በከተሞች የሚቀርቡ አገልግሎቶች በሚዘጋጅላቸው ስታንዳርድ መሰረት የተከናወኑ መሆኑን ማረጋገጥ ወሳኝ ጉዳይ በመሆኑ የከተሞችን አገልግሎት አቅርቦት አፈጻጸም ምዘና ማካሄዱ ተገቢ ይሆናል፡፡

ምዕራፍ አራት፡ የዘርፉ የሰው ኃይል ሙያ ስታንዳርዳይዜሽን ልማት፣ምዘናና ዕውቅና

4.1. የሰው ኃይል ልማት ፍላጎትና የልህቀት ማዕከል

4.1.1. ምንነት

የሰው ኃይል ልማት ፍላጎት ምንነት የሚወሰነው ከተቋሙ ራዕይ ተልዕኮና ግብ ተነስቶ በተቀረጸው የተቋሙ ስትራቴጂክ ዕቅድና ተቋሙ በዘርፉ ከያዘው አገልግሎት አንጻር አዳዲስ አገልግሎቶች የተጨመሩ ካሉ ለአዳዲስ አገልግሎቶች ለሚያስፈልጉት መካከለኛ ሙያዎች የሙያ ስታንዳርድ በማዘጋጀት፣በከፍተኛ ደረጃ ለሚፈለጉ ሙያዎች የባለሙያ ፕሮይል በማዘጋጀት በዘርፉና በመዋቅሩ ካለው የሰው ኃይል ፕሮፋይል ጋር በማነጻጸር ተፈትሾ የሚለይ ነው።

የሰው ኃይል ልማት ፍላጎትን በመተንተን የሚከናወኑ ትምህርትና ስልጠናዎች ውጤታቸውም ሰራተኛው በስራ አፈጻጸሙ ላይ መሻሻልን በማምጣት ተገልጋይን ማርካት ይሆናል። በስራ ላይ ከሚገኙ ተሚክሮዎችና የተሸለ አሰራር በመነሳትም በጥናትና ምርምር የዳበሩ አሰራሮችን በማስፋፋት አጠቃላይ ከተሞች ለኑሮምቹና ተመራጭ የሚሆኑበትን ሁኔታም መቀየስ ያስፈልጋል ለዚህም ምርጥ ተሞክሮዎች የሚቀመሩበት በጥናትና ምርምር የሚዳብሩበትና ስርዓት ባለው ሁኔታ የሚስፋፉበት የልህቀት ማዕከል ማቋቋም ጠቀሜታ ይኖረዋል።

የልህቀት ማዕክል /Center of Excellence/ ማለትም በዘርፉ አገልግሎት አሰጣጥ ዙሪያ ችግሮችን በየወቅቱ እየለየና በጥናትና ምርምር ላይ የተመረኮዘ የአጭርና የረጅም ጊዜ የመፍትሄ ሃሳቦች የሚፈልቅበት የሌሎች በዘርፉ የሚገኙ ማሰልጠኛ ተቋማትን አቅም ለማጎልበት የሚያስችል የአቅም ማጎልበቻ ማዕከል የሚሆን እንዲሁም ምርጥ ተሞክሮዎች የሚቀመሩበትና እንደ ሞዴል የሚያገለግል በጥናትና በምርምር፣ በስልጠናና በማስተማር ሥራ ላይ የሚያተኩር ተቋም ማለት ነው።

በሀገራችን የልህቀት ማዕከልን ማቋቋም ብዙም ያልተለመደ ቢሆንም ከቅርብ ጊዜያት ወዲህ ግን አንዳንድ ማዕከላት ሲቋቋሙ ማየት እየተለመደ መጥቷል። ለአብነት ያህልም የአማራ ክልል የልህቀት ማዕከል፣ የዉሀ ቴክኖሎጂ የልህቀት ማዕከልና የኢትዮጲያ የኢንፎርሜሽንና ኮሙኒኬሽን ቴክኖሎጂ የልህቀት ማዕከል ተጠቃሽ ናቸዉ። ለግንዛቤ ይረዳ ዘንድ የኢትዮጲያ የኢንፎርሜሽንና ኮሙኒኬሽን ቴክኖሎጂ የልህቀት ማዕከልን እንደሚከተለዉ በአጭሩ ለመዳሰስ ተሞክሯል።

የኢትዮጵያ የኢንፎርሜሽንና ኮሙኒኬሽን ቴክኖሎጂ የልህቀት ማዕከል የተመሰረተዉ በዋናነት የኢንፎርሜሽንና ኮሙኒኬሽን ቴክኖሎጂን በመጠቀም ለአንድ ሀገር ሁለንተናዊ ፈጣን ዕድገት መመዘገብ የበኩሉን አስተዋጽኦ በማበርከት ሚናዉን እንዲወጣ ለማስቻል ሲሆን በላቀ ጥናትና ምርምር ላይ በመመርኮዝና አዳዲስ ግኝቶችን በማጎልበት፣ በስልጠና፣ በማማከርና በቴክኖሎጂ ሽግግር አማካኝነት የሀገሪቱን የኢንፎርሜሽንና ኮሙኒኬሽን ቴክኖሎጂ ዕድገት በማፋጠን ስር ነቀል ዕድገት ማስመዝገብን አላማዉ አድርጎ በመንቀሳቀስ ላይ የሚገኝ ማዕከል ነዉ።

ይህን ዓላማ ለማሳካት በአገር ዉስጥና በአለም አቀፍ ደረጃ ካሉ መንግስታዊና መንግስታዊ ካልሆኑ ድርጅቶችና ግለሰቦች ጋር የጠበቀ የሁለትዮሽ የአጋርነትና ትስስር በመፈጠር ነዉ። በመሆኑም የልህቀት ማዕከሉ ይህን የሁለትዮሽ የአጋርነትና ትስስር መንፈስ በመጠቀም በዘርፉ የምርጥ ተሞክሮ መቀመሪያ ማዕከል ለመሆን በመስራት ላይ ይገኛል።

የብዙ አዉሮፓና አሜሪካ ሀገራት ተሞክሮ እንደሚያሳየዉ በተለያዩ ዘርፎች የልህቀት ማዕከላት በብዛትና በጥራት ተቋቁመው በየዘርፉ የሚገኙ ማሰልጠኛ ተቋማትን አቅም ለማጎልበት የሚያስችል የአቅም ማጎልበቻ ማዕከል የሚሆን እንዲሁም ምርጥ ተሞክሮዎች የሚቀመሩበትና እንደ ሞዴል የሚያገለግል በጥናትና በምርምር፣ በማማከር፣ በስልጠናና በማስተማር ሥራ ላይ ሲሳተፉ ነዉ።

4.1.2. ነባራዊ ሁኔታ

ከተሞች ለረጅም ጊዜ ተገቢውን ትኩረት ሳያገኙ በመቆየታቸው በሀገራዊ ኢኮኖሚያዊና ማህበራዊ ልማት ውስጥ የሚጠበቅባቸውን ሚና ሳይወጡ ቆይተዋል።ከተሞች ሚናቸውን

በሚገባ እንዳይወጡ ካደረጓቸው ቁልፍ ችግሮች መካከል የልማትና የመልካም አስተዳደር እጦት እንደሆነ የከተማ ልማት ፖሊሲው ያሰምርበታል፡፡

ከዚህ ጋር በተያያዘ ሚኒስቴር መ/ቤቱ እነኚህን ቁልፍ ችግሮች ለመፍታት በዘርፉ ያለውን የሰው ኃይል ማብቃት ወሳኝ መሆኑን በመገንዘብ ከዚህ ቀደም የተጀመሩትን ጨምሮ ለሰው ኃይል ልማት ፕሮግራሙ ትኩረት በመስጠት የተለያዩ የሰው ኃይል ልማት ተግባራትን ሲያከናውን ቆይቷል፡፡ እነኚህ የሰው ኃይል ማብቃት ሥራዎች በሚከተሉት ተቋሞችና ፕሮግራሞች ሲከናወኑ ቆይተዋል

የማዘጋጃ ቤት ቴክኒክ ኮሌጅ ይህ ተቋም በመካከለኛ ደረጃ የሚገኙ የማዘጋጃ ቤታዊ የቴክኒክ ሥራዎች (በውሀ ሥራዎች፣ በመሬት ቅየሳ፣ በህንፃ ዲዛይንና በከተማ ፕላን) የሚያስፈልጉ ባለሙያዎች በማፍራት ላይ ያተኮረ ሲሆን በወቅቱ በከተማ ልማት ዘርፍ የነበረውን የሰለጠነ የሰው ኃይል እጥረት በተወሰነ ደረጃ በመቅረፍ የበኩሉን አስተዋጽኦ አድርጓል፡፡

የኢትዮጵያ ሲቪል ሰርቪስ ዩኒቨርሲቲ የከተማውን ዘርፍ የሰው ኃይል አቅም ማጎልበት ትኩረት በማድረግ ቀደም ሲል የማዘጋጃ ቤት ቴክኒክ ኮሌጅ ይባል የነበረውን በሥሩ በማጠቃለል በዲግሪ ፕሮግራም የከተማ ፕላን ትምህርትን እንዲሁም በተጓዳኝ በመጀመሪያ ዲግሪና በሁለተኛ ዲግሪ በከተማ ሥራ አመራር ላይ የሰለጠነ የሰው ኃይል በማፍራት ላይ ከመሆኑም ባሻገር በሁለተኛ ዲግሪ ደረጃም በመሬት ልማትና አስተዳደር፣ በከተማ አካባቢ ጥበቃና በመሳሰሉት እያሰለጠነ ይገኛል፡፡

በሀገር አቀፍ ያልተማከለ አደረጃጀት የአገልግሎት አሰጣጥ የአቅም ግንባታ (የCBDSD) ሥልጠና ፕሮግራም በተለያዩ ደረጃዎች የሥልጠና ፍላጎት ጥናት በማካሄድ በሀገሪቱ ላለ 5000 ያህል የከተማ አመራርና ባለሙያዎችን የተለያዩ ሥልጠናዎችን ሰጥቷል፡፡ በዋናነትም፡- በከተማ አመራርና ስትራቴጂክ ዕቅድ ዝግጅት፣ለማዘጋጃ ቤት ባለሙያዎችና ኃላፊዎች፣ በሀገር ውስጥና በውጪ ሀገር የተለያዩ አጫጭር ሥልጠናዎች፣ ከፌደራልና ከክልል ለተውጣጡ ኃላፊዎች ስለአዳዲስ ሥልቶችና ተሞክሮዎች በከተማ አመራርና ፖሊስ አነዳደፍና የልምድ ልውውጦች በአዲስ አበባና በክልሎች አካሂዷል፡፡

በከተሞች የአካባቢ አስተዳደር የመሰረተ ልማት ማስፋፊያ ፕሮጀክት (ULGDP) የሚሰጡ የስልጠና ፕሮግራሞች የሚሰጡ ሥልጠናዎች በፕሮጀክቱ የሚከናወኑ ተግባራትን በብቃት ለማስፈጸም የሚያስችሉ የአሰራርና አፈጻጸም ማንዋሎች አተገባበርና አሰራር ላይ ያተኮረ ሲሆን በአሁኑ ወቅትም እየተካሄደ የሚገኝ ነው።

የፐብሊክ ሴክተር አቅም ግንባታ ፕሮጀክት (PSCAP) ሥልጠና ፕሮግራም ለ8728 ከፌደራልና ከክልል ከተሞች ለተውጣጡ ባለሙያዎች ሥልጠና ለማካሄድ በጀት ተይዞ የተተገበረ ከመሆኑም በላይ ሚኒስቴር መሥሪያ ቤቱ በኢትዮጵያ ሲቪል ሰርቪስ ዩኒቨርሲቲ በኩል የሚሰጠውን የከተማ ሥራ አመራር የድህረ ምረቃ ትምህርት ድጋፍ እያደረገ ይገኛል፡፡

ሆኖም እስከ አሁን በዚህ ደረጃ የተሰሩ ሥራዎች ቢኖሩም በዘርፉ ትምህርትና ሥልጠና ሊሰጡ የሚችሉ ተቋሞች ውስንነት፣ የጥናትና ምርምር ስራዎች አናሳ መሆን እንዲሁም የሰው ኃይል ልማት ስራው ቅንጅት ማነስ ስራው ወጥነት ባለውና ወጪ ቆጣቢ በሆነ ሁኔታ እንዳይመራ አድርጎታል።

ፖሊሲው ይህንኑ በተመለከተ በከተሞች የተጠናከረ የከተሞችን አቅም ለመገንባት በትምህርትና ስልጠና፣ በአደረጃጀትና አሰራር ስርአት ፣ በጥናትና ምርምር ስራዎች በማተኮርና ብቁ ልማታዊ መንግስት በከተሞች ለመፍጠር የሚያስችል የአቅም ግንባታ ስራ ቀጣይነት ባለው አግባብ መሰረት እንደሚኖርበትና የማሰልጠኛ ተቋማትን ማስፋፋት ፣ ቀጣይ መሻሻል የሚደረግባቸው አደረጃጀቶችና አሰራሮችን ህጎችንና ደንቦችን መለየት፣ በጥናት ማዳበርና መተግበር እንደሚያስፈልግ አቅጣጫ አስቀምጧል።

በመሆኑም በየደረጃው የሚሰጡ ስልጠናዎች ፣ ሰሚናሮች ፣ ወርክሾፖች የልምድ ልውውጥ መድረኮችና የመሳሰሉትን ፕሮግራሞች ስርአት ባለው መንገድ በማጥናት በማቀድና በሚፈለገው መንገድ መምራት ያስፈልጋል።

4.1.3. የማዘጋጃ ቤት አገልግሎት አቅርቦት የሰው ኃይል ልማት ትሬንድ፡

በማዘጋጃ ቤት የሰው ኃይል ልማት ከሚታዩ ሰፊና ፈታኝ ችግሮች መካከል በዘርፉ ሊሰጥ የሚገባውን አገልግሎት መስጠት የሚችሉ የመንግስትና የግል ተቋማት በአግባቡና ጥራት ባለው መልኩ መስጠት የሚችል በቂ የሰዉ ሀይል አለመኖርና የሚካሄዱትም የሰዉ ሀይል ልማትና ስልጠና እንቅስቃሴዎች ከፍላጎቱ ጋር ሲነፃፀሩ ዉስን ሆኖ መገኘት፣ቅንጅትና ወጪ ቆጣቢ አለመሆናቸው ሲሆን አልፎ አልፎ የተከናወኑ ስልጠናዎችም ቢሆኑ ሲታቀዱ ችግር የነበረባቸዉና ከስልጠና በኋላ ያመጡት ዉጤት የማይገመገምበትና ተገቢ የሙያ ዝምድና ያላቸዉ የማይመረጡበት ዓይነት ነበር፡፡

በአጠቃላይ በሰዉ ሀይል ልማት ረገድ የሚታየው ሁኔታ የሰው ኃይል ልማት ትምህርትና ስልጠናዎች የክትትልና የግምገማ ስርዓት የጎደላቸዉ ከመሆን ጋር ተያይዞ የሚሰለጥነዉ ሀይልና የሚሰጠዉ ስልጠና ችግር ፈቺ አለመሆን፣ በሰዉ ሀይል ልማት ረገድ ተገቢ አደረጃጀትና የአሰራር ትስስር አለመኖርና የሰለጠነዉም የሰዉ ሀይል ስምሪት ተገቢነት የሌለው መሆኑ፣ በሰዉ ሀይል ልማት ሥራ የተከናወኑ ስራዎችን ዉጤት ለመገምገም የሚያስችል የጥራት መለኪያ መስፈርቶች ተዘጋጅተዉና ግምገማ በወቅቱ ተካሂዶ ተገቢዉን የእርምት እርምጃ ያለመዉሰድ፣ በከተሞች ያለዉ የሰዉ ሀይል አመራሩና ባለሙያዉ የዕዉቀት የልምድና የአመለካከት ብቃት ማነስ ያለዉ ከመሆኑም በላይ በማስፈፀሚያ ስርዓቱ ዙሪያ ግንዛቤ እንዲጨብጥና ክህሎቱን እንዲያዳብር አለመደረጉ፣ በከተሞች ሉ የተሸሉ አሰራር ዘዴዎችና ተሞክሮዎች ሊስፋፉ ጠሚችሉበት ተቋማዊ ስራዓት አለመኖሩ፣ የሰው ኃይል ልማት ትምህርትና ስልጠናዎች በፍላጎት ጥናት ላይ መሰረት ያላደረጉና የተደረጉት የሰዉ ሀይል ማብቃት ስራዎችም ትስስር የሌላቸዉና የሚኒስቴር መስሪያ ቤቱን ራዕይ ተልዕኮና ግቦች ያላገናዘቡ መሆን፣ በሰልጣኙ ጥያቄና የዕዉቀትና ክህሎት ክፍተቶች ላይ የተመረኮዙ ሳይሆኑ ስልጠናዉን የሚያዘጋጀዉ ክፍል ይሆናል ብሎ ባሰበዉና ጊዜያዊ ችግሮችን ለማቃለል ብቻ በተወሰኑና በተለመዱ መስኮች ላይ ብቻ ያተኮሩ ናቸዉ፡፡

4.1.4. ስትራቴጂካዊ ጉዳዮች

- የሰው ኃይል ልማቱ ተገቢነት እንዲኖረው የሰው ኃይል ልማት ፍላጎት ጥናቱ በመረጃ ላይና በዕቅድ የሚመራ እንዲሆን ማስቻል

- የሰው ኃይል ልማቱ ተግባር ለተቋማዊ ተከታታይና ቀጣይነት ያለው መሻሻልና የመማማር ሂደት ምቹነት የዘርፉን ልዩ ተሞክሮና በጥናትና ምርምር የተፈተሸ አሰራርና ቴክኖሎጂን የሚፈጥር፣ የሚያከማችና የሚያሰራጭ ማዕከል መፍጠር
- የሰው ኃይል ልማት ትግበራ አፈጻጸምና ያስገኘው ውጤት የሚፈተሸበትንና ማሻሻያ የሚደረግበትን ሁኔታ ማመቻቸት

4.2. የሰው ኃይል ልማትና የሰው ኃይል ሙያ ስታንዳርዳይዜሽን

4.2.1. ምንነት

የሰው ኃይል ልማት ማለት የረጅም ጊዜ ዕቅድ ተይዞለት፣ ገንዘብና ሃብት ወጥቶበት ሠራተኛው በየጊዜው ከሚመጣው ነባራዊ ክስተቶች እራሱን አስማምቶ እና አላምዶ እንዲሄድ ለማስቻል ታልሞ የሚተገበር መሆኑን በዘርፉ ያለ ባለሙያዎች ይጠቁማለ፡፡ የሰው ኃይል ልማት በዕውቀት፣ በክህሎት እና በአመለካከቱ የዳበረ ሥራውን በአግባቡ እና ጥራቱን በጠበቀ መልኩ ሊሠራ የሚችል የሠው ኃይል ማፍራት እና ማብቃት ላይ የሚያጠነጥን ነው፡፡

የሰው ኃይል ልማት በዋናነት ሠራተኛውን ማብቃት ሆኖ ተቋማት ደረጃውን የጠበቀ አገልግሎት ለተገልጋይ እንዲሰጡ በማስቻል የተገልጋዩን እርካታ ማሳደግ ነው ፡፡ የሰው ኃይል ልማቱ ከተሞች መልካም አስተዳደርን እንዲያሰፍኑ አቅማቸውን በሰው ኃይል የማጎልበት አላማ ያለው ሆኖ የሚከተሉትን ጥቅሞች ለማስጠበቅ ታልሞ ይተገበራል፡፡ የሀገር እና እንዲሁም የተቋምን ራዕይ ለማሳካት እና ግብን ዳር ለማድረስ ይረዳል፣ የደንበኛውን/ተገልጋዩን ፍላጎት የሚያረካ፣ በአመለካከቱ፣ በክህሎቱ እና በዕውቀቱ የዳበረ ሰው ለማፍራትም ያስችላል፣ ህብረተሰቡ የደረሰበትን የኢኮኖሚ ደረጃ እየተገነዘበ የአገልግሎት አሰጣጡን በዚያ መልኩ እየቃኘ የሚሄድ የሰው ኃይል ለማፍራት የሚያስችል ነው።

የሰዉ ኃይል ልማት ክንዉኖችን ዉጤታማ በሆነ መልኩ ለመተግበር ዉጫዊና ዉስጣዊ ከባቢ ዳሰሳ ተደርጎ፣ የሰዉ ኃይል ልማት ስትራቴጂ ተነድፎ፣ የሰዉ ኃይል ልማት ማስፈጸሚያ ዘዴዎችን ለይቶ ወደ ተግባር መገባት እንዳለበት ይታወቃል።

ከዚህ ጋር በተያያዘም በከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን ዘርፍ የሰዉ ኃይል ልማት ስትራቴጂ አተገባበርን የሚያሳይ ሞዴል ተቀምጧል።

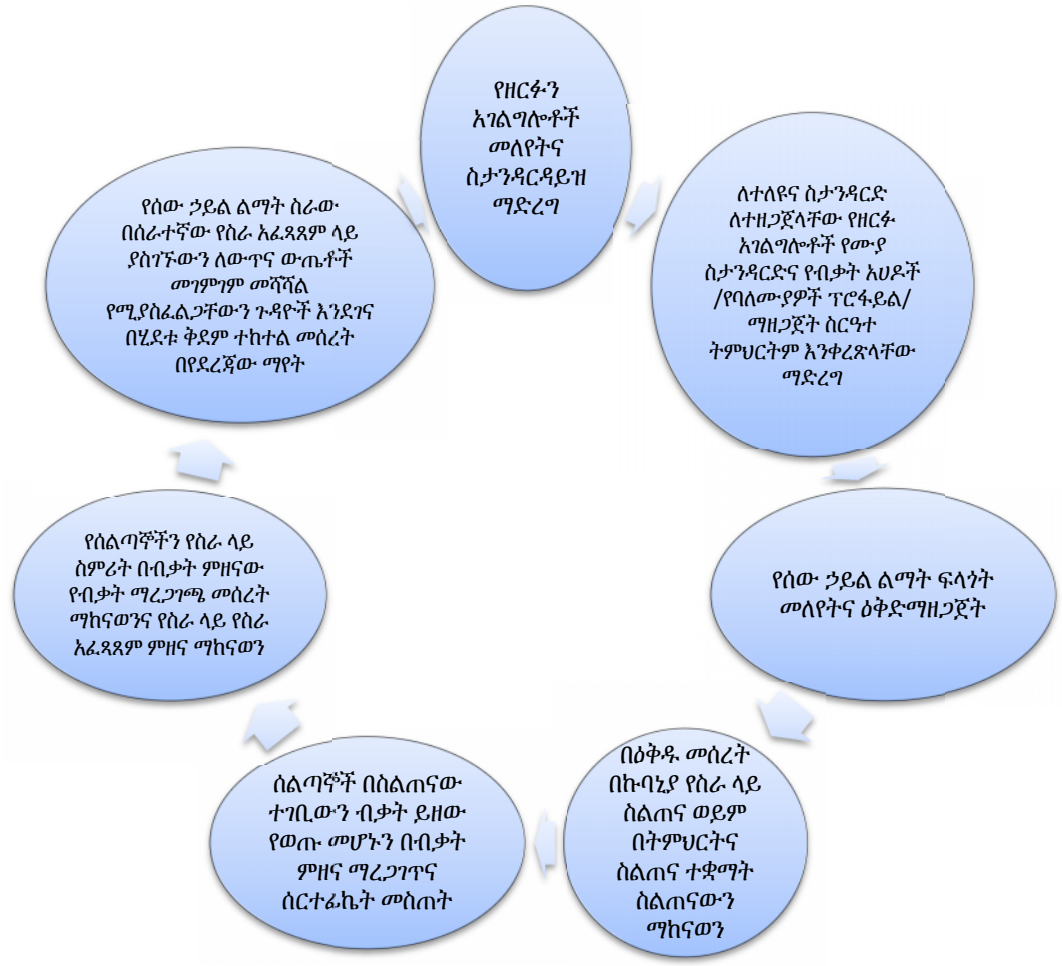

የሰው ኃይል ሙያ ስታንዳርዳይዜሽን

የሙያ ስታንዳርድ ማለት አንድ ስራ ወይም ሙያ የሚፈልገዉን የሰዉ ኃይል ለመለየት፡ ለማፍራት እና ለማብቃት ስልት ቀይሶ ለመጓዝ የሚያስችል ነው፡፡ የሙያ ስታንዳርድ ብቃት አለ ወይም የለም የሚባለው ምን ምን ሲኖር ነው የሚለውን የምንለይበት ነው፣

የሙያ ስታንዳርድ ከአንድ የተወሰነ ሥራ ወይም አገልግሎት ጋር በተያያዘና ስራውን በውጤታማነት ለመፈፀም ከሚያስችል ሁኔታ በመነሳት አንድ ሰው አንድን ሥራ በምን

የዕውቀት፣ የክህሎትና አመለካከት ደረጃ ለማከናወን እንደሚችል በመተንተን የሙያ ደረጃ (Occupational Level) ማስቀመጥን የሚያካትት ነው፡፡ በእያንዳንዱ የሙያ ደረጃም የሙያው የክንውን ወይም የአፈጻጸም የብቃት ደረጃ (Level of Competency) የሚገለጽ ሲሆን ይህም በብቃት አሀዶች (Unit of Competency) መልክ ተጽፈው በኋላ ላይ የትምህርትና ሥልጠና ስታንዳርድ ወይም ማግኘት የሚገባውን ዕውቀት፣ ክህሎትና ግንዘቤ ዝርዝር ወይም የሥርዐተ ትምህርት ምጣኔ በየሙያ ደረጃው ለመወሰን ያስችላል።

በሰው ኃይል ልማት የሙያ ስታንዳርድ ዝግጅትና አፈፃፀም ባለሙያዎችን በተገባ ሁኔታ የሚቀረጽና የሙያ ስታንዳርድን ግምት ውስጥ አስገብቶ የሚከናወን በመሆኑ በዘርፉ ባለሙያዎች ሰልጥነው እና የሙያ ስታንዳርዱን ለማሟላታቸው ተመዝነው የሙያ የምስክር ወረቀት አግኝተው ወይም የሙያ ስልጠና ወስደው የሚሠሩ በመሆኑ በስራ ጥራት ደረጃ፣ በደንበኞች አገልግሎት፣ እንዲሁም በአጠቃላይ በምርታማነት ላይ ላቅ ያለ ቦታ ለመድረስ የሚያስችል ነው፡፡ በተጨማሪም በዚሁ መርሃግብር ሠልጥነውና ተመዝነው የሚወጡ ባለሙያዎች ለህብረተሰቡ የሚሰጡት አገልግሎት ደረጃውን የጠበቀ እንዲሆን ያደርገዋል፡፡ ስታንዳርድ ላይ የተመሠረተ የትምህርት ስርዓት ማሰልጠኛ ተቋማት ግልጽና የሚለካ ስታንዳርድ እንዲኖራቸው ይጠይቃል፡፡ ስታንዳርድ ላይ የተመሠረተ የሰው ኃይል ልማት የሠልጣኙን ክንውን ከሌሎች ሠልጣኝ ጋር ከማወዳደር ይልቅ እያንዳንዱን ሰልጣኝ ከተጨባጭ ስታንዳርድ አንፃር የሚለካ ነው፡፡ስለሆነም በዘርፉ የላቀ እና ደረጃውን የጠበቀ እና የበቃ የሰው ኃይል ለማፍራት የሚኖረው ሚና ላቅ ያለ ነው ተብሎም ይጠበቃል፡፡

በሀገራችንም ይኸው የሙያ ስታንዳርድ ዝግጅት ተሞክሮ ያለ ሲሆን የትምህርት ሚኒስቴር የቴክኒክና ሙያ ስልጠና ዘርፍ በሀገሪቱ በመካከለኛ የሙያ ደረጃ ለኢኮኖሚው አስፈላጊ በሆኑ ዘርፎች ፣ ለምሳሌ በቢዝነስ፣በኮንስትራክሽን ፣ በቱሪዝም ፣ በትራንስፖርት ፣ በእርሻ ፣ በቴክኒክና ሙያ ተቋማት ስልጠና በመሰጠት ላይ የሚገኝ ሲሆን በቅርቡም በመሬት ልማትና አስተዳደር መስክ ከሙያው ከመጡ ባለሙያዎች ጋር በመሆን የሙያ ስታንዳርድ በማዘጋጀትና የስልጠና ካሪኩለም በመቅረፅ ላይ

ይገኛል። ይህንኑ ልምድ በመቀመር በማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎቶች ላይም ተግባራዊ ለማድረግ ምቹ ሁኔታን ለመፍጠር ያስችላል።

የሙያ ስታንዳርድና የትምህርትና ስልጠና ስታንዳርድ ዝግጅትቅደም ተከተል ቻርት

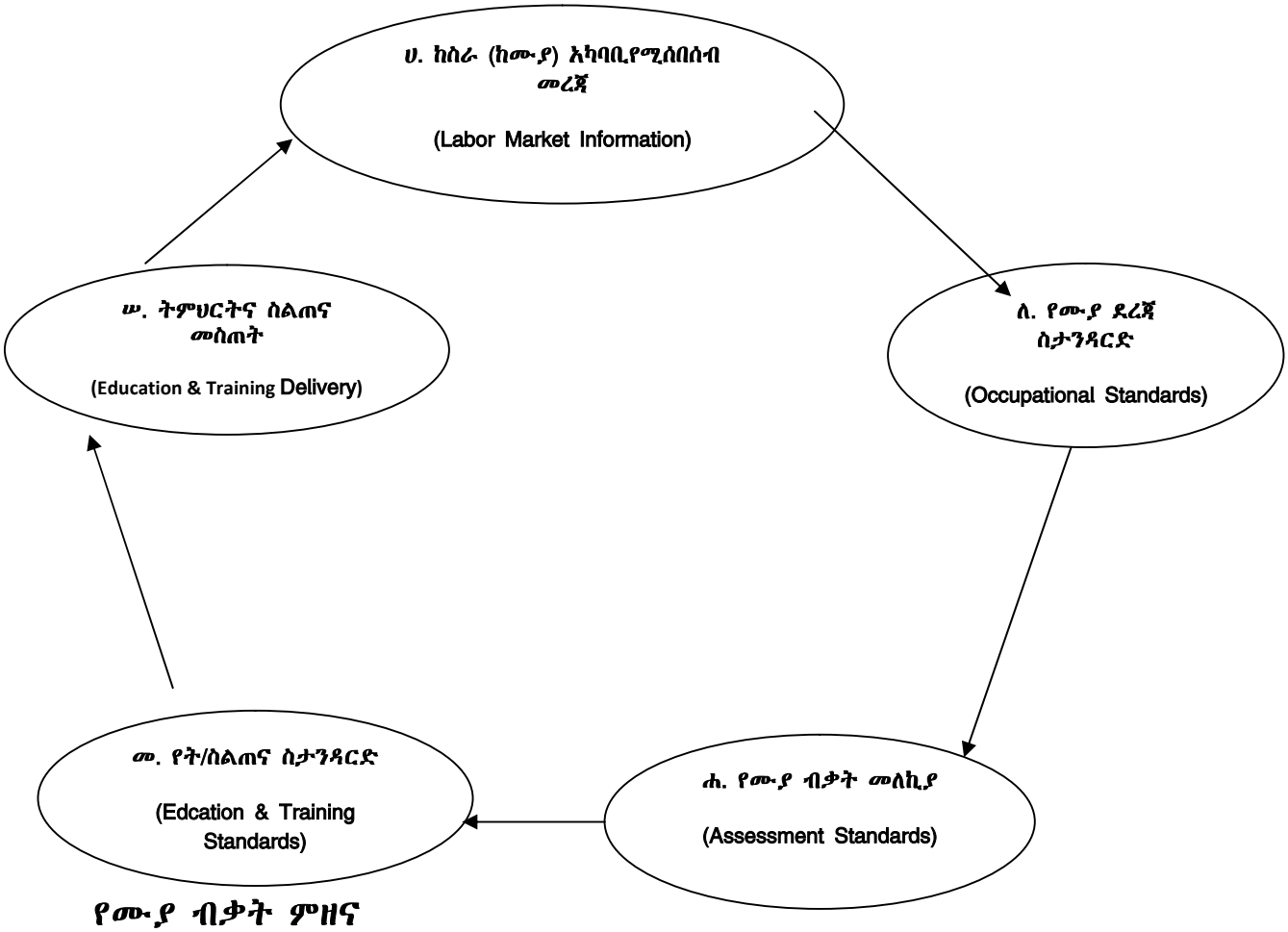

የሙያ ብቃት ምዘና

የሙያ ብቃት (Occupational Competency) የምንለው የሙያ ስታንዳርድ ሲዘጋጅ በየሙያ ደረጃው(Occupational Levels) የተገለጹ የብቃት መግለጫ የሆኑ የብቃት አሀዶችን (Unit of Competency) ሲሆን እነኚህን የብቃት መግለጫ የሆኑ የብቃት አሀዶችን መሰረት ባደረገ ሁኔታ የመመዘኛ መስፈርት (Assessment Tool) በማዘጋጀት በየሙያ ደረጃው የሰለጠኑ ባለሙያዎች የሚመዘኑበት ስርዓት ነው ፣በመሆኑም የሰለጠኑ ባለሙያዎች በስልጠና በቆዩበት ዓመት ወይም በአጠቃላይ ዕውቀት በተገኘ ችሎታ ሳይሆን በደረጃው የተቀመጡ የሙያ ብቃት መለኪያዎችን አሟልቶ በመገኘት ብቻ ብቃታቸው የሚረጋገጥ ይሆናል በመሆኑም በስልጠና ውስጥ

ያለፉም ሆኑ በስልጠና ውስጥ ሳያልፉ ስራውን በተግባር እየሰሩያሉ ባለሙያዎች የሙያ ብቃት መመዘኛ ፈተናውን በመውሰድ ሊሳተፉ የሚችሉና ካለፉም እኩል ደረጃ የሚኖራቸው ይሆናሉ።

4.2.2. ነባራዊ ሁኔታ

በሰዉ ሀይል ዙሪያ የተደረጉ ጥናቶች እንደሚያመለክቱት በከተማ መስተዳድሮች ከተዘጋጀዉ የሰዉ ሀይል ፍላጎት በአማካይ 50% ያህሉ ክፍት ነው። በከተሞች አስተዳደር የሚታየውን የሰው ኃይል እጥረት ለመቅረፍ ባለፉት አምስት አመታት በርካታ ተግባራት ተከናውነዋል ከእነኚህም ተግባራት መካከል ከኢትዮጵያ ሲቪል ሰርቪስ ዩኒቨርሲቲ ጋር በመተባበር በፐብሊክ ሴክተር አቅም ግንባታ ፕሮጀክት ሥልጠና ፕሮግራም በከተሞች የምክር ቤት አባሎችን አቅም ለመገንባት የሚያስችል ለ129 ባለሙያዎችና አመራሮች የካውንስለርስ ስልጠና መሰጠቱ ፣በከተሞች የአካባቢ አስተዳደር የመሰረተ ልማት ማስፋፊያ ፕሮጀክት (ULGDP) ፕሮግራሞች ለ509 ባለሙያዎች አጫጭር ስልጠናዎች መሰጠቱ፣ ለ784 ማዘጋጃ ቤት ባለሙያዎችና ኃላፊዎች፣ በሀገር ውስጥና በውጪ ሀገር የተለያዩ አጫጭር ሥልጠናዎች መሰጠታቸውና እንዲሁም በኢትዮጵያ የሲቪል ሰርቪስ ዩኒቨርሲቲ በከተማ ሥራ አመራር የድህረ ምረቃ ዲግሪ ኘሮግራም እስከ 2200 የሚሆኑ ባለሙያዎች መሰልጠናቸው ሲሆን በእስከ አሁኑ የከተሞች የሰው ኃይል ልማት ትግበራ በርካታ ስራዎች የተሰሩ ቢሆንም ችግሮችም የተስተዋሉበት ነበር። ከእነኚህም ዋና ዋናዎቹ፤ በከተሞች መልካም አስተዳደርና አቅም ግንባታ ቢሮ በተካሄደ ጥናት መሰረት 500 ከሚጠጉ በናሙና ከተወሰዱ የከተማ ስራ አመራር የድህረ ምረቃ ፕሮግራም ተመራቂ ሰልጣኞች 50% ብቻ በከተማ ልማት ዘርፍ የተሰማሩ ሲሆን ሌሎች ተገቢ ስምሪት አለማግኘታቸው ተይቷል ፣በስልጣኞች አመላመልም ቢሆን በስልጠናው የሚሳተፉ ባለሙያዎች የሙያ ዝግጅትና የስራ ልምድ ስልጠናው በሚፈልገው መሰረት ተመስርቶ አለመከናወኑ ሌላው ችግር ነበር። ከዚህም ባሻገር የሰው ኃይል ልማትና ሥልጠና እንቅስቃሴዎች ከፍላጐቱ ጋር ሲነጻጸሩ እጅግ ውስን ሆኖ መገኘቱ፣ በአገልግሎት አሰጣጡ ላይ ያለውን የሰው ኃይል በስራ ላይ ስልጠና በማብቃት ረገድም ሠልጣኞች በአግባቡ አለመምረጥ ፣ ሥልጠናዎች በሙያ ስታንዳርድ ዝግጅት ላይ ተመሰረቱ አለመሆንና በስራ ላይ ባተኮር ዕውቀት፣ክህሎትና አመለካከት ላይ ሳይሆን በአጠቃላይ ዕውቀት ላይ የተመሠረተ መሆኑ ፣የከተማ

አስተዳደሮች የሰዉ ሀይል ሥራ አመራራቸዉ ቅጥርና ምደባን ማዕከል ባደረገ የአስተዳደር ሥራ ላይ ብቻ ያተኮረ እና በመመሪያና የአሰራር ደንብ የታጠረ በመሆኑ ለሰዉ ሀይልና ተቋማዊ አቅም ግንባታ የሰጡት ትኩረት እጅግ ዝቅተኛ መሆኑና አልፎ አልፎ የተከናወኑ የሰዉ ሀይል ስልጠናዎችም ቢሆኑ ሲታቀዱ ችግር የነበረባቸዉና ከስልጠና በኋላ ያመጡት ዉጤት የማይገመገምበትና ተገቢ የሙያ ዝምድና ያላቸዉ የማይመረጡበት ዓይነት ነበር፡፡

በዘርፉ የሰው ኃይል ልማት ስራውን በመምራትና በማስተባበር ደረጃ ያለውን አሰራርና አወቃቀር ስንመለከት በሚኒስቴር መስሪያ ቤቱ በሁሉም አስፈጻሚ ቢሮዎች የሰው ኃይል ልማት ስራዎችን የሚሰራ ክፍል የተደራጀ ሲሆን በዚህም አማካይነት የተላያዩ የሰው ኃይል ልማት ተግባራት በማከናወን ውጤት የተገኘ ቢሆንም እነኚህ ክፍሎች ለዘርፉ የሚያስፈልገውን የሰው ኃይል ለማፍራት በየበኩላቸው በሚያደርጉት እንቅስቃሴ ያለመናበብና ተደጋግፎ ወጥ የሆነ ስራ ለመስራት በሚያስችል መልኩ የግንኙነት መስመር የሌላቸው በመሆኑ ለሀብት ብክነት የስልጠና ውጤቶችንም ቢሆን በመገምገም አጠቃላይ አስተዋጽኦቸውን ለማወቅ አስቸጋሪ አድርጎታል። በስራ ላይ ስልጠና አሰራርንም ብንመለከት በተቋማቱ የስራላይ ስልጠናን በኩባኒያ የስራ ላይ ስልጠና ስርዓት የመምራትና የጥራት ክበባት እንዲመሰረቱ ምቹ ሁኔታን በመፍጠር አደረጃጀቱንና አሰራሩን መዋቅራዊ በሆነ ሁኔታ የመምራትን የመቆጣጠር ስርዓት የለም ። ከመዋቅሩ ውጪ በኢንዱስትሪው ያለውን የሰው ኃይል ልማት አሰራርና አደረጃጀት ስንመለከት በዘርፉ የተሰማሩ የግል ተቋማት የሰው ኃይላቸውን ለማብቃት የተለያዩ ስራዎችን የሚያከናውኑ መሆኑ በተወሰነ ደረጃም መረጃዎች ቢኖሩም የተደራጀ አሰራር ይኑራቸው አይኑራቸው የተቀመጠ ነገር ባለመኖሩ የሰው ኃይላቸውን በቀጣይነትና በዘላቂነት የሚያከናውኑበት የኩባኒያ ስልጠና ስርዓት አልተዘረጋም፡፡

የሰው ኃይል ልማቱን አመራር ዘይቤና አስተሳሰብ በተመለከተም የሰው ኃይል ልማቱ በዕቅድ ላይ ተመስርቶ የሚከናወን ቢሆንም የስልጠናው ዓይነት በጥናት ላይና በፍላጎት ላይ ተመስርቶ የሚካሄድ ካለመሆኑም ሌላ የበጀት ምንጭ በትክክል የተለየ ባለመሆኑ በከተሞች መልካም አስተዳደርና አቅም ግንባታ በሚተዳደረው PSCAP እና ULGDP ፕሮጀክቶች ላይ የተንጠለጠለና የቢሮዎችን ጊዚያዊ ችግር ለማቃለል በሚያቀርቡት ጥያቄ ላይ የተመሰረተ ነው ። ስልጠናዎች ሲዘጋጁም ለምን ዓላማና አስፈላጊነቱን በግልጽ የሚያሳይ ፕሮፖዛሎች

ካለመቅረባቸው በተጨማሪ አሰልጣኝ ተቋምና አሰልጣኙ በትክክል ሳይታወቅ ስልጠናውን በተገኘው አሰልጣኝ መጀመር የተለመደ አሰራር ከመሆኑም ባሻገር አብዛኛው ማንዋል በማስተዋወቅ ላይ ያተኮረ ነው ። የሰው ኃይል ልማት መረጃ አያያዝና አደረጃጀትን በተመለከተም በከተሞች፣ በክልል በፌደራልና እንዲሁም በዘርፉ ባሉ ኢንዱስትሪዎች የተደራጀና ዘመናዊነትን የተከተለ ለዕቅድና መረጃ አሰጣጥ አመቺና ቀልጣፋ የሆነ የመረጃ አሰባሰብ አደረጃጀት፣አያያዝና ስርጭት ስርዓት የሌለ በመሆኑ በሰው ኃይል ልማት ዘርፍ ያሉ መረጃዎችን ጎዶሎና ለዕቅድ የማይመቹ አድርጓቸዋል። ከትምህርትና ስልጠና ተቋማት ጋር በሚደረግ ትብብርና መደጋገፍ አሰራር ካየን እስከ አሁን በዚህ በኩል ከሲቪል ሰርቪስ ዩኒቨርሲቲ ጋር ጥብቅ ግንኙነትና ትብብር በማድረግ መልካም ተሞክሮ ቢኖርም ከሌሎች የመንግስትም ሆነ የግል ትምህርትና ስልጠና ተቋማት ጋር ያለው ግንኙነት እስከ አሁን ያልነበረ መሆኑን ማየት ይቻላል።

በማዘጋጃዊ አገልግሎት ዘርፍ ባሉ ሙያዎች ገና ያልተጀመረና ወደ ተግባር ለመግባት በዕቅድ ላይ ያለ ጉዳይ ነው።

4.2.3. የሰው ኃይል ሙያ ስታንዳርዳይዜሽን ምዘና ትሬንድ

ከነባራዊ የሰው ኃይል ልማት ተግባር አፈጻጸም ሁኔታ ስንመለከት የሙያ ስታንዳርድ ዝግጅትን ተከትሎ የከተሞች የሰው ኃይል ልማትን መምራትና መተግበር ስራ ያልነበረ ሲሆን በአሁኑ ወቅት ይህን ተከትሎለመስራት ጅምር መኖሩንና በዚህም መሰረት በቀጣይ አምስት አመትም በስምንት የማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎት የሙያ ደረጃና የብቃት አሀዶችን ለይቶ በማዘጋጀት በቴክኒክና ሙያ ትምህርትና ሥልጠና ማዕከላት በእሳትና ድንገተኛ አደጋ መከላከል ፣ ፣በደረቅ ቆሻሻ አወጋገድና አያያዝ ፣በአረንጓዴ ልማት መናፈሻና ውበት ፣ በዘላቂ ማረፊያ ፣ በወሳኝ ኩነቶች ምዝገባ ፣ በውኃ አቅርቦትና ስርጭት ፣208370 በሕብረተሰብ ተሳትፎ በድምሩ 290201 ባለሙያዎችን (practitioners) ለማፍራት እቅድ የተያዘ ሲሆን በቀጣይም በስድስት በተለዩ የማዛጋጃ ቤት አገልግሎቶች የሙያ ደረጃና የብቃት አሀዶች ተዘጋጅተው ስልጠና ይሰጣል።

4.2.4. ስትራቴጂክ ጉዳዮች

- የሰው ኃይል ልማቱ በሙያ ስታንዳርድ ዝግጅት ላይ ተመሰረተ እንዲሆን ማድረግ
- የሰለጠነው የሰው ኃይል የሚመዘንበት ፣ ብቃቱ የሚረጋገጥበትና ስምሪቱ የሚከናወንበትን ሁኔታ መዘርጋት
- የሰለጠነው የሰው ኃይል ስምሪቱ በአግባቡ የሚከናወንበትን ሁኔታ መዘርጋት
- የሰው ኃይል ልማቱን በተቀናጀ አሰራር የሚመራ ከፌደራል እስከ ከተሞችና በዘርፉ ኢንዱስትሪዎች የሰው ኃይል ልማት አስፈጻሚ አካል ማደራጀት
- የዘርፉ የሰው ኃይል ልማት ውጤታማ እንዲሆን ያለበትን የስልጠና ግብዓት(አሰልጣኝ፣ ቴክኖሎጂ ፣የስልጠና ቦታ ወዘተ...) ችግር የሚፈታ ከተለያዩ ባለድርሻአካለት ጋር የተጠበቀ አሰራርና ስርዓት መፍጠር

4.3. የሰው ኃይል ሙያ ስታንዳርዳይዜሽን ልማትና ምዘና ስትራቴጂ ዓላማና መርሆዎች

4.3.1. የሰው ኃይል ሙያ ስታንዳርዳይዜሽን ልማትና ምዘና ስትራቴጂ ዓላማ

የሰው ኃይል ልማት ስትራቴጂ ሰነዱ ዋና ዓላማ የሰው ኃይል ልማት ትግበራው በዘርፉ የሚሰጠውን የአገልግሎት ዓይነትና ጥራት ባገናዘበ በሰው ኃይል ሙያ ስታንዳርድና የብቃት አሀዶች ዝግጅት ላይና በተመራቂዎች ፕሮፋይል (Graduate Profile) በመመስረት የሚያስፈልገውን የሰው ኃይል በትምህርትና ሥልጠና ተቋማትና በኩባኒያ (የስራ ላይ) ሥልጠና በብዛትና በጥራት ቀጣይነትና ወቅታዊነት ባለው ሁኔታ ለማፍራትና ብቃታቸው በምዘና የሚረጋገጥበት እንዲሁም ሰልጥኖ የወጣው የሰው ኃይል በዘርፉ ያመጣውን አጠቃላይ ለውጥና ውጤት የሚገመገምበትንና በቀጣይ ምርጥ ተሞክሮ የሚቀመርበትን ሁኔታ ለመፍጠርና የዘርፉን ተልዕኮ በማሳካት ራዕዩን ዕውን ለማድረግ ነው።

4.3.2. የዘርፉ የሰው ኃይል ሙያ ስታንዳርዳይዜሽን ልማትና ምዘና መርሆዎች

በዘርፉ የሚካሄድ የሰው ኃይል ልማት ተግባር የሚከተሉትን መርሆዎች መሰረት ያደረገ ነው።

- የሰው ኃይል ልማት ስራ ለዘርፉ መሻሻል ቁልፍ ስራ ሆኖ የሰው ኃይሉን የማብቃት ስራ ቀጣይነትና ወቅታዊነት ባለው ሁኔታ የሚከናወን መሆን ይኖርበታል።
- የሰው ኃይል ልማት ስራ መሰረታቸውን በሙያ ስታንዳርድና በብቃት አሀዶች ዝግጅት ላይና የተመራቂዎች ፕሮፋይል (Graduate Profile) ዝግጅት ላይ አድርጎ በተቀረጸ ሥርዓተ ትምህርት መሰረት የሚከናወን መሆን ይኖርበታል፣
- የሰው ኃይል ልማት ስራ በአግባቡ በሚካሄድ የስልጠና ፍላጎት ዳሰሳ ጥናት ላይና ዕቅድ ላይ የተመሰረተ መሆን ይኖርበታል ፣
- የሰው ኃይል ልማት ስራው በዘርፉ በስራ ላይ ያለውንና አዲስ ወደ ዘርፉ የሚገባውን የሰው ኃይል ከግምት ያስገባ ሆኖ ይከናወናል ።
- የሰው ኃይል ልማት ስራ ጥራትና ውጤታማነት ተጨባጭ በሆኑ መለኪያዎች መረጋገጥ አለባቸው፣
- የሰው ኃይል ልማት ስራ ግልፅነት ባለው አካኋን የባለ ብዙ ዘርፍ ጉዳዮችን (Cross cutting Issues) ባገናዘበ የሚከናወን ይሆናል።
- በስልጠና የተገኘ ዕውቀት ክህሎትና አመለካከት ስራ ላይ ውሎ የተሻለ የስራ ውጤት ማስገኘት አለበት፣
- ትምህርትና ስልጠናዎች ወጪ ቆጣቢ በሆነና ለሁሉም ሰራተኛ ተደራሽ በሆነ አሰራርና ዘዴ የሚከናወን ይሆናል ።

4.4. የሰው ኃይል ሙያ ስታንዳርዳይዜሽን ልማትና ምዘና ስትራቴጂና ማስፈጸሚያ ስልቶች

4.1.1. የዘርፉ የሰው ኃይል ልማት መሰረቱን በሙያ ስታንዳርድና የብቃት አሀዶች ዝግጅት ና በባለሙያዎች ፕሮፋይል (Graduate Profile)/ እንዲመሰረት ማድረግ

- የማዘጋጃቤታዊ አገልግሎቶች የተባሉት ተለይተው የአገልግሎት ስታንዳርድ ይዘጋጅላቸዋል። ይህም በዋናነት በማዘጋጃቤታዊ አገልግሎትና ስታንዳርዳይዜሽን መምሪያ አማካይነት የሚከናወን ይሆናል።

- በማዘጋጃቤታዊ አገልግሎትና ስታንዳርዳይዜሽን መምሪያ አማካይነት ስታንዳርድ ለወጣላቸው አገልግሎቶች አገልግሎቶቹን ለመስጠት የሚያስፈልገው ሙያ ተለይቶ ይወጣል። ከዝቅተኛ እስከ መካከለኛ ደረጃ ለሚፈለጉ ሙያዎች የሙያ ስታንዳርድ እንዲዘጋጅላቸው ይደረጋል። በከፍተኛ የሙያ ደረጃ በዲግሪና ከዛ በላይ ለሚፈለጉ ሙያዎች የባለሙያዎች ፕሮፋይል ዝግጅት ይከናወናል።
- ከዝቅተኛ እስከ መካከለኛ ደረጃ ለሚፈለጉ ሙያዎች የሙያ ስታንዳርድና የብቃት አሀዶችን የማዘጋጀት ሂደት በሚኒስቴር መስሪያ ቤቱ የሰው ኃይል ልማት ዘርፍ አነሳሽነት በትምህርት ሚኒስቴር የተለየውን የአውስትራሊያ የሙያ ስታንዳርድ ዝግጅት ሂደትን ቤንች ማርክ በማድረግና ኢንተርኔትን በመጠቀም የሌሎች አገሮች የሙያ ደረጃዎችን በማገናዘብና አለም አቀፍ ደረጃን በመጠበቅ ከአገራችን ሁኔታ ጋር በማጣጣም ፣ በቴክኖሎጂ ወይም በኢኮኖሚ ዕድገት ምክንያት የሚከሰት የተፈላጊ ብቃት ለውጥን በመከተል፣ በአገር አቀፍ የሙያ ምደባ ሥርዓት (Occupational Classification) መሠረት የታወቁ የሥራ መደቦችን፣ የአካባቢ፣ የቴክኖሎጂና የኢንዱስትሪ ልዩነቶችን ከግምት በማስገባት፣ሲሆን ይህንኑ ከተለያዩ ዘርፎች በተውጣጡ ልምድና ብቃት ባላቸው ባለሙያዎች፣ ከትምህርት ሚኒስቴር ቴክኒክና ሙያ ትምህርትና ስልጠና ኤጀንሲ፣ በዘርፍ ከተሰማሩ መስሪያ ቤቶች በተውጣጡ ባለሙያዎች አማካይነት በሚኒስቴር መስሪያ ቤቱ የሰው ኃይል ልማትና ስታንዳርዳይዜሽን ባለሙያዎች አስተባባሪነት ይከናወናል።
- የሙያ ስታንዳርድና የብቃት አሀዶች ዝግጅት አፈጻጸምና አቀራረብ የፎርማት ዓይነት ፣የጽሁፍ አቀማመጥና የዶክመንት ቅርጽ በትምህርት ሚኒስቴር በተዘጋጀው ስታንዳርድ መሰረት ይሆናል።
- የሙያ ስታንዳርድ ሲዘጋጅ በየሙያው በገበያ ውስጥ ሊያስቀጥሩ የሚችሉ ዋና ዋና የብቃት አሃዶችን (Units of Competence) በመለየት፣ ለእያንዳንዱ የብቃት አሃድ ከሃገርአቀፉ የቴ/ሙ/ት/ስ/ የብቃት ማዕቀፍ (NTQF) አንጻር ደረጃ በመስጠት፣ ተመጣጣኝ ደረጃ ያላቸውን የብቃት አሀዶች (Units of competence) በየደረጃቸው በማሰባሰብ የሙያ ደረጃ ምደባ ማከናወን፣ የሙያ ደረጃ ሰነዶችን በአገር አቀፍ ደረጃ ተቀባይነት ባለው ቅጽ (Format) መሰረት ማዘጋጀት፣ የተዘጋጁ የሙያ ደረጃ ሰነዶችን በኢንዱስትሪው መሪ አካል ማጸደቅና ለተጠቃሚዎች (ቀጣሪዎች፣ የሙያ ብቃት

መዛኞች፣ ሰልጣኞችና ሥልጠና ሰጪዎች) በማድረስና በቴክኖሎጂ ወይም በኢኮኖሚ ዕድገት ምክንያት የሚከሰት የተፈላጊ ብቃት ለውጥን በመከተል በየወቅቱ ማሻሻል የሚጠበቅ ይሆናል፡፡

- የሙያ ስታንዳርድና የብቃት አሀዶች ለተዘጋጁላቸው ሙያዎች የሥርዓተ ትምህርትና የብቃት ምዘና መስፈርት (Assessment tool) ዝግጅት የብቃት አሀዶችን መሰረት ባደረገ ሁኔታ በሚኒስቴር መስሪያ ቤቱ የሰው ኃይል ልማት ዘርፍ አስተባባሪነትና በትምህርት ሚኒስቴር መሪነትና አሰልጣኝነት የሙያ ዘርፉን መምህራን፣ ባለሙያዎችንና የሴክተሩን የሰው ኃይል ልማት ባለሙያዎች በማሳተፍ ይከናወናል፡፡ የተዘጋጀው ሥርዓተ ትምህርትና የብቃት ምዘና መስፈርት (Assessment tool) በፌደራል ቴ/ሙ/ት/ስ ኤጀንሲ አማካይነት ለቴክኒክና ሙያ ትምህርትና ስልጠና ተቋማትና ለክልል ቴክኒክና ሙያ ብቃት ማረጋገጫ ኤጀንሲዎች እንዲደርሳቸው ይደረጋል፡፡
- በከፍተኛ ትምህርት ደረጃ (በመጀመሪያ ዲግሪና ከዛ በላይ) የከፍተኛ ትምህርት ብሔራዊ የጥራት ማዕቀፍ ተዘጋጅቶ ተግባራዊ እስኪደረግ የተመራቂዎችን (ባለሙያዎችን) ፕሮፋይል መነሻ በማድረግ ሥርዓተ ትምህርት እንዲቀረጽ ይደረጋል፡፡ ለዚህም ከዘርፉ ብቃትና ልምድ ያላቸው ባለሙያዎችና ተዛማጅ ትምህርትና ስልጠና እየሰጡ ካሉ ወይም ዝግጁነትና ብቃቱ ካላቸው የሀገር ውስጥ የመንግስትና የግል ዩኒቨርሲቲዎችና የውጪ ሀገር የከፍተኛ ትምህርት ተቋሞች ጋር በትብብር ይሰራል ። ይህ ማለት የሚሰጡ የትምህርት ዓይነቶች፣ ይዘታቸው፣ ከአለም አቀፍ ልምድና ከሃገር አቀፍ ልምድ ጋር ተገናዝቦ ይዘጋጃል፡፡ ለዚህም ከተለያዩ ተቋማት የተውጣጡ ባለሙያዎች በዝግጅቱ እንዲሳተፉ ይደረጋል፣ በተዘጋጀው የተመራቂዎች ፕሮፋይል መሰረት ስርዓተ ትምህርት በማዘጋጀትና እንዲፀድቅ በማድረግ ለከፍተኛ ትምህርት ተቋማት እንዲደርስ ይደረጋል፡

4.1.2. የሰው ኃይል ልማቱ በመረጃ ላይ በተመሰርተ የትምህርትና ስልጠና ፍላጎት ዳሰሳ ዕቅድ ላይ እንዲመሰረት ማድረግ

- ከዘርፉ ራዕይና ተልዕኮ አንጻር ለተለዩ አገልግሎቶች የሚያስፈልገውን የሰለጠነ የሰው ኃይልና የትምህርትና ስልጠና ዓይነት ለማወቅና ለመወሰን በየደረጃው የፍላጎት ዳሰሳ ጥናት ማከናወን፤
- ውጤታማ የሆነ የሰው ኃይል ልማት ፍላጎት ጥናት ለማከናወን በቅድሚያ በአግባቡ የተዘጋጀ የሰው ኃይል ልማት ፍላጎት ዳሰሳ ጥናት እቅድ ማዘጋጀት፡፡ የሰው ኃይል ልማት ፍላጎት ዳሰሳ ጥናት እቅድ ሲዘጋጅ የሚከተሉትን ጉዳዮች በዝርዝር የዳሰሰና ያመላከተ እንዲሆን ማድረግ (የሰው ኃይል ልማት ፍላጎት ዳሰሳ ጥናቱ ግብ፣ የሰው ኃይል ልማት ፍላጎት ዳሰሳ ጥናቱ ዓላማ ፣ የሰው ኃይል ልማት ፍላጎት ዳሰሳ ጥናቱ በየትኛው ደረጃ እንደሚከናወን ማለትም በተቋም በቢሮ ወይም በሰራተኛ ደረጃ የሚከናወን መሆኑና ያላችው ትስስር፣ በጥናቱ የሚሳተፉ ባለሙያዎች /ምን ያህል ብቁ የውስጥና የውጪ ባለሙያዎች እንዳሉ ማወቅ፣ ሌሎች አስፈላጊ የሆኑ ቁሳቁሶች፣ ፋሲሊቲዎችና በጀት፣ ጥናቱ የሚከናወንበትና የሚጠናቀቅበት ጊዜ፣ በዳሰሳ ጥናቱ የሚካተቱ የተቋሙ ክፍሎችና የሚፈለጉ መረጃዎች፣ የጥናቱን ግብና ዓላማ ሊያሳኩ የሚችሉ ዝርዝር ተግባራት)
- የሰው ኃይል ልማት ፍላጎት ዳሰሳ ጥናት ለማካሄድ የሚረዳ የሰው ኃይል የመረጃ ቋት በፌደራል ፣በክልል፣በከተሞችና በዘርፉ ባሉ ኢንዱስትሪዎች ሁሉ እንዲደራጅና ወቅታዊና ስርዓት ያለው የመረጃ ቅብብሎሽ እንዲኖር ይደረጋል
- የሰው ኃይል ልማት ፍላጎት/የትምህርትና ሥልጠና/ ፍላጎትን ሊያመላክቱ የሚችሉ መረጃ ምንጮች የሚከተሉትን ያጠቃልላል፡፡ የተቋሙ ስትራቴጂካዊ ሰነድ፣ የስራ ሂደት ማሻሻያ ጥናት ዶክመንቶች፣ የስራ መዘርዝር፣ከስራመዝርዝር ተነስተው ለሰራተኛው የሚሰጡ ዝርዝር ተግባራት፣ የሰራተኛው የተፈላጊ ችሎታ ዝርዝር፣ በሙያ ደረጃ መሰረት የተዘጋጁ የብቃት አሀዶች፣ የሰራተኛው የስራ አፈፃፀም ሂደትና የስራ አፈፃፀሙ ምዘና ውጤቶችና በቅርብ ኃላፊው የተሰጡ አስተያየቶች፣ ከመረጃ መረብ የሚገኙ አለም አቀፍ ተሞክሮዎች፣ በሙያ ዘርፉ ከሚገኙ በሳል ዕውቀት ካላቸው ባለሙያዎች /ኤክስፐርቶች/፣ ከሰራተኛው ከኃላፊዎችና ከተገልጋዮች የሚሰጥ አስተያየትና ኃሳብ፣ ወዘተ ናቸው፡፡

- የሰው ኃይል ልማት ፍላጎት ጥናት መረጃ የመሰብሰቢያ መሳሪያች የሚከተሉትን ያካትታል። በአግባቡ የተዘጋጀ ቃለ መጠይቅ/structured Interview/፣ በፅሑፍ የተዘጋጀ መጠይቅ/questionnaire/፣ ምልከታ/Observation/፣ የብቃት ምዘና ውጤት /Competency Assessment results/ ፣ ልዩ ልዩ ዶክመንቶችና ሪፖርቶች /Documentሰ and Report Review/፣ በማንኛውም ወቅት በተደረጉ ኢ-መደበኛ ውይይትና ምልከታ ወቅት የተያዙ መረጃዎች /memos and diaries obtained during informal discussions/፣ በሙያው ላይ ጥልቅ እውቀት ካላቸው ባለሙያዎች ጋር በሚደረግ የፓናልውይይት/Subject Matter Expert panel/፣ አንድን ስራ የማከናወን የተግባር ፈተና በመስጠት/ Tests on particular job accomplishments/፣ ድንገተኛ የሆነ ከፍተኛ የስራ አፈፃፀም ግድፈቶች ምልከታ/Critical incidents analysis/ ሆኖ የተሻለ የመረጃ መሰብሰቢያ ዘዴ የመምረጡ ሁኔታ የሚወሰነው ከጊዜ፣ከወጪ፣የፍላጎት ጥናቱን ከማሳካት አኳያ፣ለተፈለገው የፍላጎት ጥናት አስተማማኝና ተገቢነት፣በፍላጎት ጥናቱ በመረጃ ሰጪነት የሚሳተፈው የማኔጅመንት፣ የሰራተኛ፣ ወይም የኤክስፐርት ሁኔታ ወዘተ ይሆናል።
- በዘርፉ በየደረጃው የሰው ኃይል ልማት ፍላጎት ዳሰሳ ጥናት ለማካሄድ የሚረዳ ዝርዝር የአፈጻጸም ማንዋልና ወጥ የሆነ መረጃ መሰብሰቢያ ፎርማት እንዲዘጋጅ ይደረጋል።
- በሰው ኃይል ልማት ጥናቱ መሰረት ለተለዩ ትምህርትና ሥልጠናዎች ገንዘብ የማፈላለግ ሂደት በሚኒስቴር መስሪያ ቤቱ፣በክልልና በከተሞች የሚከናወን ሆኖ የገንዘብ ምንጮቹ መደበኛ የመንግስት በጀትን ጨምሮ ከተላያዩ ምንጮች ይሆናል።

4.1.3. ለዘርፉ የሰው ኃይል ልማት ውጤታማነት ከትምህርትና ስልጠና ተቋማትና ከዘርፉ ኢንዱስትሪዎች ጋር ትብብርና ትስስር መፍጠር

- በቴክኒክና ሙያ ተቋማትና በዘርፉ ኢንዱስትሪዎች/ኩባኒያዎች/ መካከል በኢንዱስትሪ ኤክስቴንሽን አገልግሎት፣በቴክኖሎጂ ሽግግርና በዘመናዊ የስራ አመራር ዘይቤ ማስፋፋት ረገድ ቅብብሎሽና መደጋገፍ እንዲኖር ትብብርና ትስስር እንዲፈጠር ይደረጋል።
- የቴክኒክና ሙያ ተቋማት ዘርፉን በቴክኖሎጂ ሽግግር ፣በ›="ÆeƒJ ›?¡e,"ï" ›ÑMÓKAƒ የሚደግፉ ሆነው እንዲያገለግሉ በማድረግና በምላሹም የዘርፉ ኢንዱስትሪዎች ለቴክኒክና ሙያ ተቋማት የቴክኖሎጂ ሽግግርና የዘመናዊ የሥራ አመራር ዘይቤ ማስፋፊያ ሆነው

እንዲያገለግሉ ትብብርና ትስስር እንዲኖር ይደረጋል። በዘርፉ ባለሙያዎችን በማሰልጠና ሂደት አዳዲስ ተስማሚ ቴክኖሎጂንና የተሸሻለ አሰራርንና መሳሪያዎችን ለሚፈጥሩ የዘርፉ አሰልጣኝ መምህራን፣ሰልጣኞችና ባለሙያዎች የማበረታቻ ስርዓት ይዘረጋል።

- በዘርፉ የቴክኒክና ሙያ ስልጠና ለሚወስዱ ሰልጣኞች በየአካባቢው ያሉ የዘርፉ ኢንዱስትሪዎች የትብብር ስልጠና ማዕከል /Cooperative Training Center/ ሆነው ያገለግላሉ።
- በሰልጠና ተቋማትና በኢንዱስትሪው መካከል ሰፊ የመደጋጋፍና የመተባበር ስርዓት መዘርጋት ኃብትን በጋራና በቁጠባ ለመጠቀምና በተለያየ ቦታ በመሆኑ ብቻ በስራ ላይ መዋል ያልቻለን ኃብት በአግባቡ መጠቀም ያስችልል በመሆኑም በአሰልጣኝ ተቋማትና በኢንዱስትሪው መካከል አሰልጣኝን በማዘጋጀትና በዚህ ሂደት የአሰልጣኞች እጥረት በሚታይበት መስክ በኢንዱስትሪው ቴክኖሎጂና የተግባር ዕውቀት ከፍተኛ ልምድ ያላቸውን ባለሙያዎች ከኢንዱስትሪው በመመልመል በትምህርትና ስልጠና ተቋማት በአሰልጣኝነት እንዲሳተፉ የአሰልጣኝነት ስልጠና እንዲያገኙና እንዲያሰለጥኑ ሁኔታዎች ይመቻቻሉ። በተጨማሪም በአሰልጣኞች ስልጠና ላይ የሚሳተፉትን ሰልጣኝ መምህራንን ለመለየት መስፈርት እንዲዘጋጅ ይደረጋል ። በአሰልጣኞች ስልጠና የሰለጠኑትን የዘርፉ ባለሙያዎች በምዘና ብቃታቸውን በማረጋገጥ ሰርትፊኬት ኖሯቸው እንዲሰሩ ድጋፍና ትብብር ያደርጋል
- በሰው ኃይል ልማት ሂደት ውስጥ ዕውቀትን ለማስተላለፍ በሀገር ውስጥ እጥረት ባለባቸው ዘርፎች ከውጭ ሀገር ባለሙያዎችን በማምጣት የቴክኖሎጂና የዕውቀት ሽግግር የሚያካሂድበት ሁኔታ ይመቻቻል፣
- የትብብር ስልጠና በቴክኒክና ሙያ የሚሰለጥኑ ሰልጣኞች በኢንዱስትሪው ያለውን የተግባር አሰራርና ዕውነተኛ ሁኔታ በማየትና በመሳተፍ ተሞክሮ እንዲያገኙ ለማድረግ ታስቦ የተዘጋጀ የስልጠና ስርዓት በመሆኑ ኢንዱስትሪው ወይም በየደረጃው ያሉ የዘርፉ መዋቅሮች ሰልጣኞችን በመቀበል ተግባራዊ ልምምድ የሚያደርጉበትንና ብቁና በአሰልጣኝነት የሰለጠኑ ባለሙያዎችን በመመደብ የሚሳተፉበት ይሆናል።
- በቴክኖሎጂ ሽግግር ትብብር በኢንዱስትሪ የተገኘና የተሸለ ተሞክሮ ወይም በቴክኒክና ሙያ ተቋማት የተገኘ ተሞክሮ ወደ ኢንዱስትሪው በምላሹም ከኢንዱስትሪው የተገኘ ተሞክሮ ወደ ተቋማቱ እንዲሸጋገር በክልል ቴክኒክና ሙያ ኤጀንሲዎችና በክል የዘርፉ

ቢሮዎች መካከል እንዲሁም በከተሞች አስተዳደርና በቴክኒክና ሙያ ተቋማት መካከል የመግባቢያና የትብብር ሰነድ እንዲፈረም በማድረግ የሚከናወን ይሆናል።

4.1.4. የስራ ላይ ስልጠናን በሳይንሳዊ የአመራር ጥበብ መተግበርና የጥናት ክበቦች (Quality Circles) ዘዴን መጠቀምና ለተሞክሮ ቅመራና ለጥናትና ምርምር የሚረዳ የልህቀት ማዕከል ማቋቋም

- የኩባንያ ውስጥ ስልጠና(ተቋማዊ የስራ ላይ ስልጠና ተግባር) የተቋሙን ልዩ ፍላጎት ለማሟላት ሲባል የሰራተኛውን የስራ አፈፃፀም ለማጎልበት የሚዘጋጅ ስልጠና ነው። በመሆኑም ስልጠናው በተቋም ውስጥ በሚገኙ ባለሙያዎች ፣ በቴክኒክና ሙያ መምህራን ወይም በአሰልጣኝነት የሚታወቁ የሌሎች መስሪያ ቤቶችን ባለሙያዎችን በመቅጠር የሚከናወን ይሆናል።
- የኩባንያ ውስጥ ስልጠና ሲከናወን ሁለቱንም ዘዴዎች በመጠቀም ይሆናል ማለትም መደበኛ (ታቅዶ የሚከናወንና ለአዲስ ተቀጣሪዎች ወይንም ለነባር ሰራተኞች ውን ችሎታቸውን ለማጎልበት ጊዜ ተወስዶና በጠለቀ ዝግጅት የሚሰጥ) ሲሆን ሁለተኛው እና ኢ- መደበኛ የሚባለው ሲሆን ይህም በሰራተኛው የስራ አፈፃፀም ክፍተት መኖሩ ሲታወቅና ይህ ክፍተት ቀላልና ወዲያውኑ አብሮት በሚሰራ ሰራተኛ ወይንም በቅርብ ኃላፊው በቀላሉ ወዲያውኑ በሚዘጋጅ ስልጠና (Coaching) የሚከናወን ነው ።
- የኩባንያ ውስጥ ስልጠና የተለያዩ ዘዴዎችን በመጠቀም ይካሄዳሉ። እነኚህም በራሱ በድርጅቱ ፍላጎት የሚዘጋጅና ተግባራዊ የሚደረግ፣ከአሰልጣኝ ድርጅቶች በቀላሉ የሚገዛና በስልጠና ባለሙያ የሚካሄድ፣ በድረ-ገፅ አማካኝነት የሚካሄድ ስልጠና ናቸው። በኩባንያ የሚዘጋጁ ስልጠናዎች የስልጠና አዘገጃጀት ዘዴን ተከትለው ተዘጋጅተው ይከናወናሉ።የዘርፉ ሰራተኞች የጥራት ክበብን በመጠቀም በየጊዜው በስራ ሂደት ያጋጠሟቸውን የአሰራር ችግሮች ለመፍታት ያገኙዋቸውን አዳዲስ አሰራሮችም ሆነ ቴክኖሎጂዎችን በመፈተሽ ፣ በማረጋገጥና በመመዝገብ ተግባራዊ የሚሆንበትንና ዕውቅና እንዲያገኙ የሚደረግበት ሁኔታ ይፈጠራል።
- በዘርፉ ባሉ ተቋሞች የኩባንያ ውስጥ ስልጠና(ተቋማዊ የስራ ላይ ስልጠና) አዘገጃጀትና አሰጣጥንና የሚያብራራና የጥናት ክበብ በማደራጀት የልምድ ልውውጦችና አዳዲስ አሰራሮች በሰራተኛው መካከል ስለሚተላለፍበት ሁኔታ መመሪያ ይዘጋጃል ።

- የልህቀት ማዕከሎች በዘርፉ ባሉ የኮንስትራክሽንና ማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎቶች(ደረቅና ፍሳሽ ቆሻሻ፣አረንጓዴ ልማት፣ውበት መናፈሻና ዘላቂ ልማት፣እሳትና ድንገተኛ አደጋ መከላከል) የተሻለ አሰራርና ምርጥ ተሞክሮ በጥናትን ምርምር ተቀምሮ የሚበዛበትና የሚስፋፋበት ሁኔታን ግምት ውስጥ ያስገባ ይሆናል። የልህቀት ማዕከል አደረጃጀት አለም አቀፍ ደረጃን ተከትለው በዘርፉ ይggማሉ። የሚቋቋመው የልህቀት ማዕከል በዘርፉ በማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎቶች የተሸሉ አሰራሮችንና ቴክኖሎጂዎችን በጥናት በመፈተሽ የተሸሉ ተሞክሮዎችን በማሰባሰብና በመቀመር ለማስፋፋትና ባለሙያዎችንም ለማሰልጠን የሚረዳ ነው። ይህ ማዕከል በአሁኑ ወቅት በከተማልማት ዘርፍ ስልጠናና ምርምር ከሚያካሂዱ ተቋማት የተሸለውን በመምረጥ በጣምራ የሚሰራበት ወይም በሌላ መልክ የሚቋቋምበት ሁኔታ በጥናት የሚወሰን ይሆናል።

4.1.5. በሰው ኃይል ልማት ትግበራ የሰለጠነውን የሰው ኃይል ብቃት ለማረጋገጥ የምዘና ስርዓት መፍጠርና የሰው ኃይል ስምሪቱ በዚሁ መሰረት እንዲፈፀም ማስቻል

- የከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን ሚኒስቴር በተለዩትና የሙያ ስትንዳርድ ለተዘጋጀላቸው አገልግሎቶች በሙያ ብቃት መመዘኛነት ሊያገለግሉ የሚችሉ ተቋሞችን በዘርፉ ካሉ ኢንዱስትሪዎች በመለየት ፣ያደራጃል ዕውቅና እንዲያገኙ ያደርጋል ለዚህም ከክልል የዘርፉ ቢሮዎችና የቴክኒክና ሙያ የብቃት ማረጋገጫ ኤጀንሲዎች ጋር በጋራ ይሰራል።
- በምዘና ማዕከላት የብቃት ምዘናውን ሊያከናውኑ የሚችሉ መዛኝ መምህራን ከኢንዱስትሪው እየተመረጡ እንዲሰለጥኑና እየተመዘኑ እንዲሰማሩ ይደረጋል።
- የሰው ኃይሉን ስምሪት በተመለከተ በመዋቅሩም ሆነ በዘርፉ አገልግሎት ለመስጠት የሚሰማሩ ሰራተኞች በሙሉ የሙያ ብቃት ምዘና የወሰዱና ያለፉ እንዲሆኑ ይደረጋል፣ ለዚህም በዘርፉ ያሉ የግል ኢንዱስትሪዎች አገልግሎት ለመስጠት ሲሰማሩ የሰው ኃይላቸው የሙያ ደረጃውን ብቃት ያሟሉና ብቃታቸው በምዘና የተረጋገጠ የሰው ኃይል ብቻ እንዲጠቀሙ አስገዳጅ ሁኔታ ይኖራል። በመንግስት ተቋማት ተቀጥረው ለመስራት ለሚፈልጉትም ሙያዎቹ ዕውቅና እንዲኖራቸው ከሲቪል ሰርቪስ ሚኒስቴር ጋር በቅንጅት ይሰራል። በስራ ላይ የተሰማሩ ሰራተኞች ሆነው የሙያ ብቃት ማረጋገጫ ሰርተፊኬት የሌላቸውን የሙያ ብቃት ምዘና እንዲወስዱና

ብቃታቸው እየተረጋገጠ እንዲሰማሩ ይደረጋል። ምዘናውን ላላለፉ ሰራተኞች በቀጣይ ሥልጠና የሚያገኙበት ሁኔታ ክልሎች ያመቻቻሉ።

- ማንኛውም በከተማ ልማት ዘርፍ በዝቅተኛ የሙያ ደረጃ ላይ ያለ ባለሙያዎ የሙያ ደረጃውን ወደ መካከለኛ ደረጃ ለማሻሻል ፍላጎት ካላው የሙያ ብቃት ምዘና እንዲወስድና ብቃቱ እየተረጋገጠ እንዲያሻሽል እየተደረገ ወደ ስራ የሚሰማራበት ሁኔታ ይኖራል።

4.4.6 የሰው ኃይል ልማት ትግበራ የክትትል፣ግምማና ውጤት ፍተሻ ስርዓት መዘርጋት

- የትምህርትና ሥልጠና ፕሮግራሙን ከማዘጋጀት ጀምሮ እስከማጠናቀቅ ያለውን ሂደት በመከታተል ችግሮች ካሉ ችግሮቹ ላይ ትኩረት በመስጠት የሚሻሻሉበትን ሁኔታ ለመፈልግና ሥልጠናው በተሳካ ሁኔታ የሚከናወንበትን መንገድ መፈለግ ነው። በመሆኑም በዘርፉ በየደረጃው የሚታቀዱና የሚከናወኑ የትምህርትና ሥልጠና ፕሮግራሞች የትምህርትና ሥልጠና ትግበራ መከታተያ /Monitoring/ቅጽ በማዘጋጀት ይከናውናሉ። ይህም የትምህርትና ሥልጠና ፕሮግራም ግምገማ ትምህርትና ሥልጠናው ከተጠናቀቀ በኋላ ባለው 15 ቀን ጊዜ ውስጥ ተጠናቅሮ መቅረብ የሚኖርበት ሲሆን የግምገማ ሪፖርቱ ትግበራ የሰልጣኞች የአሰልጣኞች ፣አጠቃላይ የስልጠናው ዝግጅት ፣ማስተባበርና መተግበር ስራዎች መገምገሚያ /Evaluation Format/ ቅጽ በማዘጋጀት ይከናውናል።
- የትምህርትና ሥልጠና ፕሮግራም ያስገኘው ውጤት ግምገማ ሰልጣኞች ትምህርትና ስልጠናውን ወስደው ወደስራ ከተሰማሩ በኋላ ትምህርትና ሥልጠናው በስራ ላይ ይፈታል ተብሎ የታሰበውን ችግር መፍታቱን ለማረጋገጥና ውጤታማነቱን ለመለካት የሚከናወን ነው። በመሆኑም ይህ የትምህርትና ሥልጠና ፕሮግራም ውጤት ግምገማ ሰራተኛው ከትምህርትና ሥልጠና ማጠናቀቅ በኋላ በስራ ላይ ተመድቦ እስከ ስድስት ወር ባለው ጊዜ ውስጥ ይካሄዳል።

4.1.6. የሰው ኃይል ልማቱን በተቀናጀ አሰራር የሚመራ ከፌደራል እስከ ከተሞችና በዘርፉ ኢንዱስትሪዎች የሰው ኃይል ልማት አስፈጻሚ አካል ማደራጀት

- የሰው ኃይል ልማቱን በመዋቅሩ (በሚኒስቴር መስሪያ ቤቱ በክልሎችና በከተሞች እንዲሁም በዘርፉ ባሉ ኢንዱስትሪዎች(ተቋሞች) ለመተግበር የሚከተሉት የሰው ኃይል ልማት አስፈጻሚ አካሎች እንዲኖሩ ይደረጋል።

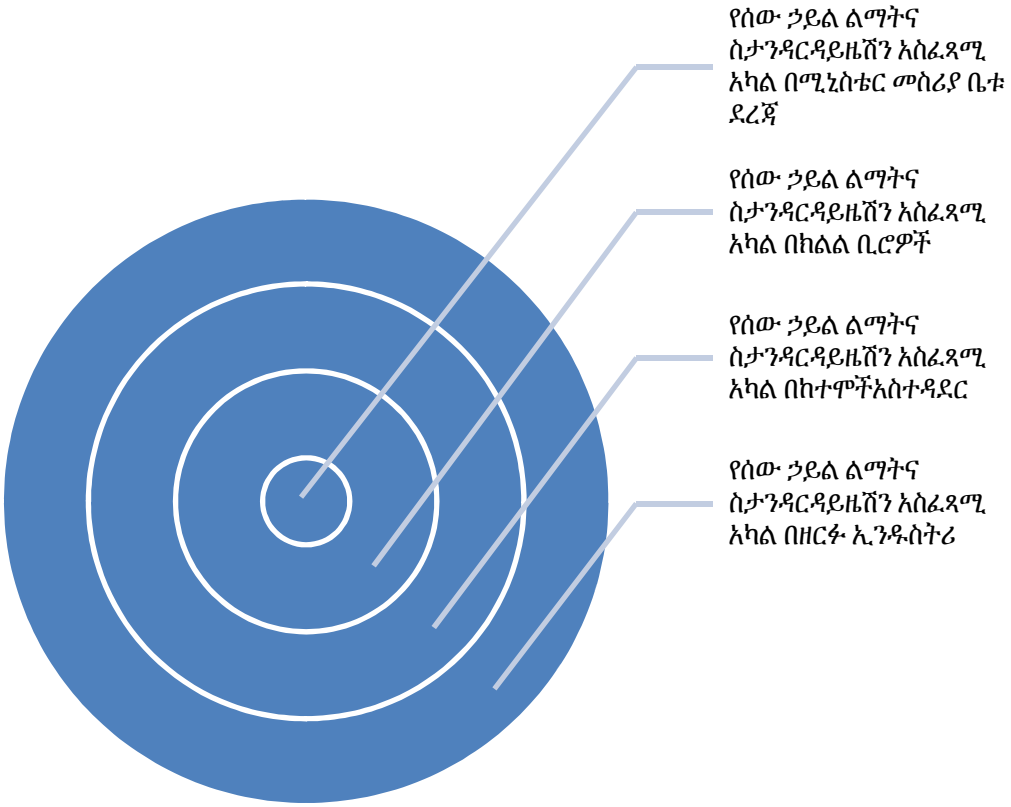

ምዕራፍ አምስት፡ የህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ

5.1. የዘርፉ የህዝብ አደረጃጀትና የተሳትፎ ደረጃ

5.1.1. የህዝብና የተሳትፎ ደረጃዎች ምንነት

ህዝብ ማለት በየደረጃው ከፌደራል እስከ ታችኛው የአስተዳደር እርከን ድረስ በቀጥታም ሆነ በተዘዋዋሪ ከመንግስት አገልግሎት የሚያገኙ የህብረተሰብ ክፍሎችን የሚያጠቃልል ሲሆን የህዝብን ትርጉም የበለጠ ለመረዳት የህብረተሰብ /Community/ እና አጠቃላይ የዘርፉን ተገልጋዮች ማንነት መረዳት ያስፈልጋል፡፡

ህብረተሰብ/Community/ ማለት በአንድ ጉዳይ ላይ ተሳትፎ ድጋፍ ለማድረግ ዝግጁ የሆኑ የተደራጀና ህብረት ያላቸው በአንድ አካባቢ የሚኖሩ የሰዎች ስብስብ ማለት ነው፡፡ ህብረተሰብ በቦታ ወይም ተመሳሳይ ፍላጎት ያላቸው ህዝቦች የሚሰባሰቡበት የህዝብ አደረጃጀቶች ናቸው፡፡ ህብረተሰብ ከቦታ አንጻር ሲታይ በአብዛኛው ከተማ፣ወረዳ፣ሰፈር (መንደር)፣ልዩ ስም ያለው አካባቢና አጎራባች ሰፈሮችን ይመለከታል፡፡ ከዚህ ውጪ በብሄር፣በሃይማኖት፣ወይም በጋራ ፍላጎት መመሳሰል እና ከቤተሰብ እስከ አለም አቀፍ የሚዘልቅ ፖለቲካዊ፣ኢኮኖሚያዊና ማህበራዊ ግንኙነት ሊያጠቃልል የሚችል ሲሆን በዚህ ስትራቴጂ ህብረተሰብ የምንለው የራሱ የሚታወቅ ድንበር ያለውና ተመሳሳይ ፍላጎት ያላቸው የህብረተሰብ ክፍሎችን የሚይዝ ከተማ አስተዳደር፣ ማዘጋጃ ቤት፣ ወረዳ፣ ቀበሌ ወይም ቀጠናን ብቻ ይመለከታል፡፡ በተጨማሪም ህብረተሰብ በውስጡ በርካታ የህብረተሰብ ክፍሎች ሊይዙ ይችላሉ፡፡

የተባበሩት መንግስታት በአካባቢና ልማት ጉዳዮች በሪዮ እ.ኤ.አ በ1992 ባደረገዉ ስብሰባ እንዳመለከተው የህዝብ ተሳትፎ ቀጣይነት ላለው ሀገራዊ የልማት ስትራቴጂ መሳካት እንደ ቅድመ ሁኔታ የሚወሰድ ነው ሲል፤ ጀምስ ሞረስ (James Morris, 2006) ደግሞ ህዝብ ተሳትፎ ማለት የመንግስት አካላትና ህብረተሰቡ በአጋርነት ፖሊሲና ፕሮግራሞችን የሚነድፉበትና የሚተገብሩበት ሂደት ነው በማለት በዚህ ሂደት ህብረተሰቡን ከማማከር አልፎ በጉዳዩቹ ላይ ውሳኔ እንዲሰጥና ችግሮቹን ለማስወገድ የበኩሉን ድርሻና ኃላፊነት እንዲወጣ የሚያደርግበት ሂደት ነው ሲል ገልጾታል፡፡

በሌላ በኩልም አለም አቀፍ ሰብአዊ መብቶች ድንጋጌ አንቀጽ 21 /1/ እንደሚለው እያንዳንዱ ሰው በቀጥታ ወይም ነፃ በሆነ መንገድ በተመረጡ እንደራሴዎች አማካኝነት በአገሩ መንግስት የመካፈል መብት አለው ሲል አለም አቀፍ የሲቪልና የፖለቲካ መብቶች ስምምነት ደግሞ በአንቀጽ 25 በተመሳሳይ መንገድ የሰዎችን መብት እንደሆነ በማስቀመጥ የህዝብ ተሳትፎን ፖለቲካዊ ትርጉም ሰጥቶታል፡፡

የኢ.ፌ.ዴ.ሪ. አስፈፃሚ አካላትን ስልጣንና ተግባር እንደገና ለመወሰን በወጣዉ አዋጅ ቁጥር 691/2003 መሰረት ከተቋቋሙት ሚኒስቴር መስሪያ ቤቶች አንዱ የከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን ሚኒስቴር ነው፡፡ በአዋጁ መሰረት ከተጠቀሱት ሥልጣንና ተግባሮች መካከል በዋናነት ከተሞች የአገልግሎት አሰጣጣቸውን እንዲያሻሽሉ ማድረግ፣ የከተማ ነዋሪው ሕዝብ ከአቅሙ ጋር የተመጣጠነ መኖሪያ ቤት እንዲሠራ ድጋፍ ይሰጣል፣ በፌዴራል መንግሥት ባለቤትነት ስር የሚገኙ ቤቶች አስተዳደር በአግባቡ እንዲከናወን መደረጉን ያረጋግጣል፣ የጥቃቅንና የአነስተኛ ተቋሞች ልማት እንዲስፋፋ ያደርጋል፣ የኮንስትራክሽን ሥራ ደረጃዎች ያወጣል፣ መከበራቸውን ይከታተላል፣ መሐንዲሶችንና አርክቴክቶችን ይመዘግባል፣ የሙያ ችሎታ ማረጋገጫ የምስክር ወረቀት ይሰጣል፣ የሥራ ተቋራጮችንና የአማካሪዎችን ደረጃ ይወስናል የሚሉት የሚጠቀሱ ናቸው፡፡ በተጨማሪም የክልል ከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን ቢሮዎችና የከተማ አስተዳደሮች/ ማዘጋጃቤቶች የሚያከናውኗቸውን ተያያዥነት ያላቸው ስራዎችን ይደግፋል፡፡

በመሆኑም በዚህ ሰነድ ህዝብ ማለት እንደ የከተማው አጀንዳ የሚለያይ ሆኖ በከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን ዘርፍ ትኩረት ተሰጥቷቸው በሚፈጸሙ ስራዎች በቀጥታ ወይም በተዘዋዋሪ አገልግሎት የሚያገኙና የሚሳተፉትን የህብረተሰብ ክፍሎችና ባለድርሻ አካላትን ያጠቃልላል፡፡ በዚህ መሰረት የከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን ሚኒስቴር መስሪያ ቤት በቀጥታ የሚያገኛቸዉ የህብረተሰብ ክፍሎችና ተቋማት መካከል ዋና ዋናዎቹ የሥራ ተቋራጮች ማህበር፣ ኮንትራክተሮች፣ ኮንሰልታንቶች፣ በዘርፉ የተሰማሩ ልዩ ልዩ የምህንድስና ባለሙያዎች፣ ከዘርፉ ጋር ግንኙነት ያላቸዉ የሙያ ማህበራት፣ የኮንስትራክሽን ዕቃ አቅራቢዎችና አምራቾች፣(ጠጠር አምራቾችና አልምኒየም ፕሮፋይል)፣ የኮንስትራክሽን መሳሪያዎች አከራዮችና ባለቤቶች፣ የግንባታ ዲዛይን የሚያሰሩና ግንባታ የሚያስገነቡ የፌዴራል መንግስት መ/ቤቶችና ድርጅቶች፣ ለከተማ ስራ ድጋፍ የሚያደርጉ

መንግስታዊ ያልሆኑ ተቋማት፣የሪል ስቴት አልሚዎች፣ የህንጻ ባለሀብቶች እና ሌሎችንም ያጠቃልላል፡፡

ሚኒስቴር መስሪያ ቤቱ በተዘዋዋሪ መንገድ ከሚያገኛቸዉ የህብረተሰብ ክፍሎችና ተቋማት መካከል ዋና ዋናዎቹ ጥቃቅንና አነስተኛ ተቋማትና አንቀሳቃሾች፣ የመኖሪያ ቤት ፈላጊዎችና ማህበሮቻቸው፣የገንዘብ ብድርና ቁጠባ ተቋማት፣ የከተማዉ ህዝብና የዜጎች ማህበራት፣ በክልል ከተሞች የሚንቀሳቀሱ የኮንስትራክሽንና ሪል ስቴት አልሚዎች፣በከተማ ዙሪያ የሚኖሩ ነዋሪዎች፣የከተማ ማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎት ፈላጊዎች እና ሌሎችም ናቸዉ፡፡ በከተማ ማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎት ፈላጊዎች ውስጥ የሚካተቱት ዋና ዋናዎቹ የመኖሪያ፣ የንግድና ኢንዱስትሪ ቦታ ፈላጊ ግለሰቦችና ማህበራት፣ የዲዛይንና ግንባታ ፈቃድ ጠያቂ ግለሰቦችና ማህበራት፣የውሀና ፍሳሽ አገልግሎት ፈላጊዎች፣የጽዳት አገልግሎት ፈላጊዎች፣የውስጥ ለውስጥ መንገድ፣ተፋሰስ፣ ድልድይ እንዲሰራላቸው የሚፈልጉ የከተማ ነዋሪዎች፣የቄራ አገልግሎት ፈላጊዎች፣የእሳትና ድንገተኛ አደጋ አገልግሎት ፈላጊዎች፣የወሳኝ ኩነቶች ምዝገባ ፈላጊዎች፣የዘላቂ ማረፊያ ፈላጊዎች፣የውስጥ ለውስጥ መብራት ፈላጊዎች፣የገበያ ቦታና ማዕከላት ፈላጊዎች እና ሌሎች የከተማ አገልግሎት ፈላጊዎችን ይጠቃልላል፡፡

በሌላ በኩል ተገልጋዩን ህዝብ ከለየንና ቀጣዩ ጉዳይ እስከምን ድረስ በአሰራራችን ላይ ልናሳትፈው እንችላለን የሚለው ጉዳይ ነው፡፡ በህዝብ ተሳትፎ ደረጃዎች (levels of public participation) ላይ በርካታ ምሁራንና ተቋማት ጥናትና ምርምር ያደረጉ ሲሆን ታዋቂዋ አርኒስቲን/1969/ በአለም አቀፍ ደረጃ ተቀባይነት ያላቸው የህዝብ ተሳትፎ ደረጃዎችን በመለየት እንደሚከተለው አስቀምጣለች፡፡ የዜጎች ውሳኔ ሰጭነት/Citizen Power/፣ የስልጣን ውክልና /Delegated Power/፣አጋርነት/Partnership/፣ ለህብረተሰቡ አስተያየት አነስተኛ ለውጥ ማድረግ-ማግባባት (Placation-make less angry)፣ ምክክር/Consultation/፣ መረጃ መስጠትና አስተያየት መቀበል /Informing/፣ የማሳመን ስራ /Therapy/፣ የታይታ /Manipulation / ናቸው *ብላ በቅደም ተከተል ያስቀመጠች ሲሆን፤* በአማራ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት የህዝብ ተሳትፎ አደረጃጀት ቢሮ(1997) በህዝብ ተሳትፎ ማረጋገጫ ስርዓት ሰነድ ላይ እንደተመለከተው በተለያየ መንገድ በዘርፉ የተተነተኑትን የህዝብ ተሳትፎ አይነቶች ካላቸው ጠቀሜታና ከሚኖራቸው ውጤታማነት አንጻር በጥቅሉ በሁለት በመክፈል ለማብራራት

ጥረት አደርጓል፡፡ የመጀመሪያው ክፍል ውጤታማ የሚሆኑ የተሳትፎ አይነቶችን የሚመለከት ሲሆን እነሱም የስርዓት ለውጥ የሚያስከትሉ፣የስልጣን ባለቤትነትን የሚያረጋግጡ፣ስልጣንን የሚያጋሩና ህብረትን የሚጠይቁ የተሳትፎ አይነቶችን የሚያጠቃልል ሲሆን ሁለተኛው ክፍል ደግሞ ዝቅተኛ ውጤት ያላቸው የተሳትፎ አይነቶችን ሆኖ የግዴታ ተሳትፎን (የይስሙላ ተሳትፎ)፣ግብታዊ ተሳትፎ(ብልጭ ድርግም የሚል ተሳትፎ)፣ የግፊት ተሳተፎ (ጠባቂነትና ጉትጎታ የሚፈልግ ተሳትፎ)ና ጠባብ የተሳትፎ አይነቶችን የሚያካትት መሆኑን ገልጸታል፡፡

5.1.2. ህዝብን በማሳተፍ በኩል በመንግስት ፖሊሲና ስትራቴጂዎች የተቀመጡ አቅጣጫዎች

የኢትዮጵያ ፌደራላዊ ዴሞክራሲያዊ ሪፑብሊክ ሕገ መንግስት ህብረተሰቡ በመንግስት የልማትና የመልካም አስተዳደር ስራዎች ላይ የመሳተፍ መብት እንዳለውና መንግስትም በዚህ ረገድ የተጣለበትን ግዴታዎች እንዳሉት አመላክቷል፡፡ በአንቀጽ 8(3) የኢትዮጵያ ብዜር ብዜረሰቦችና ህዝቦች ሉዓላዊነታቸውም የሚገለጸው በዚህ ሕገ መንግስት መሠረት በሚመርጧቸው ተወካዮቻቸውና በቀጥታ በሚያደርጉት ዴሞክራሲያዊ ተሳትፎ አማካይነት ይሆናል ሲል አንቀጽ 12(1) ደግሞ የመንግስት አሰራር ለህዝብ ግልጽ በሆነ መንገድ መከናወን አለበት በማለት ማንኛውም ተቋም ሁሉንም የልማት ስራዎች ለህብረተሰቡ ማስገንዘብና አሰራሩንም ይፋ ማድረግ እንዳለበት ይደነግጋል፡፡ በሌላ በኩል አንቀጽ 35(6) ሴቶች በብዜራዊ የልማት ፖሊሲዎች ዕቅድና በፕሮጀክቶች ዝግጅትና አፈጻጸም በተለይ የሴቶችን ጥቅም በሚነኩ ፕሮጀክቶች ሃሳባቸውን በተሟላ ሁኔታ እንዲሰጡ የመጠየቅ መብት አላቸው መሆኑንና በአንቀጽ 43(2) ደግሞ ዜጎች በልማት የመሳተፍ በተለይም አባል የሆኑበትን ማህበረሰብ የሚመለከቱ ፖሊሲችና ፕሮጀክቶች ላይ ሐሳባቸውን እንዲሰጡ የመጠየቅ መብት እንዳላቸው ያመለክታል፡፡ በተጨማሪም በአንቀጽ 89(6) ደግሞ የሀገር ልማት ፖሊሲችና ፕሮግራሞች በሚዘጋጁበት ወቅት መንግስት ሕዝቡን በየደረጃው ማሳተፍ እንዳለበት የሕዝቡንም የልማት እንቅስቃሴችን መደገፍ ንዳለበት ይገልጻል::

የኢትዮጵያ የዴሞክራሲያዊ ስርዓት ግንባታ ጉዳዮች እንዳመለከተው ህዝቡ በተናጠል፣ በብዙሃንና ሙያ ማህበራት አማካኝነት ከፌደራል መንግስት ጀምሮ እስከ ዝቅተኛው የከተማ አስተዳደር እርከኖች ውስጥ ባሉ የልማትና የመልካም አስተዳደር ስራዎች ላይ መሳተፍ

ይችላል፤ይገባዋል በማለት በሰነዱ ላይ ተገልጿል፡፡ እንዲሁም ዴሞክራሲያችን የህዝቡን ቀጥተኛ ተሳትፎ መሰረት ያደረገ መሆን አለበት ማለት ብቻውን በቂ ሊሆን እንደማይችልና ህዝብ በስርዓቱ አደረጃጀትና አሰራር ላይ ተጨባጭ የሆነ ተጽእኖ እንዲያሳርፍ ካልተደረገ በስተቀር ባዶ ቃላት ከመሆን አይዘልም በማለት አስቀምጧል፡፡ የህዝብ ተሳትፎን ጉዳይ ሲያብራራ ከግለሰብ እስከ ህዝብ ድረስ በሰፊው የሚሳተፍበትና የዲሞክራሲያዊ መብት መገለጫና ቀጣይነት ያለው ልማት የሚረጋገጥበት መሣሪያ መሆኑን በግልጽ አመላክቷል፡፡ በቂ ቁጥር ያለው ታታሪ ሙያተኛ እንዲኖራቸው ማድረግና ሙያተኞቹ በዚህ ደረጃ እንዲያገለግሉ የማስረዳትና የማሳመን እንዲሁም የተለያዩ የማትጊያ ስልቶችን እየቀየሱ ተግባራዊ ማድረግ እንደሚያስፈልግ ይጠቁማል፡፡

በከተማ ልማት ፖሊሲ እንደተገለጸው የከተማ አስተዳደሮች የነዋሪዎቻቸውን ቀጣይነት ያለውና ተደራጀ ተሳትፎ የማረጋገጥ፤የሲቪል ማህበራትና ዲሞክራሲያዊ ባህልን የሚያጠናክር ምቹ ሁኔታ የሚፈጥር፣ ህዝቡ በልማትና መልካም አስተዳደር ጉዳዮች ላይ በተወካዮቹ ብቻ ሳይሆን በተለይም መሰረታዊ ጉዳዮች ላይ በቀጥታ የሚመክርበት የቀጣታ ተሳትፎ ዲሞክራሲን ማጎልበት እንደሚገባ፣ አመራሩም የመንግስትን የባለሀብትን እንዲሁም የህዝቡን ሚና ለይቶና አቀናጅቶ የሚመራ፤ሁሉም የህብረተሰብ ክፍል በየደረጃው ተጠቃሚ እንዲሆን የማድረግና የልማታዊ ባለሀብቱና አስተዳደሩን አጋርነት የሚያጠናክር ችግር ፈቺ አመራር መሆን እንዳለበትና ሁሉም ነግር ስርዓት ተከትሎ እንዲከናወን አመራሩ ግልጽና ተጠያቂነት ያለበት ሥርዓት መዘርጋት አለበት፡፡

የከተሞች መልካም አስተዳደር ማሻሻያ ፓኬጅ ላይም እንደተገለጸው የህዘብ ተሳትፎ አንዱ የመልካም አስተደደር መርህ ሲሆን በዚህ መርህ መሠረት ህዝቡ በቀጥታ እና በወኪሎቹ አማካይነት በአካባቢው የልማትና የመልካም አስተዳደር ሥራዎች ላይ በንቃት የሚሳተፍበት የተመቻቸ ሁኔታ መኖር እንዳለበት ይገልጻል፡፡ ከከተማ አስተዳደር አንጻር ሲታይ የከተማ አስተዳደሮች በነዋሪዎቻቸው ዲሞክራሲያዊ ምርጫ የቆሙ መሆን ይኖርባቸዋል፡፡ በተጨማሪም ህዝቡ ተደራጅቶ አካባቢውን በሚመለከቱ ዋና ዋና የልማትና የመልካም አስተዳደር ጉዳዩች ላይ በቀጥታ ለመሳተፍ የሚያስችል ሥርዓት ሊኖር ይገባል፡፡ በዚህ አግባብ የሚወጡ ፖሊሲዎች፣ ህጐች፣ ደንቦች፣ እቅዶችና በጀቶች በሕዝቡ ተሳትፎ የሚቀየሱ የሚፈፀሙና የሚገመገሙ ሊሆኑ ይገባል፡፡ የወጡትን ህጎች፣ ደንቦችና እቅዶች

በማስፈጸም ረገድ ለሚፈጸም ጥፋትም ህዝቡ በወኪሎቹና በቀጥታ በአደረጃጀቱ አማካይነት ተጠያቂ የሚያደርግበት ሥርዓት መዘርጋት እንዳለበት ይጠቁማል፡፡ የህዝብ ተሳትፎ የልማት ሃሣብን ከማመንጨት ጀምሮ የማህበራዊ ኢኮኖሚያዊና አካባቢያዊ የልማት ኘሮጀክት ላይ ቀጥተኛ ተሳታፊ የመሆንና ውሣኔዎች ላይ ተጽእኖ የማሳደር አቅም እንዲኖረው ማስቻል ትኩረት የሚሰጠው ተግባር መሆኑን ያስረዳል፡፡ ነዋሪው በተለይም ሴቶች በውሳኔ አሰጣጥ በአግባቡ እንዲሳተፉ ማድረግ ልዩ አጽንኦት ሊሰጠው የሚገባ ጉዳይ ነው፡፡ በተመሳሳይ ሁኔታም ደሃው የሕብረተሰብ ክፍል በአካባቢው ጉዳይ ላይ ሁለንተናዊ ተሳትፎውን እንዲያበረክት መበረታታትና መደገፍ እንደሚገባው ያስረዳል፡፡ ህዝቡ በወኪሎቹ ብቻ ሳይሆን ራሱ በቀጥታ በተደራጀ መልኩ የሚሳተፍበት ሥርዓት መዘርጋት ልማቱን ፈጣን የህዝቡን ፍላጎት ያረጋገጠ ሁሉንም ተጠቃሚ የሚያደረግ ፍትሃዊ ብሎም ዘላቂነት ያለው እንዲሆን ያስችላል፡፡

5.1.3. በህዝብ ተሳትፎ የተገኙ ውጤቶች

በአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር የተደረጉ እንቅስቃሴዎች ስንመለከት እንደ ባህል አድርጎ ከያዛቸው ስራዎች ውስጥ አንዱ አመታዊ እቅድ አፈጻጸሙንና የቀጣይ አመት እቅዱን እስከ ወረዳና ከዚያ በታች ባለ የቀጠና አደረጃጀቶች ድርስ በመውረድ የማወያየት ስራ ነው፡፡ እቅድ የማስተቸትና ከህብረተሰቡ በግብዓትነት የሚሰበሰቡ አስተያየቶችን በመጠመር እያንዳንዱ አስፈጻሚ መስሪያ ቤት የእቅዱ አካል የማድረግ ስራ እየሰራ ሲሆን የልማትና የመልካም አስተዳደር ስራዎችን በተደራጀና በተቀናጀ መንገድ በህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ ለመስራት እንዲቻል አስተዳደሩ ከከተማ እስከ ቀጠና ወጥ የሆነ የህዝብ አደረጃጀት ዘርግቷል፡፡ በተለይ በ116 ወረዳዎች 781 ቀጠናዎችን በማዋቀር የህዝብ ወኪሎች በየደረጃው ስለ አስተዳደሩ ስራዎች የሚያውቁበትና አስተያየት የሚሰጡበት አደረጃጀት መፍጠር መቻሉና ስራውን በተደራጀ መንገድ ለመምራት እንዲቻል የህዝብ ተሳትፎ ኮሚቴዎች አደረጃጀት፣የፋይናንስ መመሪያ፣የውስጥ ደንብና የስትሪንግ ኮሚቴ የሚሆኑ የአሰራር ማንዋሎችን በማዘጋጀት ወደ ስራ ገብተዋል፡፡ በተጨማሪም በ2002 በጀት ዓመት በልደታ ክፍለ ከተማ የህብረተሰብ ተሳትፎ ባማከለ መልኩ የመልሶ ማልማት ሥራ ከዕቅድ ዝግጅት ጀምሮ እስከ አፈፃፀም ድረስ የአካባቢውን ህብረተሰብ ለማሳተፍ ተችሏል፡፡ በዚህም በመጀመሪያ ደረጃ በቅድመ ልማቱ ዙሪያ ቅድመ ዝግጅትና በሂደት ያለውን የአፈፃፀም ደረጃ መንግስታዊና መንግስታዊ ያልሆኑ የመገናኛ ብዙሃን ዘዴዎችን በመጠቀም

መረጃዎችን በማስተላለፍ የልማቱን ጠቀሜታ የማስገንዘብና የህብረተሰብ ንቅናቄ በመፍጠር ከፍተኛ ግንዛቤ የማስጨበጥ ስራ ተሰርቷል። በዚህ መሠረት ህብረተሰቡን በማወያየት የጋራ መግባባት ላይ የተመሰረተ ስራ የተሰራ ሲሆን የአካባቢውን ህብተሰብ በተሻለ መልኩ ተጠቃሚ ለማድረግ ተችሏል። በዚህ መሰረት የልማቱ ተነሺዎች እንደየምርጫቸው ቅርበት ባላቸው መንደሮች ምትክ ኮንዶሚኒየም ቤት እንዲያገኙ ከመደረጉም በላይ አቅመ ደካማና ስራ አጥ የሆኑ 200 እማዎራዎችን በ8 ማህበራት ተደራጅተው በአከባቢ መልሶ ማልማቱ ተጠቃሚ እንዲሆኑ ከተለያዩ መንግስታዊ ካልሆኑ ምግባረ ሰናይ ድርጅት ጋር በመነጋገር ለኮንዶሚኒየም ቅድመ ክፍያ የሚሆን ብድር እንዲያገኙ በማመቻቸት እንዲሁም ከአዲስ ብድርና ቁጠባ ተቋም ለስራ መጀመሪያ የሚሆን ብድር እንዲያገኙና በምግብ ዝግጅትና በኮንስትራክሽን ዕቃዎች ማምረት ስራ ተሰማርተው ብድራቸውን እንዲከፍሉ የሚደረግበት ምቹ ሁኔታ ተፈጥሮላቸዋል። የግል ቤት የነበራቸውን ነዋሪዎች በፍላጎታቸው ልማቱ በሚከናወንበት አካባቢ ምትክ ቦታ እንዲያገኙና በአካባቢው ላይ የነበሩ ግንባታዎችን ለማንሳት በቀበሌው የሚገኙ ስራ አጥ ወጣቶችን የማደራጀትና ወደ ስራ የማስገባት ስራ ተሰርቷል። የጥቃቅንና አነስተኛ ዘርፍ፣ የወጣቶችና ስፖርት እንዲሁም የህፃናት እና ሴቶች ጉዳይ ጽ/ቤቶች ተቀናጅተዉ በአካባቢው የሚገኙ 550 ስራ አጥ ወጣቶችን በመለየትና በአርባ አንድ ማህበራት በማደራጀት በ26 ሄክታር ላይ የሚገኙትን ፈራሽ ቤቶች እንዲያፈርሱ በማድረግ ገቢ የሚያገኙበት ሁኔታ ተመቻችቶላቸዋል። በተጨማሪም በግንባታ ሂደት በጥቃቅንና አነስተኛ የተደራጁ ማህበራት ግብአት አቅርቦት ላይ በሰፊው እንዲሳተፉ ተደርጓል።

በኦሮሚያ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት የቢሾፍቱ ከተማ አስተዳደር በቀበሌ 05 ቀጠና 7 አብነት በሚል ስያሜ በተቋቋመች መንደር በአካባቢው ያሉ ዝቅተኛ የኑሮ ደረጃ ላይ የሚገኙ ነዋሪዎች ያለባቸውን ማህበራዊና አካባቢያዊ ችግሮች ከአስተዳደሩ ጋር በጋራ በመሆን ለመቅረፍ ባደረገችው እንቅስቃሴ በተሞክሮነት የምትወሰድ ነች። በዚህም መንደሯ የነዋሪውን ተሳትፎ በተደራጀ መልኩ ለማጠናከርና የጋራ መግባባትን መሰረት ባደረገ መልኩ የመተዳደሪያ ደንብ በማዘጋጀት የህዝብ ተሳትፎ ስራን በተሻለ መልኩ ለመምራት ችላለች። የአካባቢው ህብረተሰብ መንደሩን ዕዱና አረንጓዴ ለማድረግ፤ የአካባቢውን ዐጥታ ህብረተሰብን በአቀፉ መልኩ ለማስከበር በኮሚኒቲ ፖሊሲንግ፣ በአካባቢው የቤተ መፅሀፍት ግንባታ፣ እንዲሁም የአካባቢ ጤናን ለማሻሻል የትምህርትና የግንዛቤ ማስጨበጫ ስራዎችን

ለመስራት እንቅስቃሴ እያደረጉ መሆኑና የመንደሩ የራሱ ስካውት ሰልፈኛ በማዘጋጀት የቅስቀሳ ስራ በመስራት ላይ ይገኛሉ፡፡ በዚህም መሰረት ህዝቡ በአካባቢ ልማት ስራዎች ላይ የባለቤትነት ስሜት በመፍጠር ከመንግስት ጎን በመቆም ለሌሎች አካባቢዎች አርአያ የሚሆን ተግባር በመፈጸም ላይ ይገኛል፡፡

በዝቅተኛዉ የአስተዳደር እርከኖች የህዝብ ተሳትፎን ለማጎልበት የተደረጉ ጥረቶችን ስንመለከት ሥልጣንን ለዝቅተኛው የአስተዳደር እርከን በማውረድና ያልተማከለ አስተዳደሩን በማጠናከር የህዝቡ ተሳትፎ ወደ ላቀ ደረጃ ለማድረስ ጥረት እየተደረገ ይገኛል፡፡ በመሆኑም ያልተማከለ አስተዳደር የህዝብ ተሳትፎና የዴሞክራሲያዊ ሥርአት መገለጫ ከመሆኑም በተጨማሪ በሀገራችን ሕገ-መንግስታዊ ሥርአት ሆኗል፡፡ ኢትዮጵያ የፌደራል ሥርአት መከተል ከጀመረችበት ጊዜ ጀምሮ ያልተማከለ አስተዳደርን ለማጠናከር በርካታ ሥራዎች ተከናውነዋል፡፡ በዚህ መሠረት ያልተማከለ አስተዳደር መሸከም የሚችል አቅም በከተማና በቀበሌ ደረጃ ተገንብቷል፡፡

5.1.4. ህዝብን በማሳተፍ በኩል የታዩ የመንግስትና የህዝብ አደረጃጀትና የአፈጻጸም ችግሮች

የህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ ሥራ በተሟላ መልኩ በተለይ በከተሞች በተፈለገው ደረጃ ሳይተገበር ቆይቷል፡፡ አንዱና ዋነኛዉ የከተሞች መሰረታዊ ችግር በዴሞክራሲዊ ስርዓት መርህ መሰረት የህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ ስራዎች በጅምር ያለ መሆኑ ነው፡፡ በተለይ በከተሞች አጠቃላይ የልማትና መልካም አስተዳደር ስራችን በየደረጃው ህዝቡ የሚሳተፍበት የሚታወቅ አሰራር በግልጽ አለመዘርጋትና የህዝብ ተሳፎና ንቅናቄ ንቅነቄን የሚያጎለብቱ የነዋሪዎች፣የግሉ ሴክተርና የዜጎች ማህበራት፣መንግስታዊ ያልሆኑ ተቋማት ሀሳብ በማመንጨት፣ እቅድ በማዘጋጀትና አፈጻጸሙን የሚከታተል አደረጃጀት አለመኖር በዋናነት የሚጠቀሱ ችግሮች ናቸው:: በተጨማሪም በመንግስት የተዘረጉ አገልግሎቶች ቢሆኑም በህብረተሰቡ በቂ ግንዛቤ ያልተያዘባቸው በመሆኑ ህዝቡ ለራሱ ተብለው የተሰሩ የልማት ስራዎችን በባለቤትነት ስሜት እንዲጠብቃቸው አልተደረገም፡፡ በዚህ ምክንያት ከተሞች ህዝብን አቅም በመጠቀም ባለመቻላቸው ዝቅተኛ የመሰረተ ልማት አቅርቦትና የማህበራዊ አገልግሎቶችን ሽፋን ያላቸው ናቸው፡፡

አደረጃጀትን በተመለከተ በፌደራል ደረጃ እስከ 2003 በጀት አመት ድረስ የህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄን ሊመራ ሚችል ተቋም ያልነበረ ሲሆን በዚህ ምክንያት በደረጃው የሚካሄዱ የልማትና የመልካም አስተዳደር የህዝብ ንቅናቄ ስራዎችን በተቀናጀና በተደራጀ መንገድ ማከናወን አልተቻለም ።

በክልሎች የከተማ ህዝብን በልማትና መልካም አስተዳደር ጉዳዮች ላይ ለማሰለፍ የተደረገው ጥረት አበረታች ቢሆንም ስራውን ሊመራ የሚችል ራሱን የችሎ ተቋምና ግልጽ የሆኑ አሰራሮች የተደገፈ አደረጃጀት አለመኖር የልማትና መልካም አስተደደር ስራችን በህዝብ ቀጥተኛ ተሳትፎ እንዲከናወኑ ምክንት ካለመሆኑም ባሻገር የህብረተሰቡ ቀጥተኛ ተጠቃሚናት የልማት ስራችን ባለቤትነት ማረጋገጥ አልተቻለም፡፡ ልዩ ድጋፍ በሚሹ ክልል ከተሞች አሁንም የአቅም ውስንነቶች እንዳሉ የሚታወቅ ሲሆን በዋናነት የሰው ሀይል አለመኖርና ያለውም ቢሆን በየጊዜው መልቀቅ፣ የተጠናከረ ምክር ቤት አለመኖር፣ አስፈጻሚ አካላትና ሰራተኞች በወቅቱ አለመሰየምና የተጠናከረና የተቀናጀ ድጋፍ አለመኖር ናቸው፡፡ በእነዚህ ምክንያቶችም የሪፎርም ስራዎች በከተሞች በወቅቱ አለመጠናቀቅ ይስተዋላል፡፡

አመለካከትን በተመለከተ አመራሩና ፈጻሚው የጠራ አመለካትና ግንዛቤ አለመያዝ የሚስተዋል ችግር ነዉ፡፡ በተለይ መንግስት በየአመቱ በሚመድበው በጀት ብቻ በከተሞች የተንሰራፋውን ድህነትና ኋላቀርነትን መቅረፍ የማይቻል መሆኑ ግልጽ ነው፡፡ ህብረተሰቡን በሰፊው በማንቃትና በማነቃነቅ ውጤታማ የሆኑ የልማትና የመልካም አስተዳደር ስራዎችን ማስመዝገብ እንደሚቻል መገመት አያዳግትም፡፡ ሆኖም አመራሩ የተደራጀ፣ የተቀናጀና ቀጣይነቱ የተረጋገጠ የህዝብ ተሳትፎ ስርዓት ዘርግቶ በመጠቀም ረገድ ግልጽ የሆነ የአመለካከት ዝንፈት ይታይበታል፡፡ በመሆኑም አመራሩ መንግስት ባወጣቸው ፖሊሲዎችና እስትራቴጂዎች መሠረት ሥራውን በማቀናጀት፣ በማደራጀትና በማስተባበር ረገድ ትልቅ ክፍተቶች አሉበት፡፡

በዝቅተኛ የአስተዳደር መዋቅር ላይ ያለው አመራር ከሕብረተሰቡ ጋር ጥብቅ ቁርኝት ያልፈጠረበት ሁኔታ ይስተዋላል፡፡ በአንዳንድ አካባቢዎች የአብዛኛው አመራር የማስፈጸም አቅም ደካማ በመሆኑ ወደ ሕብረተሰቡ ዘልቆ ለመግባት በራሱ የመተማመን ችግር ያለበት በመሆኑ ለስራው የሚሰጠው ትኩረት አናሳ ነው፡፡ በሌላ በኩል የበላይ አመራሩ የህብረተሰብ

ተሳትፎና ንቅናቄ ሥራዎችን በዝርዝር በመተንተንና የታችኛውን መዋቅር በማብቃትና በመደገፍ ወደ ሥራ ከመግባት ይልቅ ይህን ሥራ ለታችኛው መዋቅር የመተው አዝማሚያ ይታይበታል፡፡

በሌላ በኩል በህብረተሰብ ተሳትፎ የሚከናወኑ የልማት ሥራዎች የሁሉንም አካል ድጋፍ የሚጠይቁ በመሆኑ መንግስት አምኖባቸው በየደረጃው የሚገኙ አብዛኛዎቹ ፈጻሚዎች ለአስተማራቸው ህዝብ ብሎም ለሀገራቸው ተቆርቋሪ ሆነው በመገኘት ባላቸው የሙያ መሥክ በእምነት መሥራትና ድጋፍ ለሚሹ አካላትም አስተዋጽኦ ማድረግ ይጠበቅባቸዋል፡፡ ሆኖም ግን አብዛኛው ባለሙያ በራሡ ተነሳሽነት ለውጥ በሚያመጣ መልኩ የመፈፀም ችግር/ጠባቂነት/ እንዲሁም ድጋፍ የሚፈልጉ ሥራዎችን ለይቶ አለመንቀሳቀስና የተቆርቋሪነት ሰሜት አለመኖር በስፋት ሲስተዋል ቆይቷል፡፡

በሌላ በኩል ህዝቡ በተበታተነ መንገድ በየአካባቢው ያሉትን የልማትና መልካም አስተዳደር ስራዎችን በራሱ ጥረት ለመቅረፍ የሚያደርገው ጥረት አበረታች ቢሆንም ዘላቂ አደረጃጀቶችን በመፍጠርና የልማት ቅደም ተከተሎችን በማስቀመጥ የጋራ ችግሮችን ለመፍታት የሚያደርጉት ጥረት አነስተኛ ነው፡፡ ያሉትም የተበታተኑ የህዝብ አደረጃጀቶች ለምሳሌ እድሮችና በሰፈር የሚንቀሳቀሱ የልማት ኮሚቴዎች ሲሆኑ እነዚህም አደረጃቶችም በአብዛኛው ማህበራዊ ችግሮችን ለመፍታት የተቋቋሙ በመሆኑ በየአካባቢው ለሚካሄዱ የልማትና የመልካም አስተዳደር ስራዎች ላይ የሚያደርጉት ተሳትፎና አስተዋጽኦ ዝቅተኛ ነው፡፡ ለዚህም ዋናው ምክንያት ሊያሰራ የሚችል ቋሚ አደረጃጀትና አሰራር አለመኖር፣ ከሌሎች ቅርብ አካባቢያዊ አደረጃቶች ጋር በቅንጅት አለመስራትና የአቅም ችግር የሚጠቀሱ ናቸው፡፡

በአጠቃላይ የህዝብ ተሳትፎ በተደራጀና በተቀናጀ አሰራር ለመደገፍ ሲባል በተለያዩ ክልሎችና ከተማ አስተዳደሮች ውስጥ የልማትና የመልካም አስተዳደር ስራዎችን በህዝብ ተሳትፎ በማጀብ ውጤታማ ለማድረግ በርካታ ስራዎች ተሰርተዋል፡፡ በተለይ በአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር ከቀጠና ጀምሮ እስከ ከተማ ድረስ የህዝብ አደረጃጀቶች የተቋቋመና የአሰራር ማንዋሎች የተዘጋጁ ቢሆንም አደረጃጀቱ ወቅታዊና ቀጣይነት የሌለው፣ በባለሙያዎች የማይደገፍና ህጋዊ ሰውነት የሌላቸው በመሆኑ በራሳቸው ጥረት

የሚንቀሳቀሱ አይደሉም፡፡ በመሆኑም ይህንን የህዝብ አደረጃጀቶች በተሳካ ሁኔታ በማደራጀት ወደ ስራ መግባት ያስፈልጋል፡፡

የግል ሴክተሩን በተለይም ልማታዊ ባለሃብቱን ስንመለከት ህዝቡ በሚያነሳቸዉ የልማትና የመልካም አስተዳደር ጥያቄዎች ላይ መፍትሄ በማፈላለግ ረገድ ሊጫወት የሚችለው ሚና ከፍተኛ ነዉ፡፡ ይሁን እንጂ ያለፉት ጊዜያትን አፈጻጸም መሠረት በማድረግ ከህዝብ ተሳትፎ አንጻር ልማታዊ ባለሃብቱ የተጫወተውን ሚና ስንመዝን በተፈለገው ደረጃ እንዳልሆነ መረጃዎች ያሳያሉ፡፡ ለዚህም እንደ ምክንያት የሚነሱ ነጥቦችን በአጭሩ አብዛኛው ባለሃብት ከጠባቂነት አመለካከት ሙሉ በሙሉ የተላቀቀ ባለመሆኑ በየአካባቢው በህዝብ ተሳትፎ የሚከናወኑ ስራዎችን በመደገፍ ረገድ የሚጠበቅበትን ሚና ሳይጫወት ቆይቷል፡፡ ባለሃብቱ በሚኖርበት አካባቢ ወይም ንግዱን በሚያንቀሳቅስበት ሥፍራ የሚታዩ ማህበራዊ፣ ኢኮኖሚያዊና ፖለቲካዊ ችግሮችን ለመቅረፍ ያለው የሰው ኃይል፣ ሃብትና ልምድ ተጠቅሞ የህዝቡን የልማት እንቅስቃሴ በማስተባበርና በመደገፍ ከፍተኛ የሆነ የጠባቂነት ችግር ይታይበታል፡፡ በተጨማሪም መንግስት የሚያከናውናቸውን ስራዎች በአጋርነት እየሰራ ተጠቃሚ ሊሆን እንደሚችል ያለመገንዘብ፣ ኃላፊነት ለመሸከም የሚያስችለው አመለካከት አለማዳበር፣ ሁሉን የልማት ስራዎችን መንግሥት ሊሰራው ይገባል የሚል የተዛባ አመለካከት መያዝ፣ለህዝብ ጥቅም የሚያደርገው አስተዋፅኦ ዝቅተኛ መሆንና ከህዝብ ጥቅም ይልቅ የግል ጥቅምን ማስቀደም የሚጠቀሱ ናቸው፡፡

5.1.5. በህዝብ ተሳትፎና የተሳትፎ ደረጃዎች ያለው ዝንባሌ

ቀደም ሲል በነበሩ ኢዴሞክራሲያዊ የአገዛዝ ሥርዓቶች ህብረተሰቡ በአጠቃላይ ሀገራዊ ጉዳዮች ላይ አስተያየቱን ሊሰጥ ቀርቶ ራሱን የሚመለከቱ ጉዳዮች እንኳ የማይሳተፍበትና እኔ አውቅልሃለሁ በሚል የአሠራር ዘይቤ ከላይ እስከታች ያለውን የሥልጣን እርከን በዘርና በአወኩሽ (Network) ተተብትቦ መንግሥት የሚለውን ካልሆነ በስተቀር የህብረተሰቡን ጩኸት የሚሰማ የለም ነበር፡፡ በመሆኑም የህዝብ ተሳትፎ ስራዎች ህዝቡ አምኖበትና መክሮበት ባለመከናወናቸዉ በከተሞች ይህ ነዉ የሚባል ለዉጥ ሊመጣ አልቻለም፡፡

ሀገሪቱ በዲሞክራሲያዊና በልማታዊ ሕገ መንግሥት ሥርዓት መመራት ከጀመረች ወዲህ የህዝቦችን የልማትና የመልካም አስተዳደር እንቅስቃሴ መንግሥት እንዲደገፍ ከመደረጉም

በላይ ሀገራዊና ህብረተሰቡን በሚመለከቱ ጉዳዮች የሚወጡ ፖሊሲዎች፣ ስትራቴጂዎች፣ አዋጆችና ደንቦች ተቀርጸው ተግባራዊ ከመደረጋቸው በፊት ህዝቡ እንዲመክርባቸው አስተያየቱ እንዲካተት የማድረግ መርህ ሕገ መንግሥታዊ መርህ ሆኗል፡፡ ከዚህ በተጨማሪም ህዝቡ በየደረጃው ባሉ ም/ቤቶችና አስፈጻሚ አካላት ውስጥ በቀጥታና በወኪሎቹ አማካኝነት እንዲሳተፍ በማድረግ የሥልጣኑ ባለቤት እንዲሆን ተደርጓል፡፡ ሆኖም አመራሩና ፈጻሚው የህዝብ ተሳትፎን ስራ ለመስራት የሚደርገዉ ጥረት እንዳለ ሆኖ አሁንም በእዉቀት ላይ ተመስርቶ ስራዉን ለማከናወን የአመለካከትና የክህሎት ክፍተቶች ይታዩበታል፡፡ በተጨማሪም ይህን ስራ ቀጣይነት ባለዉ መልኩ ከማከናወን ይልቅ ያዝ ለቀቅ የማድረግ ዝንባሌ ይታይበታል፡፡

ይህ በእንዲህ እንዳለ በመንግሥት በኩል የህዝብ ተሳትፎውን በተደራጀ መንገድ መምራት የሚያስችል መንግሥታዊ አደረጃጀት የማቋቋም ሂደት ያዝ ለቀቅ የማድረግና በጅምር የሚታይ በመሆኑ ህዝቡን በተደራጀና በተቀናጀ መንገድ ለመምራት እንዲቻል ህዝቡ በቀላሉ አስተያየቱን የሚሰጥበት፣ መረጃ የሚያገኝበትና የሚሰጥበት እንዲሁም በተወካዮቹ አማካኝነት (በየደረጃው ባሉ ም/ቤቶች) ውሣኔ የሚሰጥበት አሠራር በመዘርጋት የህብረተሰቡን ተሳትፎ ቀጣይና ዘላቂ እንዲሆን ማድረግ ያስፈልጋል፡፡

በየደረጃው በህብረተሰቡ በኩልም በተወካዮቹ አማካኝነት ከተቋቋሙት ም/ቤቶች በተጨማሪ የሴክተሩን ተገልጋዮች በየተሰማሩበት የሥራ መስክ አማካኝነት በማደራጀትና ከሴክተሩ ጋር የሚኖራቸውን የሥራ ግንኙነት አሠራር በማስቀመጥ የተገልጋዩ ህብረተሰብ የቅርብ አስተያየት የሚደመጥበትና ምላሽ የሚገኝበት አሠራር መፍጠር አለበት፡፡ በዚህ ረገድ በየደረጃው ያለው አመራርና ሠራተኛ ስለህብረተሰብ ተሳትፎ፣ ደረጃዎችና የመንግሥትና የህዝብ አደረጃጀቶችን ለይቶ ያለበትን ያመለካከት ችግር በማስወገድ ሥራውን በዕውቀት ላይ ተመስርቶ እንዲመራ የማስፈጸም አቅሙን በየጊዜው መገንባት ያስፈልጋል፡፡

5.1.6. በህዝብ ተሳትፎና የተሳትፎ ደረጃዎች ስትራቴጂያዊ ጉዳዮች

- በህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ ስራዎች ላይ በአመራሩ፣ በፈጻሚው፣ በህብረተሰቡ፣ በግል ባለሀብቱና በባለድርሻ አካላት ዘንድ የአመለካከት፣ የክህሎትና የአቅም ችግር መኖር፣
- የህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄን ስራዎች አቀናጅቶ የሚመራ የህዝብና የመንግስት አደረጃጀቶች አለመኖርና ያሉትንም በተደራጀ መንገድ አለመጠቀም፣

5.2. የህዝብ ንቅናቄና አጀንዳዎች አተገባበር

5.2.1. የህዝብ ንቅናቄና የልማትና መልካም አስተዳደር አጀንዳዎች ምንነት

የፌደራል አቅም ግንባታ ሚኒስቴር ፕብሊክ ሴክተር አቅም ግንባታ ሰነድ ዩኒሴፍን (UNICEF) ጠቅሶ እንዳስቀመጠዉ የህዝብ ንቅናቄ ማለት የህዝብ ተሳትፎን በማጠናከር ህብረተሰቡ በራሱ ጥረት የተቀመጡ የልማት ግቦችን ለማሳካት የሚደርገው ሰፋ ያለ የለውጥ እንቅስቃሴ እንደሆነ የተገለጸ ሲሆን ይኸው ሰነድ ዩኤንዲፒን (UNDP) ጠቅሶ እንደገለጸው የህዝብ ንቅናቄ ማለት ህብረተሰቡ በራስ ተነሳሽነትና ጥረት ያለውን ሃብት ጉልበትና ጊዜ በማቀናጀት የጋራ ችግሮቹን በጋራ ለመፍታት ብሎም የጋራ ብልፅግና ለማምጣት የሚጠቀNlr መሳሪያና ዘዴ ነው ብሎታል፡፡ የህብረተሰብ ተሳትፎን በንቅናቄ መፈጸም ሲባል አንድን አጀንዳ በተበጣጠሰ መንገድ ሳይሆን ጊዜ ሳይሰጠው በተደራጀና በስፋት ሁሉንም አካል ወደ ስራ ማስገባት ማለት ሲሆን የህብረተሰብ ተሳትፎ ስናነሳ ስራው የፖለቲካ ወገኝተኝነትን የሚጠይቅና በተለይም እንደ አንድ ዴሞክራሲያዊ መብት ተደርጎ የሚቆጠር፣ ከመደራጀትና ከመሰብሰብ መብት ጋር ተመሳሳይነት ያለው ተግባር ነው፡፡

ከዚህ አንጻር የህዝብ ንቅናቄ ስንል የከተማ ልማትና የመልካም አሰተዳደር ሥራዎችን የምንመራበትና የምንፈጽምበት ቁልፍ መሳሪያ ሲሆን አመራሩና ባለሙያዉ ዋነኛ ስራዉ አድርጎ ሙያዊ በሆነ አግባብ ሊፈጽመዉ የሚገባ የዘወትር ተግባር ነዉ፡፡

አጀንዳ ማለት አንድ መፈታት ያለበት ችግር ወይም ቅድመ ሁኔታ ወይም አንድን የተለየ ጉዳይ በተደራጀና በተቀናጀ መንገድ የምንፈታበት መሳሪያ ነው፡፡ አጀንዳ የራሱ ባለቤት ያለውና ህዝቡ በተለየ መንገድና በንቅናቄ ተግባራዊ እንዲያደርገው ስንፈልግ፣ሁኔታውን/ችግሩን የምናብራራበት፣ የምንረዳበት፣ ትኩረት የምንሰጥበትና የምንቀበልበት፣ በአልረካንበት ጉዳይ ላይ አስተያየት የምንሰጥበት፣ ችግሮችን ወደ መፍትሔ

የምንለውጥበት ወደ ተግባር የምንገባበትና ህዝቡ በሁኔታዎች ላይ ምላሽ የሚሠጥበት ለአተገባበሩ የሚሠለፍበት ሂደት ነው፡፡

የግል አጀንዳ የምንለው የከተማው ህዝብ የግል ኑሮውን ለመለወጥ ከአንድ ቤተሰብ አባል ጀምሮ በጠቅላላ ቤተሰቡ የሚያደርገውን እንቅስቃሴ ያካትታል፡፡ ይህም ቤተሰቡ ለግል ህይወቱ መለወጥ በየእለቱ የሚያደርገውን ጥረትና በግል ስራው ላይ የሚያደርገውን ትኩረት ሆኖ ውጤቱን በግል የሚጠቀምበትንና ገበያ የሰጠውን የሚቀበልበት አግባብ ይመለከታል፡፡ በሌላ በኩል የጋራ አጀንዳ ስንል የከተማው ህዝብ በተናጠል(በግል) ከሚያደርጋቸው ተሳትፎዎች ውጪ በቡድን (በጋራ) የሚያደርገውን ጥረት የሚመለከት ሲሆን ይህም በተናጠል ለመስራት ከአቅም በላይ የሚሆንበትን፣የገበያ ክፍተት/ጉድለት ያለበት ወይም በጋራ ቢሰራ የተሻለ ጥቅም የሚገኝበትን አሰራር ያጠቃልላል፡፡ በተለይም የጋራ አጀንዳ የምንለው በግለሰቦች መሸፈን ያልቻሉ የከተማ አገልግሎት ስራዎችን የሚመለከት ይሆናል፡፡

5.2.2. በህዝብ ንቅናቄና በአጀንዳዎች ዙሪያ በመንግስት ፓሊሲና ስትራቴጂዎች የተቀመጡ አቅጣጫዎች

የኢትዮጵያ የዴሞክራሲያዊ ስርዓት ግንባታ ጉዳዮች ሰነድ እንደሚያመለክተው ለአስተዳደር እርከኖች በቂ ሥልጣን መስጠትና የተስተካከለ የአሠራርና አደረጃጀት እንዲኖራቸው ማድረግ፣ አመለካከቱ የተስተካከለና በቂ የሠው ሀይል ማሟላት እንዲሁም በዋነኝነት የማስፈፀም አቅም ግንባታ ሥራን አጠናክሮ መሥራት የሚያስፈልግ ሲሆን በዚሁ አግባብ የተደራጁ ከሆነ የህዝቡን ቀጥተኛ ተሳትፎ እንዲረጋገጥ ከማስቻሉም በላይ በተለያዩ ጉዳዬች ላይ ተቀራርቦ የመሥራቱና ህብረተሰቡ የውሣኔ አካል እንዲሆን ያስችላል በማለት በዝርዝር ያስረዳል፡፡ ለህዝቡ መንግስታዊ አገልግሎት በቀላሉና በቅልጥፍና ለማቅረብ፣በሁሉም አካባቢዎች ከሁኔታቸው ጋር አብሮ የሚሄድ የልማት እቅድ አዘጋጅተው በመተግበር ማግኘት የሚችሉትን የላቀ ልማት እንዲያገኙ ለማድረግ፣ህዝቡ ለውሳኔ የሚያስፈልገው መረጃና የሙያተኛ ምክር በብቃት አግኝቶ ትክክለኛ ውሳኔ እንዲወስን፣ውሳኔውም ተግባራዊ እንዲሆንለትና በአጠቃላይም ተሳትፎው እውን እንዲሆን ለማድረግ ስልጣን (በውል የተለየ በራሳቸው የሚሰበስቡት ወይም በድጎማ የተገኘ ገንዘብና ንብረት ላይ የመወሰን ስልጣን)

በበቂ መጠን ለዝቅተኛ አስተዳደር እርከኖች ከማከፋፈል ጎን ለጎን በእነዚህ ደረጃዎች ያሉ የመንግስት አካላት የማስፈጸም አቅም በከፍተኛ ደረጃ ማጠናከር ያስፈልጋል፡፡

የከተማ ልማት ፖሊሲ እንደተገለጸው የከተማ አስተዳደሩ የፖሊሲውን፣ ህጎችን፣ ደንቦችን፣ መመሪያዎችን፣ ዕቅዱንና በጀቱን ለነዋሪዎች ግልጽ ማድረግና እነዙህን በህዝብ ተሳትፎ የሚቀየሱ፣ የሚፈጸሙና የሚገመገሙ ሊሆኑ ይገባል፡፡ በየደረጃው ባሉ የከተማ አመራሮችና ፈጻሚዎች ህዝቡን ከሚያገላሉ አሰራሮችና ከሙስና የጸዳ እንዲሆን ለሚፈጽሙት ጥፋትም ተጠያቂነት ሊኖር እንደሚገባ፣ ህዝቡ ሁለገብ መረጃዎች በቀጣይነት መቅረብ ያለበት ከመሆኑም በላይ የህዝቡ ጥያቄዎች በወቅቱ ምላሽ ሊያገኝና የህዝቡ ሀሳብም ሊደምጥ ይገባል፡፡ ህዝቡ በቀላሉ ሊረዳው የሚችል ቀላልና ግልጽ አሰራር መዘረጋትና ህዝቡም መብትና ግዴታውን አቅቆ ለመብቱ ዘብ እንዲቆም የሚያስችል ድጋፍ ከከተማ አስተዳደሩ ማግኘት አለበት፡፡

የከተሞች መልካም አስተዳደር ማሻሻያ ፓኬጅ ላይም እንደተገለጸው የከተማ አስተዳደሮች ነዋሪዎቻቸውን በሚመለከቱ ጊዳዮች ላይ እቅዶችን እያዘጋጁ የሚፈጽሙ፣ አካባቢያቸውን በተመለከተ ህጎችን በማውጣት እንዲከበሩ የሚያደርጉ በአጠቃላይም ለህዝቡ በቅርቡ ሆነው ስራቸውን የሚያከናውኑ ናቸው፡፡

5.2.3. በህዝብ ንቅናቄ የተገኙ ውጤቶች

በአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር የተደረጉ እንቅስቃሴዎች ስንመለከት የህዝብን ተሳትፎና ንቅናቄ ስራዎችን ለማጎልበት እንዲቻል ትኩረት በተሰጣቸዉ የልማትና የመልካም አስተዳደር አጀንዳዎች ላይ የንቅናቄ ሰነድ በማዘጋጀትና የውይይት መደረኮችን በመክፈት ህዝቡን ለማሳተፍና ለማነቃነቅ ጥረት ተደርጓል፡፡ በዚህ መሰረት በከተማ አስተዳደሩ በህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ ከተሰሩ ስራዎች መካከል የሚከተሉት እንደ አብነት ሊጠቀሱ ይችላሉ፡፡ በወጣት ተኮር የአካባቢ ልማት ስራዎች ህብረተሰቡን ለማሳተፍ የሚያስችለው የአካባቢ ልማት ፕሮጀክት ጽ/ቤት ከማቋቋም ጀምሮ የመንግስትና የህዝብ የልማት ስራዎች በተደራጀና በተቀናጀ የመንግስት መዋቅር መስራት እንዲቻል ከከተማ እስከ ወረዳ ወጥ የሆነ አደረጃጀት ተፈጥሮ ወደ ስራ ተገብቷል፡፡ በዚህም በመንግስትና በህብረተሰቡ ተሳትፎ በርካታ ወጣት ማእከላት፣ ቤተ መጽሀፍት፣የአንደኛ ደረጃ ት/ቤቶች፣ የጋራና የግል መጸዳጃ

ቤቶች፣የውስጥ ለውስጥ መንገዶችና ድልድዮች፣ ፍሳሽ ማስወገጃ ቦዮችና የድጋፍ ግንቦች ተሰርዋል፡፡ በዕዳት እና ውበት አገልግሎት አሰጣጥ ላይ የታየውን ችግር ለመቅረፍ የህዝብ ንቅናቄ የማወያያ ሰነድ በማዘጋጀት ህዝቡ የታዩ ችግሮችን በመቅረፍ ረገድ የበኩሉን እንዲወጣ ከፍተኛ አስተዋፅኦ ማድረግ እንዲችልም ሁኔታዎች ተፈጥረዋል፡፡ ከዚህም አንፃር በአዲስ አባባ ከተማ አስተዳደር አደባባዩች፣ የመንገድ ዳርቻና አካፋዮችን ከማስዋብ አንጻር ከፍተኛ ለውጥ ማየት ተችሏል፡፡ በዕዳት ዘርፉ ደግሞ በመንገድ ዳርቻ ህዝብ በሚበዛባቸውና ከፍተኛ እንቅስቃሴ ያለባቸው ቦታዎች ላይ በተደረገ ንቅናቄ በርካታ ደስት ቢኖች እንዲተከሉና አገልግሎት እንዲሰጡ ተደርጓል፡፡ በተመሳሳይ ከቤት ለቤት ደረቅ ቆሻሻ በማሰባሰብ ለሚሳተፉ የጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች ግብዓት(ጋሪ፣ አካፋና፣ የጤና ሽፋን የመሳሰሉት) ማሟላት ተችሏል፡፡ በተጨማሪ ህብረተሰብን በማነቃነቅ በርካታ የግንዛቤ ማስጨበጫ ስራዎች የተሰሩ ሲሆን በአራዳ ክፍለ ከተማ በተለምዶ አትክልት ተራ ተብሎ በሚታወቀው አካባቢ የጽዳት አስተዳደር ኤጀንሲ ቆሻሻ የሚያነሱ ማህበራትን፤ በአካባቢዉ የሚገኙ የንግዱን ማህበረሰብና ህብረተሰቡን በማቀናጀት ለማንቀሳቀስ ባደረገዉ ጥረት የተሻለ ውጤት ታይቷል፡፡ በርካታ የቆሻሻ ክምችት ይታይበት የነበረው ቦታ በወቅቱ እንዲነሳ ማድረግ በመቻሉ አካባቢው ፀድቷል፡፡

በአማራ ብሄራዊ ክልላዊ መንግስት የተደረጉ እንቅስቃሴዎችም ሲታይ በህዝቡም ሆነ በአመራሩ ውስጥ ሥር የሰደደውን የአመለካከት ችግር ለመለወጥ በተደረገው ጥረት አጉል ልማዶች በመለየት ህዝቡ እንዲወያይ በማድረግ ህብረተሰቡ በአመት ውስጥ 300 ቀናቶች /240 በግል 60 ቀን በወል/ ሥራዎች ለማሰራት ጥረት መደረጉና በተናጠልም ሆነ በግል ህብረተሰብን ለማሳተፍ በተደረገ ጥረት በርካታ አዳዲስ የመማሪያ ክፍሎች፣ የመኖሪያ ቤት በመሥራትና በመጠገን የትምህርት ተሳትፎ ማሳደግ መቻሉን፣ በስፖርት ማዘውተሪያ ስፍራዎች ዝግጅት፣ የቀበሌ ጽ/ቤቶችና መሰብሰቢያ አዳራሾች በመገንባት የነበረውን የመሠረት ልማት አውታር እጥረት ለመቅረፍ የተለያዩ የልማት ወጪዎችን ከመንግስት በመጋራት ወይም በግልና በጋራ እንዲሠራ የተሳካ ጥረት መደረጉ በተሞክሮ የሚወሰድ ነው፡፡

5.2.4. በህዝብ ንቅናቄና አጀንዳ ዝግጅት ላይ ያሉ መንግስትና የህዝብ አደረጃጀቶች ችግሮች

አጀንዳ አዘጋጅቶ ህዝብን ተከታታይነት ባለው መንገድ የማነቃነቅ ስራ በተወሰነ ደረጃ በአንዳንድ ከተሞች ካልሆ በስተቀር በአደረጃጀትና በአሰራር ተደግፎ የማይከናወንበት ሁኔታ ማይታይበትና የተደራጀ፣ የተቀናጀና ቀልጣፋ የሕዝብ ተሳትፎ ሥርዓት ያለመዘርጋት እንዱ ችግር ሲሆን የመንግሥትን ስትራቴጂና የትኩረት አቅጣጫ ተከትሎ የህዝብ ንቅናቄ የሚፈጠርበት፣ የሚደራጅበት፣ የሚመራበትና የሚቀናጅበት ሥርዓት ሊዘረጋ ይገባል። የሚወጡ ሕጐች፣ መመሪያዎች፣ የአሠራር አቅጣጫዎች ሣይበጣጠሱ መተግበርና በአፈጻጸማቸው ላይ በየደረጃው ያለው አመራርና ፈጻሚ ባለሙያ፣ ሕብረተሰቡና የህዝብ አደረጃጀቶች እንዲሁም ተወካዮች ሊመክሩበትና ግንዛቤ ሊይዙበት ይገባል። ከዚህ አንፃር የተሰራው ሥራ ሲታይ ውስንነቶች ያሉበትና በየጊዜው ከሕዝብ ተሳትፎ ጋር ተያይዞ የሚወጡ መመሪያዎች፣ የአሰራር ስርዓቶችና የአደረጃጀት አግባቦች ለተወሰነ ጊዜ ብቻ ይሰራባቸውና የሚቋረጡበት ሁኔታ ሲስተዋል ቆይቷል።

እንደዚሁም የሕብረተሰቡን አስተዋጽኦና ተሳትፎ በተገቢ ሁኔታ በመመዘን ለልማትና መልካም አስተዳደር ሥራዎች ያበረከተውን አስተዋጽኦ መጠን የመለካት ሁኔታ ውስን ነው። የመንግሥትና የህዝብ ተሳትፎ እንዴት መቀናጀት እንደሚችልና እንደሚገባ የሚያሳይ አሠራር አልተዘረጋም። በመሆኑም የመንግሥት መዋቅሩ የሕዝብ ተሳትፎን በማቀናጀትና በማስተባበር በላቀ ደረጃ ለመጠቀም የሚደረግ ዝንባሌ ዝቅተኛ ነዉ። ከመንግሥት መዋቅሩ ሊደረግ የሚገባ ጥረትና ህዝብና መንግስት በምን መንገድ ሊቀናጁ እንደሚችሉ፣ የተጠያቂነት ደረጃ ስርዓት ስላልተቀረፀ አደራጅቶ ለመምራት የሚያስችል አቅም አልተፈጠረም።

አመራሩ የማስተባበር፣ የማቀናጀትና የመምራት አቅም ውስንነት ያለበት ሲሆን በህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ ሥራዎች አመራሩ ከተለያዩ የአመለካከትና ክህሎት ችግሮች ጋር ተያይዞ የማስተባበር፣ የማቀናጀት፣ የመምራትና የማስፈጸም አቅሙ ውስን ከመሆኑም በላይ ሕዝብን እንዴትና በምን ሁኔታ በማቀናጀት አቅሙን አሟጦ መጠቀም እንደሚችል ያለው ግንዛቤ አናሣ ነው።

የልማትና የመልካም አስተዳደር ስራዎችን ውጤታማ ለማድረግ የሚቻለዉ መላው ህዝብ በመሠረታዊ የከተማ ልማትና መልካም አስተዳደር አጀንዳዎች ላይ አንድ የጋራ አቋምና አመለካከት በመያዝ የበኩሉን ድርሻ በብቃት መወጣት ሲችል ነው። ነገር ግን በህብረተሰቡ የታየውን የጠባቂነት ስሜት መንጸባረቅ ስንመለከት ህዝቡ ይህንን ተግባር ከመፈጸም አኳያ በርካታ የአመለካከት ችግሮች እንዳሉበት ይስተዋላል። በህዝቡ ውስጥ ከሚታዩት የግንዛቤ ችግሮቹ መካከል ዋና ዋናዎቹ በጋራ ጉዳዩች ላይ በሚዘጋጁ የውይይት መድረኮች ተገኝቶ አስተያየት አለመስጠት፣ ተሠርተው የተጠናቀቁ የልማትና የመልካም አስተዳደር ሥራዎችን በባለቤትነት ስሜት አለመንከባከብና አለመጠበቅ፣ በህዝብ ተሳትፎ የሚሠሩ የልማትና የመልካም አስተዳደር ስራዎችን/አጀንዳዎችን ለመንግስት ብቻ መተው፣ የእኔ አካባቢ ብቻ ይልማ የሚል አካባቢያዊ ስሜት(ጠባብነት) መኖርና ለሚሠሩ ስራዎች ተጠቃሚ ነኝ ብሎ እምነት አለመያዝ ወይም ያዝ ለቀቅ ማደረግ ናቸው።

አብዛኛው ህዝብ በነበረበት ኢዲሞክራሲያዊ አገዛዝ፣ በጎጂ ማህበራዊ፣ ባህላዊና ልማዳዊ ድርጊቶች ምክንያት በህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ ለሚከናወኑ የልማት ስራዎችና በጋራ አጀንዳዎች ላይ በርካታ የአመለካከት ክፍተቶች ይስተዋሉበታል። የህዝቡ የአመላካከት ችግር በዋነኝነት የሚገለጸዉ በጋራ አጀንዳዎች ላይ በመሳተፍ ረገድ ቁጥብ በመሆን፣ የህዝብና የመንግስት ሃብት ሲጠፋም ሆነ ያለአግባብ ሲባክን ዝም ብሎ በማየት እና ምን ያገባኛል የሚል ስሜት በመያዝ፣እጅግ አስፈላጊና ጠቃሚ አጀንዳዎች ተቀርጸው የድርሻውን እንዲወጣ ሲጠየቅ በጎ ምላሽ ባለመስጠት፣ የግል ጥቅምን ከጋራ ጥቅም አንጻር አብልጦ በማየት፣ የህዝብና የመንግስት ሃብትና ንብረትን እንደ ግል ሃብቱ ባለመጠበቅ ናቸው። ይህም የሚያሳየው የግለኝነት ስሜት የሚያጠቃው በርካታ ህዝብ እንዳለ ነው።

ህዝቡ በተደራጀና በተቀናጀ መንገድ ጉልበቱን፣ እውቀቱንና ገንዘቡን በመጠቀም ለጋራ ችግሮች ዘላቂ መፍትሔ የመሻት ልምዱ ገና ብዙ አልዳበረም። ህዝቡ በተደራጀና በተቀናጀ መንገድ መንግስት በሚያከናውናቸው የከተማ ልማትና የመልካም አስተዳደር ስራዎች እንዲሁም በሚቀረጹ ፓሊሲዎችና ፕሮግራሞች ውስጥ አንገብጋቢ የሆኑ የጋራ ፍላጎቶች የሚካተቱበትን፣ ትኩረት እንዲያገኙ የሚሳተፍበትና ጫና ማሳደር የሚችልበት ሁኔታ በጅምር የሚታይ ነው።

ህዝቡም የተለያዩ የህዝብ አደረጃጀቶችን በመፍጠር በልማትና የመልካም አስተዳደር ስራዎች ላይ የህዝቡን ወሳኝነት የማረጋገጥና የህዝቡን ጥያቄ ምላሽ በሚያስገኝበት ሁኔታ ላይ አወንታዊ ሚና ሊጫወት ይገባል፡፡ ሆኖም የህብረተሰቡ ሚና ገና በሚገባ አልዳበረም፡፡ ከዚህም በተጨማሪ አብዛኛው ህብረተሰብ ከወቅታዊ ጥቅም ባሻገር ዘላቂ ጥቅምን መሠረት በማድረግ ለሚነሳ ጉዳይ የሚሰጠው ትኩረት ዝቅተኛ ነው፡፡

5.2.5. የልማትና የመልካም አስተዳደር አጀንዳዎችና የህዝብ ንቅናቄ ዝንባሌ

የህብረተሰቡን የልማትና የመልካም አስተዳደር ፍላጐት ለማርካትና ለማሻሻል በተለይ አንገብጋቢና ቅሬታ የሚሰማባቸውን እንዲሁም ለውጥ ማምጣት ባለብን አገልግሎቶች ላይ ስለ አገልግሎቱ አጠቃላይ ሁኔታ፣ ያሉ ችግሮች እንዴት መፍታት እንደሚቻል ከህብረተሰቡና ከመንግሥት ምን እንደሚጠበቅ በሚገባ በመተንተን በየጊዜው አጀንዳ በማዘጋጀት ህብረተሰቡ በንቅናቄ ችግሮቹን በጋራና በተናጠል የሚፈታበት አሠራር መዘርጋት ያስፈልጋል፡፡

ቀደም ሲል በነባሩ ኢዴሞክራሲያዊ የአገዛዝ ሥርዓቶች የህብረተሰቡን የልማትና የመልካም አስተዳደር ችግሮች ከማባባስ በስተቀር ህብረተሰቡ የሚፈልገውን አገልግሎቶች ቀድሞ በማወቅ ለችግሩ መፍትሔ ከመፈለግ ይልቅ በአብዛኛው የጦርነት ነጋሪት በመጐሰም ለልማት ሊውል የሚችል በርካታ ሀብት ለጦርነት እንዲውል በማድረግ የአካባቢ የልማትና የመልካም አስተዳደር ሥራዎች እንዲቆሙ ተደርጓል፡፡

የህብረተሰቡን የልማትና የመልካም አስተዳደር ችግሮችን ለመቅረፍ ቀድሞ በቂ ዝግጅት በማድረግና ህብረተሰቡን በንቅናቄ የማነሳሳት ሥራ ደርግን ለመደምሰስ በተደረገው እልህ አስጨራሽ ዘመቻ ላይ አዋጭነቱ የተፈተሸና ውጤታማ የነበረ ሲሆን ኢዲሞክራሲያዊ አገዛዝ ከተገረሰሰ በኋላም የህዝብን ፍላጐት መሠረት ያደረጉ በርካታ የልማትና የመልካም አስተዳደር አጀንዳዎች በሚገባ እየተነተኑ ህብረተሰቡ በንቅናቄ እንዲዘምትባቸው በማድረግ የመንግሥትን አሠራር ግልጽ ከመደረጉም በላይ ህብረተሰቡም ተጠቃሚ እንዲሆን ተደርጓል፡፡

ይሁንና አጀንዳ ቀርጾ ህብረተሰቡን የማነቃነቅ ጉዳይ እንደጅምር የሚታይ እንጂ በየደረጃው ያለው አመራር ወጥ አሠራር ተቀምጦለት በየጊዜው የሚተገብረው አሠራር አይደለም፡፡ ይህንን ችግር ለመቅረፍ በፌደራል ደረጃ የከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን ዘርፍ በዘርፉ ውስጥ ለሚሰሩ ስራዎች በየጊዜው የግልና የጋራ አጀንዳዎች እያዘጋጀ በመንግሥትና በህዝብ አደረጃጀቶች አማካኝነት ህብረተሰቡን በንቅናቄ የልማትና የመልካም አስተዳደር ሥራዎች ባለቤትና ተጠቃሚ ለማድረግ ጥረቱ ተጀምሯል፡፡

5.2.6. የልማትና የመልካም አስተዳደር አጀንዳዎችና የህዝብ ንቅናቄ ስትራቴጂያዊ ጉዳዮች

- የህዝብ ቅሬታ የሚበዛባቸውን የከተማ አገልግሎቶች በመለየት ወቅታዊ አጀንዳ ቀርጾ ህዝቡን በማሳተፍ እንዲፈቱ አለማድረግና በቂ የህዝብ ግንኙነት ስራ አለመስራት፣
- በህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ የሚሰሩ የልማትና የመልካም አስተዳደር ፕሮጀክቶችን በተደራጀ የልማት ዕቅድ፣ አፈጻጸም፣ ክትትልና ድጋፍ ላይ ተመስርቶ አለመፈጸም፣
- ግልፅነትና ተጠያቂነት ያለዉ የሀብት አሰባሰብና አስተዳደር ስርአት አለመዳበር ናቸው፡፡

5.3. የህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ ስትራቴጂ ዓላማና መርሆዎች

5.3.1. ዓላማ

በከተሞች በጋራ መግባባትና በንቅናቄ ላይ የተመሰረተ የህዝብ ተሳትፎን በማጠናከርና አስተማማኝ በማድረግ ሕዝቡ ቀጣይነት ባለው መልኩ ከልማትና መልካም አስተዳደር ውጤቶች ተጠቃሚና ባለቤት እንዲሆን ለማድረግ ነው፡፡

5.3.2. መርሆዎች

1. ለህዝብ ጥቅም ቅድሚያ መስጠት፣
2. የተደራጀና የተቀናጀ ተሳትፎ፣
3. የተጠናከረ የተግባቦት ስራ፣
4. በሁሉም ተዋናዮች ፍላጐትና መግባባት ላይ የተመሠረተ ተሳትፎ፣
5. ከተጨባጭ ሁኔታዎች ጋር የሚቃኝ ግልጽነትና ተጠያቂነት ያለዉ ተሳትፎ፣

6. ሁሉን አቀፍና እኩል እድል የሚሰጥ ተሳትፎ፣ እና
7. ቀጣይነት ያለዉና በህዝብ ባለቤትነት የሚከናወን ተሳትፎ ናቸው።

5.4. የከተማ የህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄን ስትራጂዎችና ስልቶች

የህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ ስራዎችን ተግባራዊ ለማድረግ ዋና ዋና ችግሮቻችን ምን እንደሆኑ ከዚህ በፊት በዝርዝር አስቀምጠናል። የተጠቀሱትን ችግሮችን መሰረት በማድረግ ጥቅልና ዝርዝር አላማዎች የተቀመጡ ሲሆን እነዚህን አላማዎች እዉን ለማድረግ የሚያስችሉ ስልቶች ከዚህ ቀጥሎ ተዘርዝረው ቀርበዋል።

5.4.1. አጀንዳዎችን መቅረጽና የህዝብ ግንኙነት ስራዎችን ማጎልበት

የምንቀርጸው የህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ አጀንዳ በዋናነት የሚዘጋጀው ሚኒስቴር መስሪያ ቤቱ የተሰጠውን ተልዕኮ ለማሳካት የሚያስችል ሲሆን ከዚሁ አንጻር ተመዝነው የግልና የጋራ ተብለው የተለዩትን አጀንዳዎች የከተሞችን አብይ ችግር እየለዩ አጀንዳ ቀርጾ ህዝቡን፣ አመራሩንና ፈጻሚውን የአስተሳሰብ ለውጥ እንዲያመጣ በማድረግ እንደ አንድ ሰራዊት በአጀንዳው ዙሪያ በማሰባሰብ ለማዝመት ከፍተኛ ጥረትና በተለይም የአመራሩን ቁርጠኝነት ይጠይቃል።

በአጀንዳ አማካኝነት ለመስራት ዝግጁ የሆነ የከተማ አመራር መጀመሪያ ማየት ያለበት ካሉት የከተማ አስተዳደሩ ስራዎች መካከል በምን መስፈርት አንገብጋቢውን አጀንዳ መለየት እንዴት እችላለሁ እና በታሰበው አጀንዳ ውስጥ መካተት ያለበትን ዋና ዋና ነጥብ መለየት ነው። በዚህ ረገድ ቀዳሚው ጉዳይ ለህዝብ መተላለፍ ያለበትን ትክክለኛ ሃሳብ ለይቶ መምረጥ ነው። አጀንዳ ለመምረጥ ከምንጠቀምባቸው መስፈርቶችም መካከል በተጨባጭ በጥናትና ከህዝብ ጋር በውይይት የተለዩ የህዝብ ችግሮች፣ህዝቡ ጉዳዬ ነው የሚለው፣ህዝቡ የበኩሉን አስተዋጽኦ የሚያደርግበት እና ህዝቡ በውጤቱ የሚበረታታበት፣ የሕዝብ ጥያቄና ቅሬታ በተደጋጋሚ የሚቀርብባቸው አገልግሎቶች፣ በአጭርና በረጅም ጊዜ ለማከናወን በከተማ አስተዳደሩ የታቀዱ ስራዎች፣ የህዝብን ተሳትፎና ንቅናቄ የሚጠይቁ ጉዳዮች፣ የህዝብና የመንግስት አቅም ያገናዘበ፣ ስራውን ለመምራት የሚያስችል የአመራሩና የመንግስት ዝግጁነት፣ አሰቸኳይ የሆነ፣ የተለዩና በግልጽ የሚታወቅ፣ወደ ተግባር የሚቀየር እና ውጤት ያለው ናቸው።

የልማትና የመልካም አስተዳደር አጀንዳዎች ከተመረጡ በኋላ ህዝቡን ከምናነሳሳበትና ከምናነቃንቅበት ዋና ዋና መንገዶች መካከል ህዝቡ እንዲያውቀውና እንዲረዳው ማድረግ፣የችግሩን አሳሳቢነት ማሣወቅ፣ የአጀንዳውን አሉታዊ ገጽታ ማጐላት፣ህዝቡ ቁጭት እንዲሰማው ማድረግ፣ መፈታት የሚችልና ህዝቡ አቅም እንዳለው ማሳወቅ፣ ህዝቡ ራሱ የአጀንዳውን አንገብጋቢነት እንዲያስረዳ ማድረግ፣ የህዝቡን አስተያየት መቀበል፣ ራዕይ መያዝ፣ የህብረተሰቡን ጠቃሚ ባህሎች ማጉላትና መጥፎዎችን እንዲያስተካክላቸው ማበረታታት፣ የችግሩን ተጠቂዎች በአብነት ማቅረብ፣ አጀንዳውን መጀመርና በትእግስት ማስረዳት፣ በሌላ ጊዜም ደጋግሞ ማስረዳት፣ በመረጃ አስደግፎ ማስረዳት ናቸው።

በየደረጃ ያለው አመራር የተሰጠውን ስልጣንና ተግባር መሰረት በማድረግ ስራዎቹ በተደራጀና በተቀናጀ መንገድ በህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ እንዲታገዙ ለማድረግ የግልና የጋራ አጀንዳዎችን በመለየት በአጀንዳዎቹ ላይ በጋራ ለመስራት ግንዛቤ ማስጨበጥ ይጠበቅበታል። በመሆኑም የከተማ አጀንዳ እንደ የከተሞች አደረጃጀትና የስልጣን ወሰን የሚለያይ ቢሆንም ህዝብን ለማነቃነቅ የምንችልባቸው የከተማ አጀንዳዎች ለይቶ መንቀሳቀስ ያስፈልጋል።

የከተማው ህዝብ ሊሳተፍባቸው የሚችሉ የግልና የጋራ የተሳተፎ መስኮች(አጀንዳዎች) በተለያዩ ተግባራት ዘርዝሮ እንዲሳተፍ ማድረጉ ከትኩረት፣ ከጊዜ፣ ከሀብትና አቅምን ከመጠቀም አኳያ አስቸጋሪ ስለሚሆንና ጠቀሜታው የጎላ ባለመሆኑ ለመነሻ የሚሆኑ የተሳትፎ መስኮችን(አጀንዳዎችን) አቅርቦ ህዝቡ እንዲሳተፍባቸውና በተመረጡ መስኮች ላይ ማተኮር ተገቢ ይሆናል። በግልም ሆነ በጋራ ሊሳተፍባቸው የሚችሉ አጀንዳዎችን ለይቶ ማስቀመጥና እነዚህን በእምነት ይዞ እንዲሳተፍባቸው ማድረጉ ጠቃሚ ይሆናል።

ሀ. የግል አጀንዳዎች

1. **በጥቃቅንና አነስተኛ ተቋማት ልማትና የከተማ ስራ አጥነትን መቅረፍ፡-** የስራ ፈጠራ፣ የብድር አገልግሎት ተጠቃሚነት፣ የግል ጊዜን በተገቢው መጠቀም፣ የግለሰብ ቁጠባ ባህልን ማዳበር፣ ለልማት የሚውል ብድር መዉሰድና ብድርን መመለስ፣ የግል ኢንቨስትመንትን ማሳደግ፣ የግል የማምረቻና የመሸጫ

ቦታ/ክላስተር አጠቃቀም፣ የጊዜ አጠቃቀም፣ የተሻሻሉ ቴክኖሎጂዎችን መጠቀምና ሌሎችም፡፡

2. **ልማታዊ የከተማ መሬት ልማትና ማኔጅመንት፡-** የቦታ አጠቃቀም፣ የመሬት ይዞታና ንብረት ምዝገባ መከናወን ፣ ህጋዊ ግብይትና ሌሎችም፡፡
3. **የኮንስትራክሽን ኢንዱስትሪ ልማትና የመኖሪያ ቤት ልማት፡-** የምዝገባና ፈቃድ ፣ የግል መኖሪያ ቤት ልማት፣ አጠቃቀም፣ ዘመናዊ የኮንስትራክሽን መሳሪያዎች አጠቃቀምና ሌሎች ናቸው፡፡
4. **ማዘጋጃ ቤታዊ ስራዎች፡-** የግለሰብ የደረቅና ፍሳሽ ቆሻሻ አያያዝ፣ አሰባሰብና አወጋገድ፣ ቤተሰብን ከእሳትና ድንገተኛ አደጋ መከላከል፣ የቤት አሰራርን ማሻሻል፣ ደንብ የሚተላለፉ አካላትን በራሱ መከላከል ፣ የውሃ አጠቃቀምና አያያዝ/ንፁህ ዉሃ ተጠቃሚ መሆንና ሌሎች ናቸው፡፡
5. **የአካባቢ ልማት ስራዎች፡-** የግል መፀዳጃ ቤት ማዘጋጀትና የግል ንጽህና አጠባበቅ፡፡
6. **የአካባቢ ጥበቃ እና እንክብካቤ ሥራ፡-** ከብክለት ነፃ የሆነ ግቢ መፍጠር፣ በግለሰብ ግቢ ውስጥ ችግኞችንና ዛፎችን ማልማት መንከባከብ፣ቆሻሻ ማጠራቀሚ ማዘጋጀትና ሌሎች ናቸው ፡፡

ለ. የጋራ አጀንዳዎች

1. **ልማታዊ የከተማ መሬት ልማትና ማኔጅመንት፣የከተማ ፕላን የማስተግበር ስራዎች፡-** የከተማ ቦታ አጠቃቀም፣ የከተማ ፕላን ዝግጅትና አጠባበቅ፣ህገ ወጥ የመሬት ወረራ መከላከል፣ መልሶ ማሻሻልና ማልማት፣
2. **የኮንስትራክሽን ኢንዱስትሪ ልማት፡-** የኮንስትራክሽን ኮዶች፣ ደንቦችና መመሪያዎች ዝግጅትና አተገባበርና ሌሎች፡፡
3. **ማዘጋጃ ቤታዊ ስራዎች፡-** የጐርፍ ተፋሰስ እንክብካቤ፣ የደረቅና ፍሳሽ ቆሻሻ አሰባሰብ፣ አወጋገድና መልሶ መጠቀም፣ አደባባዮችና ሃውልቶች ጥበቃ፣ህገ ወጥ እርድን መቆጣጠር፣ ኮሚኒቲ ፖሊሲንግና ደንብ ማስከበር፣ ንጹሕ የመጠጥ ውሃ አቅርቦት፣ የከተማ የውስጥ ለውስጥ መንገድና የተፋሰስ ግንባታ፣ ውበትና መናፈሻ፣ የህዝብ ትራንስፖርት አገልግሎት፣ መሰረተ ልማት አቅርቦት ና ሌሎች የተሻለ አፈጻጸምና መሻሻል በሚገባቸዉ የከተማ አገልግሎቶች አሰጣጥ ናቸዉ፡፡

4. **የመሰረተ ልማት አቅርቦት፡-** የወጣት ተኮር ማዕከላት ግንባታ፣ የህዝብ መዝናኛና ቤተ-መጽሐፍት ግንባታ፣ የህዝብና የጋራ መፀዳጃ ቤቶች ግንባታ፣ የውስጥ ለውስጥ የጠጠር፣የአስፋልት፣ የኮብል ስቶን መንገዶች ግንባታ እና የዉስጥ ለዉስጥ የመንገድ መብራት ዝርጋታ፣ቦኖ ውሃ ግንባታ እና ሌሎች ናቸዉ፡፡
5. **የአካባቢ ጥበቃ እና እንክብካቤ ሥራ፡-**ከብክለት ነፃ የሆነ አካባቢ መፍጠር፡፡
6. **የከተማ መልካም አስተዳደር ሥራዎች፡-** የከተማ ህዝብ፣ በኮንስትራክሽን ዘርፍ የተሰማራዉን የሰው ሀይል አቅም ግንባታ፣የተቋሙን አመራርና ሰራተኛ፣ የጥቃቅንና አነስተኛ አንቀሳቃሾች እንዲሁም የልማታዊ ባለሀብቱ የለውጥ ሰራዊት ግንባታ፣ የኪራይ ሰብሳቢነትን በመናድ ልማታዊ አስተሳሰብን ማስረፅና ሌሎች አንገብጋቢና ወቅታዊ አጀንዳዎች በአመራሩ ሊቀርቡ ይችላሉ፡፡

በአጠቃላይ ትኩረት የሚሰጣቸው የግልና የጋራ አጀንዳዎች ከላይ የተዘረዘሩት ሲሆኑ አጀንዳው እንደ ከተሞች ተጨባጭ ሁኔታ ከተመረጠ በኋላ ሁለት መሰረታዊ ሰነዶች አዘጋጅቶ ወደ ስራ መግባት ያስፈልጋል፡፡ እነሱም የማወያያ አጀንዳ ሰነድ እና አጠቃላይ ውይይቱን ለመምራት የምንከተላቸውን ስልቶች ናቸው፡፡ የማወያያ ሰነድ ይዘትም መግቢያ፣ የውይይቱ አላማና ግብ፣ መነሻ ሁኔታ፣ ስለ አጀንዳው አጠቃላይ ሁኔታ መተንተን፣ በአዎንታዊ ሁኔታዎች መተንተን፣ አሉታዊ ሁኔታዎችን መተንተን የነበሩ የአፈጻጸም ችግሮች በአመራሩ፣ በፈጻሚው፣ በህዝቡ፣ የአጀንዳው ባለቤት በሆኑ ተቋማትና ሌሎች ባለድርሻ አካላትና በአፈጻጸም ላይ የታዩ ችግሮችን ለመፍታት ሊወሰዱ የሚገባቸው የመፍትሄ እርምጃዎች ማስቀመጥ ነዉ፡፡ ሰነዱን ስናወያይ የምንከተላቸው ቅደም ተከተሎችም በእያንዳንዱ ነጥብ በእያንዳንዱ ነጥብ የሚነሱ ጥያቄዎችንና አመለካከቶችን በመለየት ቀድሞ ምላሻቸውን ማስቀመጥ፣ ንቅናቄውን ተግባራዊ ለማድረግ ሲጀመር የሚያጋጥሙ ችግሮችና መፍትሄዎቻቸውን ማስቀመጥ፣ የቅንጅት ስራዎችን መለየት (እያንዳንዱ ባለድርሻ በግሉ የሚፈጽመውን ድርሻውን ለይቶ ማቀመጥ)፣ የክትትልና ድጋፍ ስራዎችን ማስቀመጥ (የስራን ቀጣይነትና ተከታታይነትና የግንኙነት ጊዜ ማመልከትና ማጠቃለያ ናቸው፡፡ የሰነዶች ማጠንጠኛ በዋናነት ተከታታይነት ያለው የአጭር፣የመካከለኛ ጊዜና የረጅም ጊዜ እቅድ ያለው ፣ የአጀንዳ ባለቤትነትና የህዝብ ንቅናቄ አጀንዳዎች እና ክትትል ድጋፍ ይሆናል፡፡ ለእያንዳንዱ አጀንዳ በርካታ ህዝብ ለማግኘት ከመጣር የተመረጡና ንቅናቄ ሊያቀጣጥሉ የሚችሉ የህብረተሰብ ክፍሎችን መለየት አድርጎ የአንድ

ቀን ስብሰባ ሳይሆን ተከታታይና በየጊዜው ንቅናቄው የሚገመገምበት አሰራር ሊፈጠር ይገባል፡፡

5.4.1.1. የተቀረጹ አጀንዳዎችን ለህዝብ ይፋ ማድረግና መግባባት ላይ መድረስ

በህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ የሚሰሩ የልማትና የመልካም አስተዳደር ስራዎችን ለማከናወንና ተሞክሮዎችን ለማስፋት፣ የተሻለ ግንዛቤ ለማስጨበጥና በተሳታፊዎቹ ዘንድ የተሟላ እምነት እንዲይዝ ለማድረግ የተግባቦት ስልቶችን መዘርጋትና ማጐልበት ለህዝብ ተሳትፎ መረጋገጥና ቀጣይነት ትልቅ ድርሻ አላቸው፡፡ በመሆኑም ራሱን የቻለ የተደራጀ የተግባቦት ስትራቴጂ ተቀርጾ በሥራ ላይ እንዲውል ማድረግ የተቀረጸውን የተሳትፎ ፕሮግራሙን በበለጠ ውጤታማ እንዲሆን ያግዛል፡፡

የተቀረጹ የግልና የጋራ የከተማ አጀንዳዎችን በሁለት መንገድ ለህዝቡ ማድረስ ይቻላል፡፡ እነዚህም በአደረጃት በኩል በሚከፈቱ መድረኮች ይፋ ማድረግና በመገናኛ ብዙሃን አማካኝነት የሚተላለፉ መልዕክቶች ናቸው፡፡ ህዝቡ በአደረጃጀቶቹ በኩል ማግኘት የራሱን ስሜትና አመለካከት በነፃነት ለመግለጽ የሚያስችል ሰፊ እድል ይሰጠዋል፡፡ በአደረጃጀቶች በኩል በሚድረግ ውይይትና ምክክር ትክክል ያልሆኑና የተዛቡ አመለካከቶች የሚስተካከሉበትን፣ የግንዛቤ እጥረቶች የሚሞሉበትን፣ በተጨባጭ ሊስተካከሉ የሚገባቸው ችግሮችና ተጨማሪ ጥያቄዎች እየተለዩ በፕሮግራሙ የሚካተቱበትንና የማስተካከያ እርምጃዎች የሚወስዱበትን አጋጣሚም ያሰፋል፡፡ ስለዚህ በህዝብ ተሳትፎ ጉዳይ ህዝቡ አሳምኖና ተቀብሎ መሳተፍ ተገቢ ይሆናል፡፡

የህዝቡ የሚታዩ ቁልፍ ችግሮችን፣ የችግሮችን መንስዔዎች፣ ችግሮችን ለማስወገድ ያሉት አማራጮች፣ ከአማራጮች የህዝቡ ድርሻ ምን መሆን እንዳለበትና ህዝቡ ለምን መሳተፍ እንደሚገባው በውል ማወቅና መረዳት አለበት፡፡ በዚህ መሰረት በየጊዜው በምናዘጋጃቸው የከተማ አጀንዳዎች ህዝቡ ቀደም ሲል ከተሳተፈባቸው ዘርፎች ያገኛቸውን መልካም ጥቅሞችና ውጤቶችን በተገቢ ሁኔታ በመቀመር ማሳየትና እንዲሁም አሁን እንዲሳተፍ የተጠየቀበት፣ ለወደፊት እንደ ህዝብ በጋራም ይሁን በግል የሚያመጡለትን ተስፋና ዘላቂ ጥቅም ማሳየት፣ ማሳመንና መግባባት ይገባል፡፡ ከዚህ ውጭ በህዝብ ተሳትፎ ወቅት ከዕቅድ ጀምሮ በትግበራውና በአፈፃፀም ግምገማው ላይ ህዝቡ በስፋት እንዲሳተፍ በየምዕራፉ የተደረሰበትን ደረጃና እየታየ ስላለዉ ውጤት ለህዝብ ፊትለፊት በሚከፈቱ

መድረኮች መረጃ የማድረስ ሥራ ሊሰራ ይገባል፡፡ በመሆኑም በሚያስተባብረው የመንግስት አካልና በተዋናዮች መካከል መተማመንን ይፈጥራል፣ በህዝብ ዘንድ የባለቤትነት ስሜትን ያዳብራል፣ ግልጽነትን ይፈጥራል፣ የህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ ሥራዎችን ዘላቂነትን ያረጋግጣል፡፡ በተጨማሪም ትኩረት ከሚሹ የህብረተሰብ ክፍሎች ጋር በአደረጃጀታቸው በኩል የሚቀረጹ አጀንዳዎችን ማስተዋወቅና መተማመን ያስፈልጋል፡፡

የከተማ አስተዳደሮች የመረጃ ማዕከላቸውን በመረጃ መረብ በማስተሳሰርና በልዩ ልዩ የመገናኛ ብዙሀን አማካኝነት ህዝቡ ስለ ተቀረጹ አጀንዳዎችና ስለሚሰጡ አገልግሎቶች እንዲሁም ስለተቋሙ አጠቃላይ መረጃ የሚያገኝበትና አስተያየቱን የሚሰጥበት አሰራር መመቻቸት አለበት፡፡ በተጨማሪም የከተማ አስተዳደሮች በየሳምንቱ ወይም በየወሩ የሚወጡ ጋዜጦችና መጽሄቶች እንዲሁም በራሪ ጽሁፎች እንዲኖሩት በማድረግ መልዕክት የሚተላለፍበትና መረጃዎች በተደራጁ ሰነዶች አማካኝነት የሚቀመጡበት አሰራር ማጎልበት ይገባል፡፡ በሌላም በኩል እንደየ ከተሞች ተጨባጭ ሁኔታ በአዲስ አበባ እና በድሬደዋ ከተማ አስተዳደር እንዳሉት የቴሌቪዥንና የሬዲዮ አገልግሎት እንዲኖር ማድረግ በርካታ የህዝብ ተሳትፎን ስራ ሊያቀላጥፍ እንደሚችል ይታመናል፡፡ በአጠቃላይ የግብረ-መልስ ሥርዓት አጠናክሮ በመዘርጋት በሥራ ላይ ማዋልምና በየሥራው ምዕራፍ የተደረሰበትን ደረጃ፣ የዋለ ሃብት የተገኘ ውጤት፣ ያጋጠሙ ችግሮችና የችግሮቹ መፍቻ ስልትን በመለየት ለተዋናይ አካላትና ለህዝቡ በማቅረብ መመካከርና መግባባት ላይ መድረስ ይገባል፡፡

5.4.1.2. የአጀንዳ ባለቤት ተቋም ማደራጀትና በአጀንዳዎች ዙሪያ የህዝብ ተሳትፎ መጠንና ደረጃን ማሳደግ

የህዝብ ተሳትፎን በተቻለ መጠን ውጤታማ ለማድረግ የተለያዩ አቀራረቦችና አደረጃጀቶችን አንዲሁም የተግባባቦት ሥርዓቶችንና ስልቶችን በማጠናከር በተግባር ላይ ማዋል ያስፈልጋል፡፡ አንደየአጀንዳው ተጨባጭ ሁኔታ፣ ባህሪና ተግባሩ በማንና የት እንደሚፈፀም በመለየት አደረጃጀትን መዘርጋት ይቻላል፡፡ አጀንዳው የመንግሥት መዋቅር አደረጃጀትን መሠረት በማድረግ በማንቀሳቀስ ውጤታማ የሚያደርገው ከሆነ ይህንኑ ተከትሎ አደረጃጀት መፍጠር ጠቃሚ ይሆናል፡፡ ሆኖም የተሳታፊዉ ህብረተሰብ ተወካይ በየደረጃዉ ባሉና በሚያስተባብሩ አደረጃጀቶች የሚካተቱበትን ሁኔታ ማመቻቸት የግድ ይላል፡፡ በጉዳዩ በቀጥታም ይሁን በተዘዋዋሪ የሚሳተፉ አካላትን የያዘ በጋራ ማስተባበር

የሚያስችል ሁኔታ ሊመቻች ይገባል፡፡ ይህ ሲሆን በእያንዳንዱ ጉዳይ ህብረተሰቡ ወቅታዊ መረጃ የማግኘት አድሉ ሰፊ በመሆኑ ግልጽነት ይፈጠራል፡፡ የሚቋቋሙት አደረጃጀቶች ላይ የመንግሥት መዋቅሩ የሚሳተፍበት ከሆነ በማስተባበሩ ረገድ ከፍተኛውን ድርሻ መንግስት ወስዶ ሊወጣ ይገባል፡፡

ተቋማት እንደ ብቃታቸው ሁኔታ የሚይዙት አጀንዳ ይለያያል፡፡ ለምሣሌ በአንድ አጀንዳ ላይ ብቻ እንዲሠራ የምናቋቁመው ጊዜያዊ ተቋም ሊኖር ይችላል፡፡ ከዚሁ ጋር ተያይዞ አጀንዳው በሚወስደው ጊዜ እርዝማኔ መሠረት ላልተወሰነ ጊዜ የሚቋቋም ተቋም ይኖራል፡፡ በሌላ በኩል ልዩ ልዩ አጀንዳዎችን ተግባራዊ ለማድረግ የሚያስችል የተጠናከረና አቅም ያለው ተቋም ልናቋቁም እንችላለን፡፡ ዝርዝሩን በዚሁ ምዕራፍ በህዝብና በመንግስት አደረጃጀት ስር ተመልክቷል ፡፡

በሀገራችን የህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ ሥራዎችን ለማጠናከር በየደረጃዉ የሚገኙ ከተማ አስተዳድሮች ወይም ማዘጋጃ ቤቶች እንደ አጀንዳቸዉ አንገብጋቢነትና አስፈላጊነት በተመረጡ የልማትና መልካም አስተዳደር ስራዎች ላይ ህዝብና ባለድርሻ አካላት እስከ ምን ድረስ መሳተፍ አንዳለባቸው ለመወሰን በሰነዱ በመነሻ ሁኔታዎች ላይ የተዘረዘሩትን የተሳትፎ ደረጃዎችና አይነቶች መካከል ከዚህ ቀጥሎ ባሉት የህዝብ ተሳትፎ ደረጃዎች እንደሁኔታው መጠቀም ይጠበቅባቸዋል፡፡ ውጤታማ የሆኑ የተሳትፎ ደረጃዎች መካል ህዝቡ በቀጥታ ወይም በመረጣቸው ወኪሎቹ አማካኝነት የሚወስንበትን ሁኔታ መጠቀም(*Citizen Control*) ፣የስልጣን ባለቤትነትን የሚያረጋግጡ እና ህዝቡ ከከተማ አስተዳደሩ ወይም ማዘጋጃ ቤቱ ጋር በጋራ የሚመክርበትና በጋራ የሚወስንበት አሰራር መጠቀም (*Partnership*)፣ስልጣንን የሚያጋሩና ህብረትን የሚጠይቁ ሲሆኑ ውሱን ውጤት ያላቸው የተሳትፎ ደረጃዎች ደግሞ ህዝቡ በከተማ አስተዳደሩ ወይም በማዘጋጃ ቤቱ የልማትና የመልካም አስተዳደር ስራዎች ላይ አስተያየቱን ወይም ጥቆማውን የሚያሰማበት ምቹ ሁኔታ መፍጠርና የከተማ አስተዳደሩ ወይም ማዘጋጃ ቤቱ የሚያከናውናቸውን የልማትና የመልካም አስተዳደር ስራዎች አፈጻጸም በየጊዜው ለህዝቡ ግልጽ የሚያደርግበት አሰራር መጠቀም ናቸው፡፡

5.4.1.3. የሕዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ አመታዊ ፕሮግራም (Calendar)

ከላይ በተገለጸው መሰረት በልማትና በመልካም አስተዳደር የህዝቡንና የተለያዩ አካላትን ተሳትፎ ለማጎልበትና በከተማ ጉዳዮች ላይ ተቀራርቦ በትብብር ለመስራት እንዲቻል ቋሚ የግንኙነት መረብ እና የውይይት መድረኮችን ከማዘጋጀት ጎን ለጎን በሁሉም አካባቢዎች ተለይቶ በሚታወቅ ሀገራዊ ቀን በማስቀመጥ እለቱን በህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ ማክበር ያስፈልጋል፡፡ በመሆኑም ቋሚ የሆነ የጊዜ ሰሌዳ በማስቀመጥ ተግባራዊ ይደረጋል፡፡

በዚህ መሰረት አመታዊ ፕሮግራሙ የመንግሰትን የበጀት አመት አቆጣጠር መሰረት በማድረግ ከሐምሌ 1 ቀን እስከ ሰኔ 30 ቀን ድረስ ባሉት ቀናት ውስጥ የሚፈጸም ይሆናል፡፡ እንደ ከተሞች ተጨባጭ ሁኔታ የሚለያይ ቢሆንም የህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ ስራዎች(አጀንዳዎች) ግለታቸውን እንደጠበቁ እንዲቀጥሉ ለማድረግ ከዚህ ቀጥሎ የተመለከቱትን ፕሮግራሞች በየወሩ ራሱን በቻለ ቀን(ሳምንት) ማክበር ይቻላል፡፡

1. **ሀምሌ** ፡- ሀምሌ 3 ቀን የከተሞች የዛፍ ተከላ ሳምንት፣ ሀምሌ 10 ቀን አመታዊ እቅድ ይፋ የሚሆንበት፣ ይህንን ለማስፈጸምም በከተማ ፕላን፣ ጽዳትና ዉበት ቢሮ/በክልል/ በከተማ አስተዳደር የፅዳትና ውበት የስራ ሂደቶች አሰተባባሪነት ይፈጸማል፡፡ አመታዊ እቅድ ትውውቅ በፖሊሲና ፕሮግርም ቢሮ/በክልል ከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን ፕላንና ፕሮግራም የስራ ሂደቶች፣ በከተማ አስተዳደር ገንዘብና አካባቢ ኢኮሞሚ ልማት ጽ/ቤቶችና በከተማ አገልግሎት ጽ/ቤቶች / ማዘጋጃ ቤቶች አሰተባበሪነት ይፈጸማል፡፡
2. **ነሀሴ**፡- ነሀሴ 1-7 የመንገድ ዳር የትራፊክ ምልክቶች፣ ኢያያዝና ደህንነት ሳምንት፣ይህንን ለማስፈጸምም በመንገዶች ባለስልጣን/በክልል ትራንስፖርት ቢሮዎች/በትራፊክ ፖሊስ ጽ/ቤት/የስራ ሂደቶች/ በከተማ አሰተዳደር የኮንስትራክሽን/ የመሰረተ ልማት የስራ ሂደቶች አሰተባባሪነት ይፈጸማል፡፡
3. **ጳግሜ**፡- የግልና የአካባቢን ንጽህና አጠባበቅ ሳምንት፣ ይህንን ለማስፈጸምም በከተማ ፕላን፣ ጽዳትና ዉበት ቢሮ/በክልል/ በከተማ አስተዳደር የፅዳትና ውበት የስራ ሂደቶች እና በጤና ጥበቃ ጽ/ቤቶች አሰተባባሪነት ይፈጸማል፡፡
4. **መስከረም**፡-መስከረም 10 የከተሞች የመረጃ ቀን ፣ ከኮሚኒኬሽን ጉዳዮች ጋር ይፈጸማል

5. **ጥቅምት**፡- ጥቅምት 1-6 የሦስት ወራት እቅድ አፈጻጸም ከህብረተሰቡ ጋር የሚገመገምበት፣ ጥቅምት 1-3 የደንበኞች ቀን፣ ጥቅምት 6 የሰራተኞችና የአመራሮች ይህንን ለማስፈጸምም በፖሊሲና ፕሮግራም ቢሮ/በክልል ከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን ፕላንና ፕሮግራም የስራ ሂደቶች፣ በከተማ አስተዳደር ገንዘብና አካባቢ ኢኮኖሚ ልማት ጽ/ቤቶችና በከተማ አገልግሎት ጽ/ቤቶች/ማዘጋጃ ቤቶች አስተባበሪነት ይፈጸማል፡፡ የደንበኞች በቢሮዎ/ በክልል ኮንስትራክሽን የሚያስተባበሩ ቢሮዎችና በማዘጋጃ ቤቶች አስተባባሪነት ይፈጸማል፡፡ በየደረጃዉ በሚገኙ የለዉጥ ቢሮዎች/ የስራ ሂደቶች አስተባባሪነት ይፈጸማል፡፡
6. **ህዳር** ፡-ህዳር 1 አስከ 12፣ የከተሞች የፅዳት ሳምንት፣ የጥቃቅንና አነስተኛ ተቋማት ሳምንት፡፡ ይህንን ለማስፈጸምም በከተማ ፕላን፣ ጽዳትና ውበት ቢሮ/በክልል/ በከተማ አስተዳደር የፅዳትና ውበት የስራ ሂደቶች አስተባባሪነት የሚፈጸም ሲሆን የጥቃቅንና አነስተኛ ተቋማት ሳምንት በየደረጃዉ በሚገኙ ጥቃቅናና አነሰተኛ ተቋማት በሚያስተባብሩ/ በሚመሩ ኤጀንሲዎች/ ቢሮዎች/ጽ/ቤቶች አስተባባሪነት ይፈጸማል፡፡
7. **ታህሳስ** ፡- ታህሳስ 1 እስከ 7፡ የእሳትና ድንገተኛ አደጋዎች መከላከል፣ መቆጣጠርና ትምህርት ሳምንት፣ ይህንን ለማስፈጸምም በየደረጃዉ በሚገኙ የከተማ አገልግሎቶች ማስተባበሪያ የስራ ሂደቶች/የእሳትና ድገተኛ አደጋ ተቋማት ይፈጸማል፡፡
8. **ጥር**፡- ከጥር 1-6 የግማሽ አመት የከተማ እቅድ አፈጻጸም ከህዝቡ ጋር የሚገመገምበት ሳምንት ፣ ይህንን ለማስፈጸምም በፖሊሲና ፕሮግራም ቢሮ/በክልል ከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን ፕላንና ፕሮግራም የስራ ሂደቶች፣ በከተማ አስተዳደር ገንዘብና አካባቢ ኢኮኖሚ ልማት ጽ/ቤቶችና በከተማ አገልግሎት ጽ/ቤቶች/ማዘጋጃ ቤቶች አስተባበሪነት ይፈጸማል፡፡
9. **የካቲት** ፡- የካቲት 29 የከተሞች የደንብ ማስከበር ቀን፣ ይህንን ለማስፈጸምም በከተማ የደንብ ማስከበር የስራ ሂደቶች አስተባበሪነት ይፈጸማል፡፡

10. **መጋቢት** ፡- መጋቢት 13 የከተሞች የውሀና የፍሳሽ መስመሮች አገልግሎትና አጠባበቅ ቀን፤ ይህንን ለማስፈጸምም በየደረጃዉ በሚገኙ የዉሃ አገልሎት ተቋማት / ጽ/ቤቶች አሰተባባሪነት ይከናወናል፡፡
11. **ሚያዚያ**፡- ከሚያዚያ 1-6 የ9 ወራት እቅድ አፈጻጸም ከህዝብ ጋር የሚገመገምበት ሳምንት፣ሚያዚያ 10 ቀን የከተሞች ፕላን ቀን፣ ይህንን ለማስፈጸምም ፕሮግርም ቢሮ/በክልል ከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን ፕላንና ፕሮግራም የስራ ሂደቶች፣ በከተማ አሰተዳደር ገንዘብና አካባቢ ኢኮኖሚ ልማት ጽ/ቤቶችና በከተማ አገልግሎት ጽ/ቤቶች / ማዘጋጃ ቤቶች አሰተባበሪነት ይፈጸማል፡፡
12. **ግንቦት**፡- ግንቦት 10 የአካባቢ ልማትና መሰረተ ልማትና የግንባታ ጥራት ቀን፣ ይህንን ለማስፈጸም በደረጃ በሚገኙ የኮንስትራክስን/መሰረተ ልማት ቢሮዎች/የስራ ሂደቶች አሰተባበሪነት ይፈጸማል፡፡
13. **ሰኔ**፡- የተፋሰስና የመንገድ ጥገና ሳምንት፡ይህንን ለማስፈጸምም በደረጃ በሚገኙ የኮንስትራክስን/መሰረተ ልማት ቢሮዎች/የስራ ሂደቶች አሰተባበሪነት ይፈጸማል፡፡

ይህንን ለማስፈጸምም እንደ የከተሞች ተጨባጭ ሁኔታ ከላይ በተቀመጠው ፕሮግራም መሰረት ከፌደራል እስከ ከተማ ድረስ ያለው አመራርና ሰራተኛ አጀንዳ ቀርጾ ህዝቡን ማሳወቅና ህዝቡን በንቅናቄ ማሳተፍ ያስፈልጋል፡፡

5.4.2. የህዝብና የመንግስት አደረጃጀቶችን ማጠናከር

የህዝብና የመንግስት አደረጃጀቶችን ማቋቋምና ያሉትንም ማጠናከር የሚያስፈልገው በዋናነት የከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን ስራዎችን በህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ ለመምራት እንዲቻል ነው፡፡ ሆኖም ይህንን አደረጃጀት ተከትሎ ሌሎች የከተማ ስራዎችን በህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ ማጀብ ይቻላል፡፡

ለህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ ስራዎች የሚደራጁ የህዝብም ሆነ የመንግስት አደረጃጀቶች መሰረታቸው የተቀረጸው አጀንዳ ሲሆን እንደ አጀንዳው ሁኔታ በጊዜያዊነት ወይም በቋሚነት ሊዋቀሩ ይችላሉ፡፡ የልማትና የመልካም አስተዳደር ስራዎችን ቀልጣፋ፣ ዉጤታማና ቀጣይ እንዲሆኑ ለማድረግ የህዝብ ተሳትፎን በንቅናቄ ለመምራት የሚያስችል

አደረጃጀትና መዋቅር መፍጠር ያስፈልጋል፡፡ በዚህም መሰረት አደረጃጀቱ ከፌደራል እስከ ቀጠና /ሰፈር/ ድረስ የተዋቀረ እና አብዛኛዉ ስራዎች በቀበሌ/በወረዳና በሰፈር ደረጃ በህብረተሰቡ ተሳትፎ መከናወን ስለሚገባቸዉ እና ባለድርሻ አካላትም በአደረጃጀቱ ዉስጥ የሚኖራቸዉ ሚና በግልጽ መቀመጥ ይኖርበታል፡፡

የህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄን የሚያስፈጽሙ አደረጃጀቶች እንደ ከተሞች ነባራዊ ሁኔታ የሚለያይ ሆኖ በዋነኝነት በሁለት ከፍሎ ማየት ይቻላል፡፡ እነርሱም የህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄን የሚያስፈጽሙ የህዝብ አደረጃጀቶች እና የህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄን የሚያስፈጽሙ የመንግስት አደረጃጀቶች ናቸዉ፡፡

5.4.2.1 የህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄን የሚያስፈጽሙ የህዝብ አደረጃጀቶች

የህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄን ስራዎችን የሚያስፈጽሙ የህዝብ አደረጃጀቶች እንደሁኔታው ከፌደራል እስከ ቀጠና ድረስ በሁለት መንገድ እንዲደራጁ ይደረጋል፡፡ አንደኛው አደረጃጀት የአካባቢ ልማትና መልካም አስተዳደር ጉዳዮችን የሚመለከቱ በአንድ ከተማ ውስጥ ብቻ የሚደራጁ የከተማ ህብረተሰብ አደረጃጀቶች ሲሆኑ ሁለተኛው አደረጃጀት ደግሞ ከፌደራል ጀምሮ አስከ ከተማ የሚደራጅ በየደረጃው የከተማ ልማት ስራዎችን በተመለከተ ቀጥታ አገልግሎት ሚያገኙ የዘርፉ ተገልጋዮች አደረጃጀቶች ይሆናሉ፡፡

5.4.2.1.1 የከተማ ህብረተሰብ በከተማ ደረጃ የሚኖረው አደረጃጀት

የህዝብን ብዛትና የቦታ ስፋት መሰረት ተደርጎ የተዘጋጀውን የአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር አወቃቀርን ስንመለከት ዝቅተኛው የህዝብ አሰፋፈር ወይም ሰፈርን(አጥቢያን) ከ750-2000 ህዝብ ያለው አድርጎ ያስቀመጠ ሲሆን ይህን አወቃቀር መነሻ በማድረግ ህብረተሰብ የሚለው ቃል የሚይዘው የህዝብ ብዛት እንደ ከተሞች ተጨባጭ ሁኔታ የሚለያይ ቢሆንም ከ750 እስከ 2000 ህዝብ ያላቸውን ከተሞችና የከተማ አካባቢዎችን ሊያጠቃልል ይችላል፡፡ በዚህ አደረጃጀት መሰረት እንደ ከተሞች ነባራዊ ሁኔታ የሚለያይ ሆኖ በዋነኝነት በከተማ/ክፍለ ከተማ/በወረዳ/በቀበሌ የሚደራጁ የህዝብ አደረጃጀቶች በአራት ከፍሎች ማየት ይቻላል፡፡ እነርሱም፡- አብይ ኮሚቴ፣ የህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ አስፈጻሚ ንዑሳን ኮሚቴዎች፣ /የቀጠና/የሰፈር ኮሚቴና የአዲት ኮሚቴ ናቸው፡፡

ሀ. የአብይ ኮሚቴ አደረጃጀቶች አመሰራረትና ሚና

የህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ ስራዎች አስፈጻሚ አብይ ኮሚቴ አመሠራረት በዋናነት መነሻው የቀጠና ኮሚቴ ሆኖ ከከተማዉ ነዋሪ፣ ከወጣቶችና ሴቶች አደረጃጀቶች፣ ከወጣቶችና ሴቶች ማህበራት፣ ከባለሃብቶች፣ ከሃይማኖት ተቋማት፣ ከታዋቂ ግለሰቦች፣ መንግስታዊ ካልሆኑ ድርጅቶች እና ከዜጎች ማህበራት ነፃና ዲሞክራሲያዊ በሆነ መንገድ ይመረጣሉ፡፡ እንደ ከተማዉ አደረጃጀት ለወረዳ፤ ለቀበሌ እና ለቀጠና ለሰፈር ከተመረጡት አባላት ውስጥ 11 አባላት ያሉት የሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ ይመረጣል፡፡ ኮሚቴዉ ሰብሳቢ፣ ም/ሰብሳቢ፣ ፀሐፊ፣ ሂሣብ ሹም፣ የአራቱ ንዑስ ኮሚቴ ሰብሳቢዎች እና ቀሪዎቹ 3ቱ የሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴው አባላት ይኖሩታል፡፡ ሴቶችና ወጣቶች በኮሚቴዎች እንዲካተቱ ይደረጋል፡፡ የኮሚቴ አባላት የተናጠል የስራ ድርሻ በኮሚቴው የውስጥ ደንብ ተዘርዝሮ ሊዘጋጅ ይችላል፡፡

የህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ አስፈጻሚ አብይ ኮሚቴ ተጠሪነቱ በየደረጃዉ ለሚገኙ ም/ቤቶች ሆኖ የሚከተሉት ተግባራትና ሃላፊነት ይኖሩታል ::

1. ኮሚቴው የልማትና የመልካም አስተዳደር ሥራዎችን የማቀድ፣ የማደራጀት፣ የማስተባበርና የመምራት ኃላፊነት ሲኖረው እነዚህን ሥራዎች በተደራጀና በተፋጠነ መልክ ለመፈፀም በሥሩ የተለያዩ ንዑሳን ኮሚቴዎችን በማዋቀር የተሰጣቸውን ተግባርና ኃላፊነት በአግባቡና በጥንቃቄ እንዲያከናውኑ የመምራትና የመቆጣጠር ኃላፊነት አለበት፣
2. ከቀጠና ኮሚቴ የመጣለትን የልማትና የመልካም አስተዳደር ፍላጐቶች አደራጅቶ ቅደም ተከተል በማስያዝ በየደረጃዉ በሚቋቋሙ ም/ቤቶች በኩል አቅርቦ ያፀድቃል፣
3. ህብረተሰቡን የሚመለከቱ የልማትና የመልካም አስተዳደር አጀንዳዎች ሲደርሱትም አጀንዳዎቹን በሚገባ ተረድቶ ከሚመለከታቸው የመንግስት አደረጃጀቶች ጋር በመሆን ህዝቡን የማወያየት ኃላፊነት ይኖረዋል፡፡
4. ከከተማዉ ነዋሪው የሚፈለገውን አስተዋጽኦ በንዑስ ኮሚቴው አማካኝነት እንዲሰበሰብ ህዝቡን በማደራጀትና በማስተባበር ግንባር ቀደም የልማቱ ተዋናይ ሆኖ ይንቀሣቀሣል፣
5. የእቅድ ዝግጅት፣ የአፈፃፀምና የክትትል ሥርዓት ቀይሶ በአግባቡ ይፈፅማል፣

6. ለአካባቢ ልማት የሚውል ማንኛውም ዓይነት አስተዋጽኦ በህጋዊ ደረሰኝ እንዲሰበሰብና በአግባቡ ተመዝግቦ እንዲያዝ ያደርጋል፡፡
7. ከባለድርሻና አጋር አካላት ጋር በቅንጅት ይሠራል፣ ሊሰሩ የታቀዱ የልማት ፕሮጀክቶች ተፈፃሚ እንዲሆኑ ድጋፍ ይሰጣል፣
8. የሕዝብ መዋጮ የሚቀመጥበትን የባንክ አካውንት በየደረጃዉ ከተቋቋመዉ ጉዳዩ ከሚመለከታቸው የመንግስት አደረጃጀቶች ተወካዮች፣የአብይ ኮሚቴ ሰብሳቢና ከኮሚቴው ሂሳብ ሹም ጋር በጣምራ ያንቀሳቅሳሉ፣
9. በልማት ሥራው ላይ የሚከሠቱ ችግሮችን ከህዝቡና ጉዳዩ ከሚመለከታቸው ወገኖች ጋር በመወያየት እንዲፈቱና የልማት ስራዎች እንዲፋጠኑ ሁኔታዎችን ያመቻቻል፣
10. ወቅታዊ የፊዚካልና የፋይናንስ ሪፖርት በየደረጃዉ ለሚቋቋሙ ም/ቤቶችና ለጉዳዩ ቅርበት ላላቸዉ አካላት ያቀርባል፣ ያስገመግማል፣
11. የአብይ ኮሚቴውንና የንኡሳን ኮሚቴዎች አባላት የሥራ ድርሻ የሚገልጽ መተዳደሪያ ደንብ አውጥቶ በምክር ቤት አፀድቆ ሥራ ላይ ያውላል፣
12. የህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ አስፈጻሚ አብይ ኮሚቴ ውሳኔዎችን በአብላጫ ድምጽ ይወሰናል፡፡ ምልአተ ጉባኤ ከ50 በመቶ በላይ አባላት ከተገኙ ስብሰባውን ማስቀጠል ይቻላል፣ እና
13. በየደረጃዉ የሚቋቋመዉ የህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ አስፈጻሚ አብይ ኮሚቴ ለምክር ቤቱ በየሩብ ዓመቱ የሥራ አፈጻጸም ሪፖርት ያቀርባል፡፡

ለ. የህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ አስፈጻሚ ንዑሳን ኮሚቴዎች አመሠራረትና ሚና

የህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ አስፈጻሚ ንዑሳን ኮሚቴዎች አመሠራረት በዋናነት የአብይ ኮሚቴ አመሠራረትና አወቃቀርን ተከትሎ ይፈፀማል፡፡ የንዑሳን ኮሚቴ አባላትም ለተቀረጹ የልማትና የመልካም አስተዳደር አጀንዳዎች ውጤታማነት ጉልህ አስተዋጽኦ ሊያበረክቱ የሚችሉ መሆን ይገባቸዋል፡፡ የንዑሳን ኮሚቴ አባላት ብዛትም እንደከተሞች አደረጃጀት የሚወሰን ሆኖ በዋነኝነት እያንዳንዱ ኮሚቴ ከ7 - 9 አባላት ይኖሩታል፡፡ ከሚቋቋሙት ንዑሳን ኮሚቴዎች መካከል ዋና ዋናዎቹ የቅስቀሳ ንዑስ ኮሚቴ፣ የእቅድ ዝግጅት፣ አፈጻጸምና ክትትል ንዑስ ኮሚቴ፣ የሀብት አሰባሰብና አስተዳደር ንዑስ ኮሚቴ፣ የልማትና መልካም አስተዳደር ስራዎች ጥበቃና እንክብካቤ ንዑስ

ኮሚቴዎች፣የወጣቶችና ሴቶች አደረጃጀቶች ንዑስ ኮሚቴ፣ ልዩ ልዩ ድጋፍ ሰጪ ባለሙያዎች አደረጃጀትና መንግስታዊ ያልሆኑ ድርጅቶችን አስተባባሪ ኮሚቴ ይገኙበታል፡፡ በአጠቃላይ ንዑሳን ኮሚቴዎች ዝርዝር ተግባርና ኃላፊነት በውስጥ መመሪያ ሊዘጋጅ ይችላል፡፡

ሐ. የቀጠና / የሰፈር ኮሚቴ አመሰራረትና ሚና

የቀጠና/የሰፈር ኮሚቴ አመሠራረት በከተሞች በሚገኙ ወረዳ/ቀበሌ አስተዳደሮች ነባራዊ ሁኔታ የሚወሰን ሆኖ በዋናነት በየቀጠናው በነዋሪው ህዝብ ነፃና ዴሞክራሲያዊ በሆነ መንገድ የሚመረጡ ናቸዉ፡፡ የአባላት ብዛትም ከ15 እስከ 21 የሚደርስ ይሆናል፡፡

ይህ ኮሚቴ ተጠሪነቱ በየደረጃዉ ለተቋቋመዉ አብይ ኮሚቴ ሆኖ የሚከተሉት ተግባርና ኃላፊነቶች ይኖሩታል፡፡

1. ህብረተሰቡ የልማትና መልካም አስተዳደር ችግሮቹን በራሱና በመንግስት ድጋፍ እንዲፈታ በማነሳሳት ችግሮችን ለይቶ በቅደም ተከተል እንዲያስቀምጥና እንዲመርጥ እንዲሁም በእቅድ ዝግጅት ላይ እንዲሳተፍ በማድረግ ውጤቱን በየደረጃዉ ለሚኖሩ አብይ ኮሚቴዎች ይልካል፣
2. በየደረጃዉ ባሉ ም/ቤቶች የፀደቁ ፕሮጀክቶች ወጪ ለአካባቢው ተወስኖ ያለውን ዝቅተኛ የህዝብ መዋጮ በደረሰኝ በማሰባሰብ ገንዘቡን በየደረጃዉ ባሉ አብይ ልማት ኮሚቴ ያስረክባል፡፡ የቁሳቁስና የጉልበት አስተዋፅዖ ሲኖር ይኸው ወደ ገንዘብ ተለውጦ እንዲመዘገብ ይደረጋል፡፡፣
3. የተጠናቀቁና ርክክብ የተደረገላቸውን የአካባቢ ልማት ስራዎች አስተዳደር፣ አጠቃቀምና አያያዝ ይከታተላል ይቆጣጠራል ወቅታዊ ሪፖርትም ለቀበሌዉ/ለወረዳው አብይ የልማት ኮሚቴ ያቀርባል፣ህጎችና ደንቦች እንዲከበሩ ያስተባብራል
4. በየደረጃዉ ካሉ አብይ ኮሚቴዎች ጋር በመቀናጀት ባለድርሻዎችንና የአጋር አካላት ስራዎችን ያስተባብራል፣
5. በቀጠናዉ የሚከናወኑ ተግባራትን ያቅዳል፤ አፈጻጸማቸዉን ይከታተላል፤ ወቅታዊ ሪፖርት በየደረጃዉ ላሉ አብይ ልማት ኮሚቴዎችና ለቀጠናዉ ነዋሪ ያቀርባል ፡፡

መ. የኦዲት ኮሚቴ አመሠራረትና ስልጣንና ተግባር

የኦዲት ኮሚቴ አብይ ኮሚቴው በተመሠረተበት መንገድ የሚቋቋም ሆኖ በኦዲት ወይም በሂሣብ ሥራ ሙያ፣ ችሎታና ፍላጐት ያላቸው 5 አባላት ያለው በየደረጃዉ ከተቋቋሙ የህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ ኮሚቴ አባላት ውስጥ ይቋቋማል። ኦዲት ኮሚቴው ተጠሪነቱ በየደረጃዉ ለሚገኙ ም/ቤቶች ሆኖ የሚከተሉት ሥልጣንና ተግባራት ይኖሩታል፡-

1. በአደረጃጀት፣ በአሠራር፣ በመመሪያዎችና በውስጥ የመተዳደሪያ ደንብ መሠረት የልማትና የመልካም አስተዳደር ተግባራት እንዲያከናውኑ ለማድረግ ድጋፍ የመስጠት፣ የማስተካከልና የመቆጣጠር ኃላፊነት አለበት፣
2. አስፈላጊ የቁጥጥር ስርዓት መዘርጋቱን፣ ብቃቱንና በትክክል ሥራ ላይ መዋሉን ይመረምራል፣ ያረጋግጣል፣
3. በወጣው የፋይናንስ መመሪያ መሠረት ገቢና ወጪዎች፣ ግዥዎች በትክክል መፈፀማቸውን ይመረምራል ፣
4. የሂሣብ ሰነዶች፣ መዛግብት፣ ቃለ ጉባኤዎች፣ የእቅድ አፈጻጸም ሪፖርቶች፣ ልዩ ልዩ መመሪያዎችና ሌሎች መረጃዎችንና ሰነዶች በጥንቃቄ ተይዘው በአግባቡ እየተሠራባቸው መሆኑን የመከታተልና የማስተካከል ኃላፊነት አለበት፣ አስፈላጊ ሆኖ ከተገኘ በማናቸውም ጊዜ አሽሙ ሰነዶችን ይመረምራል ፣
5. ከሕግ ውጭ የተሠራ ሥራ ካጋጠመ ከተጨባጭና በቂ መረጃ ጋር ለም/ቤቱ አቅርቦ ሕጋዊ የእርምት እርምጃ እንዲወሰድ ያደርጋል፣
6. በአመት ሁለት ጊዜ የሥራ አፈጻጸም ሪፖርት ለም/ቤት አቅርቦ የማስገምገም ኃላፊነት አለበት።

5.4.2.1.2 የዘርፉ ተገልጋዮች በፌደራል፣ በክልልና በከተማ የሚኖራቸው አደረጃጀቶች

እንደ ነባራዊ ሁኔታ የሚለያይ ሆኖ በየደረጃው የከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን ስራዎች ጋር ተያያዥነት ያላቸው አገልግሎቶች የሚያገኙ አካላትን መሰረት አድርጎና በፌደራል፣ በክልልና በከተማ አስተዳደሮች የሚያገኙ የዘርፉን ተገልጋዮች አደረጃጀት የሚቋቋም

ሆኖ በሦስት ከፍሎች ማየት ይቻላል፡፡ እነርሱም፡- የዘርፉ ተገልጋዮች አብይ ኮሚቴ፣ የዘርፉ ተገልጋዮች ንዑሳን ኮሚቴዎች፣ የባለሙያዎች/ቴክኒክ ኮሚቴዎች ናቸው፡፡

ሀ.የዘርፉ ተገልጋዮች አብይ ኮሚቴ አደረጃጀት አመሰራረትና ሚና

የዘርፉ አብይ ኮሚቴ አመሠራረት በዋናነት መነሻው በየአገልግሎቱ ያሉ ንዑሳን ኮሚቴዎች ሲሆኑ 15 አባላት ያሉት የሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ ይመረጣል፡፡ ኮሚቴዉ ሰብሳቢ፣ ም/ሰብሳቢ፣ ፀሐፊ፣ ሂሣብ ሹም፣ የንዑስ ኮሚቴ ሰብሳቢዎች እና ቀሪዎቹ 3ቱ የሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ አባላት ይኖሩታል፡፡ የኮሚቴ አባላት የተናጠል የስራ ድርሻ በኮሚቴው የውስጥ ደንብ ተዘርዝሮ ሊዘጋጅ ይችላል፡፡

የዘርፉ አብይ ኮሚቴ ተጠሪነቱ በየደረጃዉ ለሚገኙ የከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን ስራዎችን ለሚያከናውኑ የመንግስት አካላት ሆኖ የሚከተሉት ተግባርና ሃላፊነት ይኖሩታል ::

1. የማቀድ፣ የማደራጀት፣ የማስተባበርና የመምራት ኃላፊነት ሲኖረው እነዚህን ሥራዎች በተደራጀና በተፋጠነ መልክ ለመፈፀም በሥሩ የተለያዩ ንዑሳን ኮሚቴዎችን በማዋቀር የተሰጣቸውን ተግባርና ኃላፊነት በአግባቡና በጥንቃቄ እንዲያከናውኑ የመምራትና የመቆጣጠር ኃላፊነት አለበት፣
2. ተገልጋዩ የሚመለከቱ የልማትና የመልካም አስተዳደር አጀንዳዎች ሲደርሱትም አጀንዳዎቹን በሚገባ አደራጅቶ ከሚመለከታቸው የመንግስት አደረጃጀቶች ጋር በመሆን ህዝቡን የማወያየት ኃላፊነት ይኖረዋል፡፡
3. ከተገልጋዩ የሚፈለገውን አስተዋጽኦ በንዑስ ኮሚቴው አማካኝነት እንዲሰበሰብ ህዝቡን በማደራጀትና በማስተባበር ግንባር ቀደም የልማቱ ተዋናይ ሆኖ ይንቀሳቀሳል፣
4. የእቅድ ዝግጅት፣ የአፈፃፀምና የክትትል ሥርዓት ቀይሶ በአግባቡ ይፈፅማል፣
5. ለልማትና መልካም አስተዳደር የሚውል ማንኛውም ዓይነት አስተዋጽኦ፣ ድጋፍ ወይም ቦንድ ግዥ ከሚመለከተው አካል በሚቀርብ ህጋዊ ደረሰኝ እንዲሰበሰብና በአግባቡ ተመዝግቦ እንዲያዝ ያደርጋል፣ እና

6. ከባለድርሻና አጋር አካላት ጋር በቅንጅት ይሠራል፣ ሊሰሩ የታቀዱ የልማት ፕሮጀክቶች ተፈፃሚ እንዲሆኑ ድጋፍ ይሰጣል፣
7. በልማትና በመልካም አስተዳደር ስራዎች ላይ የሚከሠቱ ችግሮችን ጉዳዩ ከሚመለከታቸው ጋር በመወያየት እንዲፈቱና የልማትና የመልካም አስተዳደር ስራዎች እንዲፋጠኑ ሁኔታዎችን ያመቻቻል፣
8. የዘርፉን የአብይ ኮሚቴውንና የንኡሳን ኮሚቴዎች አባላት የሥራ ድርሻ የሚገልጽ መተዳደሪያ ደንብ ያወጣል፣
9. የዘርፉን አብይ ኮሚቴ ዉሳኔዎችን በአብላጫ ድምጽ ይወስናል፡፡ ምልአተ ጉባኤ ከ50 በመቶ በላይ አባላት ከተገኙ ስብሰባውን ማስቀጠል ይቻላል፣
10. በየደረጃዉ የሚቋቋመዉ የዘርፉን አብይ ኮሚቴ ለሚመለከተው አካል በየሩብ ዓመቱ የሥራ አፈጻጸም ሪፖርት ያቀርባል፡፡

ለ. ንዑሳን ኮሚቴዎች

ንዑሳን ኮሚቴ አባላት በቀጥታ ከዘርፉ ተገልዮች በአብላጫ ድምጽ ይመረጣሉ፡፡ በዚህ መሰረት በንዑሳን ኮሚቴ የሚደራጁት ዋና ዋናዎቹ የሥራ ተቋራጮች፣ ኮንሰልታንቶችና በዘርፉ የተሰማሩ ባለሙያዎች ንዑስ ኮሚቴ፣ ከዘርፉ ጋር ግንኙነት ያላቸዉ የሙያ ማህበራት ንዑሳን ኮሚቴ፣ የኮንስትራክሽን ግብአት አምራቾች፣ አቅራቢዎችና አስመጪዎች ንዑስ ኮሚቴ፣ የኮንስትራክሽን መሳሪያዎች አስመጪዎች፣ አቅራቢዎችና ባለቤቶችና ማሽነሪ አከራዮች ንዑስ ኮሚቴ፣ የጥቃቅንና አነስተኛ ተቋማት ንዑስ ኮሚቴ፣ ለከተማ ስራ ድጋፍ የሚያደርጉ መንግስታዊ ያልሆኑ ተቋማት ንዑስ ኮሚቴ፣ የሪል ስቴት አልሚዎች ንዑስ ኮሚቴ፣ የህንጻ ባለሀብቶች ንዑስ ኮሚቴና እና ሌሎችንም ያጠቃልላል፡፡ በአጠቃላይ ንዑሳን ኮሚቴዎች ዝርዝር ተግባርና ኃላፊነት በውስጥ መመሪያ ሊዘጋጅ ይችላል፡፡

ሐ.የባለሙያዎች የቴክኒክ ኮሚቴ

የባለሙያዎች/ቴክኒክ ኮሚቴ ተጠሪነቱ ለዘርፉ ለአብይ ኮሚቴ ሆኖ እንደአስፈላጊነቱ ከከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን ዘርፍ ተገልጋዮች መካከል ባላቸዉ ልዩ ሙያ መሰረት በማድረግ የሚቋቋም ይሆናል፡፡ የኮሚቴዉ ዋና ተግባርና ሃላፊነት በዘርፉ የሚቀርቡ

የልማትና የመልካም አስተዳደር ስራዎች ጥራትና ደረጃቸውን እንዲጠብቁ ለማድረግ የቴክኒክ ድጋፍና የምክር አገልግሎት መስጠት ይሆናል፡፡

5.4.2.2. የህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ የሚያስፈጽሙ የመንግስት አደረጃጀቶች

የህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄን ስራዎችን የሚያስፈጸሙ የመንግስት አደረጃጀቶች እንደሁኔታው ከፌደራል እስከ ከተማ ድረስ በሁለት መንገድ እንዲደራጁ ይደረጋል፡፡ አንደኛው አደረጃጀት የከተማ ስራዎችን የሚያስተባብሩ የመንግስት አደረጃጀቶች ሲሆኑ ሁለተኛው አደረጃጀት ደግሞ የዘርፉ አደረጃጀቶች ይሆናሉ፡፡

5.4.2.2.1. የጋራ የከተማ ስራዎችን የሚያስተባብር የመንግስት አደረጃጀት

በህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ የሚሠሩ የልማትና የመልካም አስተዳደር ሥራዎችን የአጀንዳ ሃሣብ ከማመንጨት ጀምሮ እስከ ማስተዳደርና መንከባከብ ድረስ ያሉት ሂደቶች በተቀላጠፈና ውጤታማ በሆነ መንገድ እያስተባበረ የሚመራ ፈጻሚ ተቋም ያስፈልጋል፡፡ ይህም ከላይ እስከታች የተደራጀ የመንግሥት አስፈጻሚ መ/ቤት የወጣቱን፣የሴቶችንና የነዋሪውን ተሳትፎ ይበልጥ እያጐለበተ የሙያና የቴክኒክ ድጋፍ ሊሰጥ በሚያስችለው መልኩ መደራጀት አለበት፡፡ በዚህ መሰረት የህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄን ለማጠናከር የሚያስችል የመንግስት አደረጃጀት እንደሚከተለው ቀርቧል፡፡

የህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ ስራዎችን የሚያስፈጽሙ የመንግስት አደረጃጀቶች እንደአስፈላጊነቱ በከተሞች ነባራዊ ሁኔታና በከተማ/ክፍለ ከተማ/በወረዳ/በቀበሌ የሚቋቋም ሆኖ በዋነኝነት በአራት ከፍሎች ማየት ይቻላል፡፡ እነርሱም፡- በቀጥታ በሀገራዊ ምርጫ የተመረጠ ምክር ቤት፣ የህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄን ሰራዎችን የሚያስተባበር ቦርድ፣ የህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ ማስተባበሪያ ጽ/ቤት፣በየዕርከኑ የሚገኙ የአጀንዳው ባለቤት የሆነ የመንግስት ተቋም ናቸው፡፡

ሀ. በየደረጃው ያሉ ምክር ቤቶች ተግባርና ሃላፊነት

ምክር ቤቱ በከተሞች አስተዳደር ማቋቋሚያ አዋጅ መሰረት የተሰጠው ሥልጣንና ተግባር እንደተጠበቀ ሆኖ የሚከተሉትን የህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ ሥራዎችን ያከናውናል፡-

1. በህዝብ ተሳትፎ የሚሰሩ ስራዎችን በበላይነት ያቅዳል፣ ይመራል፡ ያስተዳድራል፣ አፈጻጸማቸዉን ይከታተላል፣
2. የህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ ሥራዎችን የሚከታተሉ የመንግስትና የህዝብ ተቋማት ቦርድ በሚያስቀምጠው ቅደም ተከተል የሚያቀርበውን የአካባቢ ልማት ግንባታ ሥራዎችን እቅድና በጀት ላይ ይመክራል፣
3. በስራ አፈፃፀም የታዩ ጠንካራና ደካማ ገጽታዎችን ይገመግማል፣ የመፍትሔ አቅጣጫዎችን ይጠቁማል፡፡ በጐ ልምዶች ተቀምረው እንዲስፋፉ ያበረታታል፣
4. በዘርፉ ሥራ ላይ የተሰማሩ ድርጅቶች በቅንጅት እንዲሰሩ ምቹ ሁኔታ እንዲፈጠር ያደርጋል፣ ያስተባብራል፣
5. በየዓመቱ፣ በየሩብ ዓመቱ በመሰብሰብ የህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ ሥራዎችን የሚከታተሉ የመንግስትና የህዝብ ተቋማት ቦርድ የሚያቀርቡትን የዕቅድ አፈፃፀም ሪፖርት አዳምጦ አስተያየት ይሰጣል፣

ለ. የህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄን ሰራዎችን የሚያከናውኑ የመንግስትና የህዝብ ተቋማት ቦርድ ተግባርና ሃላፊነት

የህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ ስራዎች በተናጠል በሚደረግ ጥረት እንደማይሳኩ ይታወቃል፡፡ በመሆኑም አንዱና ዋነኛው ስራ በአደረጃጀት የመፍታት አቅጣጫ የምንከተል ቢሆንም በአሰራርም እያንዳንዱ ባለድርሻ አካል የድርሻውን እንዲወጣና የትስስር ሰነድ በመፈራረም ወደ ስራ እንዲገባ ማድረግ ያስፈልጋል፡፡ በመሆኑም ድርሻ ያላቸው አካላት የሚኖራቸው ሚና ማስተሳሰር ይገባል፡፡ አንድ የከተማ አገልግሎት በህዝቡ ተሳትፎና ንቅናቄ ተግባራዊ ለማድረግ ሲፈለግ አንድ የጉዳዩ ባለቤት የሆነ የመንግስት ተቋም ብቻ ሊሰራዉ የሚችል ስራ አይደለም፡፡ በመሆኑም የብዙ ሴክተር መስሪያ ቤቶች ትኩረትና ተሣትፎ የሚሻ እንደመሆኑ መጠን እነዚህ ሴክተር መስሪያ ቤቶች የበኩላቸውን ድርሻ እንዲወጡና ኘሮግራሙ በተቀመጠለት የጊዜ ሰሌዳ እንዲሳካ በበላይነት ኘሮግራሙን የሚያስተባብር ቦርድ ማቋቋም ያስፈልጋል፡፡

በከተማ ደረጃ የሚቋቋመው ቦርድ ዋና ዓላማ ለሚቀረጸው አጀንዳ ከፍተኛ አስተዋጽኦ በሚያደርጉ ቁልፍና አጋር ሴክተር መሰሪያ ቤቶች መካከል ቅንጅት በመፍጠር፣ የጋር ጉዳይን በጋር በመፍታት፣ በማስተባበር፣ በመከታተል እና ድጋፍ በመስጠት ኘሮግራሙ በተሳካ መልኩ ተግባራዊ እንዲሆን ማድረግ ነው።

ቦርዱ በዋናነት የሚቋቋመው ጉዳዩ ከሚመለከታቸዉ የመንግስት መ/ቤቶች፣ከህዝቡ ወኪሎችና ሌሎች ባለድርሻ አካላትን በማካተት የሚዋቀር ይሆናል። እነዚህን መስሪያ ቤቶች በየደረጃዉ የተቋቋሙ የከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን ሥራዎችን የሚከታተሉ ጽ/ቤቶች፣ ጥቃቅንና አነስተኛ የንግድ ስራዎች ማስፋፊያ ጽ/ቤቶች፣ የፋይናንስና ኢኮኖሚ ልማት ጽ/ቤት፣ንግድና ኢንዱስትሪ ሥራዎችን የሚከታተሉ ጽ/ቤቶች፣ ትምህርት ጽ/ቤቶች፣ ጤና ጽ/ቤቶች የከተማ አገልግሎት/ሥራ አስኪያጁ ጽ/ቤቶች፣ የመንግስት ኮሚኒኬሽን ጉዳዬች ጽ/ቤቶች፣ ሴቶችን እና ወጣቶችን የሚከታተሉ ጽ/ቤቶች፣ ሰራተኛና ማህበራዊ ጉዳይ ጽ/ቤቶችና ሲቪል ሰርቪስና መልካም አስተዳደር ስራዎችን የሚከታተሉ ጽ/ቤቶት እና ሌሎች ጉዳዩ የሚመለከታቸዉ ጽ/ቤቶች እንዲሁም ከህብረተሰቡ በየደረጃው ተመርጠው የተውጣጡ 3 አባላት ይኖሩታል።

ቦርዱ በከንቲባ/በምክትል ከንቲባ/በአስተዳዳሪ/በም/ አስተዳዳሪ የሚመራ ሲሆን ተጠሪነቱም በየደረጃዉ ለሚገኙ ም/ቤቶች ሆኖ በጋራ የሚከተሉት ስልጣንና ተግባራት ይኖሩታል።

1. ቦርዱ የልማትና መልካም አሰተዳደር ስራዎችን የማቀድ፣ የማደራጀት፣ የማስተባበርና የመምራት ኃላፊነት ይኖሩታል፤ ልማትና መልካም አስዳደር ሥራ በተመለከተ በስሩ ከሚገኙ የመንግስት ጽ/ቤቶችና የህዝብ የኮሚቴ አባልት የመጣለትን ፍላጐት አደራጅቶ ቅደም ተከተል በማስያዝ ለም/ቤት አቅርቦ ያፀድቃል፣
2. ቦርዱ ከነዋሪው የሚፈለገውን አስተዋጽኦ ለማሰባሰብ ጎብረተሰቡን በመቀስቀስ በማደራጀትና በማስተባበር ግንባር ቀደም ተዋናይ ሆኖ ይንቀሳቀሳል፣
3. የእቅድ፣ አፈፃፀምና የክትትል ሥርዓት ቀይሶ በአግባቡ ይፈፅማል፣
4. ቦርዱ በየቀጠናው የቀረቡለትን ፕሮጀክቶች ቅደም ተከተልና የሕብረተሰቡን መዋጮ ግምት ውስጥ በማስገባት መንግስት የሚጠበቅበትን የመቀናጀ ገንዘብ /Matching Fund/ በየአመቱ ይመድባል፣

5. በከተማ ልማትና መልካም አስተዳደር ስራዎች ላይ ከተሰማሩ አካላት ጋር ከተሰማሩ አካላት ጋር በቅንጅት ይሠራል፣ችግሮችን በመለየት ጉዳዩ ከሚመለከታቸው ወገኖች ጋር በመወያየት እንዲፈቱና ሥራዎች እንዲፋጠን ሁኔታዎችን ያመቻቻል፣
6. ወቅታዊ የፊዚካልና የፋይናንስ ሪፖርት ለም/ቤቱ ያቀርባል፣ ያስገመግማል፣

ከላይ እስከታች የሚገኙ የቦርዱ አባላት የሆኑ የመንግሥት አስፈጻሚ መ/ቤቶች የነዋሪውን ተሣትፎ ይበልጥ ለማዳበር በሚያስችል መልኩ የሙያና የቴክኒክ ድጋፍ ሊሠጡ ይገባል፡፡ እነዚህ መንግሥታዊ ተቋማት በአግባቡ በመቀናጀት ልማቱን ውጤታማ ማድረግ ይጠበቅባቸዋል፡፡ የቦርዱ አባላት ዝርዝር የስራ ድርሻ በውስጥ መመሪያ ሊዘጋጅ ይችላል፡፡

ሐ. የህብረተሰብ ተሳትፎና ንቅናቄ ማስተባበሪያ ጽ/ቤት ተግባርና ኃላፊነት

በህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ የሚሰሩ አጀንዳዎችን ውጤታማና ቀጣይነት እንዲኖራቸው ለማድረግ፣ በህዝብና በመንግስት አደረጃጀቶች በኩል የሚከናወኑ አጀንዳዎችን አቀናጅቶ በበላይነት የሚመራ በስሩ የስራ ሂደትና ባለሙያዎች ያሉት የህብረተሰብ ተሳትፎና ንቀናቄ ማስተባበሪያ ጽ/ቤት ማቋቋም ያስፈልጋል፡፡ ማስተባበሪያ ጽ/ቤቱም ተጠሪነቱ ለከንቲባ/ለምክትል ከንቲባ/ለአስተዳዳሪ/ለም/ አስተዳዳሪ ይሆናል፡፡ እንደየከተሞች ተጨባጭ ሁኔታ በዝርዝር ወደፊት አደረጃጀቱና የሚኖረው የሰው ሀይል በግልጽ የሚዘጋጅለት ሆኖ የጽ/ቤቱ ተግባርና ኃላፊነት እንደሚከተለው ቀርቧል፡፡

1. የህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄን በሚያጠናክር መልኩ የህዝብና የመንግስት አደረጃጀትን ያስተባብራል፤
2. የከተማው ነዋሪ በተቀረጹ አጀንዳዎች ላይ ንቁ ተሳትፎ እንዲያደርግ መመሪያዎችን፣ አሠራሮችን፤ ማኑዋሎችንና አመታዊ እቅዶችን ያዘጋጃል፣ ተፈፃሚነታቸውንም ይከታተላል፣
3. የህዝብና የመንግስት አደረጃጀቶችን የአቅም ክፍተቶችን በመለየት ስልጠና እንዲሰጥ ያደርጋል፣
4. በህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ በተሰሩ ሥራዎች ላይ የተገኙ ተሞክሮዎችን በአግባቡ ተቀምረው እንዲስፋፉ ያደርጋል፣

5. የዳሰሳ ጥናት በማድረግ አማራጭ የልማትና የመልካም አስተዳደር አጀንዳ ቀርጾ ያቀርባል፤ ሲጸድቅም ተግባራዊ ያደርጋል፤
6. በህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ የሚከናወኑ ሥራዎች ቀጣይነት እንዲኖራቸው ከሚመለከታቸው አካላት ጋር በመተባበር ይሠራል፣
7. በህዝብና በመንግስት አደረጃጀቶች በኩል የሚከናወኑ ሥራዎችን እቅድ ያዘጋጃል፣ በእቅድ አፈጻጸም ላይ ክትትልና ግምገማ በማድረግ የማስተካከያ እርምጃዎች እንዲወስዱ ይጠቁማል፣ እና
8. ወቅታዊ የሆነ የልማትና የፋይናንስስ ሪፖርት ለሚመለከተው አካል ያቀርባል፡፡

መ. በየዕርከኑ የሚገኙ የአጀንዳው ባለቤት የሆነ የመንግስት ተቋም ተግባርና ሃላፊነት

ለህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ መሳካት በየዕርከኑ ያሉ የመንግሥት አስፈጻሚ መ/ቤቶች ከፍተኛ ሚና ይኖራቸዋል፡፡ ከላይ እስከታች የሚገኙ የመንግሥት አስፈጻሚ መ/ቤቶች የነዋሪውን ተሣትፎ ይበልጥ ለማዳበር ስራውን በባለቤትነት የሚመራ ጊዜያዊ ወይም ተጠሪ ባለሙያ በመመደብ የሙያና የቴክኒክ ድጋፍ ሊሠጡ ይገባል፡፡ እነዚህ መንግሥታዊ ተቋማት በአግባቡ በመቀናጀት ልማቱን ውጤታማና ዘላቂ ማድረግ ይጠበቅባቸዋል፡፡ ከዚህ አንጻር በየደረጃዉ የሚገኙ የአጀንዳው ባለቤት የሆኑ የመንግስት ተቋማት በቦርዱ ውስጥ የሚኖራቸዉ ሚና እንደተጠበቀ ሆኖ ተግባርና ሃላፊነታቸዉ የሚከተለዉ ይሆናል፡፡

1. የህዝቡን ተሣትፎና ንቅናቄ በሚያጠናክር መልኩ ከላይ እስከታች ያለውን አደረጃጀትያጠናክራሉ፣
2. ነዋሪው በሚቀረጹ አጀንዳዎች ዙሪያ ንቁ ተሣትፎ እንዲኖረው መመሪያዎችን፣ አሠራሮችን፣ ማኑዋሎችን ቀላልና ግልጽ አድርጐ መቅረጽ እንዲሁም በየዓመቱ ከታዩ ተሞክሮዎች አኳያ መከለስ፣
3. የልማቱ ፈጻሚ ኃይሎችን የአቅም ክፍተት በማጥናት የተለያዩ ሥልጠናዎችን በመስጠት አቅማቸውን ያሳድጋሉ፣
4. ተሞክሮዎችን በአግባቡ እንዲቀመሩና ለሁሉም በአግባቡ እንዲደርሱ ያደርጋል፣
5. የህዝቡን ተሣትፎና ንቅናቄ ስራውን የሚከታተልና ከማስተባበሪያ ጽ/ቤቱና ሌሎች ባለድርሻ አካላት ጋር ግንኙነት የሚያደርግ አመራር/ባለሙያ ይመድባል፡፡

5.4.2.2.2.የዘርፉ የመንግስት አደረጃጀት

በየደረጃዉ የሚገኝ የዘርፉ አደረጃጀት በዋነኝነት የሚቋቋሙት የከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን ዘርፍን የልማትና መልካም አስተዳደር ስራዎችን በህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ እዲታጀብ ለማድረግ ነዉ፡፡ የዘርፉ አደረጃጀት እንደአስፈላጊነቱ በፌደራል፣ በክልልና በከተማ ሆኖ የሚከተሉትን አደረጃጀት ይይዛል፡፡

- ከመልካም አስተዳደርና አቅም ግንባታ በፌደራል(ቢሮ) በክልል የስራ ሂደት ወይም ጽ/ቤት በከተማ ደግሞ የስራ ሂደት ወይም ጽ/ቤት፣
- ከህዝብ ተሳትፎና ያልተማከለ አስተዳደር ማጠናከሪያ መምሪያ(የስራ ሂደት) እና
- ከህዝብ ተሳትፎ ኬዝ ቲምና ባለሙያዎች ናቸው፡፡

በአጠቃላይ ከላይ የተጠቀሱት የዘርፉ አደረጃጀቶች በየደረጃዉ የሚቋቋሙ ሲሆን የሚኖራቸዉ ስልጣንና ሃላፊነት በየደረጃዉ ባሉ በሚመለከታቸዉ አካላት በሚዘጋጀዉ አሰራር መሰረት የሚፈጸም ይሆናል፡፡ ይህ እደተጠበቀ ሆኖ ክልሎችና ከተማ አስተዳደሮች የከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን ሚኒስቴር አደረጃጀትን መሰረት በማድረግና ከራሳቸዉ ተጨባጭ ሁኔታ ጋር በማጣጣም መጠቀም ይችላሉ፡፡ በዚህ መሰረት የህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ ስራዎችን የሚመራና የሚያስተባብር አካል እስከታችኛዉ የከተማ አስተዳደር እርከን እንዲቋቋም በማድረግ ለስራዉ ባለቤት እንዲኖረዉ ይደረጋል፡፡

5.4.3. የልማትና የመልካም አስተዳደር ፕሮጀክቶች ዝግጅትና አፈጻጸም ቅደም ተከተል መጠቀም

በህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ የሚሰሩ የልማት ስራዎችን ውጤታማ እንዲሆኑ ለማስቻል የነዋሪውን ፍላጎት መሰረት ያደረገ አሳታፊና ችግር ፈቺ እቅድ ማዘጋጀት ተገቢ ይሆናል፡፡ ይህም ተግባር ዘላቂነትና ቀጣይነት ያለው የልማት ስራ ለመስራት እንዲሁም የሁሉንም አቅም በተገቢ ሁኔታ አሟጦ ለመጠቀም የሚያስችል ነው፡፡ በመሆኑም በየደረጃው ለሚገኙ ከተሞች ወጥና የተስተካከለ የእቅድ አዘገጃጀት ስርአት በመፍጠር ከአካባቢው ተጨባጭ ሁኔታ ጋር የተጣጣመ እቅድ ማቀድና በጥራት መተግበር ተገቢ ይሆናል፡፡

በዚህም መሠረት ሕብረተሰቡ ዘላቂ፣ ቀጣይና አስተማማኝ የልማት ባለቤት ሆኖ እንዲቀጥል የእቅዱን ግብዓት ከህብረተሰቡ እንዲጀምር በማድረግ፣ በግልጽነት፣ በተጠያቂነት፣ በአግታፊነት ላይ ተመሥርቶ የከተሞችን የሕብረተሰብ ክፍል ተጠቃሚነት የሚያረጋግጥና በንብረተሰቡ ዘንድ የሚደገፍ የአካባቢ ልማትን ዓላማ ተግባራዊ ለማድረግ የሚያስችል የእቅድ አዘገጃጀትና አተገባበር ስርአት ተዘጋጅቶ ቀርቧል፡፡

ይህም ስርአት ዋና ዓላማው በየደረጃው የሚገኙ ከተሞች በህብረተሰብ ተሳትፎና ንቅናቄ ለሚሰሩ የአካባቢ ልማት ስራዎች ወጥና የተስተካከለ የእቅድ አዘገጃጀት ስርአት እንደአካባቢያቸው ተጨባጭ ሁኔታ እንዲጠቀሙ ማድረግ ነው፡፡ በዚህ ሰርዓት የሚዘጋጁ የልማት እቅዶች በህብረተሰቡ የልማት ጥያቄና ፍላጎት ላይ የተመሰረቱና አሳታፊ እንዲሆኑ በማስቻል የልማት ስራው ዘላቂነትና ቀጣይነት እንዲኖረውና ህብረተሰቡ ከልማቱ ተጠቃሚ እንዲሆን ለማስቻል ነው ፡፡

በሕዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ የሚሰሩ የልማት ስራዎች አፈፃፀም በመንግስትና በነዋሪው ዘንድ ተቀባይነት ያላቸው እንዲሆኑ የሚከተሉትን ሂደቶች ሊያካትት ይገባል፡፡ የኘሮጀክት ሃሣብ ማመንጨት (በቅድመ ዝግጅት ምዕራፍ) ፣እቅድ ዝግጅት፣ማመዛዘንና ማፅደቅ፣ የኘሮጀክት ትግበራ፣ክትትልና ግምገማ፣እና የተጠናቀቁ የልማት ሥራዎችን ማስተዳደርና መንከባከብ ናቸው፡፡

3.4.3.1. የኘሮጀክት ሀሣብ ማመንጨት (በቅድመ ዝግጅት ምዕራፍ)

ስለ ፕሮጀክት ሀሳብ ማመንጨት ስናስብ የሚታዩ የልማት ችግሮች ምንድን ናቸው? መንስዔዎቻቸውስ ምን ሊሆኑ ይችላሉ? የሚለውን ነገር በግልጽ ማስቀመጥ ያስፈልጋል። የሚታዩ ችግሮችና መፍትሄዎቻቸው እንደ አካባቢው ተጨባጭ ሁኔታ የሚለያዩ እንደመሆናቸው መጠን በአካባቢው ያለው አምቅ ሀብት የሚለያይ ስለሆነ ያለውን የአካባቢ እምቅ ሀብት ተጠቅሞ ያሉ ችግሮችን ለመቅረፍና ልማትን ለማምጣት እንዲቻል አንገብጋቢ ችግሮችንና እምቅ ሀብትን መለየት ወሳኝ ጉዳይ ነው። በህብረተሰብ ተሳትፎ የሚዘጋጁ የልማት ፕሮጀክቶችና ሀሳቦች የሚመነጩት ከነዚህ በውል ከተለዩ ችግሮችና እምቅ ሀብቶች ነው።

በዚህም መሠረት የሠፈርና በየደረጃው የሚገኙ የልማት ኮሚቴዎች በየሠፈሩ ከበር በር በመዘዋወር እና ከነዋሪው ጋር በሚደረጉ የውይይት መድረኮች ላይ በሚነሱ የልማት ጥያቄዎች የነዋሪውን የልማት ችግርና ፍላጐት መለየት ይቻላል፡፡ እነዚህም ኮሚቴዎች የህብረተሰቡን የልማት ፍላጎት ከሰበሰቡ በኋላ ሠፈርተኛውን ሰብስበው በማወያየትና ፍላጐትን በትክክል በመለየት በቅደም ተከተል አደራጅተው ሠፈርተኛው እንዲያፀድቅ በማድረግ የየዘመኑን እቅድ አዘጋጅተው ለአብይ ኮሚቴ ያቀርባሉ፡፡ ከዚህ በተጨማሪም በሁሉም አካባቢዎች በሚደረግ የዳሰሳ ጥናት የህብረተሰቡን የልማት ፍላጎት መለየት ይቻላል፡፡

በህዝብ ተሳትፎ የሚሠሩ የኘሮጀክት ሀሣብ በሚከተሉት ሁኔታዎች ሊመነጭ ይችላል፡፡

1. ከአካባቢዉ ህብረተሰብ የልማትና የመልካም አስተዳደር ችግሮች፣
2. በልማት ሂደት ውስጥ በከተማ /በክፍለ ከተማ/ በወረዳ/ በቀበሌ አስተዳደሮች እቅዶችን እውን ለማድረግ፣
3. ባልተጠበቀ የተፈጥሮ ክስተት የተነሣ የሚፈጠር ችግር ለማቃለል፣
4. ከትብብርና ከስምምነቶች፣
5. በምርት፣ አገልግሎትና የመሣሰሉት ዙሪያ የሚታየውን እጥረት ለማቃለልና የህብረተሰቡን ተጠቃሚነት ለማረጋገጥ ሲባል፣
6. ተጀምረው በመካሄድ ላይ ያሉ ኘሮጀክቶችን ለማስፋፋት ከመፈለግ የተነሣ ወዘተ ናቸው፡፡

በአጠቃላይ በቅድመ ዝግጅት ምዕራፍ ከሚከናወኑ ተግባራት መካከል የእቅድ ጥሪ ማስተላለፍ፣ ማስተዋወቅና ቅስቀሳና ማነቃቂያ ማካሄድ፣በህብረተሰቡ ደረጃ አሳታፊ የሆኑ አካሎችን መለየትና በየአካባቢው ያሉ ችግሮችን፣ መንስኤዎችን፣ መፍትሄዎችንና ያሉ ሀብቶችን መለየት ዋና ዋናዎቹ ናቸው፡፡

3.4.3.2. የፕሮጀክት እቅድ ዝግጅት

በኘሮጀክት ሀሣብ ላይ ዝርዝር ጥናት ለማካሄድ የተግባራትን ቅደም ተከተል ለማውጣት ወይም አንድ ኘሮጀክት ሊኖረው የሚችለውን ኢኮኖሚያዊ፣ ቴክኖሎጅያዊና ፋይናንሻል

ጠቀሜታ ለመገመት የሚያስችል ደረጃ ነው። የፕሮጀክት እቅድ ዝግጅት ችግሮችን ለማስወገድ የሚያስችል የልማት ግብና ዓላማ መወሰንና ወደ ዓላማ የሚያደርሱ መንገዶችንና የሚከናወኑ የተግባራትን ዓይነትና መጠን በመለየትና ከማስፈፀሚያ ሀብት ጋር በማጣጣም መወሰንን ያጠቃልላል።

3.4.3.3. እቅድ መመዘኛና ማፅደቂያ

የኘሮጀክት ጥናት ማመላዘንና ማፅደቅ ኘሮጀክቱ ወደ ተግባር ከመሸጋገሩ በፊት የመጨረሻ ውሳኔ ለማሳለፍ የሚደረግ አጠቃላይ ግምገማ /ምዘና/ ነው። ስለሆነም ኘሮጀክቱ ከአካባቢው ህብረተሰብ የልማት ፍላጎት እና ከመንግስት የልማት ፖሊሲ አንጻር መጣጣሙ ለመጨረሻ ጊዜ ይታያል። በዚህም ጊዜ የሚከተሉት ጉዳዮች ሊታዩ ይችላሉ። ፍላጐቱ ከአካባቢ ልማት ሥራዎች ጋር የሚጣጣም ስለመሆኑ፣ የችግሩ ስፋትና አንገብጋቢነት (ፋታ የማይሰጥና የአብዛኛውን ነዋሪ ፍላጐት የሚያረካ መሆኑ)፣ ኘሮጀክቱን በዝቅተኛ ወጭ ለማከናወን የሚያስችሉ አማራጮች መኖራቸው፣ የኘሮጀክቱ ባህሪይ /ስፋትና ጥበት/ ለስራ አመራር አመች መሆኑን፣ የአካባቢውን ተመሣሣይ የኘሮጀክት ስርጭት መለየት፣የተጠቃሚውን ክፍልና የተሣትፎ መጠን መለየት፣ወዘተ...፣ ልማቱ የአካባቢውን ማህበራዊና ኢኮኖሚያዊ ሁኔታ ችግር ሊፈታ የሚችል መሆኑ፣ አቅርቦቱ አስተማማኝ መሆኑ፣ የድርሻ መዋጮ(ፋይናንስ) በአስተማማኝ ሁኔታ ይዞ ለተገኘ፣ አስተማማኝ በጀት መገኘቱ፣ የተጠቃሚው ብዛት፣ ፍላጐቱን በአካል በመስክ ተገኝቶ በማረጋገጥ፣ የስራ እድል መፍጠር የሚያስችል ስለመሆኑ፣ ከአካባቢ ጥበቃ ምዘና ጋር መጣጣሙንና ባለዘርፈ ብዙ ጉዳዮችን ከግምት ውስጥ ያስገባ ስለመሆኑ ናቸው።

በአጠቃላይ በብቃት ግምገማ ወቅት የተደረሰበት የመጨረሻ ውጤትና አስተያየት ሪፖርት ተዘጋጅቶ ለውሳኔ ሰጭ አካል ይቀርባል። በብቃት ግምገማ ሪፖርት ላይ የሚሰጡ አስተያየቶች በተገመገመው የልማት ዕቅድ ሰነድ ውስጥ ከተካተተ በኋላ ወደ ተግባር ምዕራፍ እንዲሸጋገር ውሳኔ የሚሰጥበት ወይም ይሁንታ የሚያገኝበት ምዕራፍ ነው። በዚህ ደረጃ ላይ ውሳኔ ሰጭው አካል የቀረበለትን የዕቅድ ሀሳብ በሙሉ የማፅደቅ፣ወይም ለሌላ ጊዜ የማስተላለፍ ወይም ውድቅ የማድረግ ሥልጣን ይኖረዋል።

3.4.3.4. ኘሮጀክት ትግበራ

ይህ ደረጃ በግምገማ ያለፉትንና ውሳኔ የተሰጠባቸውን ኘሮጀክቶች ወደ ተግባር የማ ‘ጋገር ሥራ የሚከናወንበት ነው። እንቅስቃሴው የሚÁተኩረው በኘሮጀክቱ ላይ ውሳኔ ከተሰጠበት ጊዜ አንስቶ እስከ መምራት ሥራ ወይም አገልግሎት መስጠት ድረስ ይሆናል። ስለሆነም በህብረተሰብ ተሳትፎ የሚሰሩ የልማት ስራዎች በሚከናወኑበት ጊዜ የሚከተሉት ዋና ዋና ስራዎች ተግባራዊ መደረግ ይኖርባቸዋል። የልማት እቅዱ ሲፀድቅ ተቀባይነት ያላቸውን እቅዶችና በጀታቸው በልማት ኮሚቴ በኩል ለህብረተሰቡ ማሳወቅ፣ ህብረተሰቡ የሚጠበቅበትን መዋጮ ማዋጣቱን፣ ገንዘብ ለፕሮጀክቱ ማስፈፀሚያ እንደመነሻነት በባንክ አካውንት ገቢ መደረጉን መረጋገጥ ይኖርበታል፣ በየአካባቢው ለመተግበር የተለዩ ፕሮጀክቶች የማስፈፀሚያ በጀታቸው የህብረተሰቡ ድርሻ ተሰብስቦ ከተጠናቀቀ በኋላ ፕሮጀክቱ እንዲጀመር ማድረግ፣ የልማቱን የስራ ሂደትና በየእለቱ ያለውን የአፈፃፀም እንቅስቃሴ መከታተል፣ የከተማ/ክ/ከተማ/ወረዳ/ቀበሌ አስተዳደር በየጊዜው የፕሮጀክቱን አፈፃፀም ሂደት እየገመገመና እያጣራ የመንግስት ድርሻ የሆነውን መዋጮ ጥያቄው በቀረበለት በአጭር ቀናት ውስጥ በተከፈተው የባንክ አካውንት በማስተላለፍ ገንዘቡ በስራ ላይ እንዲውል ማድረግ፣ለስራዉ ጥራትና ደረጃ ክትትል ማድረግ፣ከህብረተሰቡ በጉልበት፣በማቴሪያል፣ በገንዘብ እና በእዉቀት/በቴክኒክ ድጋፍ ቃል የተገባ ካለ በወቅቱ ተሰብስቦ በስራ ላይ እንዲዉል ማድረግ፣ እንደ ፕሮጀክቶቹ ሁኔታ በጨረታ ለስራ ተቋራጭ የሚሰጡ ስራዎች ለሚመለከተው አካል በማስተላለፉ ለአፈፃፀሙ ክትትል ማድረግ፣ ፕሮጀክቱ ሲተገበር በሚመለከተው ሴክተር መስሪያ ቤት እና በህብረተሰቡ ኮሚቴዎች እቅድ መሰረት ማከናወን፣ እና የክትትል ንዑስ ኮሚቴ የፕሮጀክቱ አፈጻጸም ያለበትን ደረጃ እንዲሁም የተመደበለት በጀት በአግባቡ ሰራ ላይ እንዲዉሉ ክትትል በማድረግ ለሚመለከተዉ አካላትና ለህብረተሰቡ በየጊዜዉ በማሳወቅ ስራ መስራት አለበት።

3.4.3.5. የፕሮጀክት ክትትል፣ ግምገማ፣ሪፖርትና ግበረ መልስ

ሀ. ክትትል ማለት የፕሮጀክቶች አፈፃፀም በእቅዱ መሠረት በትክክለኛው መስመር ላይ መሆን/ አለመሆኑን የምናውቅበት ቴክኒክ ነው። ስለዚህ ክትትል የፕሮግራሞችን/ የፕሮጀክቶችን የዕለት ተዕለት የግብአት አቅርቦትና አጠቃቀም፣ እንዲሁም

ውጤታማነቱን አስመልክቶ ተከታታይነት ያለው የመረጃ ማሰባሰብ፣ የመተንተንና የተደረሰበትን ውጤት የመረዳትና ለሚመለከተው አካል የመግለጽና ወቅታዊ የማስተካከያ እርምጃ የሚወሰድበት ሂደት ነው። የአፈፃፀም ክትትል ለማድረግ መሰራት ያለባቸው ተግባራት የሚከተሉትን ያካትታል፡፡ የፕሮጀክቱ ዓላማዎችና የሚከናወኑ ዋና ዋና ሥራዎች በትክክል ማወቅ፣ ክትትል የሚካሔድባቸውን ሥራዎች ካላቸው ፋይዳ አንፃር በቅደም ተከተል ማስቀመጥ፣ ክትትል ለማድረግ የሚያግዙ አመላካቾችን በትክክል መለየትና ማደራጀት፣ የክትትል ፕላን ማዘጋጀት(ማን ምን እንደሚሠራ፣ ሥራው መቼ እንደሚሠራ፣ ክትትል ለማድረግ የሚያስፈልገው ሃብት (ሰብአዊና ቁሣዊ ሀብት) መወሰን)፣ አስፈላጊ መረጃ መሰብሰብ፣ማደራጀትና መተንተን፣ በሙያዊ አስተያየት የተደገፈ ሪፖርት ማዘጋጀት፣እና ሪፖርቱን ለተጠቃሚዎች ማሰራጨት ናቸው፡፡

ለ. ግምገማ ፦ የፕሮጀክቶች የአፈፃፀም ግምገማ ከክትትል የሚለየው ዋናው ነገር ድርጊት በሚፈፀምበት ወቅት ወይም የጊዜ ገደብ ነው። ይኸውም ክትትል የፕሮጀክቱ አፈፃፀም አስቀድሞ በተወሰነ ዕቅድ መሠረት እየሔደ መሆን አለመሆኑን በተከታታይ መረጃ የመሰብሰብና የመገምገም ሂደት ሲሆን ግምገማ ግን ይህንን የአፈፃፀም ሂደት በተወሰኑ ወቅቶች ላይ ስልታዊ በሆነ መልኩ የመገምገም ተግባር ነው። የግምገማ ብቃት (Effectiveness) ፕሮጀክቱ የታለመለትን ዓላማ ምን ያህል አሳካ፣ በምን ያህል ሁኔታ ተጠቃሚዎቹን መድረስ ቻለ የሚለውን የሚመዝን፣ ቅልጥፍና (Efficiency) ከፕሮጀክቱ አንፃር የተገኙ ውጤቶች ከፕሮጀክት ወጪዎች አንፃር ምን ያህል አሳማኝ ናቸው የሚለውን፣ ተገቢነት (Relevance) የሚካሄዱት ፕሮጀክቶችና ፕሮግራሞች ትርጉም የሚሰጡ መሆናቸውን ማረጋገጥ አማራጭ የአፈፃፀም ስልቶች (Alternative Implementing Strategies) እና ዘላቂነት (Sustainability) የፕሮጀክቱ ውጤት ከረጅም ጊዜ እይታ አንፃር ማየት የሚሉትንና የመሳሰሉትን ያካትታል።

የመስክ ጉብኝት በየደረጃው የሚገኙ አብይ ኮሚቴዎች በህበረተሰብ ተሳትፎና ንቅናቄ የሚሰሩ የአካባቢ ልማት ስራዎችን በሳይት በመገኘት በየሳምንቱ ይጎበኛሉ፣ የአካባቢ ልማት ምክር ቤት ኮሚቴ በየ15 ቀኑ የሥራ ጉብኝት ያደርጋሉ፣ በየደረጃው የሚገኙ ምክር ቤቶች በየወሩ የሥራ ጉብኝት ያደርጋል፣ ጉዳዩ በቀጥታ የሚመለከታቸው

ጽ/ቤቶች በየሳምንቱ የሥራ ጉብኝት በማድረግ የሚስተካከሉ ጉዳዮች ፈጥነው እንዲስተካከሉ ያደርጋሉ፡፡

በአጠቃላይ የክትትልና ግምገማ ሂደት የኘሮጀክቱ የተግባር እንቅስቃሴ በተያዘለት ዕቅድ መሠረት በተሣካ ሁኔታ ስለመካሄዱና የኘሮጀክቱ ዓላማዎች ዳር ስለመድረሳቸው፣ ለወደፊቱ የተሻለ ዕቅድ ለማቀድ በኘሮጀክቱ ስኬትና ውድቀት የምንማርበት ሆኖ በሥራዎች ሂደት የሚያጋጥሙ ችግሮች ካሉ የማስተካከያ እርምጃ እንዲወሰድና የመፍትሔ ሃሣቦችም ለመጠቀም የሚቻልበት ነው፡፡ በዚህም መሰረት የልማት ሥራው በተቀመጠለት የጊዜ ሰሌዳ በጥራትና በብቃት እየተከናወነ መሆኑን ማረጋገጥ ያስችላል፡፡

ሐ. ሪፖርት

ሪፖርት በህብረተሰቡ ተሳትፎ የሚከናወኑ የልማት ስራዎችን በሪፖርት ለመከታተል የምንከተላቸው የአቀራረብ ሂደቶች እንደሚከተለው ይሆናል፡፡

በየደረጃው የሚገኘው ንዑስ ኮሚቴ በየዕለቱ በሚያደርገው ክትትልና ግምገማ መሠረት በየሳምንቱ ለአብይ ኮሚቴ ሪፖርት ያደርጋል፣ አብይ ኮሚቴ አጠቃላይ የሥራውን ሂደት ክትትል በማድረግ ለምክር ቤቱ በየወሩ ሪፖርት ያደርጋል፡፡ **የሪፖርት ይዘትና አቀራረቡም** በየደረጃው የሚቀርቡት ሳምንታዊ ሪፖርቶች በተቻለ መጠን በዋና ዋና ጉዳዬች ላይ ያተኮሩ ሊሆን ይገባል፡፡ በየወሩ የሚዘጋጁ ሪፖርቶች ደግሞ በወርሃዊ ቼክሊስቱ መሠረት የተፈፀሙና ያልተፈፀሙ ተግባራትን በመለየት፡ ለምን እንዳልተፈጸሙ፣ መልካም ተሞክሮዎችን የሚያሳዩ፣ ቀጣይ ትኩረት የሚሹ ጉዳዬችና ወዘተ መለየት ይኖርበታል፣ የሩብ አመት ሪፖርት በሩብ አመቱ ከተያዘው እቅድ አኳያ በዝርዝር ተዘጋጅቶ በየደረጃዉ ለሚመለከታቸዉ አካላት ይቀርባል፡፡

መ. ግብረ መልስ (Feedback)

በየደረጃው የሚገኙ ምክር ቤቶች በሚቀርብላቸው የሥራ ክንውን ሪፖርት መሠረት የሚያስተላልፉትን ግብረ መልስ ለአብይ ኮሚቴው በየሳምንቱ ያስተላልፋሉ፡፡ ምክር ቤቱ የተላከለትን ግብረ መልስ ለቀበሌ አብይ ኮሚቴ በየሳምንቱ ያስተላልፋል፣ አብይ ኮሚቴ የተላከለትን ግብረ መልስ በየደረጃው ለሚገኙ ንዑስ ኮሚቴዎች በአንድ ሳምንት ጊዜ

ውስጥ ያስተላልፋል፣ በየደረጃው ያሉ አስተዳደሮች እና መ/ቤቶች የራሳቸውን ግብረ መልስ ለሚመለከታቸው አካላት በየጊዜው ይሰጣሉ፡፡

3.4.3.6. የተጠናቀቁ የልማት ሥራዎችን መጠበቅና መንከባከብ

ሰለቀጣይነትና የባለቤትነት ስሜት ስናነሳ ሁልጊዜ የሚነሳው ጥያቄ ህብረተሰቡም ሆነ የመንግስት መዋቅር አንድን የተጠናቀቁ የልማትና መልካም አስተዳደር ፕሮጀክቶች በአግባቡ ክትትል በማድረግ እንክብካቤ ያደርጋሉ ወይ? የወጡ ህግና ደንቦችን ያከብራሉ ወይ? የሚሉት ናቸው፡፡ የተከናወኑ የልማት ሥራዎች ቀጣይነት እንዲረጋገጥ መንግስት አሠራር በማስቀመጥ ሥራውን መንከባከብና መጠበቅ አለበት፡፡ ይህንን ለማከናወን እንዲቻል መንግስት በየጊዜው የራሱን አመራሮችና ሠራተኞች እንዲሁም ህዝቡን ማስገንዘብና ማስተባበር ይኖርበታል፡፡

በሕዝብ ተሳትፎ የሚሰሩ የልማትና መልካም አስተዳደር ስራዎች ሲጠናቀቁ በየደረጃ ያሉ ኮሚቴዎች ለቁጥጥር አመቺ የሆኑ ምልከታዎችን መሰረት በማድረግ የተሰሩ ፕሮጀክቶች ቀጣይነት እንዲኖራቸው የመጠበቅ፣ የመንከባከብና የመጠገን ኃላፊነት እንዳለባቸው አምነው አደረጃጀቶቻቸውን በየጊዜው ማጠናከርና ማስገንዘብ ይጠበቅበታል፡፡ በተጨማሪም የመንግስትና የህዝብ አደረጃጀቶች በተደራጀና በተቀናጀ መንገድ የየድርሻቸውን መወጣት ይገባቸዋል፡፡

3.4.4. የሀብት አሰባሰብና አስተዳደር ስርዓት መዘርጋት

የህብረተሰቡን የልማትና የመልካም አስተዳደር ፍላጐት ለማሟላት የመንግስት፣ የህዝብና የባለድርሻ አካላት ንቁ ተሳትፎ እንደሚያስፈልግ በተደጋጋሚ ተወስቷል፡፡ በፕሮጀክት እቅድ አዘገጃጀት ላይ በግልጽ እንደተመለከተው የህብረተሰቡን አንገብጋቢ ችግሮችን በመለየት ፕሮጀክት ቀርጾ ወደ ተግባር ለመግባት ፕሮጀክቱ የሚያስፈልገውን ሀብት መገመትና በወቅቱ ማሰባሰብ ያስፈልጋል፡፡

ከዚህ በተጨማሪ የተሰበሰበውን ሀብት አገሪቱ በምትመራበት እና እንደየአካባቢው ተጨባጭ ሁኔታ በህብረተሰቡ በሚወጡ መመሪያዎች መሠረት በአግባቡ ማስተዳደር የተሰበሰበው ገንዘብ ለብክነት ሳይዳረግ ለታለመለት አላማ እንዲውል ያደረጋል፡፡ በመሆኑም በየደረጃው

ያለው የከተማ አመራር እና ፈፃሚ እንደየአካባቢው ተጨባጭ ሁኔታ ሀብት የማሰባሰቡንና የማስተዳደሩን ተግባር ከዚህ እንደሚከተለው ሊያከናውን ይችላል፡፡

3.4.4.1 ከህዝቡ ሀብት የምናሰባስብባቸው ዘዴዎች

በየደረጃው ያለ የከተማ አመራርና ፈፃሚ ለልማትና መልካም አስተዳደር ሥራዎች የሚውል ሀብት ለማሰባሰብ መጀመሪያ ቀደም ሲል እንደተገለፀው ለፕሮጀክት ማስፈፀሚያ የሚውል የሀብት መጠንና አይነቶች በፕሮጀክት እቅድ ዝግጅት ወቅት መለየትና የሀብት አማራጮችን ማስቀመጥ ሲሆን ህብት ለማሰባሰብም ከዚህ ቀጥሎ የተዘረዘሩትን አማራጮች በቅደም ተከተል መጠቀም ይቻላል፡፡

ከህብረተሰቡ ሊገኝ የሚችለውን ሀብት ማለትም ጉልበት፣ ገንዘብ፣ ቁሳቁስ እና እውቀትን መለየት እና የልማትና የመልካም አስተዳደር ሥራ ፕሮጀክቶች ተግባራዊ የሚደረግባቸው አካባቢዎች ውስጥ የሚኖሩ የህብረተሰብ ክፍሎች ለፕሮጀክቱ የሚያደርጉት አስተዋጸኦ ባላቸው አቅም /Potential/ ይከናወናል፡፡ ይህም ሲባል አንዳንዱ አካባቢ በጉልበት ወይም በእውቀት የተሻለ አቅም ሲኖረው በሌላው አካባቢ ደግሞ የገንዘብ ወይም የቁሳቁስ አቅም ሊኖራቸው ይችላል፡፡ በመሆኑም በየደረጃው ያለው አመራርና ፈፃሚ የህብረተሰቡን አስተዋጽኦ ማሰባሰብ ከመጀመሩ በፊት በአካባቢው ያለው አቅም /Potential/ መለየት ይገባዋል፡፡ በመሆኑም የሚከተሉትን ቼክ ሊስቶች በመጠቀም ህብረተሰቡ ውስጥ ያለውን አቅም/ሀብት /Potential/ ማወቅ ይቻላል፡፡ በተፈጥሮ የሚገኙ ሀብቶችን መሬት፣ ውሃ፣ ዛፍ ወዘተ...መለየት፡ ፣ ሰው ሰራሽ ሀብቶችን መንገድ፡- ድልድይ፣ መኪና፣ ህንፃ፣ ላይብረሪ ወዘተ...መለየት፣ የህብረተሰቡን የግንኙነት መረብ ቤተሰብ፣ ጓደኛ፣ የንግድ ማህበራት፣ የብሔር አደረጃጀቶች፣ እድር፣ የዜጐች ማህበራት ወዘተ...መለየት፣ በአካባቢው የሚገኙ ተቋማትን የእምነት ተቋማት፣ ትምህርት ቤቶች፣ የመንግስት ተቋማት ወዘተ...መለየት፡፣ የህብረተሰቡን እሴቶች ታማኝነት፣ ውሳኔ አክባሪነትና የሥራ ፍላጐት ወዘተ...መለየት፣ የህብረተሰቡን እውቀት እና ችሎት በስነ ጥበብ፣ በግንበኝነት፣ በኮምፒውተር ወዘተ...መለየት ፣ በህብረተሰቡ ውስጥ ያለ መረጃን ማለትም ሳይንሳዊ እና ታሪካዊ መረጃ ወዘተ... መለየት፣ የህዝቡን ብዛት ማወቅ በቁጥር፣በጾታ፣ በእድሜ ወዘተ.. መለየት፣ አካባቢው የለማና ያልለማ መሆኑን (ነባር ሰፈር፣ አዲስ ሰፈር፣ ጽዱ ሰፈር፣ ቆሻሻ የሚበዛበት ሰፈር፣ በኘላን ያልተሰራ፣ መልሶ የሚለማ ፣ባለበት ሚቀጥል፣ ጐርፍ

የሚያጠቃው) መለየት እና ወጣ ገባ መሆኑን መለየት ውሃ ያቆሩና የወባ መራቢያ ሊሆኑ የሚችሉ ስፍራዎች ወዘተ እና የተገኘውን ሃብት በተሻለ እንዴት መጠቀም እንደሚቻል መለየትና አቀናጅቶ መጠቀም ወዘተ ናቸው።

ከላይ በዝርዝር እንደታየው የትኛው የህብረተሰብ ክፍል ምን አይነት የሀብት አስተዋጾኦ ሊያደርግ እንደሚችል ከተለየ በኋላ አስተዋጽኦ ሊያደርግበት በሚችለው አግባብ ጥያቄው እየቀረበለት በሚቀርበው ህጋዊ ደረሰኝ መሠረት ድጋፍ እንዲያደርግ ምቹ ሁኔታ መፍጠር ይገባል። በሌላ በኩል የሀብት ማሰባሰቡን ሥራ በገቢ ማስገኛ ሥራዎች /Fund Raising/ እና/ወይም በሀብት ማሳደጊያ ሥራዎች /Resource Development/ ሃብትን ማሰባሰብ ይቻላል። በአብዛኛው የገቢ ማስገኛ ሥራዎች የሚከናወኑት ለአነስተኛና በአጭር ጊዜ ለሚጠናቀቁ ሥራዎች ሲሆን የሀብት ማሳደጊያ ሥራዎች ግን ለከፍተኛና ረጅም ጊዜ ለሚወሰዱ ተግባራት ነው።

በግለሰብ ደረጃ ድጋፍ ለማግኘት ስድስት ዋናዋና ቅደም ተከተሎችን መከተል ያስፈልጋል። የሚጠየቀውን ግለሰብ ማንነት ማወቅ፣ ድጋፍ ይሰጣሉ ተብለው ከታመነባቸው ግለሰቦች ጋር ግንኙነት መመስረት፣ በጥልቅ በማሰብ ግንኙነት ለመሰረትንባቸው ግለሰቦች ውጤት ሊያስገኝ የሚችል አዎንታ እንድናገኝ መልእክት ማዘጋጀት፣ መልእክቱን ለግለሰቦች መስጠት፣ መልእክቱን መቀበላቸውንና መልእክቱ የፈጠረውን ስሜት /ለውጥ/መከታተል፣ ሀብት ማሰባሰብና ምስጋና ማቅረብ ናቸው።

ድጋፍን ከግለሰቦች ለማግኘት ሁለት ዋናዋና መንገዶችን እንከተላለን። እነዚህም በቀጥታና ቀጥተኛ ባልሆነ መንገድ መጠየቅ ናቸው። ከግለሰቦች ቀጥታ በሆነ መንገድ ድጋፍ ስንሰበስብ ግለሰቦችን በቡድን ድጋፍ እንዲያደርጉ መጠየቅ እና ግለሰቦች አባል ሆነው አመታዊ መዋጮ እንዲያዋጡ በማድረግ ድጋፉን ውጤታማ በሆነ መልኩ መሰብሰብ ይቻላል። በተጨማሪም ከግለሰቦች ቀጥተኛ ባልሆነ መንገድ የተለያዩ ዘዴዎችን በመጠቀም ድጋፍ ማሰባሰብ ይቻላል። ከነዚህ ዘዴዎች መካከል ግለሰቡ እቤቱ እያለ ስለሚከናወነው የአካባቢ ልማት ሥራ በመንገር የገንዘብ /የሀብት/ ድጋፍ እንዲያድግ በስልክ መጠየቅ፣ በኢሜል መጠየቅ እና በአካል ሄዶ መጠየቅ ናቸው።

በህዝብ ተሳትፎ የሚከናወኑ የአካባቢ ልማት ሥራዎችን ውጤታማና ቀጣይ እንዲሆኑ ለማድረግ ከህዝብና ከግል ድርጅቶች የሚገኘውን ገንዘብ /ድጋፍ/ ማረጋገጥ ያስፈልጋል፡፡ ይህም ሲባል ሊገኙ የሚችሉ የሀብት ምንጮችን መለየት፣ህዝቡ የገንዘብ ድጋፍ እንዲያደርግ ሁኔታዎችን ማመቻቸት እና ህዝቡ በልማት ስራዎች ላይ እየተሳተፈ መሆኑን ማወቅ ያስፈልጋል፡፡

ከላይ የተዘረዘሩት ተግባራት ከተከናወኑ በኋላ የፕሮጀክት ሃሳብ በማዘጋጀት ለህዝቡ በቃል ማቅረብ ያስፈልጋል፡፡ የፕሮጀክት ሃሳብ ለህዝቡ ቀርቦ ከተተቸ በኋላ ወደ ሥራ ሲገባ ህዝቡ መንግስትና ሌሎች አጋር አካላት በጋራ በመተባበርና ያላቸውን ሃብት አቀናጅተው በመጠቀም ፕሮጀክቱ ከዳር እንዲደርስ በጋራ መረባረብ የግድ ይላል፡፡

3.4.4.2. የተሰበሰበውን ሀብት በአግባቡ አስተዳደር

የሀብት አስተዳደር አሠራር ዋና አላማ በልማት ኮሚቴ የሚካሄዱ የልማት ሥራዎች ከሕዝብ ከሚሰበሰበው፣ ከመንግሥት ከሚመደበው በጀት እና ከተለያዩ ምንጮች ከሚገኝ የእርዳታ ሀብት አንድ ወጥ የሆነ የፋይናንስ አስተዳደር አፈጻጸም መመሪያ ለመፍጠር ነው፡፡ ከዚህ ላይ የሚነሳው ጉዳይ መንግሰት ገንዘብ አሰባሰቡና አስተዳደሩ በመንግስት የፋይናንስ ስርዓት እንዲተዳደር ሲፈልግ በተግባር የሚታየው ግን ህዝቡ የራሱን መዋጮ እራሱን በቻለ የፋይናንስ አስተዳደር እንዲመራ ነው፡፡ በመሆኑም ከመንግሰት የፋይናንስ ህግና ከህዝቡ ፍላጎት ጋር የተጣጣመ አሰራር ማስቀመጥ ያስፈልጋል፡፡

ሀ. የሀብት/የገንዘብ መሰብሰቢያ ደረሰኝ መሰብሰብ

ለልማት ሥራዎች የሚውለው የገንዘብ መቀበያ ደረሰኝ በየከተማ አስተዳደሩ ባለ የፋይናንስና ኢኮኖሚ ልማት ጽ/ቤት ወይም ይህንን ጉዳይ የሚመለከተው አካል የሚያሳትመው ሆኖ የወረዳው/የቀበሌው ጉዳዩ በቀጥታ የሚመለከተው መ/ቤት ወይም በማዘጋጃ ቤቱ አማካኝነት እየተሰበሰበ ከመንግስት አመታዊ በጀት ጋር ሳይቀላቀል የሂሣብ መደቡ /A / በሆነ የባንክ ሂሣብ ቁጥር በየጊዜው ገቢ ይደረጋል፡፡ የልማት ስራውን ወጥ በሆነ አሰራር ለመደገፍ እንዲቻል በየከተማ አስተዳደሩ በየአመቱ በህዝብ ተሳትፎ ለሚሰሩ

የልማት ስራዎች ድጎማ የሚያደርግበት አሰራር በማስቀመጥ በጀት መደልድል አለበት፡፡ በዚህ መሰረት፡-

1. በጥቅል ወይም በኘሮጀክት ዓይነት በየከተማ አስተዳደሩ የሚለቀቀው በጀት በከተማ አስተዳደሩ የመንግስትና የህዝብ ተቋማት ቦርድ አማካኝነት ይደለደላል፡፡
2. በየከተማ አስተዳደሩ በኘሮጀክት ዓይነት ወይም በጥቅል የሚለቀቀው ገንዘብ እንደ የኘሮጀክቶቹ ደረጃ በወረዳ/በቀበሌና በከተማ አስተዳደሩ ባሉ የባለበጀት መ/ቤቱና ጉዳዩ በቀጥታ የሚመለከተው ጽ/ቤት በሚያወጡት ኘሮግራም መሠረት ይሆናል፡፡
3. ከሕዝብ የሚሰበሰበው ገንዘብ ህብረተሰቡ ለመገንባት ባሰበው ፕሮጀክት ላይ እንዲውል ይደረጋል፡፡ ሆኖም ሰፋ ያለን የህብረተሰብ ክፍልን ፍላጎት መሰረት ያደረገ የአጎራባች ቀበሌ/ወረዳ ልማት ማካሄድ ሲያስፈልግ ህዝቡን አሳምኖ የህዝቡ መዋጮ ለታሰበው የጋራ ልማት ፕሮጀክት ላይ ሊደለደል ይችላል፡፡
4. የከተማ አስተዳደሩ የወረዳ/የቀበሌ ጉዳዩ በቀጥታ የሚመለከተው ጽ/ቤት ኃላፊ የመንግሥት በጀትና የሕዝብ መዋጮውን የገቢና የወጪ ሂሣብ ሪፖርት የሚያሳይ በየወሩ ለሚመለከታቸው አካላት ማቅረብ አለበት

ለ. የባንክ ሂሣብ የሚከፈትበን ሁኔታ ማመቻቸት

መንግስት በመቀናጀ የተመደበ (Matching Fund)፣ ከሕዝብ መዋጮና ከተለያዩ ምንጮች ተሰብስቦ ለታቀዱት ኘሮጀክቶች ማስፈፀሚያ የሚገኘው ገንዘብ ለሌሎች ስራዎች መንግሥት ከሚያስቀምጠው ገንዘብ ጋር ሳይቀላቀል በወረዳው/በቀበሌው የሚቀመጥበት መደቡ /A/ የሆነ የባንክ ሂሣብ በከተማ አስተዳደሩ በኩል ይከፈታል፡፡

በመንግሥት ሙሉ ወጭ ለሚገነቡ ኘሮጀክቶች ማስፈፀሚያ የሚመደበው በጀት ከሕዝብ መዋጮ ጋር ሳይቀላቀል እንደ ኘሮጀክቱ ዓይነት በከተማ አስተዳደሩ ወይም በወረዳው/በቀበሌው መደበኛ የባንክ ሂሣብ ቁጥር ውስጥ ይቀመጣል፡፡

ሐ. የባንክ ሂሣብን የማንቀሳቀስ ኃላፊነት

ከላይ እንደተጠቀሰው መደቡ /A / የሆነ የባንክ ሂሣብ የሚገኝ ገንዘብ የሚንቀሳቀሰው በቀጥታ የሚመለከተው የመንገስት ጽ/ቤት ኃላፊ፣ የልማት አብይ ኮሚቴ ሰብሳቢና የልማት አብይ ኮሚቴ የሂሣብ ሹም በጋራ ይሆናል፡፡

መ. የዕቃና የአገልግሎት ግዥ አፈጻጸም

ከሕዝብ ተሳትፎ/መዋጮ በተገኘ ገንዘብ የሚፈፀም ግዥ ለዚሁ ተግባር ተብሎ በሚያወጣው የግዥ መመሪያ መሰረት የሚፈፀም ይሆናል፡፡

ሠ. ወጪ

1. በውል የተፈፀሙ የግንባታ ሥራዎች ሲሆኑ በውሉ መሠረት ስለመፈፀማቸው ጉዳዩ በቀጥታ የሚመለከተው ጽ/ቤት ኃላፊ ወይም እርሱ የወከለው አካል አረጋግጦ ለባለበጀት መ/ቤቱ ይልካል፡፡ የባለበጀት መ/ቤቱ በደንቡ መሠረት ክፍያ ይፈጽማል፡፡
2. ግዥዎችን በተመለከተ ጉዳዩ በቀጥታ ለሚመለከተው አካል ጥያቄ ሲቀርብ የባለበጀት መ/ቤቱንና የፋይናንስና ግዥ ንብረት አስተዳደር የሥራ ሂደት ግዥ ይፈጽማል፡፡
3. በገንዘብ ያዥ በኩል ለጥቃቅን ወጪዎች ብቻ ወጪ የሚሆን ገንዘብ መጠን ከብር 2000 ያልበለጠ ይሆናል፡፡

ረ. የሂሣብ አመዘጋገብና ምርመራ

1. ሂሣብ አመዘጋገብ የከተማ አስተዳደሩ በሚከተለው የሂሣብ አያያዝ ሥርዓት መሠረት ይሆናል፡፡

2. የገንዘብ የሂሣብ አያያዝ አግባብ ባለው የኦዲት አካል ይመረመራል፡፡

3.4.5. የግሉን ዘርፍ ተሳትፎና አጋርነት ማሳደግ

3.4.5.1 ተሳትፎ ማጠናከር

በህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ ስራዎች ላይ የግሉ ዘርፍ የሚሳተፍባቸው ተግባራትን በውል በመለየት ከግሉ ሴክተር ከጥቃቅንና አነስተኛ ተቋማት ወይም ከሌላው የህብረተሰብ ክፍል

ጋር የሚያደርገውን ተሳትፎ በአግባቡ ማደራጀት ያስፈልጋል፡፡ በመሆኑም እንደየ ከተሞቹ ሁኔታ ተለይተው በሚወጡ አጀንዳዎች ላይ በተደራጀና በተቀናጀ መንገድ የግሉንም ሆነ የጥቃቅንና አነስተኛ ተቋማትን ማሳተፍ ወሳኝ ጉዳይ ይሆናል ፡፡

የግሉ ሴክተር በተለይም ልማታዊ ባለሀብቱን ስንመለከት የህዝቡንና የህብረተሰቡን መሠረታዊ ችግሮች በመፍታት ረገድ ሊጫወት የሚችለው ሚና መተኪያ የለውም፡፡ አብዛኛው ልማታዊ ባለሃብት ከጠባቂነት አመለካከት ሙሉ በሙሉ የተላቀቀ ባለመሆኑ በየደረጃ ያለው አመራር ባለሀብቱ ከዚህ አመለካከት ተላቆ በራሱ ተነሳሽነት በአካባቢ ልማትና መልካም አስተዳደር ስራዎች ላይ በፅውቀቱ፣ በገንዘቡና በቁሳቁስ አስተዋፅኦ በማድረግ የግንባር ቀደምትነት ሚናውን እንዲጫወት ግንዛቤውን ማሳደግ ይጠበቅበታል፡፡

3.4.5.2. የመንግስትና የግሉ ዘርፍ አጋርነት (Public-Private Partnership) ማጠናከር

የመንግስትና የግሉ ዘርፍ አጋርነት ማህበራዊ፣ ኢኮኖሚያዊና ህጋዊ ይዘት ያለው በመንግስትና አንድ ወይም ከዚያ በላይ በሆኑ የግል ሴክተሮች መካከል አቅምን ባገናዘበ መንገድ የሚመሰረት ነው ፡፡ በዚህ መሰረት በተገቢው መንገድ የሚኖር የሀብት፣ አደረጃጀት(የሰው ሀይልና ገንዘብ)፣ ሊያጋጥም የሚችል ስጋትና የአላማ ስኬትን በጋራ በመጋራት የህዝብን ፍላጎት ለማሟላት የሚደረግ ቅንጅታዊ አሰራርን ያካትታል ፡፡

የህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ ስራዎች የተሻለ ደረጃ ለማድረስ በመንግስት አቅም ላይ ብቻ መመርኮዝ አዋጪ አይደለም፡፡ በየጊዜው የዘርፉ ተገልጋዮች ቅሬታ የሚያቀርቡባቸው ወይም የተሻለ አገልግሎት መስጠት የምንችልባቸውን ጉዳዮች በአጀንዳ በመቅረጽ ህብረተሰቡ እንዲረባረብባቸው ከማድረግ በተጨማሪ በዚህ ዘርፍና ተያያዥነት ባላቸው ተግባራት ላይ የግሉ ዘርፍና ጥቃቅንና አነስተኛ ተቋማት የሚሰማራበት አግባብ ማመቻቸት ያስፈልጋል፡፡ መንግስት ብቻውን በብቃት የህዝብን ፍላጎት ማሳካት አለመቻሉ በሌላ በኩል የግሉ ዘርፍና በካፒታል ክምችት፣ በቴክኖሎጂና በአሰራር እንዲሁም የጥቃቅንና አነስተኛ ተቋማት ተደራሽ፣አነስተኛ ወጪ ባላቸውና ሰፊ የሰው ሀይል የተሻለ

አቅም ያላቸው በመሆኑ መንግስት ለህብረተሰቡ በሚሰጣቸው አገልግሎቶች ላይ ማሳተፍ አስፈላጊ ነው። በመሆኑም የግሉ ዘርፍ ብቻ ሳይሆን የጥቃቅንና አነስተኛ ተቋማት የሚሳተፍባቸውን የአገልግሎት አይነቶች በጥናት ላይ ተመስርቶ በመለየት እንዲሁም የራሱ አሰራርና አደረጃጀት በመፍጠር ወደ ስራ መግባት ያስፈልጋል።

የመንግስትና የግሉ ዘርፍ(የጥቃቅንና አነስተኛ ተቋማት) አጋርነት ዘርፈ ብዙ ጠቀሜታዎች አሉት። ከእነዚህ ውስጥ በዋናነት የሚጠቀሱት የተለየና አማራጭ ያለው አገልግሎት ለዝቅተኛ የህብረተሰብ ክፍል ማቅረብ ማስቻሉ፣ቀጣይነት ያለው የከተማ አገልግሎቶች እንዲቀርቡ ማገዙ፣ሁሉም አካላት በደንበኞች ፍላጎት ላይ ተመስርተው እንዲሰሩ ማድረጉ እንዲሁም መንግስት ቁልፍ በሆኑ ጉዳዮች ላይ ትኩረት ሰጥቶ እንዲሰራና ልማታዊ ባለሀብቱ እንዲበረታታ ምቹ ሁኔታ ይፈጥራል።

ልማታዊ ባለሃብቱ ለአካባቢው ልማት፣ ለመሠረተ ልማት ዝርጋታ፣ ለመንገድ ግንባታ፣ ለአካባቢ አጠባበቅና ለቆሻሻ አወጋገድ የራሱን ድርሻ አክሎ ህብረተሰቡን በማስተባበር አካባቢውን ማልማት መቻል አለበት። በመሆኑም መንግስት የግል ባለሀብቱን ሚና በመለየት በየአካባቢው የሚያደርገውን የልማትና የመልካም አስተዳደር ስራዎች ላይ እንዲሳተፍና በላቀ ሁኔታ አጋርነቱን እንዲያሳይ ይደረጋል።

ሀ. የአጋርነት አመሰራረትና አደረጃጀት

የመንግስትና የግሉ ሴክተር አጋርነት በዋነኝነት በአጭርና በረጅም ጊዜ የኮንትራት ውል ስምምነት ላይ የተመሰረተ ነው። ይህም በኢትዮጵያ ንግድ ህግ አንቀፅ 210/2 መሰረት ተቃኝቶ የሚዘጋጅ ሆኖ ለሁለቱም አካላት ተለይተው የሚሰጡ ኃላፊነትና የስራ ድርሻ በግልጽ የሚያስቀምጥ ሲሆን የሚከተሉትን ያካትታል፦

1. ማንኛውም ስራ ከመጀመሩ በፊት የኮንትራት ውል ስምምነት ሊፈጸም ይገባል፣
2. ሰነዱ የሁለቱንም አካላት ኃላፊነትና ተጠያቂነት በግልጽ ሊያስቀምጥ ይገባል፣
3. የኮንትራት ስምምነቱ የገንዘብ ክፍያ መጠንና አከፋፈል ስነ-ስርዓት በግልጽ ማስቀመጥ አለበት፣

4. የኮንትራት ስምምነቱ የአፈጻጸም ስታንዳርድ፣የሚጠበቁ ውጤቶችና የኮንትራት ስምምነቱ ስለሚጠናቀቅበት ጊዜና ስለሚቋረጥበት ቅድመ ሁኔታ በግልጽ ማስቀመጥ አለበት፣
5. የኮንትራት ውል አፈጻጸሙን ከመንግስት በኩል የሚከታተል አካል ሊሰየም ይገባል፤
6. የክትትል እና ቁጥጥር አግባብ መካተት አለበት፡፡

ለ. በየደረጃ ባሉ ከተሞች ሊተገበሩ የሚችሉ የአጋርነት አይነቶችና አገልግሎቶች

እንደየ ከተሞቹ ተጨባጭ ሁኔታ የሚለያይ ቢሆንም ከዚህ ቀጥሎ በተዘረዘሩት አማራጮች መሰረት መንግስት የሚሰጣቸውን አገልግሎቶች በብቃት፣በጥራትና አዋጪ በሆነ መልኩ እንዲሰጡ ለጥቃቅንና አነስተኛ ተቋማት ወይም ለግል ሴክተሩ በውል ሊሰጡ ይችላሉ፡፡

በመንግስትና በግል ባለ ሃብቱ አጋርነት የሚካሄዱ የኮንትራት ስምምነቶች የከተማ አስተዳደሮችን/ ማዘጋጃ ቤቶችን አቅም፣ የከተማ አገልግሎቶችንና መሰረተ ልማት ሁኔታ፣ የነዋሪዉን የአገልግሎት ክፍያ የመክፈል አቅምና ጥቅም እንዲሁም ሌሎች ጉዳዮች በበቂ ጥናት በማስደገፍና ለሚመለከተዉ አካል እዲያጸድቀው በማድረግ የሚፈጸም ይሆናል፡፡

በከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን ዘርፍ በቀጥታና በተዘዋዋሪ የሚሰጡ አገልግሎቶችን የግሉ ዘርፍ እንዴት ሊሳተፍ እንደሚችል ግልጽ የሆነ የመንግስትና የግል ሴክተር አጋርነት(Public-Private Partnership) ፖሊሲና ህጋዊ ማዕቀፍ ባይኖርም አገልግሎትን (አገልግሎቶችን) በከፊል ወይም ሙሉ ለሙሉ በግሉ ዘርፍ (በጥቃቅንና አነስተተኛ ተቋማት) ማሳተፍ ይቻላል፡፡ ከዚህ በተጨማሪ በጊዜያዊነት ወይም በዘላቂነት የግሉ ዘርፍ የሚሳተፍበት አሰራር ሊዘረጋ ይችላል፡፡

የመንግስትና የግሉ ዘርፍ አጋርነት በአገልግሎት አሰጣጥ ሂደት ውስጥ ሀብት /Asset/ በመንግስት ባለቤትነት ወይም በከፊል/ ሙሉ ለሙሉ በግል ዘርፍ ባለቤትነት ሊሆን ይችላል፡፡ በግሉ ዘርፍ ባለቤትነት አማካኝነት ሊመሩ የሚችሉ አማራጮች ማለትም

BOOT (Build-Operate-Own-Transfer)/ መገንባት-አገልግሎት መስጠት-በባለቤትነት መያዝ-ማስተላለፍ/፣ የአሽሙር ባለቤትነት /Joint Venture/ና ሙሉ የግሉ ዘርፍ ባለቤትነት /Privatization/ የሚሉ አማራጮች ቢኖሩም በዚህ ሰነድ ትኩረት ሰጥተን የምንሰራባቸው አሰራር በመንግስት ባለቤትነት ሊመሩ የሚችሉ የአጋርነት አማራጮች ሲሆኑ ዝርዝራቸው እንደሚከተለው ቀርቧል፡፡

1. የአገልግሎት ኮንትራት /Service Contract/

የአገልግሎት ኮንትራት የሀብቱ/Asset/ ባለቤት መንግስት ሆኖ ውስን የሆኑ አገልግሎቶችን ብቻ በውል የሚሰጥበት የአጋርነት አማራጭ ነው፡፡ የአገልግሎት ኮንትራት አብዛኛውን ጊዜ ከአንድ እስከ ሁለት ዓመት የሚቆይና እንደ አስፈላጊነቱ ሊታደስ የሚችል ነው፡፡ በዚህ አግባብ ሊሰጡ ከሚችሉ አገልግሎቶች መካከል የቤት ለቤት ደረቅ ቆሻሻ አሰባሰብና ማጓጓዝ፤ የውሃ ቆጣሪ ንባብና ቢል አሰባሰብ፣ የድንገተኛ የውሃ መስመሮች ብልሽት ጥገና፤ የዲዛይን ስራና ክትትል፣ የመሳሪያ ኪራይ አገልግሎት፣ ፍሳሽ ቆሻሻ አሰባሰብና ማጓጓዝ፣ የቢሮ ፅዳት፣ ጥበቃ አገልግሎትና ሌሎችን ሊያጠቃልል ይችላል፡፡

2. የአስተዳደር ኮንትራት / Management Contract/

በአስተዳደር ኮንትራት የሀብቱ/Asset/ ባለቤት መንግስት ሆኖ የግሉ ዘርፍ በሚከፈለው ክፍያ አገልግሎቶችንና ተያያዥ ስራዎችን በሀላፊነት የሚሰራበት አግባብ ሲሆን በአብዛኛው ከሶስት እስከ አምስት አመት ሊቆይ የሚችል ነው፡፡ የአስተዳደር ኮንትራት ዋነኛ ጠቀሜታ የአስተዳደር ጥራትና ብቃትን ለማምጣት ነው፡፡ በዚህ የአጋርነት አማራጭ ሊሰጡ ከሚችሉ አገልግሎቶች መካካል የደረቅ ቆሻሻ አስተዳደር፣ የህዝብ መፀዳጃ ቤት አስተዳደር፣ የፓርኪንግ አስተዳደርና ሌሎችንም ሊያካትት ይችላል፡፡

3. ሊዝ /Lease Contract/

ይህ አሰራር የግሉ ዘርፍ ወይም ባለሀብት የመንግስትን ቁሳዊ ሀብት/Asset/ ለተወሰነ ጊዜ በመከራየት አገልግሎት የሚሰጥበትና ሌሎች የጥገናና የአስተዳደር ስራዎችንም ጨምሮ የሚሰራበት ነው፡፡ ከአገልግሎት የሚሰበሰበው ገቢ በሊዝ የወሰደው አካል ጥቅም ላይ የሚያውለው ሲሆን መንግስት ከአገልግሎት ክፍያ ጋር በተያያዘ ህግ የማውጣት

ሀላፊነት ይኖርበታል፡፡ የሊዝ ውሉ በአብዛኛው ጊዜ ከአስር እስከ አስራ አምስት አመት ሊቆይ የሚችል ሲሆን በዚህ የአጋርነት አማራጭ ሊሰጡ ከሚችሉ አገልግሎቶች መካከል ፍሳሽ አግልግሎት፣ የህዝብ ፓርክና የመሳሰሉትን አገልግሎቶች ሊጠቀሱ ይችላሉ፡፡

3.4.6. የከተማ አስተዳደርና የህዝቡ የሥነ-ምግባርና የተጠያቂነት ቻርተር ማዘጋጀትና መተግበር

በአንድ ተቋም/ማሕበረሰብ ውስጥ የግብረገብነት ደረጃን የሚያሳይና እነዚሁ የግብረገብነት ደረጃዎች በአንድ ሰው ፀባይ ላይ የሚያሳርፉትን ተጽዕኖዎች ጭምር የሚገልጽ ነው፡፡ የስነ-ምግባር መርሆዎችም በአንድ ተቋም/ማሕበረሰብ ውስጥ ጥሩና መጥፎ፣ መደረግ ያለበቸዋና የሌለባቸው ተብለው የተለዩ ጉዳዮችን/ድርጊቶች ለመተግበር የሚያስችል በጋራ የሚደረስበት ስምምነት ነው፡፡ የስነ-ምግባር ብልሹነትን ለመከላከል ወይም የስነ-ምግባር መርሆዎችን ተፈጻሚነት ለማረጋገጥ የህግ ማዕቀፍ አስፈላጊ በመሆኑ በአገር አቀፍ ደረጃ የስነ-ምግባር ሕግ /Code of conduct/ ተዘጋጅቶ ተግባራዊ በመደረግ ላይ ነው፡፡ የህጉም ዓላማ የመንግስትን ፖሊሲዎች፣ ስትራቴጂዎችና የልማት ዕቅዶችን በጥራትና ውጤት ማምጣት በሚችሉ መንገድ ተፈጻሚ ለማድረግ፣ በቅንነት፣ በታማኝነትና በጥራት ማገልገል የሚችል አገልገሎት ሰጪ ሲቪል ሰርቫንት/ሠራተኛ ለመፍጠር፣ የግልጽነትና ተጠያቂነት አሠራርን ለማስፈን፣ የኪራይ ሰብሳቢነት አመለካከትና ተግባራትን ለመከላከል፣ ወዘተ ናቸው፡፡

በአሠራር ሥርዓት ውስጥ የተዘረጋው የግልጸኝነትና ተጠያቂነት አሠራር በከተሞች ያልተማከለ አስተዳደር ውስጥ በየደረጃው ባሉ አስፈጻሚና ፈጻሚ አካላት ስልጣንና ሃላፊነታቸውን ለሕዝብ አገልግሎት እንዲያውሉትና ተገቢውን አገልግሎት በሚፈለገው ደረጃ ለህብረተሰቡ ማድረስ አስፈላጊ ጉዳይ እንደሆነ በመርህ ደረጃ ይታወቃል፡፡ ይህም በአገራችን ውስጥ ተግባራዊ በመደረግ ላይ ላለው የዴሞክራሲ ሥርዓት ግንባታ ቁልፍ ጉዳይ ነው፡፡ በዚሁ መሠረት ዕቅድን ከማቀድ ጀምሮ ተፈጻሚ እስከ ማድረግ ድረስና የተገኙ ውጤቶችን በግልጽ የማሳወቅ ሥራ ከሁሉም የመንግስት አስፈጻሚና ፈጻሚ አካላት የሚጠበቅ ዋንኛ ተግባር ነው፡፡

የተጠያቂነት የአሠራር ሥርዓትን ለማስፈን በቅድሚያ ትኩረት ከሚሰጣቸው ነገሮች ውስጥ ተግባርና ሃላፊነትን በዝቅተኛው የከተሞች አስተዳደር እርከን ለሚገኙ አስፈጻሚና ፈጻሚ አካላት በግልጽ የማስቀመጥና ይህንንም ተፈጻሚ ማድረጋቸውን በድጋፍና ክትትል ተግባራት ማረጋገጥ ተገቢ ነው፡፡ ከዚህም በተጨማሪ በፌዴራል ሥርዓት ውስጥ ያልተማከለ አስተዳደር ተግባራዊ ለማድረግ የተፈለገበት ዋነኛው ጉዳይ በየስልጣን እርከኑ የሚገኙ አስፈጻሚዎች/ፈጻሚዎች በተሰጣቸው ሃላፊነት መሠረት ስልጣናቸውን ተጠቅመው አገልግሎት መስጠት እንዲችሉ ሲሆን፣ በሌላም በኩል በተመቻቸው የሕዝብ ቀጥተኛ ተሳትፎ በግልጽ ጉድለት ለታየባቸው አሠራሮች የጉዳዩ ባለቤት የሆነው ሕዝብ የመጠየቅ፣ የማረምና በአጥፊዎች ላይ የህግ እርምት እርምጃ እንዲወሰድ የማድረግ አሠራር አጠናክሮ ማስቀጠል ነው፡፡

በዚህ መሠረት በየደረጃው ላሉ አስፈጻሚ/ፈጻሚ አካላት በተሰጣቸው ስልጣንና ሃላፊነት መሠረት መወሰን የሚያስችል አቅም እንዲኖራቸው ተፈጻሚ የሚያደርጉትን ሃላፊነትና ተግባር በግልጽ በማስቀመጥ የተጠያቂነት አሠራር ሥርዓትን ማጠናከር ይገባል፡፡

የከተማ አስተዳደሩም ሆነ ህዝቡ በየአካባቢው የሚያከናውናቸውን የህዝብ ንቅናቄ ስራዎች ለመስራት የሚያስችል በጋራ የተስማማበትና ያጸደቀው የስነ ምግባር፣ተጠያቂነት፣ምዘናና ግብረ-መልስ/ሽልማትን የሚደነግግ መተዳደሪያ ደንብ ያስፈልገዋል፡፡ በመሆኑም በሁሉም አካባቢ እንደ አካባቢው ተጨባጭ ሁኔታ የመተዳደሪያ ደንቡ የሚለያይ ቢሆንም ከዚህ ቀጥሎ የተቀመጡ የስነ ምግባር፣ተጠያቂነት፣ግምገማና ግብረ-መልስ/ሽልማት አብይ ነጥቦች መከተል ያስፈልጋል፡፡

1. በህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ ስራዎች የህዝቡ መብቶችና ሃላፊነቶች

ሀ. የህዝብ መብት

1. ህዝቡ በግልም ሆነ በጋራ ሀሳብ የመስጠትና ቅሬታ ካለው የማቅረብ፣
2. ማንኛውም ነዋሪ ህዝቡን በሚመለከቱ ጉዳዮች በሚቋቋሙ ኮሚቴዎች ውስጥ የመምረጥ፣የመመረጥና ድምፅ የመስጠት፣

3. የኮሚቴዎችን የሥራ አፈጻጸም ሪፖርት አዳምጦ አስተያየት የመስጠት፣ ለአካባቢያቸው ዕድገትና የልማትና መልካም አስተዳደር ሥራ መሻሻል ሀሳብ የማቅረብና ድምጽ የመስጠት፣
4. የኘሮጀክት ሀሳብ የማመንጨት፣ በቅደም ተከተል የማስቀመጥ፣ የድርሻ መዋጮ ሃላፊነት የመስጠት፣ የመምከርና በውጤቱ የመጠቀም፣
5. አመራሮችን፣ፈጻሚዎችን፣ ልማት ኮሚቴን፡ የአዲት፣ የሠፈርና በቀበሌዎች በጋራ የተቋቋመ የጉርብትና ልማት ኮሚቴ አባላትን ስለ ልማቱ የሥራ እንቅስቃሴ ጉዳይ በኮሚቴ ደረጃም ሆነ በተናጠል ጠይቆ የመረዳት፣
6. ማንኛውም ነዋሪ በስብሰባ ወቅት አጀንዳ የማስያዝ መብት፣
7. የልማትና የመልካም አስተዳደር አጀንዳ ላይ ቅሬታ ያለው የከተማው ነዋሪ በሚዘረጋው የቅሬታ ማስተናገጃ ስርዓት መሰረት እንዲጣራና እንዲታይ የማድረግ መብትና የመሳሰሉት መብቶች ሊኖሩት ይችላሉ፡፡

ለ. የህዝቡ ሃላፊነት

1. እያንዳንዱ ነዋሪ ጥሪ ሲደረግለት በስብሰባ ላይ የመገኘት፣
2. እያንዳንዱ ነዋሪ በኮሚቴ ውስጥ ሲመረጥ በሙሉ ፍቃደኝነት ተቀብሎ የማገልገል፣
3. እያንዳንዱ ነዋሪ ለከተማው እድገት የሚበጁ የሀሳብ ፣የእውቀት ፣የቁሳቁስ እና አስፈላጊ ሆኖ ከተገኘ ገንዘብ መዋጮ የማድረግ ሀላፊነት፣
4. የልማት ኮሚቴውን የውስጥ የመተዳደሪያ ደንብ፣ መመሪያዎችንና ውሳኔዎችን ማክበርና ተግባራዊ የማድረግ፣
5. ለልማቱ ሥራ የተዋጣውን ገንዘብና የግንባታ ግብአቶችን የመጠበቅና የተጠናቀቁ ፕሮጀክቶችን የመንከባከብ፣ የመሳሰሉት ግዴታዎች ሊኖሩት ይችላሉ፡፡

2. በህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ ስራዎች የከተማ አስተዳደሩ (ማዘጋጃ ቤቱ) አመራርና ሰራተኛ መብቶችና ሃላፊነቶች

ሀ. የአመራርና የሰራተኛ መብት

1. አመራሩና ሰራተኛው የሚመለከታቸውን አካላት መረጃ የመጠየቅና የማግኘት፣
2. አመራሩና ሰራተኛው በራስ ተነሳሽነት ለህዝብ ጥቅም የሚሰጡ አዳዲስ ስራዎችን የመስራት፣

3. አመራሩና ሰራተኛው በወሳኝ ጉዳዮች ላይ ከህዝቡም ሆነ ከሌሎች አመራሮች ጋር የመገናኘት መብቶች አሉት፡፡

ለ. የአመራርና የሰራተኛ ሃላፊነት

1. ለሚመለከታቸው አካላት መረጃ የመስጠት፣
2. የህዝብን ጥቅም የማስቀደም፣
3. በመቀናጀት እንዲሁም ኃላፊው በሚሰጠው ህጋዊ አቅጣጫ የመስራት፣
4. ሚስጥርን የመጠበቅ፣
5. የመንግስትንና የህዝብን ሀብትና ንብረት ለግል ጥቅም አለማዋል፣
6. በዚህ ሰነድ ተለይቶ የተሰጠውን ተግባርና ኃላፊነት የመወጣት፣
7. የማብቃት፣የማወያየትና የአሰራር ችግሮችን የመፍታት፣
8. መደለያ አለመቀበል፣
9. በአጠቃላይ የህዝብ ተሳትፎ እና ንቅናቄ ሥራዎች እሴቶችንና መርሆዎችን የማክበር ግዴታዎች አሉበት፡፡

3. በህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ ስራዎች ሌሎች ባለድርሻ አካላት መብትና ሃላፊነት

ሀ. የሌሎች ባለድርሻ አካላት መብት

1. እንደ ግለሰብ ወይም እንደ ድርጅት/ተቋም ስብሰባዎች ላይ የመገኘት እንዲሁም ሀሳብ የመስጠት፣
2. እንደ ግለሰብ ወይም ድርጅትን ወክሎ የመምረጥ፣የመመረጥ፣
3. እንደ ግለሰብ ወይም እንደ ድርጅት/ተቋም በህዝብ ተሳትፎ ስራዎች ዙሪያ ያሉ መረጃዎችን የማግኘት፣
4. የፕሮጀክቶችን አፈፃፀም የመገምገምና የመከታተል መብት አላቸው፡፡

ለ. የሌሎች ባለድርሻ አካላት ሃላፊነት

1. እንደ ግለሰብ ወይም እንደ ድርጅት/ተቋም በዚህ ሰነድ የተቀመጡትን ሚና በአግባቡ የመወጣት፣
2. እንደ ግለሰብ ወይም እንደ ድርጅት/ተቋም በልማት ኮሚቴዎች ውስጥ ተመርጦ የማገልግል፣

3. እንደ ግለሰብ ወይም እንደ ድርጅት/ተቋም ለከተማው እድገት የሚበጁ የሀሳብ፣ የእውቀት፣ የቁሳቁስ እና አስፈላጊ ሆኖ ከተገኘ ገንዘብ መዋጮ የማድረግ ሀላፊነት አለባቸው፡፡

4. ማበረታቻ/ ማትጊያ ሽልማትና ተጠያቂነት

ሀ. ማበረታቻ/ ማትጊያ ሽልማት

ከላይ የተቀመጠውን የመተዳደሪያ ደንብ በመተርጎም በስራ ላይ ያዋለ እንዲሁም ለሌላው አርአያ የሚሆን ተግባር ያከናወነ ከተማ፣ ማህበረሰብ፣ ግለሰብ፣ አመራር፣ ሰራተኛ፣ ተቋም እና ባለድርሻ አካል በየደረጃው የሚመለከተው አካል በሚዘጋጀው ቼክ ሊስት መሠረት ተመዝነው የተሻለ ውጤት ላመጡ የማበረታቻ/ማትጊያ ሽልማት ከሚመለከታቸው ባለድርሻ አካላት ማግኘት ይገባቸዋል፡፡

ለ. ተጠያቂነት

በአጠቃላይ የህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄን የምንመራበት ራሱን የቻለ የህግ ማዕቀፍ ወይም ፖሊሲ እንዲኖረው ማድረግ የሚያስፈልግ ሲሆን ይህን ሰነድ ለማስፈጸም ሲባል ከዚህ ቀጥሎ የተጠቀሱትን ነጥቦች ማክበር ይኖርብናል፡፡

1. ከላይ የተቀመጡትን መተዳደሪያ ደንብ ህዝቡ፣ ሰራተኛው፣ አመራሩ እንዲሁም ሌሎች ባለድርሻ አካላት የማክበርም ሆነ የማስከበር ተግባርና ሀላፊነት አለባቸው፡፡
2. ማንኛውም ሰው/ግለሰብ ከላይ የተቀመጡትን ግዴታዎች ጥሶ ቢገኝ ወይም ሌላው ሲጥስ ተባባሪ ሆኖ ቢገኝ ህግ በሚያዘው መሠረት ተጠያቂ ይሆናል፡፡

በአጠቃላይ ህዝቡ በአካባቢዉ ለሚከናዉነዉ የልማትና የመልካም አሰተዳደር ስራዎች በአግባቡ ለመምራት እንዲቻል ራሱን የቻለ በጋራ መግባባት መርህ ላይ የተመሰረተ የውስጥ መተዳደሪያ ደንብ አውጥቶ መንቀሳቀስ ያገባዋል፡፡ በየደረጃዉ የሚገኙ የከተማ አሰተዳደር አመራሮች/የስራ ሃላፊዎች እዉቅና የመስጠትና የመደገፍ ሃላፊነት አለባቸዉ፡፡

ምዕራፍ ስድስት፡ በየደረጃው የሚገኙ የመንግስትና የህዝብ አስፈጻሚ አካላት የማስፈጸም አቅም ግንባታ ስርዓት መዘርጋት

6.1 በየደረጃው የሚገኙ የማዘጋጃቤታዊ የአገልግት ሰጪ ተቋማትን መደገፍና ማብቃት

የአቅም ግንባታ ሥራዎችን በተደራጀና በተቀናጀ አደረጃጀትና አሠራር መከናወን ያለባቸው በመሆኑ በየደረጃው የማዘጋጃ ቤት አገልግሎት የሚሰጡ ተቋማትን መደገፍና ማብቃት ይገባል፡፡ በየደረጃው የሚገኙ ከተሞችን እና በስራቸው የሚገኙ ክፍለ ከተሞችንና ቀበሌ አስተዳደሮችን በበጀት፣ በሰው ሃይል፣ በቁሳቁስና በአይ ሲ ቲ በመደገፍ ተቋማቱ በሙሉ አቅማቸው እንዲሰሩና ተልዕኳቸውን እንዲፈጽሙ ይደረጋል፡፡ በተጨማሪም ተቋማቱ ለህዝብ ተደራሽ እንዲሆኑና አቅም በፈቀደ መጠን በኢንፎርሜሽን ቴክኖሎጂ ተደግፈው አገልግሎት እንዲሰጡ ይደረጋል፡፡ በዚህ መሰረት የህዝብ አቅም ለልማትና መልካም አስተዳደር መረጋገጥ ዓይነተኛ መሣሪያ በመሆኑ ይህንን አቅም ለማቀናጀት፣ ለማደራጀት፣ ለማስተባበርና ለመምራት የሚያስችል አሰራር ይዘረጋል፡፡ ከመንግስት አደረጃጀት አንጻር የሚሰጡ አገልግሎቶች እንዴትና በምን መንገድ በማቀናጀት መምራት እንደሚቻል፣ ይህንን የሚያቀናጅ ማን መሆን እንዳለበት፣ የሚኖረው አደረጃጀት በየትኛው ደረጃ ላይ መሆን እንዳለበት፣ የሚገኝ ሃብትና ፋይናንስ እንዴት መመራት እንዳለበት ግልጽ አቅጣጫ ተቀምጦ ወደ ተግባር ይገባል፡፡ በተጨማሪም ቀደም ሲል የነበሩ የህግ ማዕቀፎች ማለትም አዋጆች፣ መመሪያዎች፣ ደንቦችና አዋጆችም ካሉ በመፈተሽ ተስተካክለው በሥራ ላይ እንዲውሉ ይደረጋል፡፡

6.2. በየደረጃው ያለውን አመራርና ፈጻሚ የማስፈጸም አቅም መገንባት

ለአመራሩና ለባለሙያው የሚሰጡ ስልጠናዎች ደረጃቸዉን የጠበቁ ሆነው የአመለካከትና የክህሎት ለውጥ በሚያመጣ መልኩ ይፈጸማሉ፡፡ ስልጠናዎች የሚያተኩሩት በሁሉም የማዘጋጃቤታዊ አገልግሎት አሰጣጥ አደረጃጀትና አሠራር ላይ የሚወጡ ፖሊሲዎች ፣ስትራጂዎችና መመሪያዎች እንዲሁም ቴክኒካ እውቀቶች ሆኖ ነባራዊ ሁኔታን ያገናዘቡ ይሆናሉ፡፡

አመራሩንና ባለሙያውን ለማብቃት የፌዴራል ከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን ለተውጣጡ አመራሮችና ባለሙያዎች የአሰልጣኞች ስልጠና በማዘጋጀት ስልጠና ይሰጣል፡፡ የክልል ከተማ

ልማትና ኮንስትራክሽን ስራዎችን የሚመሩ ቢሮዎችና ከተማ አስተዳደሮች የተሰጣቸውን ስልጣንና የአካባቢያቸውን ነባራዊ ሁኔታ መሠረት በማድረግ እስከ ታችኛው የከተማ የአስተዳደር እርከን ለሚገኙ አመራሮችና ባለሙያዎች ስልጠና ይሰጣል፡፡ በመሆኑም በዚህ ሥራ ላይ የተሰማራ አመራር ከወቅቱ ጋር ራሱን በአመለካከትና በክህሎት ማብቃት ይኖርበታል፡፡ አብዛኛው ስልጠና የአመለካከትና የክህሎት ግምገማዊ ስልጠና እንዲሆን ማድረግ ስራዎቻችንን በመገምገም ወደ ስራ እንድንገባ የበለጠ ይረዳል፡፡

በከተሞች ኢኮኖሚውን ለማሳደግና መልካም አስተዳደርን ለማስፈን በሁሉም ደረጃ የሚገኘውን የማስፈፀም አቅምን ማሳደግ ቅድሚያ የሚሰጠው ተግባር ሲሆን በከተሞች ያለውን የማስፈፀም አቅም በዕውቀት፣ በክህሎትና በአመለካከት የበቃ የሰው ኃይል እዲፈጠር፣በታችኛው አስተዳደር እርከን የሚሰጡ አገልግሎቶች ደረጃቸውን የጠበቁና ስታንዳርድ የወጣላቸውና ለአካባቢው ነዋሪ ተደራሽ እንዲሆኑ ማድርግ ትኩረት የሚሰጣቸው ነጥቦች ናቸው፡፡

የከተማ አስተዳደር አስፈፃሚ አካላት ሥራ አመራር ኃላፊዎች የከተማ መልካም አስተዳደር የለውጥ መርሃ ግብር፣ ፖሊሲዎችና ፕሮግራሞችን እንዲያውቁና እንዲገነዘቡ በአንድ አይነት አመለካከትና ቅኝት ሥራዎችን መምራት ማስቻል፣ የከተማ ልማትን የሚያፋጥኑ ከባቢያዊ የከተማ ልማት ፖሊሲ ሀሳብ የማመንጨት፣ ስትራቴጂና ህጐች የማርቀቅ፣ ድህነትና ሥራ አጥነትን የማስወገድ፣ የአገልግሎት አሠጣጥ ማሻሻያ ስልቶችን እንዲያውቁ ማድረግ፣ የአካባቢ ገጠር ልማትን እንዲደግፉና ከተሞችን የእድገት ሞተር በማድረግ የገጠር ከተማ ትስስሩን ማፋጠን የሚያስችላቸው ቴክኒካዊ ብቃት ለማሳደግ የእውቀት ክህሎትና አመለካከት ብቃት እንዲኖራቸው ይደረጋል፡፡

በከተሞች የሚታየውን የከተማ ልማትና ሥራ አመራር የሠለጠነ የሰው ኃይል እጥረት ለማቃለል የተጀመሩ የሰው ሀይል ልማት ስራዎች ተጠናክረው እንዲቀጥሉ መደረግ ይኖርበታል፡፡ በሥራ ላይ ያለው ባለሙያም ሙያዊ ብቃቱን ይበልጥ ለማሳደግ ያስችል ዘንድ የአቅም ክፍተት ዳሰሳ በማድረግ እውቀት፣ ክህሎትና አመለካከት በአጭርና ረጅም ጊዜ ስልጠና አቅሙን መገንባትና ባለሙያው በዘመናዊ ቴክኖሎጂ እንዲደገፍ ማድረግና አገልግሎት አሰጣጡን በተቀላጠፈ መንገድ እንዲሻሻል ማድረግ አስፈላጊ ነው፡፡

በከተሞች የተሠማራውን ሠራተኛ የሥራ ቅልጥፍና፣ ውጤታማነትና ምርታማነት ለማሻሻል የሚያስችል የሰው ኃይል አስተዳደር ፖሊሲ፣ ስትራቴጂ ህግና የአፈፃፀም መመሪያዎችን ካለው የከተሞች ነባራዊና ወቅታዊ ሁኔታ ጋር በማጣጣምና ያሉትን በማጠናከርና እንዲዘጋጁ ማድረግ ። ከተሞች የሰው ኃይል ልማታቸው በራሳቸው አቅደው የሚተገብሩበትን አቅም ማጠናከር አስፈላጊና የሰው ኃይል አስተዳደር ውሳኔ አሠጣጥ ቀልጣፋ ውጤታማ እንዲሆን ማስቻል መሰረታዊ ጉዳይ ነው። እንደዚሁም ለሰው ኃይል ልማት ፖሊሲና ስትራቴጂ እቅድ ዝግጅት ግብአት ሊሆኑ የሚችሉ መረጃዎችን ለማዘጋጀት የሚያስችል ሥርዓት መዘርጋትና ተግባራዊ ማድረግ ያስፈልጋል።

የከተሞችን የታችኛው የአስተዳደር እርከን የፋይናንስ አስተዳደር አዋጅ፣ ደንብና እና መመሪያ ፣ የአሰራር ስርዓት እንዲሁም የአገልግሎት አሰጣጡን ማሻሻያዎች ላይ የረጅምና የአጭር ጊዜ ስልጠና በመስጠት በዘርፉ ያለውን አመራርና ፈፃሚ አቅም መገንባት አስፈላጊ ነው። ይህም ከሰው ሀይል ልማት ፕሮግራም ጋር አስተሳስሮ ተግባራዊ ማድረግ አስፈላጊ ነው።

በከተሞች የመንግስት የልማት አጀንዳዎች በሚፈለገው ደረጃ ተግባራዊ ሆነው የሚጠበቀውን ዕድገት ለማስመዝገብ የማያስችሉ ማነቆዎች በአመራር/አስፈጻሚ፣ ፈጻሚም ሆነ በሕዝብ ደረጃ በአስተሳሰብ ወይም በተግባር የሚገለጹ የአመለካከት ችግሮች መኖራቸው ይታወቃል። መገለጫዎቹም ፀረ-ዴሞክራሲያዊ አስተሳሰብ፣ በአሠራር የሚታዩ የስነ-ምግባር ጉድለቶች፣ ከደንብና መመሪያ ውጪ በመሥራት አላሰፈላጊ ጥቅምን መሻት፣ እንዲሁም የዝግጁነት፣ ቁርጠኝነትና ተነሳሽነት ማነስ ጥቂቶቹ ናቸው።

በከተሞች ያልተማከለ አሰተዳደር በአስፈጻሚው/ፈጻሚው የሚታየውን የማይገባ ጥቅምን መሻት (ኪራይ ሰብሳቢነት) አሠራርን በመከላከል በመትከ የግልጽነትና ተጠያቂነት የአሠራር ሥርዓትን በማስፈን ከሙስና እና አድሏዊ አሠራር በመላቀቅ ፍትሀዊነትና እኩልነት ላይ መሠረት ያደረገ አገልግሎት መሰጠት ተገቢ እንደሆነ ይታወቃል።

ስለሆነም በተፈጠረው የነፃ ገበያ ሥርዓት ውስጥ ተወዳዳሪ በመሆን ሀብትን በማፍራት የመጠቀም አካሄድን የአገሪቱ ነፃ ገበያ ፖሊሲው የሚደግፈው ሆኖ ሳለ በአቋራጭ/ግልጽነት በጎደለው አካሄድ የማይገባ ጥቅምን የማነፍነፍና የሕዝብና የሀገርን ሃብት ለግል ጥቅም ማዋል በከተሞች ዕድገት (በተለይም በዋና ከተሞች) ላይ የሚያሳድረው ተጽዕኖ ለድርድር

የሚቀርብ አይደለም፡፡ ይህንንም የዕድገት ፀር አምርረን ልንታገለውና በማያዳግም ሁኔታ ከሥሩ መንግለን በማሰወገድ ቀጣይ ልማትን በላቀ ደረጃ ማረጋገጥ የሚያስችለንን አሠራር አጠናክረን ተግባራዊ ማድረግ ይጠበቃል፡፡

በዚሁ መሠረት ይህንን በአመለካከትና በተግባር የሚገለጽ ብልሹ አሠራር ከምንታገልበት ስልት ውስጥ ዋነኛው የሚሆነው የለውጥ ሠራዊት ግንባታ ኘሮግራምን በየደረጃው ተፈጻሚ በማድረግ ግንባር ቀደሞችን በማሰባሰብና በማደራጀት ግልጽ በሆነ አካሄድ በመተማመንና በመግባባት መንፈስ መሥራት ተገቢ ነው፡፡ የለውጥ ሠራዊት ኘሮግራማችን በከተሞቻችን ውስጥ እየተተገበረ ላለው የልማት ጉዟችን በአንድነት እንድንቀሳቀስ ከማድረጉም በተጨማሪ ለሃገርና ለሕዝብ ሀብት የተቆርቋሪነት ስሜት ፈጥሮ በጋራ እያቀድን በጋራ የምንፈጽምበትን ሁኔታ ያመቻቻል፡፡ ይህም አንድ የፖለቲካና የኢኮኖሚ ማህበረሰብን በመፍጠር የምንገነባውን የዴሞክራሲ ሥርዓት እንዲጠናከርም ያስችላል፡፡ ከዚህም በተጨማሪ በዕውቀት፣ ክህሎትና አመለካከት ላይ የሚታዩ ችግሮችን በመለየት በስልጠና እና በተለዩ ክፍቶች ላይ ተገቢውን የድጋፍ ሥራዎች ተፈፃሚ በማድረግ የማብቃት/ማቅናት ተግባራትን ተፈጻሚ እያደረጉ ተተኪዎችን በሚፈለገው መጠን ለማፍራት ያስችለናል፡፡

የበላይና የመካከለኛ አመራሩ የግንባር ቀደሞችን ቁጥር በማበራከት፣ በመደገፍና በማብቃት፣ እየመዘነና ደረጃ እያወጣ ተነሳሽነትና ቁርጠኝነት ያለው ሲቪል ሰርቪስ በከተሞች የማፍራት ተግባራት ትኩረት ተሰጥቶት ተጠናክሮ ሊቀጥል ይገባል ፡፡

በዚሁ መሠረት በማዕከልና በክልል የወጡ ህጎችንና ደንቦችን መሠረት አድርገው በየደረጃው ባሉ የከተማ አስተዳደሮች የወጡና የሚወጡ ህጎች፣ ደንቦችና መመሪያዎችን ጠንቅቆ በመረዳት አገልግሎትን ለህብረተሰቡ ተደራሽ ማድረግ ተገቢ ነው፡፡ ይህም ተግባራዊ እንዲሆን ለማስቻል በየደረጃው የሚገኙ አስፈጻሚዎች/ፈጻሚዎችን በስልጠና፣ የግንዛቤ ማሰጨበጫ ጽሁፎችን በማዘጋጀትና በማወያየት ተገቢውን ዕውቀት የመፍጠር ሥራ ተግባራዊ ሆኖ የአገልጋይነት ስሜት መፍጠር ይህንንም እየተከታተሉ በመገምገም የእርምት/ማስተካከያ ተግባራትን ተፈጻሚ ማድረግ ተገቢ ይሆናል፡፡

በከተሞች የፋይናንስ አሰተዳደርና የቁጥጥር ሥርዓትንና የገቢ አቅምን ከማሳደግ አንፃር በመሠረታዊ የሥራ ሂደት ለውጥ ረገድ የተገኙ መልካም ልምዶችንና የታዩ እጥረቶችን በመገምገም፣ የተሻሉ ልምዶችን መቀመር እና የማሻሻያ ርምጃ መውሰድ አስፈላጊ ነው፡፡

በከተሞች ዝቅተኛ የአስተዳደር እርከን ያልተማከለ አስተዳደርን ከማጠናከር አንፃር መሰረታዊ ከሆኑት ችግሮች መካከል የግብአት እጥረት በተለይም የቁሳቁስ፣ የተመቻቸና ደረጃው የጠበቀ የቢሮ አደረጃጀት አለመኖር ነው፡፡ ይህም ችግር በታችኛው እርከን የሚሰጡ አገልግሎቶች በተገቢው መንገድ እንዳይሰጡ እንቅፋት ሲሆን ይስተዋላል፡፡ በመሆኑ ከተሞች በስራቸው ላሉ ዝቅተኛ የአስተዳደር እርከኖች ግብአትን ለሚሟላት ልዩ ትኩረት ሰጥተው መንቀሳቀስ ተገቢ ይሆናል፡፡ ለዚህም ከፌደራል ጀምሮ በፕሮጀክት መልክ ተቀርጾ ፈንድ በማፈላለግ፣ ከመንግስት በጀትና በከተሞች መዋቅር ውስጥ ፍትሀዊ የግብአት ክፍፍል እንዲኖር ማድረግ ያስፈልጋል፡፡

የከተሞችን የማስፈጸም አቅም ግንባታና የህዝብ ንቅናቄ ስትራቴጂን የሚያስፈጽም፣ የሚመራና የሚያስተባብር አመራርና ባለሙያ በየደረጃው በብዛትና በጥራት የሚፈጠር ሆኖ ይህን ተግባር ለመምራት የሚያስችል አመለካከት፣ እውቀትና ክህሎት እንዲጨብጥ ይደረጋል፡፡ በዚህ መሠረት በከተማ አስተዳደሮች፣በክፍለ ከተማ፣በወረዳና በቀበሌ አስተዳደሮች የሚሠሩ መካከለኛ ደረጃ ያላቸው አገልግሎት ሰጪ ባለሙያዎች ለማፍራት ስርዓተ ትምህርት ይቀረጻል፡፡ በስርዓተ ትምህርቱ መሠረት ከደረጃ 2 እስከ ደረጃ 5 በቴክኒክና ሙያ ተቋማት በማሰልጠን ወደ ተግባራዊ ስራ እንዲገቡ ይደረጋል፡፡ የአመራሩና የባለሙያው ዋና ተግባር በዋናነት የመንግስት ፖሊሲዎችን፣ስትራቴጂዎችንና ተያያዥነት ያላቸው ሌሎች ሰነዶችን በሚገባ ተገንዝበው ህዝቡ የአመለካከት ለውጥ እንዲያመጣ በማድረግ የልማቱ ቀጥተኛ ተሳታፊና ተጠቃሚ እንዲሆን ማድረግ ነው፡፡ ስትራቴጂውን ለማስፈጸም ተቋማዊና ቀጣይነት በሆነ መልኩ እንዲንቀሳቀስና ለውጥ እንዲያመጣ ብርቱ ጥረት ይደረጋል፡፡ በሌላ በኩል ከከተማ እስከ ፌደራል ስራውን የሚሰሩና የሚያስተባብሩ አመራሮችና ከፍተኛ ባለሙያዎች በመጀመሪያና በሁለተኛ ዲግሪ ደረጃ ስርዓተ ትምህርት ተቀርጾ ስልጠና እንዲያገኙ ከተደረገ በኋላ ወደ ተግባራዊ እንቅስቃሴ እንዲገቡ ይደረጋል፡፡

በየደረጃው የሚያገለግሉ አመራሮችና ባለሙያዎች በፌደራል፣ በክልል፣ በከተማ፣ በቀበሌና ከዚያም በታች ባለ የልማት ቀጠናዎች ውስጥ የማስተባበርና የመምራት ተግባርና ኃላፊነት

መወጣት እንዲችሉ በዋናነት የሚከተሉትን እውቀቶችና ክህሎቶች በሚገባ ማወቅ ይኖርባቸዋል፡፡

1. በማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎቶች አቅርቦትና ስታንዳርዶች መሰረት አገልግሎት መስተትና ህዝቡንና ባለድርሻ አካላትን የማሳመንና የማነሳሳት እንዲሁም ወደ ልማት መስመር የማስገባት ዕውቀትና ክህሎት፣
2. ልዩ ልዩ የማስፈጸም አቅም ግንባታና የአጀንዳዎችን መቅረጽና ለህዝቡ የማድረስ ዕዉቀትና ክህሎት፣
3. የከተሞችን፣የአመራሩንና የፈጻሚውን፣የህዝቡንና የግል ባለሀብቱን አቅም ክፍተት በመለየት ግንዛቤ የማሳደግ ዕዉቀትና ክህሎት፣
4. የህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ ስራዎች የሚያስፈጽሙ የህዝብና የመንግስት አደረጃጀቶች የመለየትና የማደራጀት ዕዉቀትና ክህሎት፣
5. የህዝቡን የልማትና የመልካም አስተዳደር ፍላጎት መለየትና የከተማ እቅድ ማዘጋጀት እንዲሁም አፈጻጸማቸውን የመከታተል ዕዉቀትና ክህሎት፣
6. ከመንግስት፣ከህዝቡና ከባለ ድርሻ አካለት የሚገኘውን የሀብት አይነትና መጠን የመለየት፣ የማሰባሰብና የማስተዳደር ዕዉቀትና ክህሎት፣
7. የማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎቶች ለህብረተሰቡ ተደራሽ እንዲሆኑ በፌደራል ያልተማከለ አስተዳደር ስርዓትን ማዕቀፍ ውስጥ የዝቅተኛ የአስተዳደር እርከኑን የማጠናከር የአሰራር፣የአደረጃጀትና የአቅም ግንባታ ስራ የመስራት ዕዉቀትና ክህሎት፣
8. የህዝብ ግንኙነት ዕዉቀትና ክህሎት፣
9. የግሉን ዘርፍ በህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ ስራዎች የሚያደርገውን ተሳትፎ የመለየት፣ ድጋፍ የማሰባሰብና የግል ሴክተሩ ሊያከናውናቸው የሚችሉ የመንግስት አገልግሎቶች በመለየት በአጋርነት እንዲሰራ የማድረግ ዕዉቀትና ክህሎት፣
10. አጠቃላይ የክትትልና ግምገማ ሙያ እንዲሁም የሥነ-ምግባር፣ ተጠያቂነት፣ምዘናና የሽልማት ሥርዓት የመዘርጋት ዕዉቀት፣ ክህሎትና የመሳሰሉት ናቸው፡፡

6.3. የህዝብ አደረጃጀቶች ተመራጮችንና ወኪሎችን ግንዛቤ ማሳደግ

ህዝቡን የማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎት አቅርቦትና በአካባቢ ልማትና መልካም አስተዳደር ሥራዎች ላይ እቅድ ከማቀድ ጀምሮ እስከ ውሣኔ አሠጣጥ እንዲሳተፉ ለማስቻል ተከታታይነት ያለዉ የማብቃት ሥራ ይሰራል፡፡ ከህዝቡ ጋር ቀጥተኛ ግንኙነት ያላቸዉ

መዋቅሮች የከተማ/ወረዳ/ቀበሌ አስተዳደሮች በመሆናቸው በሥራቸው የሚገኘውን የህዝብ ተሳትፎ አመራርና ባለሙያዎች ስምሪት በመስጠት ተከታታይነት ያለው የማብቃት ስራ እንዲሰሩ ይደረጋል፡፡ የማብቃት ስራው በህብረተሰቡ በሚስተዋሉ ችግሮች ዙሪያ የሚያተኩር ሆኖ የህብረተሰቡን አመለካከት በመቀየር በመንግስት በሚሠሩ ስራዎች እንዲሠለፍ በማድረግ ህዝቡ በልማትና በመልካም አስተዳደር ስራዎች ቀጥተኛ ተሳታፊና ተጠቃሚ እንዲሆን ይደረጋል፡፡ በተለይም ህዝቡ በግል እና በጋራ ግንዛቤና መግባባት በሚፈጠሩ አጀንዳዎች ላይ እንዲሳተፍ በማድረግ በግል ህይወቱ፣ በአካባቢው ልማትና መልካም አስተዳደር ለውጥ አንዲያመጣ ይደረጋል፡፡ በዚህ መሠረት ከፌደራል እስከ ዝቅተኛ እርከን ያለው አመራርና ባለሙያ የህብረተሰቡ ግንዛቤ በማሳደግ ወደ ልማት እንዲገባና ተጠቃሚ እንዲሆን ያደርጋል፡፡

የህዝብን አቅም በላቀ ደረጃ ለመጠቀም የሚስተዋሉትን ችግሮች አንድ በአንድ ለቅሞ ለማስተካከል መጣር በጣም አስፈላጊና ወሳኝ ጉዳይ ነው፡፡ በህዝቡ በኩል የሚታየው ዋናው ችግር የአመለካከት ችግር ነው፡፡ በመሆኑም ህብረተሰቡ የራሱን ችግሮች ለመፍታትና መብቶቹን ለማስከበር በተደራጀ ሁኔታ የበኩሉን አስተዋጽኦ እንዲያበረክትና ሙሉ እምነት ላይ እንዲደርስ መሥራት ያስፈልጋል፡፡ ለህዝብ ችግር መፍትሔው በራሱ እጅ ላይም እንዳለ ራሱ በሚያደርገው ጥረት ላይ የመንግስትም ሆነ የሌላ አካል ሚና ሊታከል እንደሚችል በተገቢ ሁኔታ ማስጨበጥ ተገቢ ይሆናል፡፡ በዕቅድ ዝግጅትና በትግበራ አፈጻጸም ግምገማ ላይ ህብረተሰቡ በአደረጃጀቶቹ በኩል እንዲሳተፍ፣ ህዝብ መረጃዎችን በበቂ ሁኔታ እንዲደርሱት እና በየቀበሌዉ/በየወረዳዉ/በየከተማዉ የመረጃ ማዕከላትን በማጠናከር ወይም በህዝብ ግንኙነት ሥራ ለህብረተሰቡ መረጃ ለማድረስና ግብረ መልስ ለመስጠት የተጠናከረ ሥራ ይከናወናል፡፡ በመሆኑም የህዝቡን ተቋማት በማደራጀትና ወኪሎችን ግንዛቤ ከመፍጠር አንጻር ከዚህ ቀጥሎ የተዘረዘሩት ጉዳዮች ይከናወናሉ፡፡

ህዝቡ ጥቅሙን ሊያስከብር የሚችለው በተለያዩ አደረጃጀቶች እንደየፍላጎቱ ሲደራጅና እነዚህን ሲያጠናክር ነው፡፡ የህዝብ አደረጃጀት የህብረተሰቡን ጥያቄ ከመመለስ አንጻር የመንግስት አጋር ሆኖ ህብረተሰቡ በመንደር፣ በዕቃ፣ በሙያ፣ በመሳሰሉት የጋራ ጉዳዮች ላይ የተጠናከረ አደረጃጀት እንዲኖረው ማድረግ ያስፈልጋል፡፡

ከዚህ ቀደም ያሉት አደረጃጀቶችም ገና ያልተጠናከሩና የወከሏቸውን የህብረተሰብ ክፍል ማነቃነቅ የጀመረበት ደረጃ ገና አልደረሰም፡፡ በመሆኑም እነዚህ አደረጃጀቶች ተጠናክረው

እንዲንቀሳቀሱ ለማድረግ የአመራራቸዉንና የተወካዮቻቸውን አቅም በየጊዜው የመገንባት ሥራ ተጠናክሮ የሚቀጥል ይሆናል፡፡ እነዚህ አደረጃጀቶች ለህዝብ ጥቅምና ፍላጎት መደራጀታቸው እንደተጠበቀ ሆኖ ከዚህ ባለፈ ህዝቡ ሰብዓዊና ዴሞክራሲያዊ መብቱን የሚያስጠብቅበት መድረኮች በመሆናቸው ለልማት፣ ለዴሞክራሲያዊና መልካም አስተዳደር ሥርዓታችን ግንባታ መሰረትና ቁልፍ ሆነው ያገለግላሉ፡፡ እነዚህን አደረጃጀቶች በመጠቀም በየጊዜው የህብረተሰቡን የተሳትፎ አድማስና አቅም እያሳደጉ በመሄድ የተሟላ ማድረግ ይገባል፡፡

ህዝቡን ለራሱ ችግር ራሱ የመፍትሔ አካል እንደሆነ ማመን አለበት፤ ዘላቂ ጥቅም ላይ ጥልቅ ግንዛቤ ሊይዝ ይገባል፡፡ ከግል ጥቅም ይልቅ የህዝብ ጥቅም የሚያስቀድሙበት እምነት በእያንዳንዱ ዜጋ ለመፍጠር የህብረተሰብ አደረጃጀቶች ሚና መጫወት አለባቸው፡፡ ለእድገትና ለልማት ማነቆ የሆኑ የኪራይ ሰብሳቢነት አመለካከትና ተግባር በህብረተሰቡ ሙሉ ተሳትፎ መሠረት እንዲናድና ልማታዊነት እያደገ እንዲመጣ ተጨባጭ ሥራ ሊሰራ ይገባል፡፡ ህዝቡ ማህበራዊና ኢኮኖሚያዊ ጥያቄዎቹ እንዲመለሱለት ብቻ ሳይሆን የመንግስት መዋቅሩን የሚገመግምበት፣ መረጃ የሚያገኝበት፣ በውሳኔ ላይ ድምጽ የሚያሰማበት መብቱንም ጭምር ማስጠበቅ መቻል አለበት፡፡ ይህ የሚሆነው በህዝብ ዘንድ የአመለካከትና የክህሎት ዕድገት ሲታይና ሲመጣ ነው፡፡ ህዝቡ መብቱንና ግዴታውን በሚገባ ለይቶ እንዲንቀሳቀስ የሚያስችል አመለካከት እንዲያዳብር የተለያዩ ስልጠናዎች፣ ውይይቶችና ምክክሮች ማድረግ ያስፈልጋል፡፡

የህዝብ ተቋማት የልማትና የመልካም አስተዳደር ስራዎችን የመፈጸምና የማስፈጸም ተልዕኮ ያላቸው ሲሆኑ ይህን ተልዕኮ የሚያሳኩት ህዝቡ በልማትና መልካም አስተዳደር ሥራዎች እንዲሳተፍና የልማቱ ተጠቃሚ እንዲሆን ከመቀስቀስና ከማስተባበር ባለፈ የህዝቡን አመለካከት በመቀየር ወደ ተፈለገው የልማት መስመር ማስገባት ሲችሉ ነው፡፡ በዚህ መሰረት የህዝብ ተቋማት ሚናቸውን በአግባቡ እንዲወጡ ለማስቻል የህዝብ ተቋማትና ተመራጮችን በየደረጃው የመደገፍና የማብቃት ስራዎች ይከናወናሉ፡፡ ከዚህ አንፃር የአቅም ግንባታ ስልጠናዎች እና ሙያዊ ድጋፎች በተጨማሪ እንደ አስፈላጊነቱ የቁሳቁስና የፋይናንስ ድጋፍ እንዲያገኙ ይደረጋል፡፡

በህዝቡ የተመረጡ የህዝብ ተመራጮች ተቋማትን በአግባቡ እንዲመሩና እዲያስተባብሩ ስልጠና እንዲያገኙ ይደረጋል፡፡ ከከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን ሴክተር ለተውጣጡ የህዝብ

ወኪሎች/አመራሮችና ባለሙያዎች የአሰልጣኞች ስልጠና ይሰጣል፡፡ በዚህ መሠረት የክልል ከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን ስራዎችን የሚመሩ ቢሮዎችና ከተማ አስተዳደሮች የተሠጣቸውን ስልጠና የአካባቢያቸውን ነባራዊ ሁኔታ መሠረት በማድረግ እስከ ታችኛው የከተማ አስተዳደር እርከን ለሚገኙ የህዝብ ወኪሎች/አመራሮችና ባለሙያዎች ስልጠና እንዲሰጡ ይደረጋል፡፡ ስልጠናው ያመጣውን ለውጥም በመገምገም ለሚመለከታቸው አካላት ሪፖርት ይደረጋል፡፡

በከተሞች ያልተማከለ አስተዳደርን አስፈላጊነት ተገልጋዩ ህብረተሰብ ዕውቀቱ ተፈጥሮለት የሚፈለጉ ማዘጋጃቤታዊ አገልግሎቶች በበቂ ሁኔታ እንዲሰጡ ለማድረግ ምን አይነት አገልግሎት፣ በምን መስፈርት፣ ለማንና መቼ እንደሚሰጥ የሚገልጽ የአሠራር ሥርዓት በመዘርጋት ማሳወቅ በመርህ ደረጃ ይታወቃል፡፡

ሕዝብ በመንግስት ውሳኔዎች ላይ ቀጥተኛ ተሳታፊነቱ የሚረጋገጠው በመንግስት አሠራር ላይ ትክክለኛውንና ወቅቱን የጠበቀ መረጃ ማግኘት ሲችል ነው፡፡ መረጃ የዕድገት መሠረት መሆኑ አንድ ቁልፍ ጉዳይ ቢሆንም የተሳሳተ መረጃም ለምንጠብቀው ዕድገት እንቅፋት መሆኑ የሚያነጋግር አይደለም፡፡ በመሆኑም ለአገር ዕድገት መሠረት በሚሆኑ ወቅታዊ የልማት አጀንዳዎች ዙሪያ በተለይም ተግባራዊ ሊደረጉ በታቀዱ ዕቅዶች፣ ህግ፣ ደንቦችና አሠራሮች እንዲሁም በተሠሩ የልማት ሥራዎች ላይ ተገቢውን መረጃ ለሁሉም ባለድርሻ አካላት ማድረስ ተገቢ ነው፡፡

ይህንንም ውጤታማ ለማድረግ የተግባቦትና ግብረመልስ ሥርዓት በየደረጃው ተፈጻሚ በማድረግ ወቅታዊ መረጃዎችን በማደራጀት ለሕዝብ የማድረስ አሠራርን በተጠናከረ መንገድ ማስኬድ ዋነኛ ጉዳይ ይሆናል ፡፡

ልማታዊ ባለሃብቱ ከሩቁ መመልከት ሳይሆን ውስጥ ገብቶ አንቀሳቃሽ ሞተር ሊሆን ይገባል፡፡ የግል ባለሃብቱ ኢንቨስት በሚያደርግበት አካባቢ ወይም በመኖሪያ አካባቢው ባሉ ሥራዎች ላይ ከፍተኛ ሚና ሊጫወት ይችላል፡፡ የልማትና የመልካም አስተዳደር ችግሮች በሙሉ መንግስትን ብቻ ይመለከታል ከሚል አመለካከት መላቀቅ መቻል አለበት፡፡ በመሆኑም በተደራጀና በተቀናጀ መንገድ የግንዛቤ ሥራዎችን ማከናወን ያስፈልጋል፡፡ በዚህ መሰረት ባለሃብቱ በንግድ ወይም በኢንቨስትመንት በሚንቀሳቀስባቸው አካባቢዎች የኢኮኖሚያዊና

ማህበራዊ ልማቶችን መሠረት አድርጐ የበኩሉን አስተዋጽኦ እንዲያደርግና መንግስት የሚሰጣቸውን አገልግሎቶች በልዩ ልዩ የአጋርነት አማራጮች መሰረት በውል ወስዶ እንዲሰራ ወጥ እና ተከታታይነት ያለው የግንዛቤ ማስጨበጫ መድረክ በማዘጋጀት የአመለካከት ለውጥ እንዲያመጣ በማድረግ አይነተኛ ሚና እንዲጫወቱ ይደረጋል፡፡

ምዕራፍ ሰባት፡ ስትራቴጂውን ለማስፈጸም የሚያስፈልግ የአመራርና የአደረጃጀት ስርዓት

7.1. የክትትል፣ የድጋፍ፣ የግምገማና ግብረ መልስ ስርዓት

ተቋማት መረጃ የማደራጀት፣ የክትትልና ድጋፍ ችግሮቹን ለመቅረፍ የሚያስችል የተደራጀ የመረጃ አያያዝ ስርአት መዘርጋት ይገባቸዋል። በተጨማሪም የአመራሩ ተግባርና ኃላፊነት በግልጽ ማስቀመጥ ያስፈልጋል። ሆኖም የአመራሩ ክትትልና ድጋፍ በተበጣጠሰና ወጥነት የሌለው በመሆኑ በግልም ሆነ በጋራ ወጥ የሆነ የክትትልና ድጋፍ ቼክ ሊስትና ሪፖርት ፎርማት በየጊዜው በማዘጋጀት ስራውን በሚፈለገው ደረጃ መፈፀም ይጠበቅበታል። በሌላ በኩል ፈፃሚው በመረጃ አያያዝ፣ በክትትልና ድጋፍ የሚታዩ ችግሮችን በዘላቂነት ለመፍታት ወጥና ተናባቢ የመረጃ አያያዝ ስርአት በመዘርጋት መጠቀም ያስፈልጋል። ክትትልና ድጋፍ ለአፈፃፀም ስኬት ዋነኛ መሳሪያ በመሆኑ ለተግባራት የድርጊት መርሃ ግብርና ቼክ ሊስት በማዘጋጀት በተቀመጠው መርሀ ግብር መሠረት መከታተል፣ መደገፍ፣ መገምገም፣ ሪፖርት ማዘጋጀትና ግብረመልስ መስጠት ይገባል።

በተለያዩ አካባቢዎች /ከተሞች/ በከተሞች የማስፈጸም አቅም ግንባታና የህዝብ ንቅናቄ ስትራቴጂ የሚከናወኑ ተግባራትን ከመገምገም አኳያ ከተስተዋሉት ዋና ዋና ችግሮች መካከል አፈፃፀምን በተጨባጭ ለመገምገም የሚያስችሉ ጠቋሚዎች በግልጽ ተለይተው አለመቀመጥ፣ የሚመለከታቸው አካላት በተቀመጠው የጊዜ ሰሌዳ መሠረት በጋራ ያለመገምገም ዋና ዋናዎቹ ናቸው። ይህን ሥርዓት ከመተግበር አንፃር የተለያዩ ሥራዎች የተሠሩ ቢሆንም ወጥነትና ቅንጅት በጐደለው መልኩ መከናወናቸው በተግባራት አፈፃፀም ላይ አሉታዊ ተጽእኖ አሣድሯል። በመሆኑም የከተሞች የማስፈጸም አቅም ግንባታና የህዝብ ንቅናቄ ስትራቴጂ አፈፃፀም ጋር በተያያዘ በየደረጀው የሚናወኑ ተግባራት በምን ደረጃ ላይ እንዳሉ ለመረዳት የክትትልና ግምገማ ሥርአት መኖር እጅግ አስፈላጊ ነው።

በክትትል ሂደት ላይ ከነበሩ ክፍተቶች መካከል ወጥነት የጐደለው የክትትል እቅድ አለመኖር፣ በዚህም በጉዳዩ ላይ መሳተፍ የሚገባቸውን አካላት ሚናቸውን በግልጽ የመለየት ችግሮች፣ ክትትል የሚደረግበትን ጊዜ አለመወሰንና ለሥራው አስፈላጊ የሆኑ ቁሳዊና ሰብአዊ ሃብት በበቂ ሁኔታ መመደብ አለመቻሉ መሠረታዊ ጉድለቶች ናቸው። እነዚህ ጉድለቶች ስለሥራው

ተአማኒነት ያላቸው መረጃዎች በማሠባሰብ ተንትኖ ለሚመለከታቸው አካላት መስጠት ባለማስቻላቸው ከክትትል አላማ አንፃር የሚፈለገውን ውጤት ለማሣካት ካለመቻሉም በላይ ወቅታዊ የእርምት እርምጃ ማድረግ አለመቻሉ በተለያዩ አካባቢዎች /ከተሞች/ በከተሞች የማስፈጸም አቅም ግንባታና የህዝብ ንቅናቄ ስትራቴጂ የሚከናወኑ ተግባራትን ከመገምገም አኳያ የተስተዋሉት ዋና ዋና ችግሮች ናቸው፡፡ በየደረጃው የተቋቋሙ መንግስትና የህዝብ አደረጃጀቶችና ኮሚቴዎች በከተሞች የማስፈጸም አቅም ግንባታና የህዝብ ንቅናቄ ስትራቴጂ መሰረት የመምራትና የማስተዳደር ሚና አንፃር የዕቅዱ ዝግጅት እንዲሁም የአፈጻጸም ክትትልና ግምገማ ሥርዓቱን የማስተባበር ኃላፊነታቸውን ይወጣሉ፡፡

በተጨማሪም ከመስክ ጥናትም ሆነ ከአስተዳደራዊ ምንጮች የሚገኙ ለአፈጻጸም ክትትልና ግምገማ ሥርዓቱ እንደ ግብዓት የሚውሉ መረጃዎችን በማቀነባበርና በመተንተን ሪፖርቶችን በማዘጋጀት ለሚመለከታቸው አካላት ያሰራጫል፡፡ ጥቅም ላይ እንዲውሉ ያደርጋል፡፡ ለዚህም መነሻ የሚሆኑት በየደረጃው የዘርፉ አስፈጻሚ አካላት በተወከሉ የቴክኒክ ኮሚቴ አባላት አማካይነት ተዘጋጅተው የሚቀርቡ የአፈጻጸም ግምገማ የመነሻዎች በመውሰድ ስራዎች ይከናወናሉ፡፡ ከዚህ አንፃር በየዘርፉ የሚቀርቡ የሩብ ዓመት የአፈጻጸም ክትትልና ግምገማ ሪፖርቶች በአብዛኛው የሚያስተናግዱት የውጤትና የግብዓት አመልካቾችን (Output and Input Indicators) ሲሆን በየሦስት ወሩ የሚካሄድ የመስክ ጥናት መረጃዎችን መሠረት አድርገው የሚዘጋጁ ሪፖርቶች የሚያስተናግዱት የተጨባጭ ለውጦች አመልካቾችን (Outcome and Impact Indicators) ነው፡፡

የከተሞች የማስፈጸም አቅም ግንባታና የህዝብ ንቅናቄ ስትረቴጂን ዓላማ ለማሣካት ወይም የተሰጡትን ተግባርና ኃላፊነቶች በአግባቡና በተደራጀ መልኩ መወጣት የሚችለው አስተማማኝ የሆነ የክትትልና ግምገማ ሥርዓት ሲኖረው ነው፡፡ ሥርዓቱ የሚዘረጋው ለሥርዓትነቱ ብቻ ሣይሆን በተግባር ተተርጎሞ ለውጤት የሚያበቃ መሆን ሲችል ነው፡፡ ከዚሁ አንፃር ማንኛውም ተግባር ውጤታማ እንዲሆን ወቅታዊ ክትትልና ግምገማ ማድረግ አስፈላጊ ነው፡፡ በዚህ መሠረት የሚከተሉትን ስልቶች መሠረት በማድረግ የክትትልና ግምገማ ሥርዓቱ ይከናወናል፡፡

1. በየደረጃው ለክትትልና ለግምገማ የሚውሉ የውጤት አመልካቾች በማዘጋጀት በዚሁ መሰረት በማድረግ በየወቅቱ ክትትልና ግምገማዎችን ማካሄድ፣

2. የመስክ ግምገማዎችንና የሱፐርቪዥን ሥራዎችን በተቀናጀ መልኩ በማካሄድ ለውሳኔ የሚያግዙ መረጃዎችን ማሰባሰብ፣ መጠቀምና መተንተን፣
3. በየደረጃ ባለ ተቋማት የቅሬታ ማስተናገጃ ሥርዓትን ማጠናከርና የሚያጋጥሙ ችግሮችን በፍጥነት መፍታት፣
4. አጠቃላይ ግምገማ በየሩብ አመቱ፣ በአመቱ አጋማሽ፣ በዘጠኝ ወርና በአመቱ መጨረሻ ላይ ማድረግ፣
5. በዓመት አንድ ጊዜ የማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎት አሰጣጥ ዙሪያ ከተሞችን መመዘንና እውቅና መስጠትና ተሞክሮ መቀመርና ማስፋፋት ናቸው።

7.2. የክትትልና ድጋፍ ስራዎችን የሚያከናውኑ አስፈጻሚ አካላት አደረጃጀት

በየደረጃ ያሉ የመንግስት እና የህዝብ አደረጃጀቶች በየጊዜው ያለውን የከተሞች የማስፈጸም አቅም ግንባታና የህዝብ ንቅናቄ ስትራቴጂ ሥራዎች መከታተልና መደገፍ ይገባቸዋል። በየደረጃው የሚካሄዱትን እንቅስቃሴዎች የሚመሩና አቅጣጫ የሚያሲዙ በፌደራል ፣ በክልልና በከተማ አንድ አንድ የተለያዩ የከተማ ስራዎችን የሚያስተባበር ኮሚቴዎች ይቋቋማሉ። የእነዚህ ኮሚቴዎች አደረጃጀት፣ ተግባርና ኃላፊነቶች ከዚህ ቀጥሎ ቀርቧል።

ሀ.የከተማ ሥራዎችን በፌደራል፣በክልልና በከተሞች የሚያስተባብር ኮሚቴ አደረጃት፡-

በየደረጃው የሚቋቋመው ስትሪንግ ኮሚቴ አባላት

1. በየደረጃው ያሉ የከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን ስራዎችን የሚመራ ኃላፊ.....ሰብሳቢ
2. በየደረጃው ያሉ የከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን ስራዎችን የሚመራ ምክትል ኃላፊ.አባል
3. በየደረጃው ያሉ የመልካም አስተዳደርና አቅም ግንባታ ስራዎችን የሚያስተባብር ኃላፊ.ጸሀፊ
4. በየደረጃው ያሉ የሲቪል ሰርቪስ ስራዎችን የሚያስተባብሩ ኃላፊዎች.....አባል
5. በየደረጃው የሚገኙ የፋይናንስና ኢኮኖሚ ልማት የሚያስተባብሩ ኃላፊዎች.....አባል
6. በየደረጃው ያሉ የጥቃቅንና አነስተኛ ተቋማት ልማት ኤጀንሲ .....አባል
7. በየደረጃው ያሉ የትምህርትን ስራ የሚያከናውኑ አካላት .....አባል
8. በየደረጃው የሚገኙ የቴክኒክና ሙያ ስልጠና ኤጀንሲዎች.....አባል
9. በየደረጃው ያሉ የመንግስት ኮሙኒኬሽን ስራ የሚያከናውኑ አካላት.....አባል
10. በየደረጃው ያሉ የሴቶች፣ወጣቶችና ህጻናት ጉዳይ የሚከታተሉ አካላት.....አባል

11. የኢትዮጵያ ማዕከላዊ ስታስቲክስ ባለስልጣን .....አባል
12. የኢትዮጵያ ደረጃዎች ኤጀንሲ .....አባል
13. የውሃና ኢነርጂ ሚኒስቴር.....አባል
14. የጤና ጥበቃ ሚኒስቴር.....አባል
15. የአካባቢ ጥበቃ ለስልጣን.....አባል
16. እንደ አስፈላጊነቱ የሚጋበዙ .....አባላትና አስረጂዎች ይሆናሉ፡፡

በየደረጃው የሚቋቋመው የከተማ ስራዎችን የሚያስተባበር ኮሚቴ የሚከተሉት ተግባርና ኃላፊነቶች ይኖሩታል፡፡

1. በሀገር ደረጃ የሚካሄደውን የከተሞች የማስፈጸም አቅም ግንባታና የህዝብ ንቅናቄ ስትራቴጂን ለማስፈጸም የሚያግዙ የከተማ ልማትና መልካም አስተዳደር ስራዎችን ያቅዳል፣ ይመራል፣ ያስተባብራል፣ ይከታተላል፣ ይገመግማል፣
2. በከተሞች የማስፈጸም አቅም ግንባታና የህዝብ ንቅናቄ ስትራቴጂን በሚፈጸምበት ወቅት በሚያጋጥሙ ወሳኝ ጉዳዮች(ችግሮች) ላይ እየመከረ ውሳኔ ይሰጣል ወይም እንደ ሁኔታው ለሚመለከተው አካል ያቀርባል፣ ሲፈቀድም ተግባራዊ መሆናቸውን ይከታተላል፣
3. በፌደራል፣በክልልና በከተማ ያለውን የከተሞች የማስፈጸም አቅም ግንባታና የህዝብ ንቅናቄ ስትራቴጂ ሥራዎችን የሩብ፣ የመንፈቅ፣ የዘጠኝ ወርና የዓመት የዕቅድ አፈጻጸም ይገመግማል፤ አቅጣጫ ያስይዛል፣
4. በቅንጅት ለሚሰሩ በአጣቃላይ፣በህዝብ ንቅናቄ ስራዎች፣በማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎትና የሙያ ስታንዳርድ ዝግጅት ስራዎች የቴክኒክ ኮሚቴ ያቋቁማል ፣ተግባሩንም ይከታተላል፡፡
5. በተለየ አቅጣጫ መከታተል አስፈላጊ ሆኖ ሲያገኘው የተለያዩ እንስፔክሽን ቡድኖችን ያደራጃል፣ ሪፖርታቸውን ይገመግማል፣ መወሰድ ያለበትንም እርምጃ ያመላክታል፣
6. ድጋፍ ለሚፈልጉ ክልሎችና ከተሞች አስፈላጊ የሆኑ ድጋፎችን ይሰጣል ወይም እንደ ሁኔታው ድጋፍ የሚያገኙበትን ሁኔታ ያመቻቻል፣

ሐ. የከተሞች የማስፈጸም አቅም ግንባታና የህዝብ ንቅናቄ ስትራቴጂን ለሚያስፈጽሙ በየደረጃው የሚገኝ የከተሞች መልካም አስተዳደርና አቅም ግንባታ ስራዎችን የሚያከናውን አካል ተግባርና ኃላፊነት

1. በየደረጃው ያሉ ኮሚቴዎች የሚሰጡ ውሳኔዎች የተደረሰበት ስምምነት ተግባራዊ መሆኑን ይከታተላል፣ ያረጋግጣል፤
2. የከተሞች የማስፈጸም አቅም ግንባታና የህዝብ ንቅናቄ ስትራቴጂንና ማስፈፀሚያ ስልቱን የሚመለከት የአሰራር አቅጣጫዎች እየነደፈ ለኮሚቴው ያቀርባል፣ ስምምነት የተደረሰበትም ጉዳይ አግባብ ባለው የክልል አካል እየላከ መተግበሩን ይከታተላል፤
3. የከተሞች የማስፈጸም አቅም ግንባታና የህዝብ ንቅናቄ ስትራቴጂ ትክክለኛውን አቅጣጫና ፍጥነት ጠብቆ መተግበሩን ይከታተላል፣ ያረጋግጣል፣
4. ኮሚቴው አስፈላጊውን የቴክኒክ እገዛ የሚያገኙበትን ሥልት ይቀይሳል፣ ስራዎች ተናብበውና ተጣጥመው መሄዳቸውን ይከታተላል፣ ያረጋግጣል፣
5. ለማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎትና የሙያ ስታንዳርድ ዝግጅትና ምዘና የኮሚቴ አባላትን መልምሎ ለኮሚቴው ያቀርባል፣
6. ምርጥ ተሞክሮችንና አዳዲስ ዕውቀቶችን ያቀናብራል፣ ይይዛል፣ ለሚመለከታቸው ሁሉ ያሰራጫል፤
7. የከተሞች የማስፈጸም አቅም ግንበናታና የህዝብ ንቅናቄ ስትረቴጂ ሀገራዊ የአጭር፣ የመካከለኛና የረጂም ጊዜ ዕቅድ እየነደፈ ለኮሚቴ ያቀርባል፣ ተግባራዊ የሚሆንበትን ሁኔታ ያመቻቻል፣ አፈጻጸሙንም ይከታተላል፤
8. በተጨማሪም ኮሚቴዉ የሚሰጠውን ሌሎች ሥራዎች ያከናውናል፤

7.3. የክትትልና ድጋፍ ስራዎችን የሚያከናውኑ የባለድርሻ አካላት ሚና

ባለድርሻ አካላት	ሚና
የከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን ሚኒስቴር፡-	• ስራውን በባለቤትነት ይመራል
	• የስታንዳርዱን አፈጻጸም ማስተባበርና መቆጣጠር
	• ለክልሎች እና ለከተማ አስተዳደሮች የአቅም ግንባታ ድጋፍ በማድረግ
የውሃና ኢነርጂ ሚኒስቴር፣	• ለከተማ አገልግሎቶች አቅርቦት የአፈጻጸም ምዘና የሚረዳ የአገልግሎቶቹን ስታንዳርድ መረጃ የመስጠት
የጤና ጥበቃ ሚኒስቴር፣	• ለከተማ አገልግሎቶች አቅርቦት የአፈጻጸም ምዘና የሚረዳ የአገልግሎቶቹን ስታንዳርድ መረጃ የመስጠት
የአካባቢ ጥበቃ ለስልጣን፡-	• ለከተማ አገልግሎቶች አቅርቦት የአፈጻጸም ምዘና የሚረዳ የአገልግሎቶቹን ስታንዳርድ መረጃ የመስጠት
የኢትዮጵያ ማዕከላዊ ስታስትስቲክ ኤጀንሲ፡-	• ከተሞችን የሚመለከቱ አስፈላጊ መረጃዎችን በወቅቱ የመስጠት
የኢትዮጵያ ደረጃዎች ኤጀንሲም	• በስታንዳርድ ዝግጅትና አተገባበር ሙያዊ እገዛ ማድረግ
ትምህርት ሚኒስቴር	• የሙያ ስታንዳርድ ለማዘጋጀት የሚረዳ መነሻ አለምአቀፍ ቤንች ማርክና ቴክኒካዊ እገዛ ማግኘት
	• የተዘጋጀው የሙያ ስታንዳርድ ፎርማት፣አቀማመጥና ዲዛይን ሃገርአቀፋዊ ስታንዳርዱን እንዲይዝ ማድረግ
	• በፀደቁት የሙያ ስታንዳርዶች መሰረት ሙያዎቹን በየሌቭሉ ለሲቪል ሰርቪስ ሚኒስቴር ማሳወቅ
	• ለጸደቁት የሙያ ስታንዳርዶች የብቃት ምዘና መስፈርትና ሥርዓተ ትምህርት ለማዘጋጀት ከኢንዱስትሪው ለተሰባሰቡ ባለሙያዎች ስልጠና መስጠትና የብቃት ምዘና መስፈርትና የስርዓተ ትምህርት ዝግጅቱን መምራት
	• የተዘጋጀውን የብቃት ምዘና መስፈርትና ሥርዓተ ትምህርት በመመዘኛነትና በማሰልጠኛነት እንዲያገለግል

ባለድርሻ አካላት	ሚና
	ለክልል ቴ/ሙያ/ኤጀንሲዎችና ለክልል ቴክኒክና ሙያ የብቃት ምዘና ማረጋገጫ ኤጀንሲዎች እንዲሁም ለቴ/ሙያ ተቋማት እንዲደረስ ማድረግና ለስልጠናና ምዘና ዝግጁ እንዲሆን ማስቻል • የሙያ ስታንዳርድ ለተዘጋጀላቸው አገልግሎቶች የክልሉ ከተሞችን የስልጠና ፍላጎት በመለየት ከክልሉ ቴክኒክና ሙያ ኤጀንሲ ጋር የስልጠና የመግባቢያ ሰነድ መፈራረምና ለከተሞች በስልጠና ፍላጎታቸው መሰረት ከቴክኒክና ሙያ ተቋማት ጋር የስልጠና መግባቢያ ሰነድ እንዲፈራረሙ ድጋፍ መስጠት • ለከተማ አገልግሎቶች አቅርቦት የአፈጻጸም ምዘና የሚረዳ የአገልግሎቶቹን ስታንዳርድ መረጃ የመስጠት
የክልል የከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን ቢሮዎች	• በክልሉ ቴክኒክና ሙያ ተቋማት ሊኖር የሚችለውን የዘርፉን የመምህራን እጥረት ለመቅረፍ በክልሉ በመዋቅሩና በዘርፉ ካሉ ኢንዱስትሪዎች ብቃት ያላቸውን ባለሙያዎች በመመልመል የአሰልጣኝነት ስልጠና እንዲያገኙና በአሰልጣኝነት እንዲሰሩ ከቴክኒክና ሙያ ኤጀንሲዎች ጋር የመግባቢያ ሰነድ መፈራረምና በከተሞች በኩል ተግባራዊነቱን መከታተል • ከተሞች በስልጠና ፍላጎታቸው መሰረት ሰልጣኞችን መልምለው ወደ ቴክኒክና ሙያ ተቋማት ማስገባታቸውንና ስልጠናው መጀመሩን ሂደቱን እስከመጨረሻው መከታተል መገምገም • በክልሉ ካሉ የዘርፉ ኢንዱስትሪዎች ለሙያ ብቃት ምዘና ማዕከልነት ሊያገለግሉ የሚችሉ ተቋማትን መለየት ለማደራጀት እገዛ ማድረግ በክልሉ የቴክኒክና ሙያ የብቃት ምዘና ማረጋገጫ ኤጀንሲ ዕውቅና እንዲያገኙ ማድረግ • በክልል ከተሞች በመዋቅሩና በዘርፉ ካሉ ኢንዱስትሪዎች የትብብር ስልጠና መስጫ የሚሆኑ ኩባኒያዎችን/መስሪያ ቤቶችን የመለየትና የመደገፍ ስራ መስራት • በክልሉ ባሉ ከተሞች በዘርፉ በቴክኒክና ሙያ ተቋማት ሰልጥነው የወጡትንና በዘርፉ የብቃት ማረጋገጫ ሳያገኙ ስራ ላይ ተሰማርተው የሚገኙትን የብቃት ምዘና እየወሰዱና ብቃታቸው እየተረጋገጠ ወደ ስራ እንዲሰማሩ ከክልሉ ከቴክኒክና ሙያ የብቃት ማረጋገጫ ኤጀንሲዎችና

ባለድርሻ አካላት	ሚና
	ከብቃት ምዘና ማዕከላት ጋር አብሮ መስራት • በከፍተኛ ትምህርት ደረጃ ለሚደረግ ስልጠና የክልል ሰልጣኞችን የመመልመል ለስልጠና የመላክ ወጪዎችን የመጋራት ከስልጠና በኋላም የማሰማራት • በክልል ከተሞች በመዋቅሩና በዘርፉ ባሉ ኢንዱስትሪዎች የመስሪያ ቤት ውስጥ (in-Company) የስራ ላይ ስልጠና ስርዓት እንዲዘረጋ ድግፍ መስጠትና አተገባበሩን መከታተል • በክልል ደረጃ የሰው ኃይል ልማት መረጃ ቋት በማዘጋጀት መረጃውን አደራጅቶ መያዝ፣ የመረጃ ልውውጥ ከሚኒስቴር መስሪያ ቤቱና ከክልል ከተሞች ጋር ማድረግ ፣የስልጠና ፍላጎት ዳሰሳ ጥናት በማካሄድ ስልጠናዎችን በክልል ደረጃ ማከናወን ሪፖርቱን ለሚኒስቴር መስሪያ ቤት መላክ • በስርዓተ ትምህርቱ የሚሰለጥኑ የዘርፉ ሰልጣኞችንና ሌሎች ለስልጠናው አጋዥ የሚሆኑ ትብብርና መደጋገፎችን በተመለከተ ከክልል የዘርፉ ቢሮዎች ጋር የመግባባቢያ ሰነድ መፈራረም • ስለ ስታንዳርድ አተገባበርና ምዘና ለከተሞች የአቅም ግንባታ ድጋፍ በማድረግ፣ • ስታንዳርድ አተገባበርና የምዘና ስራውን በማስተባበርና በመቆጣጠር፣ • የስታንዳርድ አተገባበር የአፈጻጸም ክትትል በማድረግና ምዘናውን በመቆጣጠር ወቅቱን የጠበቀ ሪፖርት ለከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን ሚኒስቴር መላክ • የከተሞችን የህዝብ ንቅናቄ ስራ የማስተባበርና የመደገፍ፣ክልል አቀፍ የንቅናቄ አጀንዳዎችን መቅረጽ፣ የህዝብና የመንግስት አደረጃጀቶችን ማቀቀምና ያሉትንም ማጠናከር፣ ክልል አቀፍ የህዝብ ንቅናቄ ስራዎችንና ከህብረተሰቡ የተገኙ የጉልበት፣የገንዘብና የእውቀት አስተዋጽኦን በየጊዜው መከታተልና መረጃውን ለሚኒስቴር መስርያቤቱ መላክ • በከተሞችና በየደረጃው ያሉ የከተማ ዝቅተኛ የአስተዳደር

ባለድርሻ አካላት	ሚና
	እርከኖችን ያልተማከለ አስተዳደር ስርዓቱ እንዲጠናከር መደገፍ
የክልል ቴክኒክና ሙያ ኤጀንሲዎች	• ስልጠና እንዲጀምር ለማድረግ የሚያስችል ፋሲሊቲና መምህራን ለቴክኒክና ሙያ ተቋማት ማሟላት መከታተል • በክልል ደረጃ ከዘርፉ ለሚመለመሉና በቴክኒክና ሙያ ተቋማት በአሰልጣኝነት ሊያገለግሉ ለሚችሉ ባለሙያዎች የአሰልጣኝነት ስልጠና ማዘጋጀት፣ መስጠትና ማረጋገጫ ሰርተፊኬት መስጠት
የቴክኒክና ሙያ ተቋማት	• የዘርፉን ሰልጣኞች ተቀብሎ ለማሰልጠን የመግባቢያ ሰነድ ተቋማቱ ከሚገኙበት ከተማ አስተዳደሮች ጋር መፈራረም • በከተሞች የዘርፉን የሰው ኃይል ልማት ለመደገፍ ከስልጠና ባሻገር ከመዋቅሩና ከዘርፉ ኢንዱስትሪዎች ጋር በቴክኖሎጂ ሽግግር በልምድ ልውውጥና የእርስ በእርስ መተጋገዝ ረገድ ተሳታፊ መሆን • ሰልጣኞችን ማሰልጠን መመዘን የስልጠና ማጠናቀቂያ ሰርተፊኬት መስጠት
የክልል የቴክኒክና ሙያ ብቃት ምዘና ማረጋገጫ ኤጀንሲዎች	• ከዘርፉ ኢንዱስትሪ በብቃት ምዘና ማዕከልነት ሊያገለግሉ የሚችሉ ተቋማት ምርጫ ላይ በመሳተፍ ድጋፍ መስጠት • በብቃት ምዘና ማዕከልነት ለተመረጡ የዘርፉ ኢንዱስትሪዎች የምዘና ማዕከልነት ዕውቅና መስጠት • በዘርፉ ኢንዱስትሪዎች ከሚሰሩ ሰራተኞች ለብቃት መዛኝነት ለሚመለመሉ ባለሙያዎች የመዛኝነት ስልጠናና ማረጋገጫ መስጠት • የዘርፉን የብቃት ምዘና ማዕከላት አደረጃጀት አሰራርና አፈጻጸም መከታተል ቴክኒካዊ ድጋፍ መስጠት የብቃት ምዘና አሰጣጥ ሂደትን ማስተባበር መከታተልና መቆጣጠር • በብቃት ምዘናው ላለፉ ሰልጣኞች የብቃት ማረጋገጫ መስጠት
ከኢንዱስትሪው የተመረጡ	• የብቃት ምዘና ለማካሄድ ከክልልየብቃት ምዘና ማረጋገጫ ማዕከላትና ከክልል የዘርፉ ቢሮዎች ጋር በመተባበር

ባለድርሻ አካላት	ሚና
የምዘና ማዕከላት	ፕሮግራም ማዘጋጀት • ስልጠና ያጠናቀቁ ወይም በዘርፉ ኢንዱስትሪ ውስጥ የብቃት ማረጋገጫ ሳያገኙ እየሰሩ ያሉትን ሰራተኞች በሚወጣው ፕሮግራም መሰረት መመዘንና በክልል የብቃት ማረጋገጫ እንዲያገኙ ማድረግ
የመንግሥትና የግል የከፍተኛ ትምህርት ተቋማት	• ዘርፉ ለይቶ ባዘጋጀው የሙያ መስክ የተዘጋጁ የሙያ ፕሮፋይል (Professional Profile) ላይ አስተያየት መስጠት ማዳበርና ይህንኑ መሠረት አድርገው ሥርዓተ ትምህርት መንደፍ፣ • የተዘጋጀውን ሥርዓተ ትምህርት በአውደጥናት በማዳበር ለትግበራ ዝግጁ ማድረግ • መምህራንንና የማሰልጠኛ ቁሳቁሶችንና ቦታዎችን ማዘጋጀት • ሥልጠናውን ማከናወን ሰልጣኞችን መዝኖ ብቃታቸውን አረጋግጦ ማውጣት
የዘርፉ ኢንዱስትሪዎች/ተቋማት	• የኢንዱስትሪውን/ተቋሙን/ የሰው ኃይል ልማት የሚያስፈፅም አካል ማቋቋም ፣የመረጃ ቋት ማደራጀት ፣መረጃ መያዝ፣ መረጃውን ለሚኒስቴር መስሪያ ቤቱ መላክ፣ የኩባኒያ ስልጠና ስርዓት መዘርጋት የፍላጎት ጥናት በማካሄድ የኢንዱስትሪውን /የተቋሙን ስልጠና መምራት መከታተል ውጤታማነቱን መገምገም ከክልል የከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን ቢሮዎች ጋር ጥብቅ ግንኙነት በመፍጠርና አስፈላጊውን ድጋፍ በመጠየቅ ፣የመረጃ ቋት በማደራጀት፣ መረጃ በመያዝና በመለዋወጥ የከተሞችንና በከተሞች ስር ያሉ የዘርፉን ኢንዱስትሪዎች የሰው ኃይል ልማትን በተገቢው መፈጸም
የክልል ከተማ አስተዳደሮች	• የሙያስታንዳርድ ለተዘጋጀላቸው ሙያዎች የከተሞችን ከዝቅተኛ እስከ መካከለኛ ያለውን የዘርፉን የሰው ኃይል ልማት ፍላጎት በመለየት ለማሰልጠን ከከተሞች የቴክኒክና ሙያ ተቋማት ጋር የመግባቢያ ሰነድ መፈራረም • ስልጠናውን መከታተል መገምገም እንዲከናወን ማድረግ • ሰልጣኞች ወደ ስራ ከተሰማሩ በኋላ ያመጡትን ለውጥ

ባለድርሻ አካላት	ሚና
	ወይም የስራ አፈጻጸም መገምገም • የቴክኒክና ሙያ ተቋማት ለሚያጋጥማቸው የቴክኖሎጂ የመምህራን ና ሌሎች አስፈላጊ ግብዓቶች በከተሞች ከሚገኘው የዘርፉ ባለሙያዎች ና ሪሶርሶች እንደሁኔታው ታይቶ ትብብር በማድረግ የዘርፉ የሰው ኃይል ስልጠና የሚሳካበትን ሁኔታ ማመቻቸት • በከተሞች በመዋቅሩና በዘርፉ ያሉ ኢንዱስትሪዎች ለሰልጣኞች የትብብር ስልጠና (Cooperative Training} አስፈላጊውን ትኩረት ሰጥተው እንዲተገብሩ ማስተበበር መከታተል • በከተሞች በመዋቅሩና በዘርፉ ያሉ ኢንዱስትሪዎች የኩባኒያ የስራ ላይ ስልጠና ስርዓት እንዲዘረጉና ተግባራዊ ማድረጋቸውንና ያስገኘውን ለውጥ መከታተል መገምገም • በከተሞች በመዋቅሩና በዘርፉ ኢንዱስትሪዎች የሰልጣኖች ስምሪትም ሆነ የአዲስ ተቀጣሪ ሰራተኞች ምልመላና ቅጥር የብቃት ምዘናን መሰረት ያደረገ መሆኑን መከታተል መቆጣጠር • በከተሞች በመዋቅሩ ያለውን የሰው ኃይል ስልጠና መምራት መከታተል መቆጣጠርና መገምገም • ከከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን ሚኒስቴር ተዘጋጅተው ለአፈጻጸም የተላኩትን የማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎት ስታንዳርዶች ወደ ስራ በመተርጎም ውጤት ያለው ተግባር መስራት እና • ስለ ስታንዳርድ ትግበራው አጠቃላይ ሁኔታ የሚያስረዱ መረጃዎችን በክልል ለሚገኙ ቢሮዎች ወቅቱን ጠብቀው ማቅረብ አለባቸው፡፡ • ምዘና በሚከናወንበት ወቀት ተፈላጊ መረጃዎች እንዲቀርቡ ማድረግ • የአገልግሎቶች አፈጻጸም ምዘናውን ስራ በቅርብ በመከታተል መደገፍ

ማጠቃለያ

በከተሞች የአገልግሎት አቅርቦቱን ቀልጣፋ፣ውጤታማና ተደራሽ እንዲሆን ለማስቻል በከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን ሴክተር ዕድገትና ትራንስፎርሜሽን ዕቅድና የከተሞች መልካም አስተዳደርና አቅም ግንባታ ፕሮግራም በመቅረጽ ወደ እንቅስቃሴ ተገብቷል፡፡ ይህንን ፕሮግራም ተግባራዊ ለማድረግ በክፍለ-ኢኮኖሚው በ2012 ዓ.ም. ከተሞች በአገልግሎት አሰጣጣቸው መካከለኛ ገቢ ካላቸው ሀገራት ከተሞች ጋር ተወዳዳሪ እንዲሆኑ ለማስቻል የሰነቀውን ራዕይ ለማሳካት በአገልግሎት አሰጣጡ ዙሪያ የሚታዩ ችግሮችን መቅረፍ የሚያስችል ወጥ የሆነ የአገልግሎትና የሰው ሃይል ሙያ ስታንዳርድ ተዘጋጅቶላቸው የከተሞች ያልተማከለ አደረጃትና የአሰራር ስርዓት በመዘርጋት የህዝብ ንቅናቄን መፍጠር አስፈላጊ ነው፡፡

በከተሞች ልማትንና መልካም አስተዳደርን ለማምጣት ስልጣንና ሃላፊነትን በተግባር ለዝቅተኛ የአስተዳደር መዋቅሮች በማውረድ በራስ ጉዳይ ራስ የመወሰን መብት ለማረጋገጥ እና የሕዝቡን ተሳትፎ ለማሳደግ የሚያስችል ምቹ ሁኔታ መፍጠርና የተጀመረውን ያልተማከለ አስተዳደር አሰራር መዘርጋትና ማጠናከር ይገባል፡፡ ባልተማከለ አስተዳደር መርህ መሠረት ሥልጣን ወደ ሕዝቡ በማውረድ ሕብረተሰቡ ማዘጋጃ ቤታዊ አገልግሎቶችን ውጤታማና ቀልጣፋ በሆነ መንገድ እንዲያገኝ ለማድረግ የቀበሌና ሌሎች የዝቅተኛ የአስተዳደር እርከኖች በህግ የተሰጣቸውን ሥልጣንና ሃላፊነት ሙሉ ለሙሉ እንዲተገብሩ በስትራቴጂው የተቀመጡ የመፍትሄ አቅጣጫዎችን መከተል ያስፈልጋል፡፡

ስትራቴጂው ላይ የተመለከቱትን አቅጣጫዎችና ስልቶችን ለማስፈጸም የሚያግዙ የአሰራር ሥርዓት ሠነዶችና ማስፈጸሚያ ስልቶች በተለይ የህግ ማዕቀፎች አዋጆች ሞዴል ደንቦች፣ መመሪያዎች ፕሮግራሞች ወይም የዕቅድ አዘገጃጀት ማንዋሎችና ስታንዳርዶች ሴቶችን ተሳታፊነትና ተጠቃሚነት እንደሁም ክፍተቶችን ሌጠብ በሚያስችል መልክ የተቃኙ እና የወጣቶችንም የልማት ተሳታፊነትና ተጠቃሚነት ያረጋገጡ መሆን ይኖርባቸዋል፡፡

የህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ ስራ በመንግስት፣ በህዝቡና በባለ ድርሻ አካላት በአጋርነትና በፍላጐት ላይ የተመሠረት የልማትና የመልካም አስተዳደር እንቅስቃሴ ሲሆን ከተራ መረጃ ከማቀበል ባለፈ ህዝቡ በዘርፉ ስራዎች በቂ ድጋፍና አጋርነቱን የሚያሳይበት ዋጋ ያለው የህብረሰቡን ወሳኝነትን የሚያመለክት ነዉ፡፡ ዴሞክራሲያችን የህዝቡን ቀጥተኛ ተሳትፎ መሰረት ያደረገ ብቻ

ሳይሆን በፌደራል ስርዓቱ በየእርከኑ ባሉት አደረጃጀቶችና አሰራሮች ላይ ተጨባጭ የሆነ ተጽእኖ ማሳርፍ የሚችል ሀይል እንዳለው የተለያዩ የመንግስት ሰነዶች ያስረዳሉ፡፡ ከዚህ በላይ ህገ መንግስታችን መንግስት ይህንን የዜጎች መብት እንዲያከብር በተለያዩ አንቀጾቹ በግልጽ አስቀምጧል፡፡ በመሆኑም በከተሞች የተጀመሩትን የልማትና መልካም አስተዳደር ውጤቶች ዘላቂነት ለማረጋገጥ የህዝብ ተሳትፎና ንቅናቄ የተቀናጀና የተደራጀ እንዲሆን ግልጽ አቅጣጫና ዓላማ ያለዉ በማድረግ፣ በተጠናከረ የተግባቦት (communication) ስራ በማጀብ፣ በሁሉም ተዋናዮች ፍላጐትና ፍቃድ ላይ በመመስረት፣ ግልጽነትና ተጠያቂነት ያለው አሰራር በመከተል፣ በተዋናዮች ዘንድ የባለቤትነትን ስሜት በመፍጠር የከተማዉን ለውጥ ወደ ላቀ ደረጃ ማድረስ ይገባል፡፡

በአጠቃላይ ይህን የከተሞች የማስፈጸም አቅም ግንባታና የህዝብ ንቅናቄ ስትራቴጂን በመተግበር በከተሞቻችን ፈጣን ለውጥ ለማስመዝገብና የከተማውን ነዋሪ ህብረተሰብ የበለጠ የውጤቱ ተጠቃሚና ተሳታፊ ለማድረግ ህዝቡ፣ በየደረጃው ያሉ የከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን ስራዎችን የሚያከናውኑ መዋቅሮች ላይ ያሉ አመራችና ፈጻሚዎች፣ ባለድርሻና ተባባሪ አካላት በከፍተኛ ተነሳሽነትና ኃላፊነት መንፈስ መረባረብና የየበኩላቸውን የተጠናከረ ሚና መጫወት ይጠበቅባቸዋል፡፡